

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANASANAT - BALE
SANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FINDIKKIRAN BALESİNİN MÜZİK,
SAHNE TASARIMI VE
KOREOGRAFİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Hazırlayan
Pınar ÇATKIN

Danışman
Prof. Dr. Murat TUNCAY

İZMİR-2009

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘‘Fındıkkıran Balesinin Müzik, Sahne Tasarımı ve Koreografi Açısından İncelenmesi’’ adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20.07.2009

Pınar ÇATKIN

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün ...../...../..... tarih ve .....sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'nin .....maddesine göre Sahne Sanatları Anasanat Bale Sanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Pınar Çatkin' nın Fındikkıran Balesinin Müzik, Sahne Tasarımı ve Koreografi Açısından İncelenmesi konulu tezi/projesi incelenmiş ve aday ...../...../..... tarihinde, saat ..... ' da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini/projesini savunmasından sonra ..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin/projenin ..... olduğuna oy..... ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ PROJE VERİ FORMU

Tez/Proje No: Konu Kodu: Üniv. Kodu:

- Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının

Soyadı: ÇATKIN

Adı: Pınar

Tezin/Projenin Türkçe Adı: Fındıkkıran Balesinin Müzik, Sahne Tasarımı ve Koreografi Açısından İncelenmesi

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı: Studying and Analyzing The Nutcracker On The Basis Of Music, Stage Design and Choreography

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: D.E.Ü.

Enstitü: G.S.E

Yıl: 2009

Diğer Kuruluşlar:

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: 245

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı: 54

Sanatta Yeterlilik:

Tez/Proje Danışmanlarının:

Unvanı: Prof Dr.

Adı: Murat

Soyadı: TUNCAY

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

- 1- Fındıkkıran Balesi
- 2- Fındıkkıran Süiti
- 3- Libretto
- 4- Koreografi
- 5- Sahne Tasarımı

- 1- The Nutcracker Ballet
- 2- Nutcracker Suite
- 3- Libretto
- 4- Choreography
- 5- Stage Design

Tarih: 20.07.2009

İmza:

Tezimin Erişim Sayfasında Yayımlanmasını İstiyorum: Evet   Hayır

ÖZET

İnsanoğlunun toplu yaşam düzenine geçmesinden bu yana kendini ifade etmek için müziğe ve dansa gereksinim duyduğu biliniyor. İnsanlığın geçirdiği her evrim, sonucunda kendi gibi müziği ve dansı da gelişme göstermiştir.

Dans, antik çağlarda tragedya'larla başlayan gelişmesini, Rönesans döneminde de sürdürmüş; basit halk danslarının sanat yoluyla inceltilmesiyle sonuçta soyluların daha çok ilgi duydukları bir sosyalleşme aracı olmuştur. Dans kültürünün gelişmesine katkı sağlayan faktörlerin, dansın saraylara girmesiyle başladığı söylenebilir. Nitekim Saray danslarının gelişerek günümüz bale sanatının temelini oluşturduğu bilinmektedir. 17. y.y. sonu ve 18. y.y. başlarında, kadın dansçıların sahneye adım atmasıyla bale sanatı daha da önem kazanarak Avrupa'da ve Rusya'da yayılmıştır. 18. y.y. sonu ve 19 y.y. başlarında sanata verilen önem birçok değerli besteci, koreograf ve dansçıların yetişmesine yol açmıştır. Opera ve balenin Rusya'da gösterdiği büyük gelişme, o dönem eserlerinin günümüzde de zevkle, ilgilenilmesini getirmiştir.

Klasik balelerin en güzel eserlerinden biri olan Fındıkkıran Balesi, Çaykovski'nin görkemli müziği ve Petipa - İvanov ikilisin müzikle büyük bir uyum içinde olan koreografileri; baleyi yeni yılı anlatan bir Yılbaşı Klasığı yapmıştır. Fındıkkıran'ın ilk sahnelendiğinde, olumlu eleştirilerin yanı sıra olumsuz eleştirilerde aldığı biliniyor. Hatta bu acımasız eleştiriler ağır basmış ve Fındıkkıran Balesi kimi çevrelerce beğenilmemiştir. Beğenilmemesinin nedenleri arasında; eserde dansçıların yerine çocuklara rol verilmesi; böylece profesyonel dansçıların kendilerini yeterince gösteremedikleri sanıları; birinci sahnenin gerçekçi ortamı ile ikinci sahnedeki büyülü atmosferin arasındaki geçişin gereğince sağlanamamış olması yanında ilk onbir gösteride Iolanthe Operası ile Fındıkkıran Balesi'nin birlikte sunulmuş olması sayılabilir.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Fındıkkıran Balesi; Avrupa'ya yayılan Rus İmparatorluk Tiyatrosu'nun sanatçıları sayesinde yeniden yorumlanarak sahnelenmeyi sürdürmüştür. George Balanchine, 1954 yılında Fındıkkıran Balesi'nin dekor ve kostümlerinde yaptığı değişikliklerle esere yeni bir yorum

kazandırmıştır. Ayrıca bu koreografi, Amerika'da yayın yapan televizyonlar sayesinde geniş bir seyirci potansiyeline ulaşmıştır. Fındıkkıran Balesi günümüzde de herkesin izlemekten hoşlandığı, her yıl sahnelenen ve Noel ruhunu çok hoş yansıtan bir dünya klasiği olarak seyirci toplamaya devam etmektedir.

ABSTRACT

Ever since people started to live in communities, they use music to and dance to express themselves. Mankind's evolution is reflected on their ability to dance and produce music. Primitive sounds and acts of the Stone Age have passed through a continuous evolution over the centuries and the progress reached its peak in the embodiment of masterpieces like *The Nutcracker*.

The progress of dancing started in the Ancient times with the Greek tragedies and continued in Renaissance. The common folk dance was refined and evaluated by art; and turned into a way to socialize. As a result it attracted the attention of aristocracy. It is well known fact that the beginning of artistic dance started with its introduction into courts. As a result, the ballet of the present day has its roots in courtly dances. With female dancers' first appearance on stage at the end of eighteenth century and at the beginning of nineteenth century, ballet has gained more popularity and rapidly spread to all Europe and Russia.

At the premiere, *The Nutcracker* has its share of approvals and disapprovals and even some of the authorities openly acknowledged their disappointment. The critics disapproved the appearance of little children instead of professional dancers and claimed that the professional dancers can not perform justly because of the little actors' existence on stage. According to them the stark difference between the real life atmosphere of the first scene and the magical, dreamy atmosphere of the second scene was too much disturbing even to the point of distraction. For the first eleven shows, *The Nutcracker* was performed together with the opera, *Iolanthe* ; It is believed that, this was one of the main reasons for the disapproval of the critics.

Despite all these discouraging elements, *The Nutcracker* is reinterpreted and performed by the dancers of the Russian Imperial Theater. In 1954 George Balanchine accomplished to produce a new aspect to *The Nutcracker* with the changes he made in the decorations and the costumes. Furthermore, the spread of television enforced the spread of this version of *The Nutcracker* to millions of

audiences. Today The Nutcracker has established its place as a Christmas classic which epitomizes the Christmas spirit and is a “must” to perform and to watch.

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans çalışmamda bir büyük bale yapıtını oluşturan temel öğeler üzerine çözümlene yapma düşüncesi hangi yapıtı seçmem gerektiği sorusuna dayandığında seçeneklerimin arasında Fındıkkıran'ın daha çok ilgimi çektiğini fark ettim. Romantik dönemi temsil eden üç büyük eserden Fındıkkıran'ı tercih etmemin nedeni: Her dönemde yeniden ele alınmış olması; her dönemde seyircinin ilgisini çeken; her yeni yılda yeniden beğeniyle izlenmek istenen; izleyenlere güzel tatlar veren; onları hoş nostaljik anılara götüren bir baş yapıt olmasıydı. Ama bunun daha derinlere inen başka nedenleri de olmalıydı. Bu merak, bu büyük klasik yapıtın yapısal özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla Fındıkkıran'ın gizemli dünyasına yönelmemin başlıca nedenidir.

Fındıkkıran Balesi'nin bütün dünya bale repertuarlarında çok sevilen bir beyaz bale olma özelliği taşımasının altında yatan özellikleri, bu özelliklerin birbirini nasıl bütünlediklerini ayrıntılarıyla incelemek bu çalışmanın temel amacını oluşturmuştur.

Dansın, doğuşundan klasik bale sanatının ortaya çıkışına değin gelişimini kısaca özetlemeyi amaçlayan giriş bölümünden sonra çalışmamızı üç temel bölüm halinde incelemeyi planladık.

Birinci bölümde; baleyi ortaya çıkaran tüm yaratı çalışmalarının temelinde yer alan Dramaturjik yapıyı ele aldık. Masalın E.T.A Hoffman ve Alexandre Dumas tarafından yazılan versiyonlarını karşılaştırmalı olarak inceledikten sonra aradaki farklılıkları ve benzerlikleri belirledik. Daha sonra Fındıkkıran Balesi'nin Marius Petipa – Lev İvanov, Vasily Vainonen, George Balanchine ve Rudolf Nureyev'in ele aldığı koreografilerini çözümlenmeye yöneldik. Librettolarını bölümler halinde inceleyip, öyküler ve koreografilerdeki olay dizileri üzerine eğildik. Farklılıklarının ve benzerliklerinin altlarını çizmeye çalıştık; kişileştirme ve bölümlenme de kendisini gösteren yorum farklılıklarını vurguladık.

İkinci bölümde; Fındıkkıran Balesi'nin sevilen sekiz parçasından oluşan Fındıkkıran Süiti'nden ve Vasily Vainonen'nin Kirov Operası için yapmış olduğu

koreografik uygulamasından yola çıkarak müzik ve hareket düzeni ilişkilerini incelemeye çalıştık.

Üçüncü bölümü balenin sahne tasarımı açısından içerdiği özelliklere ayırdık. Dekor ve kostümün Bale sanatının estetik bütünlüğü içindeki yerini irdeledikten sonra Fındıkkıran Balesi'nin 1892 yılında sahneye konulduğunda oluşturulan ilk dekor ve kostümlerini değerlendirmeye çalıştık. Daha sonra Marius Petipa – Lev İvanov'un koreografisinden Vasily Vainonen tarafından yorumlanan, Kirov Orkestrası Victor Fedotov tarafından yönetilen, Marinsky Tiyatrosu'nda 1994 yılında sahnelenen Fındıkkıran Balesi'nin DVD kayıtlarından yararlanarak dekor ve kostüm yorumlarını örneklerle belirlemeye çalıştık. Yapıtın ülkemizdeki uygulamalarına birer örnek olması açısından Fındıkkıran Balesi'nin 19 Aralık 1998 yılında Ankara Devlet Opera ve Balesi'nde sahnelenişi ile İzmir Devlet Opera ve Balesi'nde 2005 ve 2008 yıllarında oynanışının kostüm - dekor çizimleri ve fotoğraflarıyla belgelemeyi amaçladık.

Çalışmamız sırasında program dergilerinde yer alan değerli inceleme yazılarının ötesine geçen; Türkçe yazılmış ayrıntılı kaynaklara rastlayamamış olmamız en başta gelen zorluklardan olmuştur. Fındıkkıran Balesi hakkında yazılmış olan Türkçe kaynakların çoğunda sıradan seyirciyi bilgilendirmeye yönelik, birbirini tekrarlayan bilgilerin olması yabancı dilde kaynaklara yönelik özgün çeviri çalışmalarına yönelmemize neden oldu. Bir başka temel güçlük de orkestra şefi için hazırlanan şef partitürüne bir türlü ulaşamamış olmamızdır. Bu nedenlerle müzikli yapı üzerindeki örnekleme çalışmalarımızı Fındıkkıran Balesi'nin en gözde parçalarını bir araya getiren Fındıkkıran Bale suiti üzerinden yapmak zorunda kaldık.

Bu çalışmanın oluşmasında Avrupa ve Amerika'daki büyük üniversitelerin sanal ortamdaki kütüphanelerini tarama çalışmalarından geniş ölçüde yararlanılmıştır. Amerika Birleşik Devleti Kaliforniya Eyaleti'ndeki San Mateo Kütüphanesi'nden sağladığımız Roland John Wiley'in yazmış olduğu **The Life And Ballet of Lev İvanov Choreographer of The Nutcracker and Swan Lake**; Stanford Üniversitesi'nin Kütüphanesinden sağladığımız aynı yazarın **Tchaikovsky's Ballets Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker** adlı kitaplardan derinlemesine bilgi edinilebilmiştir.

Müzik incelmesi için yararlandığımız notaları Borusan Müzik Kütüphanesi'nden sağladık. Masallar için: **E.T.A Hoffmann Nutcracker and Mouse King – Alexandre Dumas The Tale of the Nutcracker** öykülerini içeren Penguin Classics'den; librettolar için **The Ballet Goer's Guide Mary Clarke ve Clement Crisp**; George Balanchine and Francis Mason'un birlikte yazdıkları: **101 stories of the Great Ballets The scene-by-scene stories of the most popular ballets old and new** adlı yapıt; Bale de dekor ve kostüm bilgileri için Osman Şengezer'in **Bence Dekor ve Kostüm** ile Toni Bentley'in **Costumes by Karinska** adlı kitapları konunun bütünlenmesinde çok yararlı oldu, The Nutcracker Kirov Ballet At The Mariinsky Theatre dvd'sinin çalışmaya getirdiği katkıları da burada belirtmek isterim.

Çalışmamızın sonuna: "Fındıkkıran Balesi'nin ilk kez sahnelenen versiyonundaki Kar Taneleri Valsi'nin sahne düzeni" ile yine ilk kez eserin besteleme aşamasındaki: "Marius Petipa'nın Çaykovski'ye Fındıkkıran Balesi hakkında istekleri ve verdiği talimatlar ve Fındıkkıran Balesi'nin Rusya dışındaki ülkelerde ilk kez ne zaman sahnelendiklerini anlatan kronolojik sıralama" yı bizden sonra bu konuya eğilecek yeni araştırmacılara yardımcı olmak üzere ek olarak koyduk.

Bu tezi hazırlarken başta beni en doğru biçimde yönlendiren, yüreklendiren tez danışmanım Prof. Dr. Murat TUNCAY'a, Sahne Tasarımı Anasanat Dalı Başkanı Doç. Dr. Selda KULLUK YERDELEN'e, güvenlerini ve desteklerini hep arkamda hissettiğim Yrd. Doç. Demet EYTEMİZ'e, Yrd. Doç. Zibelhan DAĞDELEN'e ve küçük yaşlarda sabırla bizi eğitmeye çalışan, bilgi ve birikimlerini bize sunan Öğr. Gör. Shavkat TURSUNOV'a, beni hep destekleyen aileme teşekkür borçluyum. Onlar destekleriyle bu çalışmayı tamamlamamda en büyük yardımcılarımdır.

İzmir / 2009

İÇİNDEKİLER

FINDIKKIRAN BALESİNİN MÜZİK, SAHNE TASARIMI VE KOREOGRAFİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
YÖK DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	xii
KISALTMALAR	xv
TABLolar LİSTESİ	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
RESİMLER LİSTESİ	xviii
ÇİZİMLER LİSTESİ	xxvi
EKLER LİSTESİ	xxvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM DRAMATİK YAPI

1.1. E.T.A Hoffmann.....	13
1.1.1. E.T.A Hoffmann: Fındıkkıran ve Fare Kral'ın Öyküsü.....	16
1.2. Alexandre Dumas.....	22
1.2.1. Alexandre Dumas'ın Fındıkkıran Masalı.....	23
1.3. E.T.A Hoffmann ve Alexandre Dumas'nın Masal Düzenlemeleri Üzerine Çözümlemeler.....	29
1.3.1. Masalların Olay Dizisi Arasındaki Benzerlikler.....	30
1.3.2. Masalların Olay Dizisi Arasındaki Farklılıklar.....	32
1.4. Fındıkkıran (Casse-Noisette) Balesinin Dört Librettosu.....	38
1.4.1. Marius Petipa – Lev İvanov.....	40
1.4.1.1. Birinci Perde, Birinci Sahne.....	40
1.4.1.1.1. İlk Tablo.....	40
1.4.1.1.2. İkinci Tablo.....	41
1.4.1.1.3. Üçüncü Tablo.....	41
1.4.1.1.4. Dördüncü Tablo.....	41
1.4.1.1.5. Beşinci Tablo.....	42

1.4.1.1.6. Altıncı Tablo.....	43
1.4.1.1.7. Yedinci Tablo.....	43
1.4.1.1.8. Sekizinci Tablo.....	43
1.4.1.2. Birinci Perde, İkinci Sahne.....	44
1.4.1.3. İkinci Perde, Şeker Sarayı: Konfituerenburg.....	44
1.4.1.3.1. İlk Tablo.....	44
1.4.1.3.2. İkinci Tablo.....	44
1.4.1.3.3. Üçüncü Tablo.....	45
1.4.1.3.4. Yüceltme.....	45
1.4.2. Vasily Vainonen'nin Kirov Balesi İçin Hazırladığı Koreografide Kullandığı Libretto.....	46
1.4.2.1. Birinci Perde.....	46
1.4.2.1.1. Parti Sahnesi.....	46
1.4.2.1.2. Savaş Sahnesi.....	47
1.4.2.1.3. Karlar Ülkesi.....	47
1.4.2.2. İkinci Perde.....	47
1.4.2.2.1. Şekerleme Ülkesi.....	47
1.4.2.2.2. Rüyanın Sonu.....	48
1.4.3. George Balanchine'nin New York City Ballet İçin Hazırladığı Koreografide Kullandığı Libretto.....	48
1.4.3.1. Birinci Perde.....	48
1.4.3.1.1. Parti Sahnesi.....	48
1.4.3.1.2. Savaş Sahnesi.....	50
1.4.3.1.3. Karlar Ülkesi.....	51
1.4.3.2. İkinci Perde.....	51
1.4.3.2.1. Şekerleme Ülkesi.....	51
1.4.3.2.2. Rüyanın Sonu.....	52
1.4.4. Rudolf Nureyev'in Royal Ballet İçin Hazırladığı Koreografide Kullandığı Libretto.....	52
1.4.4.1. Birinci Perde.....	52
1.4.4.1.1. Parti Sahnesi.....	52
1.4.4.1.2. Savaş Sahnesi.....	53
1.4.4.2. İkinci Perde.....	53
1.4.4.2.1. Şekerleme Ülkesi.....	53
1.4.4.2.2. Rüyanın Sonu.....	53
1.5. Öyküler ve Koreografilerdeki Olay Dizisi Üzerine Değerlendirmeler ...	54
1.6. Fındıkkıran Balesi'nde Kişileştirme.....	58
1.6.1. Temel kişiler.....	61
1.6.2. İkinci Kişiler.....	61
1.6.3. Yan Kişiler.....	62
1.6.4. Corps de Bale.....	63
1.7. Fındıkkıran Balesi'nin Dramatik Yapısındaki Bölümler.....	64
1.7.1. Parti Sahnesi.....	64
1.7.2. Savaş Sahnesi.....	64
1.7.3. Karlar Ülkesi.....	65
1.7.4. Şekerleme Ülkesi (Konfituerenburg).....	65
1.7.5. Rüyanın Sonu.....	66

İKİNCİ BÖLÜM
MÜZİKAL YAPI - KOREOGRAFİ İLİŞKİSİ

2.1. Fındıkkıran Balesi'nin Müzikal Yapısı ve Koreografi İlişkisi.....	68
2.1.1. Minyatür Uvertür.....	68
2.1.2. Marş.....	69
2.1.3. Şeker Perisi'nin Dansı.....	74
2.1.4. Arap Dansı (Kahve Dansı).....	77
2.1.5. Çin Dansı (Çay Dansı).....	82
2.1.6. Rus Dansı (Trepak).....	84
2.1.7. Mirlitons (Pas De Trio).....	86
2.1.8. Çiçeklerin Valsi.....	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SAHNE TASARIMI

3.1. Bale Sanatında Dekor ve Kostümün Önemi.....	103
3.2. Fındıkkıran Balesi'nin İlk Dekor ve Kostüm Yorumları.....	105
3.3. Fındıkkıran Balesi'nin Vasily Vainonen Koreografine Göre Dekor ve Kostüm Yorumları.....	115
3.4. Fındıkkıran Balesi'nin Ankara ve İzmir Devlet Opera Balesi Koreografisine Göre Dekor, Kostüm Yorumları.....	174
SONUÇ.....	197
KAYNAKÇA.....	202
EKLER.....	206
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

- a.g.e.** : adı geçen eser
y.a.g.e. : yukarıda adı geçen eser
y.y. : Yüzyıl
Bkz. : Bakınız
Prg. : Paragraf

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Temel Kişiler.....59

Tablo 2: Yan Kişiler.....59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Marş Müziğiyle Çocukların Hareket Düzeni.....	71
Şekil 2: Marş Müziğiyle Çocukların Hareket Düzeni	71
Şekil 3: Marş Müziğiyle Çocukların Hareket Düzeni	72
Şekil 4: Marş Müziğiyle Çocukların Hareket Düzeni	72
Şekil 5: Şeker Perisi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	75
Şekil 6: Şeker Perisi Dansı'nın Hareket Düzeni	76
Şekil 7: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	90
Şekil 8: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	91
Şekil 9: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	91
Şekil 10: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	91
Şekil 11: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	91
Şekil 12: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	92
Şekil 13: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	92
Şekil 14: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	93
Şekil 15: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	93
Şekil 16: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	93
Şekil 17: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	93
Şekil 18: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	94
Şekil 19: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	95
Şekil 20: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	97
Şekil 21: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	98
Şekil 22: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	99
Şekil 23: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	100
Şekil 24: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	100
Şekil 25: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	101
Şekil 26: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni.....	102

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Fındıkkıran Balesi İçin Konstantin Ivanov'un Orijinal Sahne Dekorü, 1892.....	107
Resim 2: Fındıkkıran Balesi'nin 2. Perdesi Olan Şekerlemeler Ülkesi İçin Konstantin Ivanov'un Orijinal Sahne Dekorü, 1892.....	108
Resim 3: Fındıkkıran Balesi İçin Vsevolozhsky'un Hazırlamış Olduğu Kostümler.....	109
Resim 4: Fındıkkıran Balesi'nde Vsevolozhsky'un Kostüm Tasarımları, 1892.....	111
Resim 5: Vsevolozhsky'nin İkinci Perde İçin Tasarlamış Olduğu Anne Gigone, Çocukları Ve Buffoons (Soytarılar) Anne'nin Kostümü.....	112
Resim 6: Köknar Ağaçları İçinde Bir Orman Sahnesi.....	113
Resim 7: Fındıkkıran Balesi'nde; Stanislava Belinskaya Clara, Sergey Legat ise Fındıkkıran Prens Rolünde.....	114
Resim 8: Marlinsky Tiyatrosu'nde, Kirov Balesi'nin Vainonen Tarafından Sahnelendiği Fındıkkıran Balesi, 1994.....	115
Resim 9: Evin Dıştan Görünüşü.....	116
Resim 10: I. Perde; Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	117
Resim 11: I. Perde; Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	118
Resim 12: I. Perde; Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	119
Resim 13: I. Perde; Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	119
Resim 14: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	120
Resim 15: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	120

Resim 16: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	121
Resim 17: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	121
Resim 18: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	122
Resim 19: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu.....	123
Resim 20: Stahlbaum ve Drosselmayer.....	124
Resim 21: Stahlbaum ve Eşi.....	125
Resim 22: Parti Sahnesinin Genel Görünümü.....	126
Resim 23: Parti Sahnesi.....	127
Resim 24: Çocukların Kostümü.....	128
Resim 25: Drosselmayer'in Kukla Gösterisi.....	129
Resim 26: Harlequin Kuklasının Kostümü.....	130
Resim 27: Dans Eden Bebek Colombine Kostümü.....	130
Resim 28: Dans Eden Bebek Colombine.....	131
Resim 29: Arap Bebek.....	131
Resim 30: Hediye Paketinin İçinden Çıkan Arap Bebek.....	132
Resim 31: Büyükanne ve Büyükbabanın Kostümleri.....	132
Resim 32: V. Vainonan'ın Koreografisinde Geçen Adlarıyla Masha ve Franz Olarak Adlandırılan Clara ve Fritz'in Kostümleri.....	133
Resim 33: Ablaları Louisa ve Dadı'nın Kostümleri.....	134
Resim 34: Clara'nın Yatak Odası.....	135
Resim 35: Clara'nın Yatak Odası.....	135

Resim 36: Savaş Sahnesi, Evin Salonu.....	136
Resim 37: Farelerin Sahneye Çıkışı.....	136
Resim 38: Farelerin Yılbaşı Ağacından Fındık Çalışları.....	137
Resim 39: Fare Kralın Sisler Arasından Gerilim ve Korkuyu Temsil Eden Çıkışı.....	137
Resim 40: Büyük Koltuğun Üzerinde Korkmuş Clara ve Fare Kral'ın Askerlerine Hükmedişi.....	138
Resim 41: Fareler ve Kurşun Askerlerin Karşılaşmaları.....	139
Resim 42: Kırmızı Pelerinli Fare Kral.....	139
Resim 43: Kurşun Askerler.....	140
Resim 44: Kurşun Askerler.....	141
Resim 45: Atlı Süvariler.....	141
Resim 46: Süvariler Kaleden Çıktıktan Sonra Saf Durup Fareler ile Savaşlılar.....	142
Resim 47: Süvariler ve Fare Kral'ın Savaşı.....	142
Resim 48: Fındıkkıran ve Fare Kral Kostümleri.....	143
Resim 49: Fındıkkıran ve Clara'nın Kostümleri.....	143
Resim 50: Fındıkkıran ve Clara Karlar Ülkesi'nde.....	144
Resim 51: Karlar Ülkesi.....	145
Resim 52: Karların Dansı.....	145
Resim 53: Karların Kostümleri.....	146

Resim 54: Kar Taneleri Dansı.....	146
Resim 55: Karlar Ülkesinden Geçip, Şekerler Ülkesine Çıkılan Yolculuk Sırasında Yapılan Nehir Gezintisi.....	147
Resim 56: Karaya Varış, Kelebekler ve Yarasalar. Kasvetli Bir Ortam.....	148
Resim 57: Karaya Varış, Kelebekler ve Yarasaların Kostümleri.....	148
Resim 58: Kelebeklerin Kostümleri.....	149
Resim 59: Kelebeklerin Dansı.....	149
Resim 60: Yarasaların Kostümleri.....	150
Resim 61: Yarasaların Fındıkkıran'a ve Clara'ya Saldırışı.....	150
Resim 62: Sahne Yavaş Yavaş Fındıkkıran'ın Yarasaları Püskürtmesiyle Şekerleme Ülkesi'ne Dönüşmektedir.....	151
Resim 63: II. Perde; Şekerleme Ülkesi.....	151
Resim 64: Clara ve Fındıkkıran Prens'in Şekerleme Ülkesinde Karşılınması.....	152
Resim 65: II. Perde; Şekerleme Ülkesi.....	153
Resim 66: II. Perde; Şekerleme Ülkesi.....	153
Resim 67: II. Perde; Şekerleme Ülkesi.....	154
Resim 68: İspanyol (Çikolata) Dansı Kostümleri.....	154
Resim 69: İspanyol (Çikolata) Dansı Kostümleri.....	155
Resim 70: Arap (Kahve) Dansı Kostümleri.....	156
Resim 71: Arap (Kahve) Dansı'nın Kostümleri.....	157
Resim 72: Arap (Kahve) Dansı'nın Solisti.....	157

Resim 73: Çin (Çay) Dansı Kostümleri.....	158
Resim 74: Çin (Çay) Dansı Kostümleri.....	159
Resim 75: Rus Dansı (Trepak) Kostümleri.....	159
Resim 76: Rus Dansı (Trepak) Kostümleri	160
Resim 77: Mirlitons Dansı (Pas de Trois).....	161
Resim 78: Mirlitons Dansı (Pas de Trois).....	162
Resim 79: Mirlitons Dansı (Pas de Trois).....	162
Resim 80: Çiçeklerin Valsi.....	163
Resim 81: Çiçeklerin Valsi.....	163
Resim 82: Çiçeklerin Valsi.....	164
Resim 83: Çiçeklerin Valsi.....	165
Resim 84: Grand Pas de Deux.....	165
Resim 85: Grand Pas de Deux.....	166
Resim 86: Grand Pas de Deux.....	167
Resim 87: Grand Pas de Deux.....	167
Resim 88: Grand Pas de Deux.....	168
Resim 89: Fındıkkıran Balesi'nin Erkek Solosu.....	168
Resim 90: Fındıkkıran Balesi'nin Erkek Solosu.....	169
Resim 91: Fındıkkıran Balesi'nin Şeker Perisi Solosu.....	169
Resim 92: Fındıkkıran Balesi'nin Şeker Perisi Solosu.....	170

Resim 93: İkinci Perdenin Finali.....	170
Resim 94: Coda, Şeker Perisi ve Fındıkkıran'ın Dansı.....	171
Resim 95: Sahnenin Final Dansı.....	171
Resim 96: Rüyanın Sonu, Eserin Finali.....	172
Resim 97: İkinci Perdenin Final Dansından Sonra Clara'nın Yatak Odası.....	172
Resim 98: Final Sahnesi Clara Uykusundan Uyanır.....	173
Resim 99: Final Sahnesi.....	173
Resim 100: I. Perde; Parti Sahnesi.....	179
Resim 101: I. Perde, Parti Sahnesi.....	181
Resim 102: Kurşun Askerler.....	182
Resim 103: I. Perde; İkinci Sahne, Karlar Ülkesi, Ankara Devlet Opera ve Balesi Temsilinden Görüntüler.....	183
Resim 104: İspanyol ve Arap Dansları.....	184
Resim 105: II. Perde; Şekerlemeler Ülkesi'ndeki Rus Dansı.....	185
Resim 106: Çiçeklerin Valsi ve Solistleri.....	186
Resim 107: Çiçeklerin Valsi Corps de Balesi, Clara ve Fındıkkıran.....	187
Resim 108: I. Perde, Parti Sahnesi, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları.....	188
Resim 109: İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları, 2008.....	189
Resim 110: II. Perde; Dekor, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları.....	190

Resim 111: Şekerleme Ülkesi'ndeki Ülke Danslarını Yapan Dansçılar, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları, 2005.....	191
Resim 112: Grand Pas de Deux ve Coda'dan sonraki Final Sahnesi, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları.....	192
Resim 113: Çiçeklerin Valsi, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları.....	193
Resim 114: Çiçeklerin Valsi, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları.....	194
Resim 115: Grand Pas de Deux, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları.....	195
Resim 116: Grand Pas de Deux'un Coda'sı.....	195

ÇİZİMLER LİSTESİ

- Çizim 1:** Ivan Vsevolzhsky'un Fındıkkıran Balesi'nin 2. Perdesindeki Mirlitons Dansı İçin Kostüm Çizimi, 1892.....110
- Çizim 2:** Ankara Devlet Opera ve Bale Kostüm Çizimleri, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi, Ankara, 19 Aralık 1998.....174
- Çizim 3:** Birinci Perde, Birinci Tablo İzmir Devlet Opera ve Balesi, Tayfun ÇEBİ'nin Çizimi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi, Sayı:98, İzmir, Aralık, 2003.....175
- Çizim 4:** Birinci Perde, İkinci Tablo İzmir Devlet Opera ve Balesi, Tayfun ÇEBİ'nin Çizimi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi, Sayı:98, İzmir, Aralık, 2003.....176
- Çizim 5:** İzmir Devlet Opera ve Balesi, Sevda AKSAKOĞLU Kostüm Çizimleri, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi, Sayı:98, İzmir, Aralık, 2003.....177
- Çizim 6:** İzmir Devlet Opera ve Balesi, Sevda AKSAKOĞLU Kostüm Çizimleri, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi, Sayı:98, İzmir, Aralık, 2003.....178

EKLER LİSTESİ

- Ek 1:** Roland John Wiley'in Tchaikovsky's Ballets, Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker Kitabı'ndan; "Fındıkkıran Balesi'nin ilk kez sahnelenen versiyonundaki Kar Taneleri Valsi'nin sahne düzeni" 206
- Ek 2:** Roland John Wiley'in Tchaikovsky's Ballets, Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker Kitabı'ndan; ilk kez eserin besteleme aşamasındaki: "Marius Petipa'nın Çaykovski'ye Fındıkkıran Balesi hakkında istekleri ve verdiği talimatlar" 209
- Ek 3:** Fındıkkıran Balesi'nin Rusya dışındaki ülkelerde ilk kez ne zaman sahnelendiklerini anlatan kronolojik sıralaması 218

GİRİŞ

“Fındıkkıran” Balesi; Kuğu Gölü ve Uyuyan Güzel’le birlikte klasik Rus beyaz bale geleneğinin en güçlü örneklerinden biridir. Ortaya çıktığı 1892’den bu yana bütün dünya bale repertuarlarının, özellikle yılbaşı programlarının vazgeçilmez yapıtlarından biri olmuştur.

Dramatik yapısından, sahne tasarımı özelliklerine kadar ayrıntılı olarak incelemeyi amaçladığımız bu önemli başyapıtın dünya bale repertuarları içindeki özgün yerini daha belirginleştirebilmek için, dans sanatının Rus Balesi’ne kadar olan gelişimini ana hatlarıyla kısaca özetlemek; Rus Balesi’nin bu gelişim içindeki özgün yerini saptamak gerekmektedir. Böylece Fındıkkıran Balesinin dünya bale tarihi içindeki yerini doğru bir perspektifle yerine oturtmak mümkün olabilecektir.

İnsanoğlu yaratıldığından bu yana her zaman kendini ve duygularını ifade etmek için bir takım hareketler, sesler aracılığıyla iletişim kurmaya çalışmıştır. Dans kendini ifade etmenin ilk yolu olmuştur. İnsanlık, geçirdiği her evrimden sonra kendini ve ifade etme yeteneğini geliştirmiştir. İnsanoğlu yerleşik yaşam düzenini kurduğunda, kendini ifade ederken, eğlenmeyi ve de eğlendirmeyi de müzik ve hareket birleşimleriyle geliştirmeyi sürdürdü. Bu birleşimlere en genel anlamıyla dans diyoruz.

Dans, insanlık tarihi kadar yaşlıdır. Kimi etnologlara göre sanat adına önce dans vardı; sonra müzik geldi. İlk çağlarda insanların dans etmek için nedenleri arasında ısınmak, zafer kutlamak, korkutmak, kötü ruhları uzaklaştırmak gibi nedenler vardı. İçgüdüsel hareketlerle ritim tutup, dans etmeyi öğrendi. Kamış, düdük ve ilkel çalgıları yapmaya başladıktan sonra danslar daha düzenli ve amaçlı bir şekilde ortaya çıkmaya başladı.¹ Dinsel ve törensel danslar milattan çok önce görüldü; dinsel ve törensel temalar gibi görevler de danslara yüklendi. Dans;

---

¹ Bkz., Beatrice Fenmen, **Bale Tarihi**, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınlar 2, Ankara, 1986, 8 s.

insanoğlunun gelişmesine paralel olarak ilerledi, uygarlaştıkça ve kültürü de geliştikçe karmaşıklaştı.²

Bir kronolojik sıralama yapacak olursak; Eski Yunan tragedyasını klasik balenin temel taşı olarak düşünebiliriz. Eski bir Yunan tragedyası tiyatrodan çok bir operaya benzerdi. İçinde, oyun, müzik, koro, şarkılar, solistler ve dans bulunan; tüm sahne ve müzik öğelerini içeren bir operaya benzer kapsam içinde Dans'ın özel bir yeri olduğu biliniyor:

“Tragos eski Yunanca da keçi, ode şarkı, tragedya da bu kelimelerden oluşmuştur. Tragedya, bolluk ve bereket tanrısı Dionisos'a yapılan törenlerle gelişti. Bu törenlerde aktör ve koro, tanrıya kurban edilen keçilerin postlarına bürünürlendi. Bu törenleri yöneten şair rahiplerdi.

Tanrı Dionisos'un hikâyesini, rahip şarkı ile söylerken çömezleri dans ve mimik ile Tanrının yaptıklarını belirtirler. Eserin sonunda seyircilerde acıklı ya da neşeli dansa katılırlardı.”³

Milattan önce 500 yıllarında, Yunan Tiyatrosuna giren dans, komik bir biçim ve grotesk dans türleri ile Romalılar tarafından da geliştirilerek kullanıldı. Eski zarafetini yitiren tiyatro dansları toplumsal değer kazanmıştı. Dönemin soylu aileleri kızlarına dans dersleri aldırıyorlardı.

Romalılar, Yunanlıları ve kültürlerini çok önemser, uygarlığın beşiği olarak görür, onların adetlerini ve sanatlarını taklit ederlerdi. Antik çağda Roma İmparatorluğu zamanında gelişme gösteren, edebi olmayan sözsüz oyun türü olarak gelişen pantomimus'ta; oyuncular dans eşliğinde değişik tipler için, değişik giysiler ve maskelerle sözsüz oyunlar sergilerlerdi. Sözsüz olarak canlandırılan pantomimus'ta konular bazen açık saçık, bazen baştan çıkarıcı, bazen de Antik Yunan tragedyalarını konu alırdı. Pantomimus oyuncuları saygın ve yüksek kişilerin koruması altında sanatlarını geliştirmişlerdir. Batı Roma İmparatorluğunun ortadan kalkmasından sonra Bizans İmparatorluğunda, kilise yönetimince yasaklanmıştır. Ancak Rönesans'ta pantomimus, **Commedia dell'arte**' ler sayesinde yeniden hayat bulmuştur.

---

² Bkz., **Ana Britannica** Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt No: VI, Ana Yayıncılık A. Ş., 1987, 1992, 598 s.

³ Fenmen, **a.g.e.**, 8 s.

İtalya'ya ve oradan Orta Avrupa'ya bu kültür taşımıştır. 14., 15. ve 16. y.y.'da, sokaklarda ve meydanlarda düzenlenen gösterilerde pantomim sanatçıları aynı zamanda dans sanatçısı olarak da eğlencelere katılıyorlardı. Daha sonraları bu eğlenceler saraylara taşındı.

“İtalya’da ‘baletti’ adı altında bazı temsiller gelişmeye başladı. Roma İmparatorluğunun çöküşüyle Rönesans’ın doğuşu arasında geçen uzun zaman içinde Yunan korosu ile Roma pantomiminin yerleştiği danslı, mimik gelenekleri, halkı eğlendiren gezici topluluklar tarafından devam ettirildi. Buna ek olarak Romalılar ve Yunanlılar, kendi eğlence tiyatrolarını kurdukları gibi, Romanın çöküşünden sonra Avrupa’ya yayılan barbar kabileler kendilerine özgü tiyatro şekillerini tapma törenlerinde oluşturdular.”⁴

Kuzey İtalya’da 15. y.y. ve 16. y.y. başlarında önemli olayları kutlamak için temsiller verilirdi. Bu görkemli, eğlenceli temsillere önemli bir örnekte Bergonza di Botta tarafından sahnelenen **“Ziyafet Balesi”** adlı eserdir. Bu eser; Aragon’lu İsabella ve Milano Dükünün düğünleri nedeniyle, konusunu eski Yunan tragedyalarından alan ve çok sevilen **“Jason ve Altın Post”** efsanesine dayanmaktaydı. Bu gösterilerde, sahne dekoru ve ilginç sahne makinelerini hazırlayanlardan en ünlü isim Leonardo da Vinci’dir.⁵

Romanın yıkılışıyla, Avrupa’ya egemen olan Katolik Kilise’sinin etkisiyle sahne dansları neredeyse yok edilmek istendiyse de İtalyanlar sokak ve meydanlarda düzenlenen eğlencelerde dansı hep kullanmışlardır. 1416 yılında Domenico Piacenza’nın yazdığı **“Dans Etme ve Dansları Yönetme Sanatı”** adlı kitap ilk yazılı kaynak olmuştur. Bu kitapta da anlatıldığı gibi İtalyanlar danslı oyunlarını saray eğlenceleriyle kaynaştırdılar.⁶

Saray danslarındaki temalar, genellikle antik çağdaki tanrılar ve yarı tanrıların içinde bulunduğu olayları konu alırdı. İtalya’da gelişen dans sanatını, Fransız sarayına taşıyan Floransalı Medici Ailesi’nin kızı Catherine De Medici olmuştur. Fransa Kralı’nın oğlu II. Henry ile evlenen Catherine’nin, 1573 yılında Paris Tuileries Saray’ında sahneye konulan Polonyalıların Balesi **“Ballet des Polonais”** ve 1580 yılında Louvre Saray’ında oynanan Kraliçenin Komik Balesi **“Le Ballet**

---

⁴ Fenmen, a.g.e., 10 s.

⁵ Bkz., y.a.g.e., 10 s.

⁶ Bkz., Ana Britannica, a.g.e., 598 s.

Comique de la Reine” tarihteki ilk bale eserleri olarak yerlerini almışlardır.⁷ Kraliçenin Komik Balesi yalnız danslardan oluşmamıştır, şiirler okunmuş, göz kamaştırıcı dekor ve kostümler, sahne değişimlerinde ve sahneye giriş çıkışlarda mekanik efektlerden bile yararlanılmıştır. Catherine’nin üç oğlunun da tahta çıkması sonucunda dans; Fransız Saray’ında tekniğini ve ruhunu bulmuştur.⁸

Fransa’da bale, IV. Henry tarafından desteklenerek gelişen bir sanat dalı olmuştur ve daha geçerli bir hal almıştır. Bale, müzik eşliğinde, şiir okuma ve mim, şarkı ve dansla birlikte abartılı kıyafetler ve dekorlarla birleştirilerek saray erkânının da dansın içine katılmasıyla zenginleşerek sarayların, kraliyet ailelerinin vazgeçilmez eğlence kaynağı olmuştur.

Bugünkü balenin temeli olan klasik teknik XIV. Louise zamanında ortaya çıktı. Güneş Kral olarak anılan XIV. Louise’nin tahta çıkmasıyla saray balelerinin en görkemli dönemi başlamıştır. XIV. Louise, 20 yıl dans eğitimi almış iyi bir dansçıydı. Sanatçılara büyük destek sağlayan Kral Louise 1661 yılında Paris’te **“Academie Royal de le Danse”** Kraliyet Dans Akademi’sini kurdurarak dansın belli bir sisteme bağlanmasını, reformlarla gelişmesini sağlamıştır. XIV. Louise’nin dans ustası olan Pierre Beauchamps’ın sistemleştirdiği ayak hareketleri, bugünkü hareketlerin temelini oluşturmaktadır. Bale tekniklerinin oluşması sayesinde, bale saray balesinden çıkarak, operalara taşınmıştır. Paris Müzik ve Dans Akademisinde yetişen değerli dansçılar Avrupa’nın her köşesine, her sarayına önceleri dansçı, sonraları da öğretmen olarak girerek birçok yetenekli kişiyi bale sanatına kazandırdılar.⁹

Avrupa’daki Kraliyet aileleri ve saraylar arasında bale ve opera bir prestij, bir uygarlık ölçüsü ve iftihar nedeni olmuştur. Rus Çarları, saraylarında Avrupa’daki saray yaşantısını ve mimarisini örnek aldıkları için 18. y.y.’da birçok dansçı, koreograf ve mimar Rusya’ya davet edildi. Özellikle 1. Petro kimliğini gizleyerek

---

⁷ Bkz., Jak Deleon, **Kısa Bale ve Modern Dans Tarihi**, Birinci Basım, Altın Kitaplar, İstanbul, 1993, 11 s.

⁸ Bkz., **y.a.g.e.**, 11 s.

⁹ Bkz., **y.a.g.e.**, 12 s.

çıkmiş olduğu Avrupa turunda; Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde ve saraylarında karşılaştığı sanat, mimari ve bilim karşısında büyük bir hayranlık duymuştur. Rusya'ya dönerek batılılaşma çabaları sonucunda, Rusya'yı sanatta ve mimaride Avrupa'nın önüne taşıyacak atılımları başlatmıştır.¹⁰ Baltık kıyısında, Versailles Sarayı'yla boy ölçüşebilecek görkemde bir saray ve bir kent kurdurmuştur. St. Petersburg Kenti Rus İmparatorluğunun, sanat merkezi; parlayan yıldızı olmuştur.

Balenin geniş bir tartışma platformuna taşınması 1760 yılında Jean Georges Noverre'nin yazdığı “**Lettres Sur la Dance altes Balets**” Dans ve Baleler Üzerine Mektup isimli eserle olmuştur.¹¹

Bununla birlikte 18. y.y. ikinci yarısında Paris Operası'nda İtalyan dans ustası Gaetano Vestris ve oğlu Auguste Vetris sahnedeki hareketlerin, maskelerinin kaldırılması, kostümlerinin tamamen değiştirilmesini sağlamışlardır.

“Bugünkü dans tiyatrosu olgusu, temelindeki stili Jean George Noverre borçludur.”¹² 18. y.y. dansıyla, 1880'de gelişen romantik bale akımı arasındaki köprüyü baba oğul Vetris'ler ve J. G. Noverre sağlamıştır. Romantik çağın en önemli koreografları arasında Jules Perrot ve August Bournonville'nin özgün stilleri görülmüştür.

Romantik balenin temelini hazırlayanlar arasında, Jean Dauberval, Charles Louise Didelot, Salvatore Vigano'nun isimleri en başta bulunmaktadır. Sahnelen eserler arasında “**La Sylphide**” Balesi'ni 1832 yılında Paris Operası'nda sahneleyen Plippo Taglioni Romantik Çağı doruğa çıkarmıştır.

Plippo Taglioni'nin kızı, Marie Taglioni daha önce ki dönemlerde görülmemiş bir incelikle, bale tekniğine ilk defa Point ile parmak uçlarına çıkmayı

---

¹⁰ Bkz., **I. Petro (Rusya)**, Wikipedia, [http://tr.wikipedia.org/wiki/I._Petro_\(Rusya\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/I._Petro_(Rusya))
son güncelleme: 10.04.2009

¹¹ Bkz., **Grolier International Americana**, Cilt No: III, Medya Holding A. Ş., İstanbul, 1993, 28 s.

¹² Deleon, **a.g.e.**, 14 s.

yerleştirmiştir. O güne kadar erkek dansçılar ön planda olurken, şimdi kadın dansçılar ön plana çıkmıştır.

17. y.y. sonu ve 18. y.y.'da bale; kadın dansçılarında sahneye çıkmasıyla daha görkemli bir hal alarak bütün Avrupa'ya ve oradan Rusya'ya yayıldı. Rusya'da bale Çar tarafından 1776'da Moskova'da ve 1783'de St. Petersburg'da Bolşoy Tiyatrosu olarak kuruldu. 1885'de St. Petersburg İmparatorluk Balesi Marinski Tiyatrosu'na taşındı. Bolşevik devriminden sonra St. Petersburg şehri Leningrad, İmparatorluk Bale topluluğu da Kirov Balesi olarak anıldı.¹³

18. y.y. sonu, 19. y.y. başlarında balenin gelişmesi ve yaygınlaşması sonucunda sanat ve edebiyattaki Romantik akım bale sanatını da etkisi altına almıştır. Rusya'da ilk bale derslerini veren Fransız Didelot ve İsveçli öğretmen Christian Johansson olduysa da St. Petersburg Balesi'nde önceleri dansçı daha sonraları koreograf olarak çalışan ve Rus Klasik Balesi'nin temeli atan Marius Petipa Rusya'da kaldığı uzun yıllar sonucunda birçok eserin altına imza atarak kendi adını altın harflerle yazdırmıştır. Marius Petipa ve yardımcısı Lev İvanov ünlü müzisyen Çaykovski ile birlikte sadece Rus Balesi'ne değil dünya balesine altın eserler kazandırmışlardır.

E.T.A Hoffman'ın "**Fındıkkıran ve Fare Kral**" ve Alexandre Dumas'ın "**Fındıkkıran Masalı**"nı ele alışı; tekrar düzenlemesinden sonra opera metni olarak İvan Vsevolosky tarafından yazılmıştır.¹⁴

İmparatorluk Tiyatrosu'nda çalışan dört altın adam; St. Petersburg Krallık Tiyatroları yönetmeni İvan Vsevolosky, bale yönetmeni Marius Petipa, ikinci yönetmen Lev İvanov ve besteci P. I. Çaykovski uzun mektuplaşmalar sonunda **Fındıkkıran Balesi "Casse-noisette"** çalışmalarına başladılar.

---

¹³ Bkz., Fenmen, a.g.e., 21 s.

¹⁴ Bkz., **The Nutcracker**, BalletMet Premiere of David Nixon's The Nutcracker, San Antonio, November 29, 1997, <http://www.balletmet.org/Notes/NUT97NOT.HTM>, son güncelleme: 27.03.2009

Çaykovski'nin ilk başlarda, Petipa'nın istekleri doğrultusunda yazdığı müziklerden memnun kaldığını öğreniyoruz.¹⁵ Bu sırada New York Carnegie Hall'ın açılışına orkestra şefi olarak davet edilen Çaykovski yolculuğu sırasında Paris'in arka sokaklarında yeni bir çalgı olan Çelesta'yı keşfetti. Çelesta'nın ilahi tınısını o kadar beğendi ki rakip olarak gördüğü Korsakov ve Glazunov'un Çelesta'yı duyup kendisinden önce eserlerinde kullanmamaları için büyük bir gizlilikle Rusya'ya çalgıyı getirdiğini biliyoruz.¹⁶ Kız kardeşinin beklenmedik ölümüyle bunalımları artan Çaykovski her şeye rağmen Fındıkkıran'ın müziklerini yazmaya devam etmiştir. Dostlarına yazdığı mektuplarda sık sık; Fındıkkıran'ın Uyuyan Güzel kadar iyi olmadığını; eseri oluşturmak için gücünü toparlaması gerektiğini bildirmektedir.¹⁷

Eseri tamamladıktan sonra St. Petersburg'a dönen besteci balenin ilk gösterisini Marinski Tiyatrosu'nda son Operası **Iolanthe**'yle birlikte çift prömiyer olarak sergiledi. Bu iki eserin konuları arasında benzerlik bulunmamaktaydı, koşullar gereği bestecinin kafasında birleşmiş olan bu iki yaratının birbirini ardına izlenmesi planlanmıştı. Bu nedenle iki eserde bir bütünlük düşünmüştü ama bu bütünlükler zıtlıklar üzerineydi. Fındıkkıran neşeli, değişken, fantastik bir dünyada geçerken, Iolanthe dokunaklı, sevgi dolu bir opera sayılırdı. Birinde çocukların neşeli, hayal dolu sesleri, diğesinde ise inzivaya çekilmenin, dünyadan ayrılmanın sessiz mutluluğu vardı. İki eserden Iolanthe seyirci üzerinde daha derin bir etki bırakıyordu. Ciddi bir operadan sonra eğlendirici bir bale izleniyordu. Sanki Fındıkkıran, Iolanthe'nin düğün kutlaması gibi düşünölmüştü. İki eserin birbirini izleme düşüncesinden vazgeçilmesinden sonra Fındıkkıran Balesi'nin içerdiği hataların açığa kendilerini gösterdikleri ileri sürölmüştür.¹⁸

¹⁵ Bkz., Vefa Çiftçioğlu, "Çaykovsky'nin Rüyası", P.I. Çaykovsky Fındıkkıran Balesi, **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi**, Ankara, 19 Aralık, 1998, 6 s.

¹⁶ Bkz., **Nutcracker History**, <http://www.balletminnesota.org/Nuthtml/NutFirst.html>, son güncelleme: 28.03.2009; Bkz., **Fındıkkıran Balesi**, Wikipedia, tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1nd%C4%B1kk%C4%B1ran_Balesi; son güncelleme: 28.03.2009

¹⁷ Bkz., **Tchaikovsky**, <http://www.tchaikovsky-research.org/en/Works/Ballets/TH014/index.html>, son güncelleme: 28.03.2009

¹⁸ Bkz., Roland John Wiley, **Tchaikovsky's Ballets, Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker**, First Published, Clarendon Press Oxford University Inc., New York, 1985, 205 s.

19. y.y.'ın en büyük bestecilerinden olan Çaykovski, eserlerinde ki duygu yoğunluğunu ve ifade gücünü yaşamının gelgitlerinden almaktaydı.¹⁹ En güzel eserlerini en bunalımlı dönemlerinde hatta intiharı düşündüğü anlarda ortaya çıkardığı söylenmiştir.²⁰ Ölümünden birkaç yıl önce bestelediği Fındıkkıran Balesi, eserleri arasında annesiyle birlikte geçen mutlu çocukluğuna son bakışı olarak yorumlanmaktadır. “Bestecinin öğrencisi Tanayev eserin finalindeki Pas de Deux’ nün Çaykovski’nin yaşama ve aşka bir vedası olduğuna dikkat çekmektedir.”²¹

Eserin öteki yaratıcı olan Fransız dansçı ve koreograf Marius Petipa Rusya’dan önce İspanya’da Kraliyet Tiyatrosu’nda baş koreograf olarak bulunuyordu. Ancak yasak bir aşk macerası ortaya çıkınca Madrid’i terk ederek Rusya’ya gelmek zorunda kalmıştı.²² Petipa çok titiz çalışan; eserlerini en ince ayrıntılarına kadar adeta saniye saniye planlayan; her nota üzerinde titizlikle duran; sahne önü kadar sahne arkasına da hakim müthiş bir deha olarak tanınmıştı. Petipa’nın diğer bir özelliği ise büyük ölçekli, görkemli, birçok öğeyi bir arada tutan, yerel ve klasik dansları mimiklerle karıştırarak büyük baleler yaratmış olmasıdır.²³

Çaykovski’nin müzikleri üzerine oluşturduğu **Kuşu Gölü, Uyuyan Güzel, Fındıkkıran**, Petipa’nın ve yardımcısı Lev İvanov’un bu gün hala daha popülaritesini koruyan önemli balelerindendir.

Marius Petipa’nın asistanı ve Kraliyet Balesi’nin ikinci Balet Master’ı olan Lev İvanov, kendisini Petipa’nın yetiştiği Neo klasik dönemden çok, yaşadığı Romantik dönemin etkisindeki eserleriyle ortaya koymuştur.

Ustası Petipa’nın etkisi altında çok kalan İvanov, kendi başına kaldığında olağan üstü sahnelerin koreografilerini yapmıştır. Ortaya çıkan koreografilerde

---

¹⁹ Bkz., Ahmet Say, **Müzik Tarihi**, İkinci Basım, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1997, 440 s.

²⁰ Bkz., Çiftçioğlu, **a.g.e.**, 6 s.

²¹ Zeynep Aksoy, “Şekerlemeler Diyarında Kar Taneleri”, **Radikal Gazetesi**, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=1870, son güncelleme: 10.04.2009

²² Bkz., **Marius Petipa**, Choreographer, Biography, (Compiled April, 2000), <http://www.balletmet.org/Notes/Petipa.html>, son güncelleme: 17.10.2008

²³ Bkz., Necla Çıkıgil, “Fındıkkıran Balesi Üzerine”, **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir Devlet Opera ve Balesi Program Dergisi**, Sayı: 98, İzmir, Aralık, 2003, 25-28 ss.

müziği vurgulayan bir sadelik göze çarpar. Fındıkkıran'ın karlar sahnesinde olduğu gibi. Marius Petipa 1892 sonbaharında hastalanınca eseri sahneye koyma, işi Lev İvanov'a kalmıştır. Fakat Marius Petipa konuyu kendi kafasında tasarlamış ve hareketleri gösteren bir kitap bile yazmıştı ve bu hareketlere uyacak müzikleri bestelemesi için Çaykovski'ye sürekli baskı yapıyordu.

Romantik dönemin altın eserleri sayılan **Kuğu Gölü** ve **Uyuyan Güzel** balelerini ortaya çıkaran yaratıcı kadro aynı olunca, **Fındıkkıran Balesi**'nin de koreografisini Marius Petipa'nın yaptığı düşünülmektedir, oysaki eseri tamamlayan ve sahneye koyan kişi Lev İvanov olmuştur.

Fındıkkıran'ın dünya prömiyeri St. Petersburg Marinski Tiyatrosu'nda ilk kez 6 Aralık tarihinde oynandığı bilgilerimiz arasında bulunurken, 18 Aralık 1892'de sahnelendiği bilinmektedir.²⁴ Bu ilk uygulamanın Koreografisi Petipa-İvanov'a, müziği Çaykovsky'ye ve dekoru Botcharov'a aitti. Şeker Perisi: Antoinette dell'era ve Prens, Pavel Gerdt tarafından canlandırılmıştı.²⁵

Fındıkkıran'ın ilk gösterisi beğenilmedi. Gelecekte tatillerde en çok izlenen bale gösterisi olarak bale tarihine geçecek olan Fındıkkıran Balesi keskin eleştirilerin hedefi oldu. Fındıkkıran'da eleştirmenlerin yanlış olarak gördüğü en önemli konu; öykünün baleye uyarlanmasında ve üstünde çalışılmasında "sipariş eser" etiketinin hissedilmesi idi. Uyuyan Güzel'den sonra Fındıkkıran kimi eleştirmenlerde hayal kırıklığı yarattı. Onlara göre bu hikâye, farklıda olsa iyi bir tiyatro eseri özelliklerini taşıyordu.

Eleştirmenlerin gördükleri bazı aksaklıklar vardı. Birinci sahne çok hareketliyken, ikinci sahne durağandı. Fındıkkıran'ın librettosunu yazan E.T.A. Hoffmann'ın eserinde titizlikle belirtilen günlük hayatla, hayal dünyasının karışması ve iç içe geçişindeki uyum kaybolmuştu. Balenin ikinci bölümü, birinci sahnedeki Noel ağacının altında yaşanan sihirli olayların mantıklı bir şekilde devamı olsa da

---

²⁴ Bkz., Wiley a.g.e., 1985, 206-207 ss.

²⁵ Bkz., **Nutcracker History**, <http://www.balletminnesota.org/Nuthtml/NutFirst.html>, son güncelleme:28.03.2009

gerekli olan güçlü bir motivasyondan yoksundu. Ayrıca Kuğu Gölü ile karşılaştırıldığında; günlük hayattan, hayal dünyasına geçiş ani oluyordu. Kuğu Gölü'nde ise sahne, bölüm bölüm ayrıştırılarak gerçek dünyadan, sihir alemine geçiş görülüyordu. Ayrıca Fare Kral ile yaşanan krizin Clara'nın günlük yaşantısıyla bir bağlantısı yoktu. Üstelik Clara Şekerleme Ülkesi'nden (Konfituerenburg) dönmemişken perde kapanır. Seyirci olayların ne anlama geldiğini anlayabilmek için neyi bilmesi gerektiğinin yanıtını bulamaz.²⁶

Fındıkkıran'ın en önemli eksiği; Uyuyan Güzel Masalı'nın Baleye uygulanma sürecinde biraz da olsa gerçek dünyaya yaklaşmasıydı. Fındıkkıran da bu ince yaklaşım tam olarak belirtilemedi. Fındıkkıran bir çocuk masalı olarak kaldı. (Bu eleştirilerin benzerleri zamanında Uyuyan Güzel Bale'si içinde yazılmıştı.) Üstelik hikâyede ana karakterler neredeyse hiç dans etmiyordu. Birinci sahnede mime yapılan vurgu, ikinci sahnede yerini divertismanlara bırakıyordu. Bu nedenle her iki sahne dramatik açıdan birbirinden kopuk, bağlantısız görülüyordu. Bu uzunlukta bir balede, eser içinde sadece bir Pas de Deux olması ve bununda ikinci perdenin sonunda yer alması eleştirmenlerin gözünden kaçmamıştır.

Kimi eleştirmenlere göre Fındıkkıran çocukluğu anlatan bir kesittir. Çaykovski'nin kafasındaki Fındıkkıran'ı anlamak için bu yeni temanın, bale için zor bir konu olduğunu bilmeliyiz. Çaykovski, Petipa'nın planlarını, Hoffmann'ın hikâyesinin dış hatlarıyla yaratıp fantastik, şaşırtıcı, olağanüstü etkili bir eser ortaya koymuştur.

Bazı eleştirmenlere göre ise içeriği derin anlamlar taşıyan ciddi bir çalışmaydı. Burada anlatılan sadece bir çocuğun dünyayı nasıl gördüğü değil, hayatta önemli bir dönüm noktası olan gençliğin eşliğindeki bir çocuğun geçirdiği değişimdir. Yeni bir dünyanın, o dünyadaki sevinçlerin ve tehlikelerin fark edilmesi, en önemlisi de mutluluğa duyulan tam, kesin inanç anlatılmaktadır.²⁷

---

²⁶ Bkz., Wiley, **a.g.e.**, 1985, 198 s.

²⁷ Bkz., **y.a.g.e.**, 199 s.

Ayrıca çocukların dansları, yüksek makamlar “Çar ve Ailesi” tarafından çok beğenildiği için Petipa çocukların dans ettiği divertismanları eserlerinde kullanıyordu. Petipa'nın Çaykovski'ye yazdığı talimatlar doğrultusunda altı ulusal danstan oluşan divertismanlar istediği bilinmektedir. (Bu danslardaki kostümler daha sonra rol alan çocuklara hediye edilmiştir.) Şubat 1891'de Çaykovski'ye Vsevolosky tarafından yazılan mektupta galop, büyükler için bir giriş ve yine onlar için bir menuet, şık fantezi kostümler sipariş ettiği anlaşılmaktadır.

Petipa; Clara, Fritz ve Fındıkkıran rollerini tiyatro okulundaki çocuklara verilmesini ister. Bu sebepten teknik açıdan zor olan dansların hikâyedeki ikinci rollerdeki karakterlere verilmesine neden olur.

Eserin librettosu tamamlanıp, provalar başlamak üzereyken beklenmedik bir şekilde Petipa hastalanır. Baley'i ikinci Ballet Master Lev İvanov sahneye koyar. Genel olarak Petipa'nın yönlendirmelerini izleyen İvanov'un Karlar Sahnesini ve Şeker Perisi Dansı'nı düzenleyerek eklediği bilinmektedir.²⁸

Eleştiriler arasında çelişkiler vardı. Bir eleştirmenin beğendiğini başka bir eleştirmen beğenmemişti. Beğenilmemesinin en büyük nedeni; birinci perdede balerinlerin değil çocukların rol alması, librettodaki hatalar, eserin kasvetli oluşu, dansçıların yetersiz bulunması, opera ve balenin bir arada sunulması gibi nedenler vardı. Kimi eleştirmenlere göre dekor ve müzik muhteşem hazırlanmıştı ama danslar gölgede kalıyordu. Kimilerine göre de dekor ve kostümler fazla abartılı, müzik güzel ama gereksiz bir kalabalık içinde bulunuyordu.

Çaykovski'de gala gecesinde kardeşine yazdığı mektupta, başarısının mutluluğunu onunla paylaşmak istediğini, hem balenin hem de operanın prodüksiyonunun muhteşem olduğunu, ama balenin daha iyi olduğunu, gözlerin bu

---

²⁸ Bkz., **Fındıkkıran Balesi**, Wikipedia, http://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1nd%C4%B1kk%C4%B1ran_Balesi, son güncelleme: 28.03.2009

kadar lüks ve görkemden yorulduğunu anlatıyordu. Eleştirmenlerin kritikleri Çaykovski'yi şaşkırtıp, güvensizlik yaratmıştı.²⁹

Çaykovski'nin Fındıkkıran Balesine ilk başlarda ısınamamasının, kendisiyle çelişmesinin ve güvensizlik krizlerinin nedenleri arasında; eserin öyküsünü beğenmemesi ve bu öyküye göre müzik sipariş edilmesi onu rahatsız ediyordu. Fındıkkıran'ın hikâyesi ona; Uyuyan Güzel ve Maça Kızı'ndaki gibi ilham vermemişti. Aynı zamanda Maça Kızı'nın gösterimden kalkması, eserlerinin beğenilmedi duygusuna kapılmasına neden olup, Çar'ın gözünden düştüğünü zannederek, onurunun kırıldığını hissediyor ve çalışma isteğini kaybediyordu.³⁰

Zaman içinde koreografların, Fındıkkıran Balesi üzerinde yapmış olduğu çeşitli uyarlamalar sonucunda Fındıkkıran Balesi Yılbaşı Klasikleri arasına girip, günümüze kadar popüleritesini koruyarak gelmeyi başardı. Eserin bestelenmesi sırasında dehasının zirvesindeki Tchaikovsky'nin orkestradaki her müzisyene onu meşgul edecek bir görev vermesi, orkestradaki müzisyenlerinde sıkılmadan defalarca yapıtı seslendirmelerine neden olmaktadır.³¹

İngiltere'de Anton Dolin tarafından 1950'lerden önce kurulan Londra Festival Balesi için ve aynı zamanda Amerika'da 1954 yılında George Balanchine tarafından New York Şehir Balesi için yeniden düzenlenen Fındıkkıran Balesi, bu günkü itibarını bu iki kişi sayesinde kazanmıştır.

“Anton Dolin'in yeni kurduğu Londra Festival Balesi için sıradan olmayan bir klasik bale istiyordu. Amerika'da George Balanchine de aynı isteği New York Şehir Balesi için duyuyordu. Her ikisi de eseri açıklıkla, müziğin etkisine güvenerek, iyi bir dekor ve dönüşümlü sahneler ve hazırladıkları güzel klasik danslarla sahneye koydular. O zamandan beri gösteriler dünyanın her yerindeki bale merkezlerinde çoğalarak Fındıkkıran'ı dünyanın en çok sahnelenen bale eseri haline getirdi.”³²

²⁹ Bkz., Wiley a.g.e., 1985, 221 s.

³⁰ Bkz., y.a.g.e., 198-200 ss.

³¹ Bkz., Jennifer Fisher, **Nutcracker Nation: How an Old World Ballet Became a Christmas Tradition in the New World**, Yale University Press, Haven and London, 2003, xiv s.

³² Andre Prokovsky, “Tarihsel Bir Bakış”, **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi**, 19 Ankara, 1998, 4 s.

BİRİNCİ BÖLÜM

DRAMATİK YAPI

Fındıkkıran Balesi'nin koreografisi, temelini Fındıkkıran Masalı'ndan beslenen bir dramatik yapı üzerine kurmuştur. Yapıtın müzikal ve hareket düzenini tümüyle belirleyen, bu dramatik yapıyı anlamak ve çözümleyebilmek için ilkin bu masalın temel yapısını, daha sonra E.T.A Hoffmann ve Alexandre Dumas'nın masal üzerinde yaptıkları düzenlemeleri çözümlmek, benzerlik ve farklılıkların altını çizmek gerekiyor. Bu incelemenin ardından, bu malzeme üzerine Petipa – İvanov, Vainonen, Balanchine, Nureyev'in yaptıkları dramatik düzenlemeler ve koreografileri tek tek ele almayı amaçlıyoruz. Fındıkkıran Balesi'nin bu dört ayrı versiyonunun ayrı ayrı incelemesinin ardından kişileştirmeler ve bölümlmeler üzerindeki değerlendirmelerimizi topluca yapmayı amaçlıyoruz.

1.1. E.T.A. Hoffmann

Ernst Theodor Amadeus Hoffmann (1776-1822), hukukçu bir ailenin çocuğu olarak Doğu Prusya'nın bir eyaleti olan Königsberg'de doğdu. Aslında ikinci adı Wilhelm'di ama Mozart'ın anısına, ismini Amadeus olarak değiştirdi. Aile yaşamındaki çalkantılardan ötürü, arkadaşlık ve babalık faktörüne kitaplarında önemli roller verdi. Hoffmann, annesi ve babası ayrıldıktan sonra, hayatını amcasının ona verdiği değerler doğrultusunda sürdürmeye çalıştı. Giyinişi, konuşma tarzı, davranışları, sosyal kurallar doğrultusunda şekillendi ve kendisi de buna göre hareket etti. Hukuk eğitimi için Königsberg Üniversitesine gitti. Hukuk alanındaki derslerine rağmen, Hoffmann daha çok sanat, müzik, resim ve edebiyat ile ilgileniyordu. Glogau'ya, oradan Posen'a oradan da daha küçük Plock'a ve en sonunda bir arkadaşının etkisinde kalarak Varşova'ya geçti. Polonya'da istediği yere gelip, Mischa adında bir bayanla evlilik yaptı. Taşındığı Varşova Şehri'nde müzikle ilgili önemli adımlar attı. Hoffmann, Varşova'da bir orkestra kurdu ve Baltık Denizi üzerinde Haç "**Kreuz an der Ostsee**" isimli ilk önemli sahne müziğini besteledi. Hayatı iniş çıkışlarla dolu olan bu yazar, zengin ailelerin çocuklarına müzik dersi vermeye ve kısa hikâyeler yazmaya başladı. Bamberg Tiyatrosunda görev aldı. "Undine Operası'nı" yazdı ve edebi eserlere ağırlık verdi.

1811 yılında, küçük yaştaki öğrencisine âşık olması, onu yeni bir iş, yeni bir yer aramaya itti. 1813’de Bamberg’den ayrılarak, kariyerini Dresden ve Leipzig arasında sürdürdü. Arkadaşı Hippel’in yardımıyla, 1814 yılında Berlin’e geldi ve yazdığı hikâyelerle burada çok ün kazandı. 1816 – 1817 yılında Fındıkkıran ve Fare Kral yayımlandı.

Arkadaşlarıyla birlikte Berlin’de bir grup oluşturdu. Hem arkadaşlarından, hem de Berlin’de katıldığı konferans, oyun ve operalardan etkilendi. Operası “**Undine**” 1816’ta sergilendiğinde ünü iyice artmıştı.³³ Adil davranışları ve etrafındakileri etik olarak yargılamasından Berlin Eyalet Yüksek Mahkemesi’nde görev almaya başladı. Yanlış anlaşılacak, yasal olmayan davranışları konusunda ceza görmüş insanlara yardımcı oldu. Akciğer hastalığına yakalanmıştı ve o dönemlerde bir hikâyesinin yayınına el konuldu. Arkadaşı Hippel ona yine yardımcı oldu. “**Master Flea**” kitabındaki bazı bölümler çıkarıldı ve kitap yayınlandı. İyileşme “**Recovery**” hikâyesini yazmayı bitirdikten sonra, 25 Haziran 1822’de vefat etti.³⁴

Bir eleştirmen olarak, Hoffmann çok saygı duyulan biriydi. Kapellmeister Johannes Kreisler adı altında yazıyordu, Beethoven’ı çok desteklemişti. Hoffmann’ın etkisi; dönemin sanatçılara esin kaynağı olduğu gibi, edebi eserlerden opera ve dansa kadar yayıldı. Buna örnek olarak Fındıkkıran’a ilaveten, Offenbach’ın Hoffmann’ın Hikâyeleri “**Tales of Hoffmann**” ve “**Coppélia**” gösterilebilir. Hoffmann’ın Hikâyeleri, çocuk peri masalları “**Kindermarchen**” isimli koleksiyonunun bir parçası olarak esasen 1816 yılında basılmıştır. Balenin ilk perdesinin bittiği yerde, Hoffmann birçok konu dışı anlatım ve çoklu dönüşüm ile hikâyesine devam eder. Hoffmann hikâyelerinde; mit ve gerçek arasına bir gölge düşürür. Tıpkı “**Fındıkkıran ve Fare Kral’da**” olduğu gibi.

Fındıkkıran ve Fare Kral’ı 1816 yılında, arkadaşı Julius Hitzig’in çocukları için yazdı, fakat aslında bu hikâye; Hitzig ailesinin, sosyal sınıfını ve çocuklarını

³³ Bkz., **E.T.A Hoffmann**, Wikipedia, [http://en.wikipedia.org/wiki/E. T. A. Hoffmann](http://en.wikipedia.org/wiki/E._T._A._Hoffmann), son güncelleme: 15.04.2009

³⁴ Bkz., E. T. A. Hoffmann, **Nutcracker and Mouse King**, Alexandre Dumas, **The Tale of The Nutcracker**, First Published, Penguin Classics, London, 2007, xviii s.

nasıl yetiştirildiği ile ilgili yazılmıştır. Hitzig'in altı ve sekiz yaşlarında Marie ve Fritz adında iki çocuğu vardı. Bu çocuklar üzerinde Hoffmann çok etkiliydi. Hoffmann'ın çok enerjik küçük bir adam olduğu; Yakışıklı olmadığı ama konuşmaya başladığında etrafındakileri çok etkilediği bilinmektedir.

Çocuklara, kendisinin yaptığı bir kale hediye etmiş ve onlara Undine ve benzeri hikâyeler anlatmıştı. Hoffmann her zaman, hikâyelerinin, hayal dünyası geniş çocuklara ve aynı zamanda büyüklere de yönelik olduğunu söylemiştir. Şüphesiz Fındıkkıran ve Fare Kral'daki Drosselmeier karakteri de kendisini yansıtmaktadır.

Fındıkkıran ve Fare Kral Marie'nin hayalleri hakkındadır ve bu hikâyede Marie, içindeki hayalleri fark edip, ona göre hareket edebilir. Marie ve Fritz'in ailesi güçlü ve katı bir ailedir. Aynı zamanda aile Drosselmeier'in hikâye ve oyuncaklarından çocukların etkilenebileceği düşüncesindedir.

Hoffmann bu hikâyesinde çocukların hayallerini nasıl tanıyacakları üzerinde durur. Bu açıdan düşünürsek, öykü aslında Fındıkkıran ve Fare Kral'la ilgili değildir. Hikâye aslında, meraklı kız çocuğu Marie, Drosselmeier'in önemli figürü, gizemli sanatçı ve öğretmen hakkındadır. Hoffmann kitabında Marie'ya dünyayı görmek için hayal gücünü kullanmak zorunda olduğunu anlayan bir kız rolü yükler. Drosselmeier bu kızın her şeyi kendi gözleriyle, yardım almadan görmesini ister. Ailesi, Marie'nin bahsettiklerini anlamadıklarından, bu kızın saçmaladığını düşünürler ama Drosselmeier'in gözünde bu kız farklıdır. O, kızın, vizyonunu ve hayal dünyasını dış dünyayla ilişkilendirmesinden ve onu günlük hayata taşımasından çok etkilenmiştir.

Aynı zamanda Hoffmann, Marie'nin iç dünyasında olup bitenleri resimlendirir. Okuyucuları farklı okumaya ve davranışlarını değiştirmeye zorlar. Hoffmann'ın hikâyesi klasik hikâyeler gibi: “Bir zamanlar...” şeklinde başlamaz. 19. yüzyılda Alman bir ailenin yılbaşı hazırlıklarının anlatımıyla, gerçekçi bir tanımla başlar. Hoffmann hikâyesinde resmi bir dil kullanır. Anlatımındaki farklılıklar her yaştaki okuyucu için büyüleyicidir. Aslında, hepsi bir bakıma

zihnimizde canlandırdığımız hayatla, fiziksel gerçeklik arasında fark olmadığını göstermek içindir.

Hoffmann'ın bu öyküsünün baleye uyarlanmasında, çocukların hayal kurmalarına izin verilmesi konusu her zaman canlı tutulmuştur. Bu açıdan bale sahnesinde Drosselmeier'in rolü ilk sahneden sonra daha açık şekilde ortaya çıkar. Hoffmann'ın zamanındaki aile yaşamında, hayal kurma ve masallara karşı olan farklı tutum ile bunların çocukları kötü etkileyeceği düşüncesi, ancak zaman içinde kendisi gibi ünlü isimlerin destekleri sayesinde zamanla değişebilmiştir.

Hoffmann'ın hikâyesinde yemek sahneleri, kral ve kraliçenin oburlukları son derece önemsenmiştir. Aynı zamanda hikâyede kral ve kraliçenin istekleri doğrultusunda, rahatsız oldukları şeyden nasıl kurtulduklarını da gösterir. Masalın böyle mutsuz bir şekilde son bulmasını önlemek için, gerekli değişiklik yapılmış, hikâyede sadece Marie'nin hayalinde Fındıkkıranı kurtarması ve sonra Drosselmeier'in gerçek yeğeniyle evlenmesiyle mutlu sona ulaşılmıştır. Hoffmann'ın, Jean- Jacques Roussea'nun **"The Strange Child"** öyküsünden çok etkilendiği anlaşılmaktadır.

Hoffmann'ın hikâyesindeki Drosselmeier ve Marie'nin büyüleyici figürleri masal yoluyla gerçek dünyayı nasıl keşfedebileceğimizi ortaya koymaktadır.

1.1.1. E.T.A. Hoffmann: Fındıkkıran ve Fare Kral'ın Öyküsü

24 Aralık günü Tabip Subay Stahlbaum'um çocuklarının ara odaya girişine izin verilmemiştir. Marie, Vaftiz Babası Drosselmeier'in hediyesi için merak içindedir. Yüksek Adalet Divanı üyesi Drosselmeier, kısa boylu, suratı kırışmış ama yakışıklı bir adamdır. Saatler konusunda uzmandır Drosselmeier. Eve her gelişinde, çocuklara bir şeyler getirir fakat yılbaşı onlar için farklıdır. Çocuklar Drosselmeier'den her zaman sanat niteliği taşıyan yılbaşı hediyeleri almaya alışmışlardır. Hediyelerin ortaya çıktıktan hemen sonra, oyuncakların bulunduğu rafa kalkması neredeyse adet haline gelmiştir. Fritz, bu seneki oyuncağın büyük bir kale olacağını düşünmektedir. Marie'ya göre de Drosselmeier içinde kuğuların bulunduğu

bir park getirecektir. Ablaları Luise, onlara, hediyeler ne olursa olsun, Kutsal İsa tarafından gönderildiği bu yüzden beğenmeleri gerektiğini hatırlatır.

Yılbaşı masası ve yılbaşı ağacı ihtişamlı bir şekilde donanmıştır. Marie kıyafetlerle, Fritz atlarla ve askerlere ilgilenmektedir. Kapı çalınır. Bu vaftiz babası Drosselmeier olmalıdır. Kapıda muhteşem bir kale göze çarpar, kapıları, camları açıktır. İçlerinde bay ve bayanları görülür. Ve arkasında da Drosselmeier görülür. Fritz Drosselmeier'e bu oyuncakları kaleden dışarı çıkarıp çıkaramayacağını ve kendisinin kaleye girip giremeyeceğini sorar. Drosselmeier'i bu şekilde kızdırır, Fritz bu oyuncakların yapışmış olduğunu ve bu yüzden kendi oyuncaklarının çok daha iyi olduğunu söyler. Luise, o sırada ona alınan kıyafetlerden birini giymiştir ve bu kıyafetin içinde muhteşem görülür.

Fritz, küçük askerleriyle ilgilenirken, Marie kimsenin fark etmediği bir şey fark etmiştir. Drosselmeier'e sevgisi iyiden iyiye artmıştır. Ağaçtaki oyuncağa gözü takılan Marie coşkuyla o hediyein sahibinin kim olduğunu sorar. Babası hediyein Luise'e ait olduğunu fakat diğer iki kardeşin de bu hediyeye aynı ölçüde sahip olduklarını söyler. Bunun bir findıkkıran olduğunu ve findıkları kırmaya yaradığını anlatır. Örnek olarak da Findıkkıran'la findık kırar. Ama oyuncakla en çok Marie ilgilendiğinden, onu Marie'ya emanet eder.

Luise de Marie'ya katılmıştır. Fritz içeriden gelir. Findıkkıran'ın ağzına büyük findıklar verir. Findıkkıranın dişleri kırılır ve sonrasında Marie'den dişleri kırılmış olan bu oyuncağı almak ister. Marie onu vermek istemez. Yaptığı için ona bağırır. Aralarında tartışma çıkar. Babaları gelir. Fritz'i uyarır, Findıkkıran'ı Marie'ya teslim ettiğini, kendi askerlerine zarar gelince bu onu nasıl üzerse ve askerlerinin nasıl tedaviye ihtiyacı olursa, aynı şekilde Findıkkıran'ın da buna gereksinimi olduğunu söyler.

Vaftiz babası Drosselmeier Marie'nın bu kadar Findıkkıran'la ilgilenmesine güler. Bu Marie'yı kızdırır. Oyuncak dolabının en üst rafı Fritz ve Marie için ulaşamayacakları alandır. Bu rafta Drosselmeier'in sanatsal nitelik taşıyan eserleri

bulunmaktadır. Gecenin sonuna gelinmiştir. Anneleri artık yatmaları gerektiğini söyler ama Marie biraz daha Fındıkkıran'la ilgilenmek için annesinden izin koparır. Marie odada yalnız kalmıştır. Sarıp sarmaladığı Fındıkkıran'ı ortaya çıkarır. Ondan Fritz adına özür diler, eski sağlığına onu kavuşturacağına dair söz verir. Drosselmeier'in dişlerini tamir edeceğini söz verir. Drosselmeier'in adını duyan Fındıkkıran dostunun suratında değişme, gözlerine parlama oluşur. Ama Marie bunu bir anlık göz ve ışık yanılması olarak algılar. Sonrasında bu korkusunun anlamsız olduğunu, bir oyuncağın yerinden oynayamayacağını düşünür. Fındıkkıran dostunu oyuncağı Clarchen'e emanet eder, sonra ona da güvenemez. Dolabı kilitleyip, odadan çıkarken, bir anda odadan sesler yükselir. Saatten ses gelir ve Marie saatin üzerinde baykuş yerine, Drosselmeier'in oturduğunu görünce şaşırır. Her şey bir anda değişmiştir. Canlanmıştır. Marie, Drosselmeier'e kendisini korkuttuğunu ve oradan kalkmasını istediğini söyler. Bir anda binlerce ayak sesi duyulur ve bu farelerin ayak sesleridir. Sonrasında yedi başlı bir fare ortaya çıkar. Fareler ve oyuncaklar arasında bir savaş başlar. Fındıkkıran ordunun başıymış gibi Fritz'in askerlerini, oyuncaklarını harekete geçirir. Fareler de bir ordu gibi sıraya dizilmiştir. Sayıca üstündürler. Herkes Fındıkkıran'ın sözüne uyar. Fındıkkıran'ın savaşta kol ve bacakları kırılmıştır. Frauline Clarchen Fındıkkıran'a yardım etmiştir. Marie önceden Clarchen'i yanlış anlamıştır. Ondan özür diler. Savaş sürmektedir ve Fındıkkıran komutasındaki ordu büyük yara almıştır. Bu duruma Marie daha fazla dayanamaz. Ayakkabısını çıkarır ve Fare Kral'a fırlatır. O anda her şey hızla ortadan kalkar. Marie sol kolunda çok büyük bir acı duyar ve bayılır.

Marie gözlerini açtığında, yanında Dr. Wendelstern'i bulur Dr. Wendelstern Marie'nin uyandığını, annesine haber verir. Marie annesine, Fındıkkıran'dan ve fareden söz açar. Annesi saçmaladığını düşünür ama bir yandan da odadaki oyuncakların dağınık olmasına; Marie'nin kolundaki kesiğe; Fındıkkıran'ın Marie'nin kolunda öylece duruşuna ve Marie'nin uzakta duran tek ayakkabısına anlam veremez. Sonrasında Drosselmeier çıka gelir. Marie ona kızgın bir şekilde, kendisine gece boyunca neden yardımcı olmadığını sorar. Drosselmeier Marie'nin anlayabileceği sözcük öbeklerine başvurarak sorusunu yanıtlar ve cebinden Fındıkkıran'ı çıkarır. Fındıkkıran'ın dişlerini onarmıştır. Ama Fındıkkıran'ın eski

yakışıklılığı artık kalmamıştır. Fritz Fındıkkıran'ın kılıcını sorar. Drosselmeier Fritz'i çok meraklı bulur ve ona kızar. Çocuklara, bütün bunların nereden geldiğini, Prenses Pirlipat, Mouserink Cadısı ve Saatçinin hikâyesinin ne olduğunu anlatmaya başlar.

Pirlipat, kraliçenin kızı, yani bir prensesdir. Pirlipat'ın güzelliği konusunda kimsenin kuşkusu yoktur. Vücudu bebek, dişleri inci gibidir. Herkes bebeğin doğumundan ötürü çok heyecanlıdır. Yalnız annesi endişe duymaktadır ve kimse buna bir anlam veremez. Bütün gece bebeğin başında altı tane kadın oturur ve kucaklarında kediler vardır. Kedileri okşayarak kötülüğü kovarlar.

Evlerinde ziyafet verdikleri bir gün Bayan Mouserink de çağrılanların arasında bulunmaktadır. Kraliçe, son derece bonkör biridir. Farenin bu ziyaretinden rahatsızlık duymaz ama Mouserink bütün akrabaları ve yedi çocuğuyla gelmiştir. Çok aç gözlü davranırlar. Kraliçe Bayan Mouserink'i cezalandırmaya, onu evden kovmaya karar verir. Bu konuda onlara yardımcı olacak kişi, Christian Elias Drosselmeier'dir. Kendisi saat ustasıdır. Drosselmeier, Bayan Mouserink'in evine fare kapanları yerleştirecektir. Bayan Mouserink dışında bütün akrabaları kapana kapılır ve ölürler. Bayan Mouserink çok sinirlidir, Fare Kral'ın küçük prenses Pirlipat'a zarar vereceğini söyler ve ortadan kaybolur.

Hikâyenin geri kalanını, Drosselmeier sonraki gün anlatacaktır. Fritz fare kapanını ve saatleri yapanın o olup olmadığını sorar. Ertesi gün Drosselmeier hikâyenin geri kalanına devam eder. Bir gün Bayan Mouserink Pirlipat'a yatağında yaklaşır. Herkes ölmediği için mutludur ama yaptığı büyü yüzünden Pirlipat çok çirkin bir kıza dönüşmüştür. Kral, bu durumda en az Mouserink kadar, Drosselmeier'ı da suçlu görür ve ona dört hafta verir. Dört hafta sonunda Pirlipat daha da çirkinleşmiştir.

Drosselmeier, çaresiz arkadaşı astronoma gider. Gökbilimci arkadaşı Prenses Pirlipat'ın bu çirkinliğinden kurtulmasının tek yolunun, Krakatuk Fındığını tatması ve bunu da ona kıracak kişinin daha önce hiç traş olmamış ve hiçbir zaman bot giymemiş biri olması gerektiğini söyler. On beş seneyi aşkın bir süre bu fındığı

bulamazlar. Sonunda Nurenberg'e gitmeye karar verirler. Burada Drosselmeier, oyuncakçı kuzeni Christoph Zacharias Drosselmeier'i ziyaret eder. Bütün hikâyeyi kuzenine anlatır. Çok büyük bir tesadüfle karşılaşırlar. Aradıkları fındık kuzeninde vardır. Kuzeni bu fındığı 1720 yılından beri saklamaktadır. Nedenini kendisi de bilmemektedir. Fındık satıcılarıyla çıkan kavga sonrası, fındık ona kalmıştır.

Aradıkları fındığı bulmuşlardır. Fındığı kıracak kişi de kuzenin oğludur. Kendisi bu zamana kadar hiç traş olmamış ve bot da giymemiştir. Yakışıklıdır ve kızların fındıklarını kırdığı için kendisine Fındıkkıran lakabı takılmıştır. Genç yeğenin dişleri fındığı kırsın diye, doktorlar tarafından değiştirilmiştir ve fındıkkıran çirkinleşmiştir.

Drosselmeier hikâyesini burada sonlandırır. Marie bir haftayı yatakta geçirmiştir. Ama artık daha iyidir. Şimdi, hikâyeyi de dinlediğine göre, Drosselmeier'in yeğenin oyuncaklar kralı olduğunu ve bu kişinin de Fındıkkıran olduğunu çok iyi bilir.

Bayan Mouserinkle savaş içerisinde olan Fındıkkıran'a amcasının neden yardım etmediğine anlam veremez. Bunu Drosselmeier'e sorar ve o da bunu yapacak tek kişinin kendisi olduğunu söyler. Marie dışında kimse, bu konuşmalara anlam veremez.

Fare Bayan Mouserink'in oğlu Fare Kral, o gece Marie'yı ziyarete gelmiştir. Ne çikolata, şeker, badem ezmesi varsa, hepsini istemiş, yoksa Fındıkkıran'a zarar vereceğini söyleyip gitmiştir. Marie korkusundan her şeyi ortaya çıkarır. Sabah Fındıkkıran'ı sağlıklı görünce çok sevinir ama fareler her yeri talan etmiştir. İkinci gün her şey yine aynı şekildedir. Bu yüzden artık Marie'nin annesi dayanamaz ve babası eve fare kapanları yerleştirmeye karar verir. Aradıkları kapanlar Drosselmeier'de vardır. Farelerin çoğu ölmüştür ama Fare Kral hala hayattadır. O bu oyuna kanmamıştır. Her gece gelip, Marie'yı tehdit etmektedir. Marie Fındıkkıran'la ilgilenirken, Fındıkkıran bir anda Marie'nin kollarında canlanır ve ondan bir kılıç ister. Marie'ya bu kılıcı kardeşi Fritz'in, oyuncaklarından verir. Geceki savaşı Fındıkkıran kazanmıştır.

Fındıkkıran Marie'yı kollarından tutar ve onu güzelliklerin olduğu bir dünyaya sürükler. Türk askeri müziğinin güzelliğinden bahseder. Yılbaşı Ormanlarından, Şeker ayırklarından, Portakal Deresinden, Badem G l nden ve Limon Nehrinden geçerler. Marie bütün bu yerleri çok sevmiştir. İkiisi de çok mutludur.

Fındıkkıran ellerini her ırpıŐında, etrafında birçok Şey canlanır, hayat bulur. Marie Prens Pirlipat'ı orada gördüğünü sanar ama aslında o kendisidir. J le koruluğundan geçerler ve J le kasabasına gelirler. Bu kasaba çok popüler bir yerdir ve burada herkes Fındıkkıran'a Prens Şeklinde seslenir. Burada dünyadan her çeşit insan bulunur. Marie çok mutludur.

Fakat bir anda kendisini değişik hisseder. Gözlerini açar ve gördüklerinin rüya olduğuna inanamaz. Annesi baŐındadır, çok derin bir uykuda olduğunu ve çok uzun uyuduğunu söyler. Marie tüm bunları annesine anlatmaya çalışır. Ailesi bu duruma çok güler ama kanıt olarak Marie Fındıkkıran'ın önceki gece ona verdiği yedi tane tacı gösterir. O sırada, eve Drosselmeier gelir ve Marie ona doğru koşarak, ondan her Şeyi anlatması için yardım ister. O anda babası sinirlenir ve eğer böyle davranırsa, Fındıkkıran dahil bütün oyuncaklarını atacağını söyler.

Marie sessiz ve çaresiz odasında Fındıkkıran'a, keşke canlı olsan, ben sana asla Prens Pirlipat gibi davranmazdım der. O sırada geç bir iileride belirir. Yanına gelip dizlerinin üzerine çöker ve: Marie'ya ‘‘Beni bu sözlerinizle canlandırdınız ve bana eski güzelliği kazandırdınız. Benim dünyama gelin ve lütfen orada benim tacımı benimle paylaşın’’ der. Marie Fındıkkıranın bu teklifini kabul eder ‘‘Sizi niŐanlım olarak kabul ediyorum’’ der. Bir sene sonra da evlenirler.

Böylece Marie Yılbaşı Ormanlarının Kraliçesi olur. En güzel ve en harika yerlerin...

İŐte E.T.A Hoffmann'ın kaleme aldığı Fındıkkıran  yk s  özetle budur.³⁵

---

³⁵ Bkz., E. T. A. Hoffmann, Alexandre Dumas, a.g.e., 1-61 ss.

1.2. Alexandre Dumas

Baba Alexandre Dumas, bugün daha çok romanlarıyla tanınan ama Fransız tiyatrosunun Romantik evresinde sahnelenen oyunlarıyla önemli bir yeri olan bir yazar olarak bilinir. Tiyatro alanında önce vaudeville'ler yazarak kendini göstermeye çalışmış, ilk başarısını Shakespeare'in Aynı adlı romansından yararlanarak yazdığı **Henry III et sa Cour** (1829) (3. Henri ve Sarayı) oyunu ile elde etmiştir. Yazdıklarının seyirci tarafından beğeni kazanması ona Alfred de Vigny ve Viktor Hugo'nun dostluğunu kazandırdı.

1831'de yazdığı **Antony** oyununun kazandığı başarının ardından Théâtre de la Porte - Saint - Martin tiyatrosunda birbiri ardına sahnelenen melodramatik sahneleri olağan üstü ün kazandı. O yıllarda sahnelenen en ünlü oyunu 1832'de sahnelenen **La Tour Nesle** oldu.

Dumas, oyunları dışında yazdığı romanlar ve öyküler sayesinde Fransız yazarları arasında kendisine seçkin bir yer edinmeyi başardı.

Hoffmann'ın aksine Dumas, kendini gençken de göstermiş üretken bir yazardır. Dumas, Hoffmann gibi sanatın yüce doruklarında gezmemiş; yapıtlarında öğretmekten çok eğlendirmeye amaçlayan bir biçim anlayışını benimsemiştir.

Hoffmann'ın Fındıkkıran Masalını, Dumas'nın neden Fransızcaya çevirdiği bilinmemektedir. Alman dili ve edebiyatıyla yakından ilgilenmediğini bildiğimiz Dumas'nın masalı kendisinin mi çevirdiği yoksa başkasına mı çevirttiği, bugünde tartışılmaktadır.

Dumas'nın uyarlamasında kültürel etki çok azdır. Fransız çocuk edebiyatında bu kitabın etkisi büyük olsa da, bunun asıl nedeni Hoffmann ve Rus Balesinin popülerliği olsa gerektir. Dumas'nın hikâyesi kötü sayılmamakla birlikte Hoffmann'ın orijinal metnindeki ironi ve karışıklıktan yoksun olduğu dikkat

çekmektedir. Yinede Dumas'nın yazdığı versiyonun, Hoffmann'ın yazdığı orijinal versiyondan daha hoş bir hal aldığı söylenebilir.³⁶

1.2.1. Alexandre Dumas'nın Fındıkkıran Masalı

Bir zamanlar Nurenberg'te çok tanınan bir duruşma hâkimi vardı. Kendisi duruşma hâkimi Silberhaus (gümüş ev) olarak bilinirdi. Bir kız bir oğlan iki çocuğu vardır Hâkim Silberhaus'un. Kızın adı Marie, oğlunun adı Fritz'di. Marie yedi, Fritz dokuz yaşındaydı. Bunlar çok sevimli ama birbirine hiç benzemeyen çocuklardı. Fritz son derece yaramazdı. Silahlarıyla oynar yerinde duramaz, annesini asla dinlemez buna karşılık Marie tam tersi son derece uysal bir kızdı. Bebekleriyle oynar, onlarla oyalanır asla annesinin sözünden çıkmaz ve dadısı Mademoiselle Trudchen'in arkasından hiç laf etmezdi. Sonuç olarak Marie herkes tarafından sevinilirdi.

1700'lü yılların 24 Aralık'ı gelmişti. Ve hepimiz bildiği gibi 24 Aralık yılbaşı arifesidir ve İsa'nın doğum günüdür çocuklar. Her ülkenin yılbaşı için farklı gelenekleri vardır ve çoğu eğitilmiş bilir ki Almanya'nın Nurenberg kenti oyuncakları, bebekleri ve palyaçolarıyla ünlüdür. Bu harika şeyleri üretir ve bütün dünyaya yollarlar. Bu açıdan bakarsak, Nurenberg çocukları dünyadaki en mutlu çocuklar olmalıdır.

Almanların yılbaşını kutladıkları gün, Fransızlardan farklıdır. Fransa'da hediyeler 2 Ocak'ta verilirken Almanya'da herkes birbirlerine hediyelerini 24 Aralık'ta verir. Hemen hemen her tür yılbaşı oyuncağına sahip olan çocuklar Hâkim Silberhaus'un çocuklarıdır denebilir. Anne ve babalarının yanı sıra, onları çok seven bir de vaftiz babaları vardır. Vaftiz babası Drosselmayer tıp danışmanıdır, gayet yakışıklı biridir. Birçok tıp danışmanın yaptığı gibi yaşayan insanları öldürmenin aksine, yaşamı olmayan, ölü şeyleri canlandırmaya çalışmasıyla ünlüdür. Hayvan ve insan vücutları üzerine çalışmış ve bu tür sistemlerin nasıl işlediğini çok iyi kavramıştır. Bu bilgilerden yararlanarak yürüyen insanlar, dans eden bayanlar, harp

---

³⁶ Bkz., E. T. A. Hoffmann, Alexandre Dumas, a.g.e., xxv - xxx ss.

çalan oyuncaklar, koşan köpekler, uçan kuşlar yapmıştır. Sonunda bebeklere ve palyaçolara, baba, anne gibi sözleri söyletmeyi de başarmıştır. Ama oyuncakların seslerinin hep aynı ve mekanik olmasından çocuklar mutlu değildir. Drosselmayer, çocuklara sonunda gerçek bay ve gerçek bayanı, gerçek kuşları ortaya çıkaracağına söz vermiştir. Bu yüzden Marie ve Fritz yılbaşı gecesinde hediyelerin açıldığı zamanı dört gözle beklemektedirler.

Drosselmayer bu işlerdeki becerisiyle büyük sempati toplamıştır. Bir evde bir saat bozulsa, bunu hemen tamir edecek tek kişi, yine Drosselmayer'dir. Evin köpeği, Turc da evdeki diğer bireylerden sonra sevilen başka bir canlıdır.

Marie ve Fritz... İkisi de son derece heyecanlı Drosselmayer'den gelecek hediye beklemektedirler. İkisinin de farklı tahminleri vardır. Birbirlerine evdeki farklı gizemin ne olduğuna ilişkin sorular sorarlar. Fritz büyük bir kale olacağını düşünmektedir. İçinde askerlerin olduğu, Marie ise bu hediye onu mutlu etmeyeceğini düşünür. Fritz'in düşüncesine göre de hediye ne olursa olsun, o hediye onların olmayacağı yönündedir. Çünkü Drosselmayer'in bugüne kadar yaptığı diğer şeyler gibi onlar da yine çok değerli bulunacak, oyuncakların bulunduğu dolabın ulaşamayacak en üst rafına kaldırılacaktır. Bu yüzden, onlar ailelerinden gelen hediyeler ne olursa olsun, onları hep severler. Paramparça olana kadar oynayabileceklerini bilirler.

Marie, Drosselmayer'den gelecek hediye ne olursa olsun, ailesinin verdiklerinin daha iyi olduğunu, onlarla daha mutlu olduklarını Drosselmayer'a belli etmemeleri gerektiğini düşünür. Fritz bu düşüncüyü pek umursamaz. Mademoiselle Trudchen da aynı fikirdedir. Hediyelerin ne olursa olsun İsa tarafından gönderildiği ve bu yüzden beğenilmesi gerektiğini düşünür. İki çocuk da hediyeler konusunda çok heyecanlıdır. Ağacın etrafında dönerler. Klasik hediyelerden bunalmışlardır. Vaftiz babalarının gelişi onları çok sevindirmiştir.

Fritz bir çuval dolusu hediye hediye beğenmezken, Marie tek bir hediye üzerine odaklanır, etrafta olup biteni bile duymaz. Marie bu yıl kendisine verilen

oyuncağı çok sevmiştir. Bu bir fındıkkırandır. Hâkim babaları Silberhaus, oyuncuğa iki kardeşin de aynı ölçüde sahip olduğunu söyler ama onunla daha çok ilgilenen Marie'ya Fındıkkıran'ı teslim eder. “Bu senin gözetiminde bir oyuncaktır” der. Bütün aile Fındıkkıran'ın emirler karşısında küçük fındıkların kabuklarını nasıl paramparça kırdığını ve sonrasında içerisinde de ne kadar temiz bıraktığını izlerler. Fritz bu durumu çok kıskanır ve “ben de onun yarı sahibiyim” düşüncesiyle Fındıkkıran'ın ağzına büyük fındıklar verir. Büyük fındıklar yüzünden Fındıkkıran'ın dişleri ve çenesi kırılır. Marie bu duruma çok üzülür, Fritz bunu bilerek yapmıştır. Marie çok ağlar ve Fritz'in bütün oyuncaklara böyle zararlar verdiğini söyler. Fritz Marie'dan onu tamamen almak istemektedir. Marie akıl almaz bir şekilde bu oyuncuğı sahiplenmiştir ve onu geri vermek istemez. Bağırır ve yardım ister... Hâkim babaları gelir ve olaya müdahale eder. Sürekli askerlerle, tanklarla, atlarla oynayan Fritz'i uyarır ve bu oyuncak üzerindeki bütün yetkinin Marie'da olduğunu söyler. Fritz'e oyuncuğın çok yara aldığını ve iyi oluncaya kadar da oyuncuğa dokunmaması gerektiğini anlatır. Fritz önce söylenir fakat sonra babasının sinirlendiğini görünce, çaresiz kalarak susar. Babasının ona, Bay Fritz şeklinde hitap edişinin bu küçük çocukta büyük bir etkisi vardır. Marie, bozulan oyuncuğa büyük bir şefkat ile yaklaşır ve onu teselli etmeye başlar. Vaftiz babası bunu görür ve çok şaşırır. Bu çirkin oyuncakla neden bu kadar ilgilendiğini merak etmiştir ama Marie onu korumasına almıştır artık.

Gece biter, herkes yattıktan sonra sadece Marie kalır. Marie Fındıkkıran'ı elinden bırakmamaktadır. Annesi ona yatması gerektiğini söylemiş ama Marie biraz daha onunla ilgilendikten sonra yatacağını söylemiştir. Şimdi salonda Fındıkkıran'la yalnız kalmıştır. Mademoiselle Claire ve Mademoiselle Rose, Marie'nin sevdiği diğer oyuncaklarıdır, onlara bu isimleri kendisi vermiştir. Ama onlardan Nurenberg'te çok sayıda vardır. Fındıkkıran'a salonda şefkat gösterirken, ondan abisi adına özür diler. Onu iyileştireceğini ve Vaftiz babası Drosselmayer'in de kırılan dişlerini ve çenesini düzelterek söyleyebilir. Drosselmayer'in adını duyan Fındıkkıran'ın suratında değişme olmuştur. Marie gördüğüne inanamaz zaten hemen sonrasında Fındıkkıran yine eski halini almıştır. Bu yüzden illüzyon gördüğünü düşünür. Bebeklerini odaya koyduktan sonra, kendi Mademoiselle Trudchen'in

yanına giderken, birden saat gözüne çarpar. Odadaki her şey büyümeye başlamıştır. Drosselmayer artık vaftiz babası değildir, sihirbaz olmuş, baykuşun oturduğu saatin üzerinde oturmaktadır. Yılbaşı ağacının üzerinde ve etrafındaki her şey iyice büyümüştür. Marie aslında korkak bir kız değildir. Birden yerin altından Fare Kral ve fareler ortaya çıkar Kendini yedi başlı bir canavarla, çok fare arasında sarılmış bir şekilde görünce, korkmuştur. Odadaki bütün oyuncaklar da korku içindedir. İçlerinde bir tek cesur olanı, Fındıkkıran'dır. Oyuncaklar ve fareler arasında büyük bir savaş başlamıştır. Fareler daha güçlüdür. Fındıkkıran'da çok bitkin görünmektedir. Marie büyük bir güçle Fare Kral'a ayakkabısını fırlatır. Fare Kral düşer ve bütün ordusu da bir anda yok olur. Marie çok yorgun düşmüştür, yara almıştır. Gözlerini açtığı anda, başında ailesini ve doktoru bulur. Annesine durumu açıklamak etmek ister ama kimse anlattıklarına inanmaz. Onun bu hasta hali herkesi korkutmuştur.

Başında doktor ve annesi şaşkınlıkla Marie'nin anlattıklarını izlemektedir. Derken, Drosselmayer gelir. Marie, vaftiz babasına bağırmağa başlar. Kendisinin de orada olduğunu, ama neden olaya müdahale etmediğini sorar. Drosselmayer; "yaptığının ne olduğunu biliyordum ama lütfen şimdi tekrar arkadaş olalım" der. Annesi bunlara anlam veremez ve kızının hayaller kurduğunu, bunun da hastalığından kaynaklandığını düşünür. Drosselmayer Marie'ya bir hikâyeye anlatmaya başlar.

Hikâyenin adı, Krakatuk Fındığı ve Prensler Pirlipat'tır. Öyküde bir ülkenin Kraliçesi doğum yapar ve Prensler Pirlipat adında güzeller güzeli bir bebeği olur. Fakat fareler bir gün evi sarar. Kraliçede onları kovar. Drosselmayer'dan yardım ister. Drosselmayer fareler için kapan yaptırır ve bütün fareler tuzağa düşer. Buna öfkelenen ana fare, Bayan Mouserink bebeğe bir şekilde zarar vereceğini Kraliçeye söyler. Kraliçe çok korku içerisinde. Bebek altı tane bakıcı tarafından korunur. Bayanların kucağında, kediler vardır. Bu bakıcılar kucaklarındaki kedilerin başlarını okşarlar ve bebeği beladan uzaklaştırırlar. Fakat uyuyakaldıkları bir gün Fare, gizlice Pirlipat'ın beşiğine süzülür ve ona bir büyü yapar. O güzeller güzeli bebek iğrenç bir yaratığa dönüşür.

Tek çare Drosselmayer'den gelebilir. Drosselmayer astrologlarla konuşur ve bu durumdan kurtulmanın tek çaresinin Prensesin Krakatuk fıncığı yemesi ve bu fıncığın da daha önce hiç traş olmamış, bu yaşa kadar sadece bot giymiş bir adam tarafından kırılması gerektiğini öğrenir. Bu fıncık dünyada kırılması en güç fıncık cinsidir. Astrolog ve Drosselmayer endişelidir. Çareyi bulup bunu gerçekleştirdikleri takdirde, ödüllendirilecek fakat bulamazlarsa da büyük ceza göreceklerdir. On dört sene beş ay geçer, dünyanın birçok yerindeki fıncıkların hiç biri aradıkları fıncık değildir. Kralın önüne çıkmalarına yüz yirmi iki günden az bir vakit kalmıştır. Yol boyunca Drosselmayer çok değişmiştir. Kafasında saç kalmamış, tanınmaz hale gelmiştir. Yakınları onun öldüğünü düşünmektedirler.

Son çare olarak, Drosselmayer, Nurenberg'teki kardeşi Christophe - Zacharias'a gider ve ona bütün başından geçenleri anlatır. Ondan yardım ister. Kardeşi oyuncak satıcısıdır. Elinde bu fıncığın bulunduğunu söyler. Kendisi onu seneler önce bir fıncık tüccarından yüksek bir fiyata satın almıştır. O zamandan beri de kimseye satamamıştır. Bu yüzden onu saklamaya karar vermiştir. Fıncık artık bulunmuştur ama Christophe oğlunu beklemesini ister. Amca Drosselmayer buna sevinir. Bu arayış sırasında uzun zamandır yeğenini de görmemiştir. Yeğeni geldiğinde çok mutludur. On sekiz, on dokuz yaşlarında bir gençtir yeğeni. Senelerdir annesinin onu değişik giydirişinin dışına çıkmamıştır. Bu yüzden her zaman bot giymiştir ve kendisi bugüne kadar hiç traş olmamıştır. Aradıkları iki şeyi de bulmuşlardır. Yeğeni Nathaniel ve Krakatuk Fıncığı... Bu sert fıncığı kırabilmesi için amcası onu Fıncıkkıran'a çevirir böylece Fıncıkkıran fıncığı kırar. Çirkin Prenses Pirlipat eski güzelliğine geri döner. Ama ödül almak yerine, astrolog, Drosselmayer ve Nathaniel köşkten kovulurlar. Fıncıkkıran çaresiz bir şekilde babasının yanına döner.

Günlerce hasta yatan Marie'nin başında herkes merakla beklemektedir. Etraf toparlanmış, her şey eski halini almıştır. İkinci rafta Fıncıkkıran mutlu bir şekilde oturmaktadır. Marie Fıncıkkıran'la konuşur, onu şimdi iyi anladığını ve onun vaftiz babası Drosselmayer'in yeğeni olduğunu bildiğini söyler. Odaya bir anda babası, Drosselmayer ve Mademoiselle Trudchen girerler. Marie, koşarak, Drosselmayer'e

olanları anladığını, oyuncakların kralının neden Fındıkkıran olduğunu bildiğini anlatır ve neden savaş sırasında, baykuşun yerinde öylece oturduğunu ve yardım etmediğini sorar. Bu arada herkes bu küçük kızın hayaller kurduğunu düşünmektedir. Drosselmayer kızı kucağına oturtur ve Fare Kral'ın, annesini öldürenin Fındıkkıran olduğunu düşündüğünü, bu yüzden Fındıkkıranı tek kurtaracak olan kişinin de Marie olduğunu söyler.

Artık olaylar daha da anlaşılır olmuştur. Marie fareleri görmektedir. Fare Kral, Marie'dan badem ezmelerini ve şekerleri istemektedir. Vermezse, Fındıkkırana zarar vereceğini söyler ve ortadan kaybolur. Marie, annesini bu konuşmaların olduğuna bir türlü inandıramaz. Annesi evde farelerin gezdiğinin farkındadır. Oyuncakların tümüne fareler zarar vermiştir. Yiyecekleri de yemekteler. Annesi, Drosselmayer'den kapan isteyecektir. Fındıkkıran konuşur ve bir kılıca ihtiyacı olduğunu söyler. Cesur Fındıkkıran Fareler Kral'la savaşarak zafer kazanır ve bir prene dönüşür. İki uzak diyarlara yolculuk etmeye başlarlar. Şeker Diyarından, Yılbaşı Ormanından, Portakal Nehrinden, Marmelat Ormanından geçerler. Fındıkkıran bu dünyada Prens olarak bilinmektedir ve Marie'ya da Prenses Pirlipat olarak seslenir. Birlikte saraya girerler. Sarayda Fındıkkıran Prens, herkese Marie'nın onu kurtardığını anlatır.

Derken, Marie'nın annesinin sesi duyulur. "Marie bu kadar tembel olmak zorunda mısın? Ne kadar çok uyudun?" diye seslenmektedir. Marie, annesine Drosselmayer beni nereye götürdü gece diye sorar ve gördüklerini tek tek anlatmaya başlar. Fındıkkıran'ın aslında Drosselmayer'in yeğeni olduğunu açıklamaya çalışır. Drosselmayer o sırada eve gelir. Küçük kız daha büyük bir heyecan içerisinde, konuyu tekrar anlatmaya başlar. Buna Drosselmayer'in kızacağını düşünen babası, kızını kucağına oturtur ve bu konudan tekrar bahsederse, bütün oyuncaklarını, Fındıkkıran da dahil çöpe atacağını söyler. Marie, annesini inandırmak için Fındıkkıran'ın barış göstergesi olarak ona verdiği Fare Kral'ın yedi tacını gösterir. Ama yine de ona bu konuda inanmazlar.

Günlerden bir gün her zamanki gibi Fındıkkıran'ı izlerken, kimsenin orada olduğunu düşünmeden, Fındıkkıran'a: “Bay Drosselmayer eğer babamın dediği gibi ağaçtan yapılmasaydınız ve gerçekten var olsaydınız, ben kesinlikle Prenses Pirlipat gibi olmazdım... Çok yakışıklı olmanıza gerek yoktu, sizi bu halinizle de severdim” der.

Annesi kızına böyle saçmalamasının anlamsız olduğunu söylerken, bir anda kapıdan içeri Drosselmayer girer. Yanında yakışıklı ve ince bir oğlan bulunmaktadır. Bu oğlan, Drosselmayer'in yeğeni, yani Fındıkkıran'dır. En sert fındıkları kırar. Aile salona geçmiştir. Marie ve Herr Drosselamayer yalnızdırlar. Fındıkkıran, Marie'ya, ona karşı dürüst olup, Prenses Pirlipat gibi onu ortada bırakmayacağını söylemesinden ötürü çok mutlu olduğunu, çirkin suratına rağmen genç ve güzel bir kız tarafından sevilirse, Fare Kral'ın bütün kötü etkisinin üzerinden kalkacağını anlatır. Kız, son derece mutlu bir şekilde, ailesi karşı çıkmadığı sürece, bu beraberliği istediğini söyler. Birden kapı açılır, annesi, babası ve Drosselmayer içeri girer. Alkışlar, bağırışlar kopar. Aynı gün içerisinde, nişanlanmışlar ve bir sene sonra da evlenmişlerdir.

Marie, daha önce gezdiği Yılbaşı Ormanlarının, Güllerin, Portakalların bulunduğu o güzel ülkenin artık Kraliçesi olmuştur.³⁷

1.3. E.T.A Hoffmann ve Alexandre Dumas'nın Masal Düzenlemeleri Üzerine Çözömler

Her iki öykünün olay dizileri arasında karşılaştırmalı bir değerlendirme yaptığımızda aşağıdaki noktalar dikkat çekmektedir.

---

³⁷ Bkz., E.T.A. Hoffmann – Alexandre Dumas, a.g.e., 63-155 ss.

1.3.1. Masalların Olay Dizisi Arasındaki Benzerlikler

- E.T.A Hoffmann ve Alexandre Dumas'nın hikâyelerinde Noel kutlamasını, süslenmiş Noel ağacı ve ağacın altındaki süslenmiş hediye paketlerini anlatan bir tema vardır.
- Her iki hikâyede de Vaftiz Babanın ismi Drosselmeier ya da Drosselmayer'dir. Vaftiz Babaları her Noel çocuklara hediyeler getirmektedir.
- Her iki hikâyede de çocukların karakter özellikleri benzerlikler göstermektedir. Marie sessiz sakın uysal bir kız, Fritz ise yaramaz söz dinlemeyen ve kıskanç bir çocuk olarak anlatılmıştır.
- Her iki hikâyede de Drosselmayer yakışıklı ve becerikli bir kişilik olarak tanımlanmıştır.
- Her iki hikâyede de çocuklar Drosselmayer'in getireceği hediyelerini merakla beklemektedirler. Ama Drosselmayer'in getirdiği hediyeler sanat niteliği taşıdığından çocuklar bu oyuncaklarla doyasıya oynayamazlar.
- Hoffmann ve Dumas'nın hikâyelerinde de gelen oyuncaklar arasında Fındıkkıran ilginin merkezi olmuştur.
- Her iki hikâyede de Fritz kıskançlıkla Fındıkkıran'ın ağzına büyük fındıklar yerleştirerek, Fındıkkıran'ın dişlerinin kırılmasına neden olur.
- Hoffmann ve Dumas'nın hikâyesinde de iki kardeş Fındıkkıran için kavga ederler.
- Her iki hikâyede de Marie bu olaylara çok üzülür ve Fındıkkıran'ı tamir etmek için Drosselmayer'den yardım ister. Drosselmayer'de Fındıkkıran'ı tamir eder.
- Hoffmann'ın ve Dumas'nın hikâyelerinde tamir edilen Fındıkkıran'ın yüzünde; Marie'nın ağzından Drosselmayer'in ismini çıkınca, bir değişim ve gözlerinde bir ışık oluşur.
- Her iki hikâyede de misafirler evlerine gittiklerinde çocukların odalarına çekildiklerini görürüz. Marie bir türlü uyuyamaz ve Fındıkkıran'la ilgilenir.
- Her iki hikâyede olan bir başka özellik ise gecenin sessizliğinde farelerin ortaya çıkmasıdır.

- Hoffmann ve Dumas'nın hikâyelerinde fareler sayıca daha üstün ve kuvvetlidirler.
- Her iki hikâyede de Fındıkkıran'ın komutasındaki ordu büyük yara almıştır, savaş sahnesinin sonunda Marie ayakkabısını Fare Kral'a fırlatır ve savaş sona erer. Marie'de yaralanmıştır.
- Her iki hikâyede de Marie kendisine geldiğinde, olanları annesi ve ailesine anlatsa da kimseyi inandıramaz.
- Hoffmann ve Dumas'nın öykülerinde, Marie kızgın bir şekilde Drosselmayer'e niçin gece boyunca olaylara müdahale etmediğini sorar. Marie'nin annesi; Marie ve Drosselmayer'in konuşmalarına bir anlam veremez.
- Hoffmann ve Dumas'nın öykülerinde, Drosselmayer Marie'ya aynı masalı anlatmaya başlar.
- Hoffmann ve Dumas'nın öykülerinde anlatılan masalın benzer noktası olan Prenses Pirlipat ve Krakatuk Fındığı'dır.
- Her iki hikâyede de güzeller güzeli bir Prenses doğar adı Pirlipat'tır.
- Her iki hikâyede de bebeğin annesi olan Kraliçe'yi fareler tedirgin ederler.
- Bir başka ortak nokta ise bebeğin başında altı bakıcının oturması ve kucaklarında altı tane kedinin olmasıdır.
- Her iki hikâyede de Drosselmayer'den yardım istenir ve eve fare kapanları kurulur.
- Diğer ortak özellik ise her iki hikâyede de bebeğe büyü yapılır ve bebek çirkinleşir.
- Gene tek çare Drosselmayer'den gelir. Arkadaşlarıyla görüşüp bu büyüün nasıl çözüleceğini araştırır.
- Her iki hikâyede de çözüm ortaktır. Prenses'in Krakatuk Fındığı yemesi ve bunu kıracak olan kişinin genç ve yakışıklı olmasıdır.
- Her iki hikâyede de Droseelmayer yollara düşer uzun zaman ortalıklarda görünmez. Aranılan fındık Nurenberg'de bulunur.
- Her iki hikâyede de fındık uzun zamandır Drosselmayer'in akrabalarında bulunmaktadır.

- Her iki hikâyede de Genç Drosselmayer ortaya çıkar ve Fındığı kırar. Prenses büyüünün bozulmasıyla güzel bir kıza dönüşür.
- Her iki hikâyede de Marie, Genç Drosselmayer'in oyuncakların Kralı olduğunu anlar.
- Marie günlerce hasta olarak yatar. Ailesi merakla başında beklemektedir. Marie kendine geldiğinde bütün ailesi etrafındadır.
- Marie olayları bütünleştirmiş ve her şeyi anlamıştır. Evde dolaşan fareleri görmektedir. Fare Kral ya da Ana Fare, Marie'yı Fındikkıran'a zarar vermekle tehdit eder ve evde bulunan bütün çikolata, şeker, badem ezmesini ister.
- Her iki hikâyede de cesur Fındikkıran devreye girer. Marie'dan bir kılıç ister. Fındikkıran, Fare Kral'la savaşır. Fındikkıran zaferini kazanır ve yakışıklı bir Prense dönüşür. Marie'yı güzelliklerin olduğu bir dünyaya sürer. Fındikkıran bu dünyanın Prensi'dir.
- Her iki hikâyede benzerlik olarak Marie derin bir uykudan uyanır.
- Marie'nın anlattıkları babasını sinirlendirir. Drosselmayer'i bu anlatılanlardan dolayı sıkıldığını düşünür.
- Hoffmann ve Dumas'nın hikâyelerinin sonu aynıdır. Genç Drosselmayer yani Fındikkıran ve Marie bir sene sonra evlenirler. Marie daha önce gittiği o güzel ülkenin artık kraliçesidir.

1.3.2. Masalların Olay Dizisi Arasındaki Farklılıklar

- İlk fark olarak E.T.A. Hoffmann'ın hikâyesi; 24 Aralık günü Tabip Subay Stahlbaum çocuklarının merakla bekledikleri Noel hediyeleri ve Noel Partisini anlatan satırlarla başlar.
Alexandre Dumas'nın hikâyesi ise; Bir zamanlar Nurenberg'de çok tanınan duruşma hâkimi Silberhaus'un çocuklarının biri kız biri oğlan olan çocuklarının tanımlarıyla başlar.
- Hoffmann'ın hikâyesinde baba karakteri, Tabip Subay Stahlbaum, Dumas'nın hikâyesinde ise Duruşma Hâkimi Silberhaus (Silberhaus, gümüş ev) olarak belirtilmiştir.

- Hoffmann'ın hikâyesinde ailenin üç çocuğu (Abla Louise, Marie ve Fritz) vardır. Dumas'nın hikâyesinde yalnızca iki çocuktan (Marie ve Fritz) söz edilmektedir.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Vaftiz Baba Drosselmeier Yüksek Adalet Divanı Üyesi olarak tanımlanmaktadır.
Dumas'nın hikâyesinde ise Drosselmayer Tıp Danışmanı olarak yer almaktadır.
- Göze çarpan bir başka fark ise Hoffmann'ın hikâyesinde Drosselmeier olarak geçen Vaftiz Baba, Dumas'nın hikâyesinde Drosselmayer olarak anlatılmaktadır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Drosselmeier saatler hakkında her şeyi bilen bir sanatçıdır. Çocuklara her Noel sanat niteliği taşıyan kendi yaptığı hediyeleri getirmektedir.
Dumas'nın hikâyesinde ise Drosselmayer yaşamı olmayan her şeyi canlandırmaya çalışan bunun sonunda oyuncakları yürüten, dans ettiren, harp çaldıran, anne baba gibi sözcükleri söyletebilen ve saatleri onaran bütün bu özelliğiyle de herkes tarafından sayılan bir karakterdir.
- Hoffmann'ın hikâyesinde çocukların dadısı ve köpeği yoktur. Dumas'nın hikâyesinde köpek Truck ve dadı Mademoiselle Trudchen'den söz edilmektedir.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Drosselmeier çocuklara oyuncak bir kale getirmiştir. Kalenin içinde kadın ve erkek oyuncak bebekler gözükmektedir. Dumas'nın hikâyesinde Drosselmayer çocuklara bir çuval hediye getirmiştir.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Marie Noel ağacındaki oyuncakı fark eder ve kimin olduğunu sorar. Babası hediyein ablası Louise'nin olduğunu fakat her iki kardeşin de oynama hakkı olduğunu söyler. Dumas'nın hikâyesinde Fritz gelen bir çuval oyuncaktan bir türlü oyuncak beğenemezken, Marie tek bir oyuncakla odaklanmıştır. Oda Fındıkkıran Bebeğidir.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Marie Fındıkkıran'ı oyuncak Clarchen'e emanet eder. Ona da güvenemez ve onu korumak için dolabına kitler.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Marie odadan çıkarken saatin çaldığını duyar. Saatin üstünde Baykuşun yerine Drosselmeier oturmuştur. Bir anda her şey

canlanmaya başlar. Dumas'nın hikâyesinde ise Marie Fındıkkıran'ı odasına bırakıp dadısının yanına giderken birden gözü saate takılır saatin üzerinde sihirbaz Drosselmayer vardır ve herşey birden büyümeğe başlamıştır.

- Hoffmann'ın hikâyesinde Marie birden ayak sesleri duyar ve 7 başlı fare ortaya çıkar. Fareler ve oyuncaklar arasındaki savaş başlamıştır. Dumas'nın hikâyesinde ise Fare Kral ve Fareler yerin altından yeryüzüne çıkarlar. Marie, 7 başlı canavar ve farelerden korkar. Tek cesur olan Fındıkkıran'dır. Oyuncaklar ve Fareler arasında savaş başlamıştır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Fındıkkıran bir komutan gibi oyuncak askerleri idare eder. Fareler de bir ordu gibi sıralanmışlardır. Fındıkkıran'ın kol ve bacakları kırılmıştır. Dumas'nın hikâyesinde ise fareler çok daha güçlüdür ve Fındıkkıran çok bitkin gözükmektedir.
- Hoffmann'ın hikâyesinde göre Fare Kral'a ayakkabısını fırlatan Marie sol kolunda çok büyük bir acı duyar ve bayılır. Kendine geldiğinde yanında Doktor Wendelstern vardır ve annesine Marie'nin uyandığını haber verir. Dumas'nın hikâyesinde ise Marie çok yorgun düşmüş ve yaralanmıştır. Gözlerini açtığında başında ailesi ve Doktor bulunmaktadır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Marie olanları annesine anlatsa da annesi kızının saçmaladığını düşünür ama kızının kolundaki kesiğe, Fındıkkıran'ın Marie'nin kolunda öylece duruşuna ve etrafın dağınıklığına uzakta duran ayakkabıya bir anlam veremez. Dumas'nın hikâyesinde ise annesi ve doktor şaşkınlıkla Marie'yı dinlerler. Kızının hayaller kurduğunu bununda hastalığından kaynaklandığını düşünür.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Droseelmeier, Prenses Pirlipat, Mouserink Cadısı ve saatçinin hikâyesini anlatmaya başlar. Dumas'da ise bu hikâyenin adı Krakatuk Fındığı ve Prenses Pirlipat'dır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Prenses Pirlipat'ın doğumundan sonra Kraliçe çok endişelidir. Kimse onun bu endişesine bir anlam veremez.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Kraliçe bir gün bir ziyafet verir. Bu ziyafete Bayan Mouserink bütün akrabaları ve yedi çocuğuyla katılır, çok aç gözlü davranırlar. Kraliçe onları cezalandırmak için evden kovmaya karar verir. Dorsselmeier'in yardımıyla eve fare kapanları kurarlar. Dumas'nın

hikâyesinde Kraliçe doğum yapar, güzeller güzeli bir bebeği olur ama bir gün evi fareler basar ve Kraliçe onları kovar. Drosselmayer'den yardım ister. Drosselmayer eve kapanlar kurar. Hoffmann'ın hikâyesinde söz edilen ziyafet bölümü Dumas'nın hikâyesinde bulunmamaktadır.

- Hoffmann'ın hikâyesinde Bayan Mouserink dışında bütün akrabaları kapana kısıp ölürler. Mouserink bu olay üzerine Fare Kral'ında küçük bebek Prenses Pirlipat'a zarar vereceğini söyleyerek ortadan kaybolur. Dumas'nın hikâyesinde Ana Fare kendisinin bebeğe zarar vereceğini söyleyerek ortadan kaybolur.
- Hofman'ın hikâyesinde Kraliçenin endişeleri nedeniyle altı bakıcı bebeğin başını beklerlerken, Dumas'nın hikâyesinde Ana Fare bebeğe bir şekilde zarar vereceğini söyledikten sonra altı bakıcı, kucaklarındaki kedilerle bebeğin başında nöbet tutarlar.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Drosselmeier hikâyenin geri kalanını sonraki gün anlatacağını söyleyerek hikâyeyi keser.
Dumas'nın hikâyesinde ise masal kesintisiz olarak anlatılmıştır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Kral, Mouserink kadar Drosselmeier'i de olanlardan sorumlu tutmaktadır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde büyüü bozmak için Drosselmeier arkadaşı olan astronoma gider.
Dumas'nın hikâyesinde ise Drosselmayer astorologlarla konuşup çare arar.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Drosselmeier'in gök bilimci arkadaşı Prensesin bu çirkinliğinden kurtulmasının, Krakatuk Fındığını kıracak olan kişinin daha önce hiç tıraş olmamış ve de hiçbir zaman bot giymemiş birisi olması gerektiğini söyler. Dumas'nın hikâyesinde Krakatuk Fındığını kıracak olan kişinin daha önce hiç tıraş olmamış ve bu yaşa kadar sadece bot giymiş biri olması gerektiğini söyler.
- Hoffmann'ın hikâyesinde 15 seneyi aşkın bir süre Fındığın bulunamadığı anlatılır. Dumas'nın hikâyesinde ise 14 sene 5 ay sonunda Kralın önüne çıkmalarına 122 günden az bir zaman kala fındığı bulurlar.
- Dumas'nın hikâyesinde Nurenberg yolundaki Drosselmayer çok değişmiştir. Başında saç kalmamış, tanınmaz bir hale gelmiştir. Hatta yakınları onun

öldüğünü sanıyorlardı. Hoffmann'ın hikâyesinde böyle bir durumdan bahsedilmiyor.

- Hoffmann'ın hikâyesinde Drosselmeier Nurenberg'de oyuncakçı kuzeni Christoph Zacharias Drosselmeier'i ziyaret eder.
Dumas'nın hikâyesinde Christophe Zacharias kardeşi olarak belirtilmiştir.
- Hoffmann'ın hikâyesinde kuzeni bu findığı 1720 yılından beri saklamaktadır. Fındık satıcılarıyla çıkan kavga sonucu Krakatuk Fındığı onda kamıştır. Dumas'nın hikâyesinde ise Drosselmayer'in kardeşi seneler önce bir fındık tüccarından yüksek bir bedel karşılığı findığı satın almış ve kimseye satamamıştır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde findığı kıracak olan kişi kuzenin oğlu olarak anlatılmıştır. Dumas'nın hikâyesinde ise kardeşinin oğlu yani Drosselmayer'in yeğeni Nathaniel olarak anlatılmıştır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Drosselmeier kuzenin oğlu, kızların fındıklarını kırdığı için kendisine Fındıkkıran lakabı takılmıştır.
Dumas'nın hikâyesinde böyle bir olaydan söz edilmemiştir.
- Hoffmann'ın hikâyesinde genç yeğenin, dişleri findığı kırsın diye doktorlar tarafından değiştirilmiş ve Fındıkkıran çirkinleştirilmiş olarak anlatılmıştır. Dumas'nın hikâyesinde amca Drosselmayer yeğeni Nathaniel'i bu sert findığı kırabilmesi için Fındıkkıran'a çevirdiği anlatılır.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Drosselmeier masalı burada bitirir. Marie'de hikâyeyi dinledikten sonra Oyuncaklar Kralı olan Fındıkkıran'ın Drosselmeier'in yeğeni olduğunu anlamıştır.
- Dumas'nın hikâyesinde Fındıkkıran findığı kırdığında, çirkin Prenses Pirlipat eski güzelliğine kavuşur. Ama söz verilen ödül yerine saraydan kovulurlar. Fındıkkıran'da çaresiz bir şekilde babasının yanına döner.
Hoffmann'da böyle bir olaydan söz edilmemektedir.
- Dumas'nın hikâyesine göre Marie'nin odası toparlanmış her şey eski halini almıştır. Dolabın 2. rafında Fındıkkıran mutlu bir şekilde oturmaktadır. Marie Fındıkkıranla konuşur.
Hoffmann'ın hikâyesinde böyle bir olay görülmemektedir.

- Hoffmann'ın hikâyesinde Marie, Drosselmeier'e Bayan Mouserink'le savaşıyan Fındıkkıran'a neden yardım etmediğini sorar. Drosselmeier'de Fındıkkıran'a yardım edecek tek kişinin Marie'nin kendisi olduğunu belirtir.
- Dumas'nın hikâyesinde Fındıkkıran'la savaşıyan Fare Kral'dır. Marie'nin odasına babası, dadısı ve Drosselmayer girer. Drosselmayer Marie'yi kucağına oturtur ve Fare Kralın, annesini öldürenin Fındıkkıran olduğunu düşündüğünü söyler.
- Hoffmann'ın hikâyesine göre Fındıkkıran Marie'nin kollarında canlanır. Dumas'nın hikâyesinde ise Fındıkkıran bir kılıca ihtiyacı olduğunu söyler.
- Dumas'nın hikâyesinde Fındıkkıran savaşı kazandıktan sonra bir Prense dönüşür.
- Hoffmann'ın hikâyesinde Marie çaresizce odasında Fındıkkıran'a “keşke canlı olsan, sana asla Prenses Pirlipat'ın davrandığı gibi davranmazdım” der. O sırada önünde genç biri belirir. (Bu kişi Fındıkkıran'dır.) Yanına gelip diz çöker ve Marie'ya bana “bu sözlerinizle can verdiniz ve eski halime kavuşturdunuz” der. Benim dünyama gelin orada benimle tacımı paylaşın” diyerek evlenme teklif eder.
- Dumas'nın hikâyesine göre ise Marie Fındıkkıran'ı izlerken, yalnız olduğunu düşünerek, “eğer babamın dediği gibi ağaçtan yapılmamış olsaydınız ve gerçekten var olsaydınız ben kesinlikle Pirlipat gibi olmazdım, çok yakışıklı olmanıza gerek yoktu ben sizi bu halinizle severdim” der. Annesi kızının anlamsızca saçmaladığını söylerken, bir an kapıdan içeri Drosselmayer girer. Yanında yakışıklı, ince bir genç vardır. Bu genç Drosselmayer'in yeğeni yani Fındıkkıran'dır. Ailesi salona geçmiştir. Genç Drosselmayer ve Marie yalnızdırlar. Fındıkkıran, Marie'ya ona karşı dürüst olup Prenses Pirlipat gibi onu ortada bırakmayacağını söylemesinden çok mutlu olduğunu, çirkin haline rağmen genç ve güzel bir kız tarafından sevilirse, Fare Kralın kötü büyüsünün etkisini kaybedeceğini anlatır. Marie mutlu bir şekilde ailesi karşı çıkmazsa bu beraberliği istediğini söyler. Birden kapı açılır ailesi ve Drosselmayer içeri girer alkışlar eşliğinde aynı gün nişanlanıp bir sene sonra evlenirler.

1.4. Fındıkkıran (Casse-Noisette) Balesinin Dört Librettosu

İki perde ve üç sahneden oluşan Fındıkkıran (Casse-Noisette) adlı bale eserinin, senaryosu bale eğitmeni M. Petipa'ya, hikâyesi E.T.A Hoffmann'a, danslar ve eser, bale eğitmeni L. İvanov'a, müziği P.I.Çaykovski'ye ait olup, sansür izni 1 Aralık 1892'de alındıktan sonra ilk olarak 6 Aralık 1892 tarihinde, Riccardo Drigo'nun orkestra şefliğinde St. Petersburg'da sahnelendiği bilinsede elimizdeki kaynaklar 18 Aralık tarihinde ilk kez seyirciyle buluştuğunu anlatmaktadır.³⁸

Yapılan araştırmalar sonucunda; Lev İvanov'un orijinal koreografisi Perde 1; sahne 1; 8 tablo, sahne 2, Perde 2; 3 tablo ve yüceltme olarak tablo tablo ayrılmıştır. Daha sonraki koreograflar Fındıkkıran Balesi'ni ele aldıklarında birinci perde de **Parti, Savaş Sahneleri, Karlar Ülkesi**, ikinci perde **Şekerleme Ülkesi ve Rüyanın Sonu** olarak tabloları birleştirip sahne sahne ayırmışlardır. Lev İvanov'un koreografisinde Clara ve Fındıkkıran dışında Şekerleme Ülkesi'nde Şeker Perisi ve Prens Coqueluche ayrı dansçılar tarafından canlandırılmıştır.

Yılbaşı eğlencesi olması açısından konunun uygunluğu, birçok koreografa bale için kendi biçimlerini sunma fırsatı vermiştir. İvanov'a ait orijinal koreografi günümüzde artık sahnelenmemektedir.³⁹

Kirov tarafından sahneye konulan versiyonun ilk gösterimi 1934 yılında yapılmıştır. Koreografisi Vasily Vainonen tarafından hazırlanmıştır. Kullanılan ilk senaryodan farkı, özellikle Şeker Perisi için farklı bir dansçıya gerek duyulmaması; Masha rolündeki dansçının Şeker Perisi'ni de canlandırıyor olması ve Drosselmayer

---

³⁸ Bkz., Roland John Wiley, **The Life And Ballets Of Lev Ivanov (Choreographer of The Nutcracker and Swan Lake)**, First Published, Clarendon Press Oxford University Inc., New York, 1997, 240 s.

³⁹ Bkz., Mary Clarke, Clement Crisp, **The Ballet Goer's Guide**, Alfred A. Knopf Inc., New York, 1981, 189 s.

rolünün ağırlıklı kazanmasıdır. Vainonen'nin bir başka özelliğide balenin psikolojik yönlerinin ağırlıklı anlatımıdır.⁴⁰

George Balanchine Fındıkkıran Balesi'nde, rol aldığında henüz daha çocuktu ve Petrograd'ta bale okuluna gidiyordu. George Balanchine, Fındıkkıran Balesi'nin koreografisini yaparken, orijinal esere dönerek yapılan kısaltmaları korudu, E.T.A Hoffmann'ın orijinal hikâyesindeki özgün oyunun sunulmasına yöneldi. Hatta Marinsky'nin danslarının genel çerçevesine bağlı kaldı. Danslar tekrar sahnelendi ve bir başlangıç eklendi. Üç sahnelik oyun iki perde şeklinde ayarlandı. İlk sahnede gerçek bir dünya, ikinci sahnede ise sihirli krallığın seyahatine bir başlangıç olarak yorumlandı.⁴¹

Rudolf Nureyev, ilk olarak 1967 yılında, Royal İsveç Balesi'nde sahnelenen Fındıkkıran'da eseri daha çok yetişkin kesime beğendirmek amacıyla masaldaki dramatik unsur üzerinde tekrar, tekrar çalışmıştır.⁴²

Rudolf Nureyev'in Royal İsveç Balesi için koreografisini yapmış olduğu Fındıkkıran, Anna Greta Stahle tarafından Dans News için yeniden incelenmiş ve eleştirisi yazılmıştır. Noel partisi St. Petersburg'da sarayda yer almıştır.

Kostümler: anne, baba ve çocuklar için Directoire stilinde (1795 yıllarında minimal delik işleri, yüzeye yayılan lif süslemeler ve dekoratif resimlerin aplike edilmesi), yaşlılar Drosselmayer gibi gençliklerindeki giyim tarzı olan Rococo (kabarık, kasnaklı elbiseler) biçimindedir. Dans; mimikler, hayal gücü ve nükteli bir biçimde sahnelenmiştir. Gerçekten çok şık ve canlı bir parti olmuştur bu. Parti sürerken Clara uyuya kalır, rüyasında farelerle olan savaşı ve kendisinin prene

---

⁴⁰ Bkz. Geyvan Mcmillen: "Fındıkkıran Balesi Üzerine" **Opera Bale Dergisi**, İstanbul Devlet Opera Balesi Müdürlüğü Yayınları, Sayı: 18, Ocak 1998, 37-38 ss.; Bkz., Tchaikovsky, **The Nutcracker**, Kirov Ballet At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, Libretto by Marius Petipa Cheoreography and Libretto Adapted by Vasily Vainonen, DVD Kitapçığı, 1994, 12 s.

⁴¹ Bkz., George Balanchine and Francis Mason, **101 Stories Of The Great Ballets The Scene By Scene Stories Of The Most Popular Ballets, Old And News**, First Anchor Books Edition, A Division Of Random House Inc., New York, 1989, 278 s.

⁴² Bkz., Mary Clarke, Clement Crisp, **a.g.e.**, 190 s.

dönüşen Fındıkkıran'ı kurtarışını görür. Birinci perdenin sonundaki kar taneleri sahnesinde Clara ve Prens için Pas de Deux sahnesi vardır.

Clara, çocukluk ve kadınlık arasında bir yaştaadır. Sonuç olarak rüyaları hem çocukça, hem de erotik unsurlarla karışıktır. Nureyev, Şekerleme Ülkesi'ne yapılan ziyareti çıkarmıştır. Bu gösteriyi tamamen Clara'nın ve Drosselmayer'inde farklı şekillerde ortaya çıktığı bir gösteri haline getirmiştir. Aynı oyuncu Drosselmayer, Prens ve Fare Kral olarak sahneye çıkar. Bütün bale gösterisi boyunca Clara aynı kişidir ve Şeker Perisi'nin Pas de Deux'nü yapar, bu oyunda kendini Prense birlikte onun Prensesi olarak hayal eder. İkinci sahnedeki Prens'in solo dansı, Vasily Vainonen'nin yapmış olduğu uyarlamasının aynısıdır.⁴³

1.4.1. Marius Petipa – Lev İvanov

Fındıkkıran (Casse-Noisette) adlı Bale'nin, iki perde ve üç sahneden oluşan Dünya prömiyeri 1892 yılında St Petersburg'da yapılmıştır.

1.4.1.1. Birinci Perde, Birinci Sahne

Sahne; Silberhaus'un evinin görülmesiyle başlar. Daha sonra Silberhaus'un evinin salonu gözükür.

1.4.1.1.1. İlk Tablo

Silberhaus'un evinde bir yılbaşı partisi verilmektedir. Yılbaşı ağacı vardır, ailenin yakınları ağacı süslemekle uğraşmakta, misafirler neşe içerisinde sohbet etmekte; hizmetçiler farklı yiyecek ve içecekler dağıtmaktadırlar. Bütün misafirler gelir. Sonunda yılbaşı ağacının süslenmesi bitmiş ve ışıklandırılmıştır. Bay Silberhaus yeğeni Marianne'den çocukları toplayıp bir araya gelmelerini ister.

---

⁴³ Bkz., George Balanchine and Francis Mason, **a.g.e.**, 282-283 ss.; Bkz., Mary Clarke, Clement Crisp, **a.g.e.**, 191 s.

1.4.1.1.2. İkinci Tablo

Kapı açılır ve Marianne çocuklarla gelir. Onları çift sıra halinde toparlamıştır. Çocuklar, ağaca doğru koşturur. Yılbaşı ağacının parlak bir görüntüsü vardır. Hayranlıkla dallardan sarkan altın, gümüş elmaları, fındıkları, şekerlemeleri ve diğer tatlıları izlerler. Çocuklar, ailelerine teşekkür ederler. Misafirler bu kutlamadan çok mutludurlar ve çocukların eğlenişlerini neşe içinde izlerler. Misafirlerden biri piyano çalarken, Silberhaus, çocuklara hediyeleri dağıtır ve çocuklar neşe içerisinde piyano eşliğinde dans ederler.

1.4.1.1.3. Üçüncü Tablo

Yeni misafirler gelir, danslar başlar, çocuklar dans edenlere engel olmamak için yılbaşı ağacının etrafına otururlar.

1.4.1.1.4. Dördüncü Tablo

Duvar saati çalmaya başlar, saatin içerisinde bir baykuş dışarı çıkar ve kanatlarını açar. Saatin en son vuruşunda Drosselmayer kapıda belirir. Silberhaus ve karısını selamlayan Drosselmayer, geç kaldığı için özür diler ve sonrasında çocukları, özellikle de vaftiz kızı Clara'yı görmek istediğini söyleyerek izin ister. Çocuklarla selamlaştıktan sonra onlara getirdiği hediyelerin gelmesini ister. İki yardımcı pakete sarılmış iki bebek getirir. Drosselmayer paketleri açar ve paketlerin içinden; biri Sutler (askerlere yiyecek, içecek satan kişi), biri de Recruit (Fransız ordusunda acemi er) olmak üzere iki oyuncak çıkar. Onları bir anahtarla kurar ve oyuncaklar dans etmeye başlarlar. Hediyeler çok değerlidir, çocuklar ve herkes açılan hediyelerden etkilenmiştir. Misafirler ve çocuklar hayranlıkla oyuncakları izlerler. Diğer paketten Harlequin (palyaço), Colombine çıkar. Çocuklar çok mutlu olur ve oyuncakların başından ayrılmazlar. Kısa süre sonra Silberhaus oyuncakların bozulacağından çekinerek, uşaklara hediyeleri çalışma odasına kaldırmalarını söyler. Clara ve Fritz ağlamaya başlarlar. Onları yatıştırmak isteyen Drosselmayer

çantasından en zeki oyuncuğu çıkarır. Bu bir fındıkkırandır. Fındıkları kırar. Çocuklar bütün sıkıntılarını unutup, yeni oyuncuğa yönelirler.

Clara ve Fritz oyuncuğu aralarında paylaşamazlar.

Drosselmayer Fındıkkıran'ın herkese ait olduğunu ve onun herkes için fındık kıracağını söyler. Clara istemeyerek Fındıkkıran'ı Fritz'e verir. Fritz Fındıkkıran'a çok büyük fındıklar vererek, onun çenesini kırar ve sonrada bir tarafa atar. Clara çok üzülür, Fındıkkıran'ı gidip kollarına alır, onunla ilgilenmeye ve okşamaya başlar. Bu sırada çocuklar çok gürültü yaparlar. Clara diğer çocuklardan sessiz olmalarını çünkü Fındıkkıran'ın dinlenmeye ihtiyacını olduğunu söyler. Çocuklar önce bu uyarıyı dinlerler fakat sonra gürültü yapmaya devam edince, Clara Fındıkkıran'ı sarıp sarmalar, en sevdiği oyuncuğunun yatağına yatırır ve üzerini örter. Silberhaus, uşaklarından herkesin dans etmesi için koltukları açarak bir yer oluşturmalarını ister. Dansların bitiminde, Bayan Silberhaus kocasına, çocukların yatma vakitlerinin geldiğini hatırlatır. Clara, Fındıkkıran'ı yanına almak ister ama babası buna izin vermez. Marianna Silberhaus'un çocuklarını yatırır. Misafirler bu muhteşem gece için teşekkür ederek, evden ayrılırlar. Herkes odasına çekilmiştir. Salon şimdi bomboştur, geriye sadece camdan içeri giren ay ışığı kalmıştır.

1.4.1.1.5. Beşinci Tablo

Fındıkkıran'ı merak eden Clara'nın gözüne uyku girmez. Fındıkkıran'ı düşünmektedir. Herkesin uyuduğına emin olduktan sonra kalkıp Fındıkkıran'a bakar. O sırada, sandalye ve dolabın arkasından Farelerin ayak sesleri duyulur. Clara korkmuştur. Yatağına geri dönmek ister. Fakat tam o sırada büyük bir gürültüyle saat çalmaya başlar. Baykuşun oturduğu yerde şimdi vaftiz babası Drosselmayer oturmaktadır. Clara çok şaşırır. Baykuş nasıl kanatlarını açmış oturuyorsa, şimdi onun yerinde alaycı gülümseyişle kaftanının kollarını açmış oturan Drosselmayer görülmektedir. Farelerin ayak sesleri, tıkırtıları bütün odayı sarar. Oda bir anda farelerle dolar. Clara da Fındıkkıran'ı kurtarmak için, yardım ararcasına ona doğru koşar.

1.4.1.1.6. Altıncı Tablo

Bulutlardan görünmeyen ay, tekrardan odayı aydınlatmaya başlar. Clara şimdi daha da iyi görünmektedir. Yılbaşı ağacı büyür ve dev boyutlara ulaşır. Oyuncak bebekler canlanmaya başlar. Oyuncak tavşanlar alarm verir ve nöbetçi asker yerinden çıkar tüfeğiyle ateş eder.

Bebekler ellerini kollarını açarak, yardım almaya çalışarak, korkuyla kaçmaya başlarlar. Zencefilli Çörek Askerler ortaya çıkarlar ve saf dururlar. Düşman tarafındaki Fareler ordusunda heyecan vardır. Fareler ve oyuncaklar arasında savaş başlar. Fritz'in Askerleri, Farelerin gücüne dayanamamıştır. Fareler ordusu, Zencefilli Çörek Askerleri bozguna uğratarak zafer kazanırlar. Zaferi kazanan Fareler bir çırpıda parçalanmış zencefilli çörekleri yerler.

1.4.1.1.7. Yedinci Tablo

Fındıkkıran askerlerin bu durumunu görünce, yarasına rağmen yerinden kalkar. Tavşanlara tekrar alarm vermelerini emreder. Askeri doktorların eşliğinde dansçılar ortaya çıkarlar. Sedyedeki yaralılar bebekler tarafından tedavi edilir, yaralar sarılır. Alarmla Metal Askerler ortaya çıkarlar ve kare oluştururlar. Fındıkkıran'ın verdiği komutlar doğrultusunda, ordu artık daha güçlüdür. Bu aşamada birden karşılına Fare Kral çıkar ve Fareler de onun komutasındadır. Fareler, Askerlere karşı koymaya çalışırlar fakat çoğu yıkılır.

1.4.1.1.8. Sekizinci Tablo

Fare Kral, Fındıkkıran'la teke tek mücadeleye girmiştir ve onu öldürme niyetindedir. Fare Kral Fındıkkıran'ı tam öldürmek üzereyken, bunu gören Clara bu duruma dayanamaz ve terliğini atarak Fare Kral'a zarar verir. Böylece Fare Kral ve onun ordusundaki Fareler ortadan kaybolur. Fındıkkıran elinde kılıcıyla Clara'nın önünde diz çöker ve yakışıklı bir prene dönüşür. Clara'dan kendisini izlemesini ister. Fındıkkıran'ın yaşadığı gören Clara çok mutludur. Ona elini uzatır ve birlikte yılbaşı ağacının dallarında kaybolurlar.

1.4.1.2. Birinci Perde, İkinci Sahne

Salon çam ağaçlarıyla dolu bir ormana dönüşür. Büyük kar taneleri düşmeye başlar. Kar fırtınası oluşur. Sonunda, fırtına durur ve kış görüntüsü, kar tanelerini elmas gibi parlak gösteren ay ışığıyla aydınlanır. Böylece birinci perde sona erer.

1.4.1.3. İkinci Perde, Şeker Sarayı: Konfituerenburg

1.4.1.3.1. İlk Tablo

Şeker Perisi ve Prens Coqueluche (bu masalda halkın idol kişisi anlamına gelir), yunusların ağızlarından şeker, limonata, serinletici içecekler ve şuruplar fişkırtan şeker köşkünde dururlar.

Şeker Perisi, Clara ve Fındıkkıran Prens'in gelişini beklemektedir. Şekerleme Perisi ve Prens oturdukları yerden kalkarlar, her şey Clara ve Fındıkkıran'ı karşılamak için hazırdır. Periler, Şekerlemeler ve bütün Gümüş Askerler onu coşkuyla selamlarlar. Şekerleme Perisi, Clara'yı güzelce eğlendirerek teşekkür etmek ister.

1.4.1.3.2. İkinci Tablo

Misafirlerin geldiğini gören baş kâhya, bütün Magribi ve uşakları düzene sokar. Her şeyi bir anda hazırlamaya koyulurlar. Uşakların kafaları inciden, gövdeleri elmas ve yakuttandır. Bacakları saf altındır ve ellerinde meşaleler tutmaktadırlar. Clara ve Fındıkkıran nehir üzerinden, sakin bir biçimde, altın kaplama bir fındıkabuğunun içinde gelmektedirler. Kıyıya yaklaştıklarında Gümüş Askerler onları selamlarlar. Garsonlar ve herkes hazır durumdadır. Kolibri Kuşlarının yanardöner tüylerinden yapılmış kostümleri içerisinde küçük Magribiler Clara'nın ellerinden tutup onu kibarca karaya çıkartırlar. O dakikada Gül Nehri üzerindeki şekerden yapılmış köşk sıcak güneşten erimeye başlar. Fıskiyeler durur ve ortadan kaybolurlar. Şeker Perisi ve Prens Coqueluche onları başlarıyla selamlarlar. Baş

kâhya, saygıyla selamlayarak, Fındıkkıran Prensi'ni Konfituerenburg Sarayına zaferle dönüşünden ötürü kutlarlar. Clara, şehrin zenginliğini ve etrafında olup bitenleri büyük bir şaşkınlık ve mutlulukla izlemektedir. Fındıkkıran'ın Prenses kardeşleri, sevilen ağabeylerini gördüklerinde, ona doğru koşar ve onu kucaklarlar. Bu durumdan çok etkilenen Fındıkkıran, Clara'nın elinden tutar, onu kardeşlerine tanıtır ve tanıtırken de kendisini kurtaranın o olduğunu söylemeyi unutmaz. Şeker Perisi ve Fındıkkıran'ın kardeşleri, Clara'ya bütün içtenlikleriyle bu kahramanca davranışından ötürü teşekkür edip, sarılırlar. Bu sırada, Şeker Perisi baş kâhyaya, kutlamaları başlatması için bir işaret verir. Kâhyada diğerlerine işaret verir. Farklı tatlarda çeşit çeşit yemekler gelmeye başlar. Şekerleme Perisi ve Prens Coqueluche, yeni gelenlerin mutluluğunu bozmamak için geri çekilirler. Bu sırada kâhya gelen misafirlere, daha önce Şeker Perisi'nin hazırladığı danslar eşliğindeki eğlencelerle mükemmel bir zaman geçirtmektedir.

1.4.1.3.3. Üçüncü Tablo

Şeker Perisi, ona eşlik edenler ve Prens Coqueluche ile birlikte tekrar görünür. Bütün güzel isteklerinin kâhya tarafından mükemmel bir şekilde yapıldığını görünce, kendisi de kutlamada yer almak ister. Clara, her şeyin bir rüya olduğunu düşünür ve etrafı hayret ve mutluluk dolu bakışlarla izler. Eğer bu bir rüyaysa, bu rüyadan uyanmanın korkunç olduğunu aklından geçirir. Fındıkkıran Prens, genç ve tatlı kurtarcısını mutlu etmenin sevincini hisseder ve bu mutluluğu davranışlarıyla herkese, her şeye dağıtır. Clara'ya peri masalı mucizelerinden ve Şekerleme Diyarının farklı geleneklerini anlatır.

1.4.1.3.4. Yüceltme

Bu son bölümde uçan arıların, ballarını korumak için kovanın etrafındaki dönüşlerini gösteren bir dansa yer verildiğine dair bilgiler ediniyoruz. Bu bölümle ilgili daha ayrıntılı bilgilere yine görüntü kayıtlarının bulunmaması nedeniyle ulaşamıyoruz.⁴⁴

---

⁴⁴ Bkz., Wiley, a.g.e., 1985, 333-337 ss.; Bkz., Wiley, a.g.e., 1997, 242-246 ss.

1.4.2. Vasily Vainonen'nin Kirov Balesi İçin Hazırladığı Koreografide Kullandığı Libretto

2 perdelik bale. Müziği Pyotr Ilyich Çaykovski'ye, librettosu Marius Petipa'ya, koreografi uyarlaması Vasily Vainonen'e aittir. St. Petersburg'daki Marinsky Tiyatrosu Kirov Balesi'nde sahnelenmiştir.

1.4.2.1. Birinci Perde

1.4.2.1.1. Parti Sahnesi

Christmas arifesidir. Kasaba konseyi başkanı olan Stahlbaum evi gözükmektedir. Dışarıda kar yağarken misafirlerden Masha'nın manevi babası Drosselmayer hediyeler getirir ve çocuklar kartopu oynarlar. Hareket içerde başlar. Oda, altında hediyeler olan bir yılbaşı ağacı ile dekore edilmiştir. Fakat oyuncaklardan biri, oyuncak asker şeklindeki Fındıkkıran yere konmuştur ve Drosselmayer, onu kırılmaması için piyanonun üstüne yerleştirir. Salonun kapısı açılır. Stahlbaum'un kızı ve oğluyla birlikte çok sayıda çocuk içeri girer ve ağacın etrafındaki dansa katılırlar. Askerlerle oynarlar ve daha sonra körebe oyununu oynamaya başlarlar. Daha fazla velinin katılmasıyla daha genel bir dans başlar.

Drosselmayer sihirbaz kıyafeti giymiş olarak tekrar görünür. Çocuklar, ilk başta onun görünüşünden dolayı biraz korkarlar. Fakat o, çocuklara bir Prens tarafından, bir Prensesin kötü Fareler Kral'ından kurtarılmasını kukla gösterisiyle anlatır ve çocukların sevgisini kazanır. Sonra çocuklara neredeyse canlı gibi olan, dans eden Harlequin, Oyuncak Bebek ve bir Kara Oğlan şeklindeki kuklaları verir. Sihirbaz giysilerinden soyunan Drosselmayer, Fındıkkıran oyuncak bebeğini çocuklara vermek istese de Masha'dan başka hiç kimse ilgi göstermez. Masha Fındıkkıran bebeği ile dans eder. Erkek kardeşi Franz kıskançlıkla Masha'nın üstüne saldırır ve Fındıkkıran bebeği kırar. Fındıkkıran, kardeşinin şiddetle ve devamlı saldırmasına rağmen tamir edilir. Yaşı daha ileri olan izleyiciler için (Büyük baba

dansı ile bölüm biter. Özel partilerde Gross Vater dansı bitiş için çalınır) saat 10 olur, misafirler ayrılmaya başlar, ablaları Louise ve çocuklar yatmaya giderler. Masha Fındıkkıran bebeğini kollarında taşır, odasına götürür ve yastığının üstüne yerleştirir.

1.4.2.1.2. Savaş Sahnesi

Alt katta atmosfer değişmeye başlar. Fareler tahtadan çıkarlar ve ağaçtan fındık çalarlar. Gece yarısı olur, canlı bir oyuncak askere dönüşen Fındıkkıran Fareleri korkutup kaçıtır. Masha içeri girer, yılbaşı ağacı kocaman bir ölçüye ulaşır. Farelere top atışı yapılır. Farelerle savaşmak için Askerler ortaya çıkar fakat geri püskürtülürler ve Fareler Harlequin kuklasının (ölümüne sebep olurlar veya kaçıtır). Masha korku içerisinde Oyuncak Asker Alayı ve Fare Kral önderliğindeki Fareler bölüğü arasındaki savaşı izler. Oyuncak Asker alayı tekrar gruplaşırlar, at sırtında ve Fındıkkıranın önderliğinde saldırırlar. Masha terliğini Fındıkkıran tarafından dikkati dağıtılan ve yenilen Fareler Kralı'na fırlatır. Savaş bitmiştir. Sihirbaz kılığındaki Drosselmayer silüetiyle Masha ve Fındıkkıranı korumakta ve onlara bakmaktadır. Fındıkkıran genç ve yakışıklı bir Prens'e dönüşür. Masha'yı Krallığına giderken kendisine eşlik etmesi için davet eder.

1.4.2.1.3. Karlar Ülkesi

Oda bir çam ormanına dönüşmüştür. Masha ve Prens yol göstericilerin eşlik ettikleri yolda yürürken kar yağar. Kar taneleri onların etrafına girdap oluştururlar.

1.4.2.2. İkinci Perde

1.4.2.2.1. Şekerleme Ülkesi

Rüya gibi bir nehir gezisi yapan sihirbaza benzer figürüyle Drosselmayer, Masha ve Prens'e eşlik etmektedir. Kristalleşmiş çam ormanının açıklık bir alanına ulaşırlar. Prens, Masha'yı kıyıya davet eder. Kelebekler tarafından etrafları sarılmıştır, daha sonra yarasalar tarafından saldırıya uğrarlar ve Prens yarasaları geri

püskürtür. Ada şahane bir bahçeye dönüşür. Masha'nın şerefine kutlamalar yapılır; İspanyol (Çikolata) Dansı, Arap (Kahve) Dansı, Çin (Çay) Dansı, Rus Trepak'ı, Mirliton'ların (Pas de Trio) Dansı (kamış düdükleleriyle yapılan dans) ve Çiçeklerin Valsi, Prens ve Masha bütün karakterlerin final selamlamalarından önce büyük bir Pas de Deux yaparlar.

1.4.2.2.2. Rüyanın Sonu

Masha'nın yatak odası gözükür. Büyülü âlemdeki karakterler bir anda yok olur ve Masha yastığının üstüne bıraktığı Fındıkkıran oyuncığını aramak için uyanır.⁴⁵

1.4.3. George Balanchine'nin New York City Ballet İçin Hazırladığı Koreografide Kullandığı Libretto

İki perdelik bale. Müziği Pyotr Ilyich Çaykovski'ye, koreografisi George Balanchine'ne, senaryosu Rouben Ter – Arutunian'a ve kostümler Karinska'ya aittir. İlk olarak, 2 Şubat 1954'de City Center New York'ta sahnelenmiştir. Aynı kostüm ve senaryoyla 11 Aralık 1964'de State Theater, Lincoln Center'da tekrarlanmıştır.

1.4.3.1. Birinci Perde

1.4.3.1.1. Parti Sahnesi

Perde açıldığında Belediye Başkanı olan Dr. Staulbaum ve eşinin evinin büyük salonu görülmektedir. Noel arifesidir. Çocukları olan Marie ve Fritz, anne ve babaları yılbaşı ağacını süslerken kapının yanında uyuya kalmışlardır. Annesi, babası ve yardımcısı yılbaşı ağacının en son süslerini yerleştirmektedirler. Çocuklar uyandırılmış merakla misafirlerin gelişini beklemektedirler.

---

⁴⁵ Bkz., Tchaikovsky The Nutcracker Kirov Ballet DVD Kitapçığı, **a.g.e.**, 12-13 ss.

Çok sayıda çocuklu misafir Dr. Staulbaum'un yılbaşı partisine katılmıştır. Partide akrabaların, arkadaşların ama en çok da çocukların iyi vakit geçirebilmeleri için danslar ve oyunlar hazırlanmıştır. Kısa bir süre sonra diğer çocuklar aileleri ile gelirler. Kapılar açılır, büyük ve aydınlatılmış ağaç ortaya çıkar. Herkes sevinçlidir. Yetişkinler birbirinin selamlarken çocuklar merak içinde hediye paketlerinde ne olduğunu tahmin etmeye çalışmaktadırlar.

Dr. Staulbaum çocukları oyun oynamak ve dans etmek için ayırır. Oğlanlar hareketli bir marş yaparlar. Daha sonra oğlanlar ve kızlar sekiz kişilik bir dansa geçerler. Sonra büyükanne ve babalar partiye katılır. Yiyecek, içecekler servis edilir ve en önemlisi hediyeler verilir. Çocuklar sessizce oturup, hediyelerine bakarken herkes birden başını kaldırır. Yanlış bir şeyler vardır.

Işıklar yanar söner ve kocaman büyükbabanın duvar saatinin üstünde korkutucu yaşlı bir baykuş kanatlarını çırpar. Ardından içeriye baykuşa benzeyen yaşlı bir beyefendi girer.

Bu kişi Bay Drosselmayer'dir. Kendisi Marie'nin vaftiz babası ve eski bir aile dostudur. Bir gözünde siyah bir bant vardır. Gizemli bir kişidir. Kendi, kendine hareket eden oyuncaklar yapmakta muhteşem bir ustadır. O gün genç ve yakışıklı yeğeni ile birlikte yanında üç büyük kutu ile gelmiştir. Drosselmayer Marie'yi öper. Marie, Drosselmayer'in yeğeninden çok etkilenmiştir.

Büyük kutudaki hediyeler herkesi memnun etmiştir. Kutunun içinden bir palyaço, bir İngiliz pantomimi ve neşeli tonlarda dans eden oyuncak bir asker çıkmıştır. Üçü de izleyenlerin önünde dans eder ve ortamı renklendirirler. Drosselmayer Marie için özel bir oyuncak getirmiştir. Bu hediye asker tıraşı yapılmış bir Fındıkkıran'dır. Herkese nasıl çalıştığını gösterir, Marie çok memnun olmuştur. O kadar memnun olmuştur ki Fritz kızmaya başlamıştır. Fındıkkıran'ı yakalar ve üzerinde zıplar. Yeğen Drosselmayer Fritz'i kucaklar ve uzaklaştırır. Bu arada Marie ağlamaktadır.

Drosselmayer doktor rolüne geçer ve Fındıkkıran'ın başına mendil bağlar. Marie ve arkadaşları oyuncak bebeklerini uyutmak için sallarlar, o arada oğlanlar trampet çalarak kızları rahatsız ederler.

Yeğen Drosselmayer, Marie'ye bir oyuncak yatak getirir, Fındıkkıran'ı içine yatırır ve ağacın altına koyar. Bütün çocuklar yorgun, üzgün ve uyku ihtiyacı içindedirler. Marie yeğen Drosselmayer ile dans ederken, Dr. Staulbaum ve eşi bütün misafirlere final dansı için önderlik yaparlar. Sonunda saygılı bir şekilde tokalaşırlar, birbirlerine tekrar görüşmek üzere iyi geceler dilerler.

Herkes yatmaya gider. Oda kararır ve sadece yılbaşı ağacının ışığı ile aydınlanır. Gece yarısıdır. Marie beyaz bir gecelik içinde, ses yapmamak için gayret ederek yavaşça içeri girer. Doğrudan Fındıkkıran'ın yanına gider, onu kollarına alır, yatağına götürür ve uyur.

O sırada Drosselmayer içeri girer, Marie'yı uyandırmadan Fındıkkıran'ı alır ve tornavida ile çenesini sıkıştırarak tamir eder. Fındıkkıran'ı Marie için tekrar yerleştirir.

1.4.3.1.2. Savaş Sahnesi

Bir kıpırdama olur, yılbaşı ağacının ışıkları yanar, söner. Marie uyanır. Marie Fındıkkıran'ı yatağına yerleştirir. Drosselmayer kollarını baykuşun kolları gibi saatin üstünde açarken Marie çok korkar. Fındıkkıran'ı saklar. O sırada odanın içine şişman bir fare girer, Marie acele bir şekilde perdenin arkasına saklanır. Koltuğa koşar, oraya sıkışır. Ansızın yılbaşı ağacı, Palyaço, Columbine, bir Oyuncak Asker ve ağacın altındaki her şey büyümeye başlar. Hatta odanın kendisi bile büyür. Ağaç büyür, büyür ve çok yüksek bir duruma gelir. Aynı zamanda farede büyümektedir. Askerler, Fareler ile savaşırlar ancak Fareler, korkutucu Krallarının liderliğinde savaşı kazanacak gibi görünürler. Fındıkkıran normal boyutlarına ulaşmış olarak yatağından kalkar ve askerleri yönetir. Fındıkkıran, Fareleri top ateşine tutar ve şeker atan toplarla Fareleri geri püskürtür. Marie terliğini fırlatır. Şaşırtıcı bir şekilde Farelerin

Kral'ına terlik isabet eder. Fındıkkıran kılıcıyla Fare Kral'ı kovalar ve savaş kazanılır. Marie yatağa yığılır kalır.

1.4.3.1.3. Karlar Ülkesi

Sahne, odadan gizemli bir şekilde kar tanelerinin dans ettiği karlı bir geceye dönüşür. Ansızın Marie'nin gözlerinin önünde yakışıklı bir prence dönüşen Fındıkkıran ve Marie Kar Krallığına gelirler. Marie eğilerek selam verir ve birlikte sihirli bir seyahate çıkarlar.

1.4.3.2. İkinci Perde

1.4.3.2.1. Şekerleme Ülkesi

Perdenin yükselmesiyle kendimizi, şekerlemelerle kaplı dev bir kutunun içerisini andıran “Konfituerenburg” adında bir yerde buluruz. Sahneyi 12 melek kuşatmıştır ve her biri beyaz ve altın rengi giysiler içerisinde, ışıl ışıldır. Bütün bu Şekerleme Kraliyetine hükmeden Şeker Perisi, kraliçelere yakışır muhteşem bir giriş yapar. Şeker Perisi, Çelestanın çınlayan müziği eşliğinde, büyüleyici bir şekilde dans eder. Melekler, çevresinde sevgi dolu bir yarım daire oluştururlar. Sonrasında Şeker Perisi meleklerle yol göstererek, şeker kutusundaki: Çikolatalar, Kahveli ve Çaylı şekerler, Baston şekerler, Badem ezmeleri, Polichinelles ve Jellibonları selamlarlar. Bu sırada, Karlar Ülkesinden yola çıkan Fındıkkıran Prensi ve Marie ceviz botla ve muhteşem bir müzik eşliğinde, Şekerleme Ülkesine gelirler. Prens, Marie'ya kıyıya kadar eşlik eder ve onu Şeker Perisiyle tanıştırır. Sonrasında peri, Prens'e neler olup bittiğini sorar. Prens, pantomim yaparak, ne kadar uzaktan geldiklerini; Fare Kral ve adamlarının Marie'ya ve oyuncak askerlere nasıl saldırdıklarını; Marie'nin terliğini tam zamanında fırlatmasıyla, farelerin bozguna nasıl uğradıklarını; sonrasında Marie'ya hediye olarak verilen, Fareler Kralının tacının nasıl yok olduğunu anlatır. Şeker Perisi, Prens'i bu zaferinden dolayı içtenlikle tebrik eder ve Marie'yla birlikte Prende yüksek platformdaki şeker tahtına kadar eşlik eder. Çift, yemeleri için önlerine konulan sayısız şeker ve kremayı yemeden önce, onlar için düzenlenen

eğlenceyi izlerler. Daha sonra Şeker Krallığındaki bütün varlıkların, bir dizi dansını izlemeye koyuluruz. Onlar bittiğinde Şeker Perisi ve Kavalyesinin sahnenin doruk noktasına ulaşmak için sergiledikleri, Grand Pas de Deux başlar. Bu tam Marie'nin hayalindeki danstır. Kraliyet çiftinin olağanüstü sevecenlikleri, Marie'yı ve prensi çok mutlu eder. Bütün şekerler, Şeker Perisi ve kavalyesi, genç çiftini uğurlamak için geri gelirler.

1.4.3.2.2. Rüyanın Sonu

Marie ve Prens, ren geyiklerinin çektiği Kraliyet kızağına binerler. Herkes kızakla gökyüzüne doğru giden Marie ve Prens'i selamlarken perde kapanır.⁴⁶

1.4.4. Rudolf Nureyev'in Royal Ballet İçin Hazırladığı Koreografide Kullandığı Libretto

Pyotr Ilyich Çaykovski'nin müziği üzerine Rudolf Nureyev'in yaptığı iki perdelik koreografinin senaryosu ve kostümleri Nicholas Georgiadis'e aittir. Bu uygulama ilk olarak, 29 Şubat 1968'de Covent Garden'da Royal Opera House'ta sahnelenmiştir.

1.4.4.1. Birinci Perde

1.4.4.1.1. Parti Sahnesi

19. yüzyılda bir Noel arifesidir. Zengin belediye başkanı olan Doktor Stahlbaum evinde arkadaşlarına ve çocuklara parti verilmektedir. Çocuklar yaklaşmakta olan Noel heyecanına kapılıp, verilecek olan hediyelerin çevresinde dans edip oynamaktadırlar. Ailenin eski bir dostu olan Bay Drosselmayer onlara hediyeler getirir ve ilginç oyunlarla çocukları eğlendirir. Clara'ya kendisinin çok sevdiği Fındıkkıran'ı hediye eder. Clara çok mutlu olur. Kardeşi Fritz haince Fındıkkıran'ı

---

⁴⁶ Bkz., George Balanchine and Francis Mason, **a.g.e.**, 277- 281 ss.; Bkz., Mary Clarke, Clement Crisp, **a.g.e.**, 190-191 ss.

kırar. Bay Drosselmayer, onu onarır. Büyükbabanın gelmesinden sonra Clara danslara katılır, çok yorulur ve sandalyede uyuya kalır.

1.4.4.1.2. Savaş Sahnesi

Clara, çok canlı bir rüya görür. Oda ve Noel ağacı büyümektedir. Tahta kaplamanın altından bir Fare Ordusu Fındıkkıran'ı yakalamaya çalışır ancak Clara farelere en çok sevdiği oyuncak bebeğini fırlatarak Farelerin dikkatini dağıtmaya çalışır. Oyuncak kaleden bir ordu asker çıkar; Fındıkkıran'la birlikte, Fareler ve lideri Fare Kral ile savaşırlar. Bir grup süvari ve denizci, Farelerle savaşırlar, ancak geri püskürtülürler. Fındıkkıran ve Kral Fare savaş alanında karşı karşıya kalır. Umutsuzca Clara ayakkabısını Kral Fare'ye fırlatır. Vurmanın şiddeti ile Fare Kral ölür. Fındıkkıran yakışıklı ve genç bir prens dönüşür.

1.4.4.2. İkinci Perde

1.4.4.2.1. Şekerleme Ülkesi

Fındıkkıran Prensi ve Clara bir mağaraya getirilirler. Burada Clara yarasalar tarafından korkutulur. Prens onu korumaya çalışırken birde bakar ki yarasalar aslında onun ailesi ve arkadaşlarıdır. Ancak kötü bir düşte yarasaya dönüşmüşlerdir. Mağara birden gizemli bir şekilde Clara'nın kendi oyuncak tiyatrosuna dönüşür. Orada en çok sevdiği oyuncaklar canlanmıştır. Mutluluk her yana yayılır. Herkes dans etmeye başlar.

1.4.4.2.2. Rüyanın Sonu

Clara'nın rüyası bitince onu sandalyede uyur bulurlar. Anne babası onu uyandır, misafirler giderken parti biter. Clara macerasını hayal ederek yalnız kalır. Bay Drosselmayer'de karlı sokakta uzaklaşır.⁴⁷

---

⁴⁷ Bkz., George Balanchine and Francis Mason, **a.g.e.** 281-283 ss.; Bkz., Mary Clarke, Clement Crisp, **a.g.e.**, 191 s.

1.5. Öyküler ve Koreografilerdeki Olay Dizisi Üzerine Değerlendirmeler

- Öykülerdeki ve koreografilerdeki kişiler hemen hemen aynıdır. Bazı yerlerde isim değişiklikleri ve ek kişiler görüyoruz ama genel hatlarıyla anlatılan kişiler benzer özellikler göstermektedir. Koreografların yapmış olduğu düzenlemelerde Masha - Franz; Vainonen'in, Marie - Fritz; Balanchine'nin, Clara - Fritz; İvanov ve Nurevey'in, koreografilerindeki kişiler olarak adlandırılmaktadır. Lev İvanov'un koreografisinde diğer koreografilerden farklı ve ek olarak Silberhaus'un yeğeni Marianna ve iki akrabası, Silberhaus'un evindeki Uşak, Sutler, Recuit, Tavşanlar, Metal Askerler, Zencefilli Çörek Askerler, Askeri Doktorlar, Uşaklar, Magribiler (İspanya'daki Faslılar), Şekerleme Perisi, Prens Coqueluche, Fındıkıran'ın Prenses Kardeşleri, Baş Kâhya gibi kişilerden de söz edilmektedir.

Öykülerde ise; Hoffman'da Clara'nın babasından: “Tabip Subay Stahlbaum”, Dumas'da ise “Duruşma Hâkimi Silberhaus” olarak söz edilmiştir. Aynı zamanda Hoffman'ın öyküsünde oyuncak bebek **Clarchen**, Dumas'nın hikâyesinde oyuncak bebekler **Mademoiselle Clara** ve **Mademoiselle Rose**'dan bahsedilmektedir. Fare Kral'ın annesi **Bayan Mouserink** iki öykünün ortak karakteridir. Ayrıca Hoffman'ın öyküsünde **Drosselmeier**, Dumas'da **Drosselmayer** olarak tanımlanır. Hoffman'nın hikâyesinde bunlara ek olarak Clara ve Fritz'in ablaları Louise adında ek bir karakter bulunurken, Dumas'nın hikâyesinde Dadı Mademoiselle Trudchen ve evin köpeği Truck adında ek kişiler karşımıza çıkmaktadır. Hoffman'ın hikâyesinde Dr. Wendelstern'den söz edilirken, Dumas'nın öyküsünde bu kişi sadece “doktor” olarak anlatılmıştır. Öykülerin ve koreografilerin başlangıçları aynıdır. Hepsinde bir Noel kutlamasına, hediyelere ve bir kutlama partisine yer verilmiştir.

- Hepsinde Drosselmayer'in gelişine ve çocuklara hediyeler getirişine yer verilmiştir.
- Lev İvanov'un koreografisinde; ilk sahnede; **Sutler** (askerlere yiyecek içecek satan kimse), **Recruit** (Acemi asker), **Harlequin** ve **Columbine**'ye yer

verilmiştir. Vasily Vainonen'nin koreografisinde; Parti Sahnesinde kukla gösterisi yapılır ve daha sonra canlı gibi hareket eden **Harlequin**, **Columbine** ve **Kara Oğlan** danslarını sergilerler. George Balanchine'nin koreografisinde ise Parti Sahnesinde, **Palyaço**, **İngiliz Pantomimi** ve neşeli tonlarda dans eden **Oyuncak Asker** bulunmaktadır. Rudolf Nureyev'de ise **Drosselmayer**'in çocuklara hediye getip, onları eğlendirmesinden; **Clara**'ya kendisinin çok sevdiği Fındıkkıran'ı hediye etmesinden bahsedilir.

- Ayrıca **Drosselmayer**'in getirdiği hediyelerden **Fındıkkıran**'la kimsenin ilgilenmemesi ve sadece **Clara**'nın dikkatini çekip onu koruyup kollaması, **Fritz**'in kıskançlıkla Fındıkkıran'ı Clara'dan almak isterken kırması anlatılmaktadır.
- Koreografilerde çocukların neşeli danslarına ve büyüklerin gecenin sonunda doğru yapmış oldukları grup danslarına yer verilmiştir.
- Öykülerde çocukların ve büyüklerin ayrıca dans edip etmediklerine değinilmemiştir.
- Gecenin sonunda saatin 10 olmasından, misafirlerin evlerine gidişinden ve ev sahiplerinin de odalarına çekilişinden bahsedilmektedir. Koreografilerde de partinin sonunda böyle bir anlatıma yer verilmiştir. Sadece Rudolf Nureyev'in koreografisinde farklılık vardır. (**Clara** çok yorulur ve sandalyede uyuya kalır. Parti devam etmektedir.)
- Lev İvanov'un orijinal koreografisinde, Clara Fındıkkıran'a bakmaya gider o sırada sandalyenin, dolabın arkasından farelerin ayak sesleri duyulur. Clara çok korkar. Yatağına dönmek ister. Odayı fareler basar. Yılbaşı ağacı büyür ancak diğer koreografilerde olduğu gibi odanın ve eşyaların büyümesinden bahsedilmez. Vasily Vainonen'nin koreografisinde, **Masha**, **Fındıkkıran**'ı odasına götürür, salondan gelen sesleri merak ederek salona gider ve ortamın değişmeye başladığını görür. Fareler tahtaların arasından çıkarlar ve ağaçtan fındık çalarlar. Fındıkkıran canlı oyuncak bir askere dönüşür, fareleri korkutup kaçıtır, Masha içeri girer. Yılbaşı ağacı büyür. Farelere top atışı yapılır ve Askerler orataya çıkıp Farelerle mücadele ederler. George Balanchine'nin koreografisinde, kuzen Drosselmayer, Fındıkkıran için bir yatak getirir. Fındıkkıran'ı Noel ağacının altına koyarlar ve danslara devam

ederler. Parti bitip herkes yatmaya gittiğinde Marie beyaz bir gecelikle salona girer, Fındıkkıran'ı kollarına alır ve odasına yatağına götürür, uykuya dalar. Drosselmayer gelir, Fındıkkıran'ı onarır. Marie uyanır. Fındıkkıran'ı yatağına yerleştirir. Drosselmayer'in Baykuş figürünün yerini alması Marie'yi korkutur. Bu sırada odaya şişman bir fare girer. Marie perdenin arkasına saklanır. Korku içinde koltuğa koşar ve oraya sıkışır. Herşey büyümeye başlar. Rudolf Nureyev'in koreografisinde ise sandalyede uyuya kalan Clara çok canlı bir rüya görmektedir. Rüyasında odadaki eşyalar büyümüştür. Tahta kaplamanın altından çıkan Fare ordusu Fındıkkıran'ı yakalamaya çalışmaktadır. Clara en çok sevdiği oyuncak bebeğini fırlatarak Farelerin dikkatini dağıtmaya çalışır. Öykülerde ise koreografideki kadar detaylı bir anlatım bulunmamaktadır. Salondaki saat figürü ve Drosselmayer'in onun üstündeki baykuşun yerini almış olması, salondaki ortamın değişmeye, canlanmaya başlaması anlatılmaktadır.

- Ayrıca koreografilerde, öyküler de geçen yedi başlı Fare Kral'dan sadece Fare Kral olarak söz edilmektedir.
- Benzer olaylar arasında hem öykülerde hem de koreografilerde Fındıkkıran ve Fare Kral'ın savaşı anlatılmaktadır. Savaş sırasında oyuncak askerlerin Fındıkkıran komutasında savaşması, Fareler ordusunun daha kalabalık, güçlü oluşu ve sonunda Marie'nin (Clara yada Masha) terliğini ya da ayakkabısını fırlatması sonucu Fare Kral'a isabet etmesi ve her şeyin eski haline dönmesi anlatılmaktadır.
- Farklılık olarak; Lev İvanov'un orijinal koreografisinde Oyuncak Bebeklerin canlanmasından, Oyuncak Tavşanların alarm vermesinden; nöbetçi Askerin tüfeğiyle ateş etmesinden; Zencefilli Çörek Askerlerin savaşa katılmalarından; Farelerin onları bozguna uğratıp, çörekleri yemeğe başlamalarından; Askeri Doktorların ve Dançıkların ortaya çıkmasından; sedyedeki yaralıların bebekler tarafından tedavi edilmesinden; ikinci alarmla birlikte Metal Askerlerin ortaya çıkışından söz edilir. Ayrıca Vasily Vainonen'nin koreografisinde, **Harlequin Kukla'sının Fareler** tarafından öldürülmesi ya da kaçırılmasına değinilmiştir. Vasily Vainonen ve George Balanchine'nin koreografilerinde Farelere top atışı yapılışından, bir grup

süvari askerden bahsedilmiştir. Ayrıca Balanchine'nin koreografisinde denizci askerlerden de söz edilmiştir.

- Öykülerde savaş sonrasında Marie'nin yaralanıp, yorgun düşüp, hasta olmasından söz edilirken, koreografilerde böyle bir anlatıma yer verilmemiştir.
- Koreografilerde savaş sonrası Fare Kral'ın ölmesiyle Fındıkkıran canlanır. Yakışıklı bir Prense dönüşür ve Clara'yı (Marie ya da Masha) güzelliklerle dolu bir yolculuğa çıkarır. Şekerleme Ülkesi'ne giderken Karlar Ülkesi'nden geçerler burada karlar onlar için dans ederler. Şekerleme Ülkesi'ne geldiğinde ise onların şerefine İspanyol Dansı, Arap Dansı, Çin Dansı, Rus Dansı, Mirliton Dansı (Pas De Trois) ve Çiçeklerin Valsi yapılır. Lev İvanov'un koreografisinde bu danslara ek olarak; ikinci sahnede; **Bouffons** (soytarılar) ve **Polichinelles** (bir tür tatlı) dansları koreografide bulunmaktadır. Rudolf Nureyev'in koreografisinde Şekerleme Ülkesi'ne yapılan yolculuk çıkartılmıştır. Savaş Sahnesinden sonra Prens Clara'yı bir mağaraya getirir, mağarada korkutucu olaylar olur, yarasalar saldırır. Clara sanki karabasan görürcesine sıkılır. Daha sonra mağara birden Clara'nın oyuncak tiyatrosuna; Yarasalar da sevdiklerine dönüşür. Bu durum sayesinde Clara'nın içindeki korku birden sevinç ve mutluluğa dönüşür. Ayrıca Lev İvanov'un koreografisinde Clara ve Fındıkkıran, Gül Nehir üzerinden, sakın bir biçimde, altın kaplamalı bir fındıkkabuğunun içinde gelirler. Şekerleme Ülkesi'ne vardıklarında şekerden yapılmış, önünde yunusların ağzından şuruplar fışkırttığı köşk sıcaktan erir ve ortadan kaybolur.
- Öykülerde ise **Pirlipat** ve **Coqueluche Fındığı** anlatılır. Clara ve Fındıkkıran Prensi'nin yaptığı yolculuktan, Pirlipat ve Coqueluche Fındığından masalların içinde söz edilmektedir.
- Öykülerde “Şekerleme Diyarı”, “Yılbaşı Ormanı”, “Portakal Nehri”, “Marmelat Ormanı”, “Badem Gölü” gibi yerlerin isimleri geçmektedir. Ancak koreografilerde ülkelerin danslarına yer verilmiştir. Marius Petipa'nın özellikle koreografiyi yaparken değişik ülkelerin danslarına yer vermek istediği ve folklorik danslardan meydana gelen divartismanlar oluşturduğu anlaşılmaktadır. Öyküleri ve Koreografileri karşılaştırdığımızda karşımıza

çıkan en beli başlı fark da öykülerdeki ‘‘Pirlipat’’, ‘‘Coqueluche Fındığı’’ ve fındığı bulmak için yapılan zorlu yolculuktan balenin koreografilerinde hiç bahsedilmemiş olmasıdır. Bu bölüm tamamen çıkartılıp koreografiye yansıtılmamıştır.

- Öykülerin sonunda Fındıkkıran ve Marie evlenirler. Fakat koreografide Marie bütün bu gördüklerinin rüya mı yoksa gerçek mi olduğunu anlayamaz. Koreografilerin sonunda gerçek dünyaya dönüş olarak gösterilen bir bitiş düzenlenmiştir.

Bu değerlendirmelerin ışığında balenin müzikal ve koreografik biçimlendirilişe yön veren dramaturjik yapı ana çizgileriyle iyi ve kötü çatışması üzerine oturtulmuş olduğunu görülmektedir.

Balenin kişileştirme düzenine yansıyan biçimiyle karşıt kümeler şöyle oluşmaktadır: İyiler adı altında Clara, Fritz, Fındıkkıran Prens’i ve Drosselmayer. Kötüler adı altında Fareler ve Fare Kral. Temel çatışma Fareler, Fare Kral, Fındıkkıran ve Oyuncak Askerleri arasında 1. perde de gerçekleşmekte; savaşı kazanan Fındıkkıran Clara’yı Rüyalar Ülkesine götürmekte ve birbirinden renkli bölümlerle adeta bir düş âlemi yaşatmaktadır.

Yılbaşı akşamı başlayan bale sabah günün ilk ışıklarıyla birlikte Clara’nın uyanışı ve gördüğü düşün şaşkınlığı içinde mutlu sonla tamamlanmaktadır.

1.6. Fındıkkıran Balesi’nde Kişileştirme

Fındıkkıran Balesi koreografisinde yer alan oyun kişilerini dört küme altında toplamak mümkündür.

‘‘Birinci Kişiler’’ (koreografinin asıl aksiyonunu taşıyan temel kişiler.)

‘‘İkinci Kişiler’’ (temel kişilerin aksiyonu ilerletmeleri için gereken karşıtlıkları ya da ilerlemeleri sağlayan roller.)

“Yan Kişiler” (balenin akışı içerisinde sadece bir ya da iki kez görünen ve canlandırdığı rolün karakteristik dansını yaptıktan sonra bir daha karşımıza çıkmayan oyun kişileri.)

“Corps de Bale ya da Figürasyon” (sayıları belirtilmeyen, toplu olarak dans eden solo karakteri olmayan kalabalıklardan oluşmaktadır.)

Bu bağlamda fındıkkıran Balesi’nin dört farklı koreografisinde yer alan kişilerin dağılımlarını aşağıdaki tablodan görmek mümkündür.

Tablo 1: Temel Kişiler

	Petipa – İvanov	Vainonen	Balanchine	Nureyev
●Marie / Masha / Clara / Prenses	*	*	*	*
●Fındıkkıran / Prens	*	*	*	*
●Drosselmayer	*	*	*	*
●Fare Kral	*	*	*	*

Kaynak: Roland John Wiley, 1997, 242-246 ss., Tchaikovsky The Nutcracker Kirov Ballet DVD Kitapçığı, 1994, 12-13 ss., George Balanchine and Francis Mason, 1989, 277- 283, Mary Clarke, Clement Crisp, 1981, 190-191 ss.

Tablo 2: Yan Kişiler

	Petipa – İvanov	Vainonen	Balanchine	Nureyev
●Dr. Stahlbaum / Silberhaus	*	*	*	*
●Karısı	*	*	*	*
●Louisa (Ablaları)		*		
●Franz / Fritz (Erkek çocukları)	*	*	*	*
●Büyük baba		*	*	*
●Büyük anne		*	*	
●Dadı / Yardımcı		*	*	*
●Bay Silberhaus’un Yeğeni Marianne	*			
●Genç Yeğen Drosselmayer			*	

•Baş Kâhya	*			
•Sutler	*			
•Recuit	*			
•Şeker Perisi	*	*	*	*
•Prens Coqueluche	*		*	
•Harlequin	*	*	*	
•Dans Eden Bebek / Colombine	*	*	*	
•Arap Bebek / Kara Oğlan		*		
•İspanyol / Çikolata Dansı	*	*		
•Arab / Kahve Dansı	*	*		
•Çin / Çay Dansı	*	*		
•Rus / Trepak Dansı	*	*		
•Mirlitons / Pas de Trois	*	*		
•İngiliz Pantomimi	*			
•Nöbetçi Asker / Dans Eden Oyuncak Asker	*		*	
•Jellibon			*	
•Baston Şeker			*	
•Polichinelles			*	
•Fındıkkıran'ın Prenses Kardeşleri	*			
•Fareler	*	*	*	*
•Oniki Melek			*	
•Kelebekler		*		
•Yarasalar		*		
•Oyuncak Bebekler	*		*	
•Tavşanlar	*			
•Metal Askerler	*			
•Zencefilli Çörek Askerler	*			
•Askeri Doktorlar	*			
•Gümüş Askerler	*			
•Uşaklar	*			
•Magribiler	*			
•Grossvater Dansı		*	*	
•Küçük Fıfırcık Dansı	*			
•Anne Gigogne ve Eteklerine Sarılmış Çocukların Dansı	*			

Kaynak: Roland John Wiley, 1997, 242-246 ss., Tchaikovsky The Nutcracker Kirov Ballet DVD Kitapçığı, 1994, 12-13 ss., George Balanchine and Francis Mason, 1989, 277- 283, Mary Clarke, Clement Crisp, 1981, 190-191 ss.

1.6.1. Temel Kişiler

Vasily Vainonen'in koreografi uyarlaması ele alınarak incelenmiştir.

- Marie / Masha / Clara / Prenses (Dr. Stahlbaum'un kızı)

Marie / Masha / Clara, ilk sahnede söz dinleyen, uslu, sakin bir karakter olarak anlatılmıştır. İncelediğimiz bazı koreografilerde, Clara Şekerleme Ülkesi'ne geldiklerinde Fındıkkıran Prens ile dans ederek Şeker Perisi rolünü üstlenmektedir.

- Fındıkkıran / Prens

Cesur, korkusuz bir kişidir. Fare Kral'ı yenmesi sonucunda canlanarak yakışıklı bir Prens'e dönüşür. Tavrı ve davranışlarıyla Clara'nın düşlediği Prens'dir.

- Drosselmayer (Marie / Masha / Clara'nın Vaftiz Babası)

Drosselmayer kişiliğine baktığımızda, çocuklar tarafından sevilen, değişik icatlar yapan yaratıcı bir usta, esrarengiz bir rol özelliği taşıdığı görülmektedir.

- Fare Kral

Kötü ve kötülüklerin başı olarak canlandırılan bir roldür.

1.6.2. İkinci Kişiler

- Dr. Stahlbaum (Orta yaşlı otoriter bir aile babası.)
- Stahlbaum'un Karısı (Kocasına göre daha yumuşak huylu bir ev kadını.)
- Franz / Fritz (Erkek çocukları) (Yaramaz, söz dinlemeyen ve kıskanç bir çocuk.)

- Louise (Clara ve Fritz'in Ablaları) (Sakin, güzel hoş bir genç kız.)
- Büyük baba (Yaşlı, hasta, yürümekte zorlanan bir büyük baba.)
- Büyük anne (Yaşlı kocasına destek olan bir bayan.)
- Dadı (Sessiz, kendi halinde bir rol.)
- Şeker Perisi (İyiliklerle dolu bir peri.)

1.6.3. Yan Kişiler

- Harlequin (Erkek) (Palyaço)
- Dans Eden Bebek / Colombine (Kız) (Oyuncak, güzel bir bebek.)
- Arap Bebek / Kara Oğlan (Hediye Paketinin içinden çıkan dans eden zenci bebek)
- İspanyol / Çikolata Dansı (İspanyol motiflerini taşıyan, Akdeniz melodilerinin hakim olduğu sıcak, hareketli bir dans.)
- Arab / Kahve Dansı (Ortadoğu motifleri olan, oryantal hareketleri içinde barındıran ağır bir dans.)
- Çin / Çay dansı (Uzakdoğu motifleri taşıyan hareketli, kıpır kıpır bir dans.)
- Rus / Trepak Dansı (Tipik Rus motiflerinden oluşan, çok hızlı, dinamik bir dans.)
- Mirlitons / Pas de Trois (Küçük çocukların rol aldığı, flüt seslerinin hakim olduğu bir danstır.)

Bazı koreografilerde Masha ve Franz kişilerine ek olarak büyük ablaları Louise, Drosselmayer'e ek olarakta genç yeğen Drosselmayer koreografiye dahil edildikler görülmektedir. Ancak bunlar sıklıkla kullanılan karakterler değildir.

Ayrıca artık sahnelenmeyen Lev İvanov'un koreografisinde ise; Clara'nın babası Silberhaus ismi ile anılmaktadır, Bay Silberhaus'un yeğeni Marianna ve 2 akrabası, Silberhaus'un evindeki Uşak, Sutler, Recuit, Tavşanlar, Metal Askerler, Zencefilli Çörek Askerler, Askeri Doktorlar, Gümüş Askerler, Şekerleme Ülkesi'nde

ki Uşaklar, Magribiler, Şekerleme Perisi, Prens Coqueluche, Fındıkkıran'ın Prenses kardeşleri, Baş Kâhya kişileri ek olarak görülmektedir.

1.6.4. Corps de Bale

- Marş

Birinci perde de parti sahnesinde geçen; kız ve erkek çocuklardan oluşan dinamik, hareketli bir grup dansıdır.

- Büyükbabaların (Grossvater) Dansı

Birinci perde de, parti sahnesinin sonlarında büyük baba'nın önderliğinde partiye katılan misafirlerin de eşlik ettiği bir grup dansıdır.

- Oyuncak Askerler ve Farelerin Savaşı

Birinci perde de geçen savaş sahnesinde Fareler, Oyuncak Askerler, Fındıkkıran ve Fare Kral'ın savaşı anlatılmaktadır. Karanlık, sisli havası ve müzikleriyle izleyenlere heyecan dolu dakikalar yaşatır. Clara'nın Fındıkkıran'ı korumak için elindeki nesneyi Fare Kral'a atması ile herşeyin ortadan kaybolup Fındıkkıran'ın yakışıklı bir Prense dönüşmesini konu alır.

- Karların Dansı

Birinci perdenin ikinci sahnesinde Clara ve Fındıkkıran'ın Şekerleme Ülkesi'ne giderken geçmiş oldukları ormanlık bir yerdir. Dans ederlerken kar yağar ve Kar Taneleri onlar için dans ederler.

- Çiçeklerin Valsi

İkinci perde de Şekerleme Ülkesi'ndeki divertismanlardan sonra yapılan kadın ve erkek dançılarının yer aldığı adından da anlaşılacağı gibi çiçekleri anlatan bir grup dansıdır.

1.7. Fındıkkıran Balesi'nin Dramatik Yapısındaki Bölümler

1.7.1. Parti Sahnesi

Parti sahnesi; neşeli bir ortamda geçmektedir. Noel kutlaması için herkes sevinçlidir. Süslenmiş yılbaşı ağacının altında hediyeler vardır. Çocuklar gelecek hediyeler için heyecanlıdırlar. Saat çalar ve Drosselmayer içeri girer. Drosselmayer'in geliş ile çocuklara hediyeler getirmesi ortamı daha çok mutlu bir hale dönüştürür. Fındıkkıran'ın ortaya çıkışı ve Clara'nın kardeşi Fritz'in kıskançlıkla Fındıkkıran'ı kırması sonucunda Clara bu duruma çok üzülür. Bu durum nedeniyle Fındıkkıran'ın üzerine daha çok düşer. Drosselmayer, Fındıkkıran'ı tamir eder, daha sonra çocukların ve büyüklerin yapmış olduğu danslarla sahne daha da mutlu bir ortama dönüşür. Parti biter, misafirler evine gitderler ve ev halkı da odalarına çekilirler.

Nureyev'in koreografisinde Clara sandalyede uyuya kalır, parti devam eder.

1.7.2. Savaş Sahnesi

Savaş sahnesi korkutucu, kasvetli ve karanlık bir sahnedir. Tedirgin edici müzik ve danslarla izleyenlerin heyecan dolu zamanlar geçirmelerine neden olur. Fındıkkıran'ı merak edip salona giden Clara'yı kötü bir sürpriz beklemektedir. Gecenin sessizliğini fırsat bilen Fareler evin salonunda görülmeye başlamıştır. Yılbaşı ağacı ve odada ki her şey büyümeye ve canlanmaya başlamıştır. Saatin üzerindeki baykuşun yerine geçmiş olan Drosselmayer bütün olayları izlemektedir. Farelerden korkan Clara'yı kurtarmak için Fındıkkıran canlanır ve Farelerin başı olan

Fare Kral'la zorlu bir mücadeleye girer. Clara savaş sırasında Fındıkkıran'ın zor durumda olduğunu görünce terliğini Fare Kral'a atar ve bu sayede savaşı Fındıkkıran kazanır. Savaşı kazanan Fındıkkıran yakışıklı bir Prens'e dönüşür. Savaş sahnesi mutlu sonla biter. Fındıkkıran, Clara'yı rüya gibi bir yolculuğa çıkarır.

1.7.3. Karlar Ülkesi

Clara ve Fındıkkıran Prens'in Şekerleme Ülkesi'ne giderken geçtikleri Karlar Ülkesi'nde kar yağar. Çam ağaçlarının ve ay ışığının altında Kar Taneleri birer yıldız gibi parlarlar. Clara ve Fındıkkıran Karlar Ülkesi'ne vardıklarında, Kar Taneleri onların etraflarında bir girdap oluştururcasına, yumuşak tonlardaki müzikle beraber dans ederler.

Rudolf Nureyev'in incelediğimiz koreografide Karlar Ülkesi'ne değinilmemiştir.

1.7.4. Şekerleme Ülkesi (Konfituerenburg)

İvanov'un koreografisine baktığımızda Şeker Perisi, Fındıkkıran'ın Fare Kral'dan kurtulmasını sağlayan Clara'yı en iyi şekilde ağırlayarak teşekkür etmek ister. Değerli mücevherlerden oluşan uşaklar, nehirden gelen Clara ve Fındıkkıran'ı, Şekerlemeler Ülkesine karşılarlar. Karaya çıktıklarında Gül Nehri üzerinde ki şekerden yapılmış köşk sıcaktan eriyerek ortadan kaybolur, şurup akan fiskiyeler yok olurlar. Fındıkkıran Prens, Prens kardeşleriyle Clara'yı tanıştırır. Şeker Perisi'nin Clara ve Fındıkkıran Prens adına düzenlediği ziyafet başlar. Daha sonra güzel danslar eşliğinde muhteşem saatler geçirirler. Fındıkkıran Prens Clara'nın mutluluğunu görünce daha da mutlu olarak etrafa neşe saçar.

Vainonen'in koreografisinde; Karlar Ülkesi'nden, Şekerleme Ülkesi'ne gelirken güzel bir nehir gezintisi yapan Fındıkkıran ve Clara, çam ormanlarının arasından kıyıya indiklerinde, kelebekler onlar için dans ederler. Birden ortam değişir ve yarasalar Clara ve Fındıkkıran'a saldırılar fakat Fındıkkıran onları etkisiz hale

getirdikten sonra ortam birden şekerlemelerle dolu güzel bir bahçeye dönüşür. Şekerleme Ülkesi'nde Clara ve Fındıkkıran büyük bir sevinçle karşılanırlar. Onların şerefine danslar yapılır.

Blanchine'nin koreografine baktığımızda ise şekerlemelerle kaplı dev bir kutunun içini andıran bir ortam oluşturulmuştur. Melekler sahnededirler. Şeker Perisi, sahneye görkemli bir giriş yapar. Herkesi selamlar. Bu sırada Fındıkkıran ve Clara Şekerleme Ülkesine gelirler. Fındıkkıran, Farelerin ve Fare Kral'ın onlara nasıl saldırdıklarını, kendilerinin nasıl mücadele ettiğini anlatır. Şeker Perisi zaferleirnden ötürü Fındıkkıran'ı tebrik eder ve onlar için eğlence düzenler. Yemekler yenirken rüya gibi güzellikteki dansları izlerler.

Nureyev'in ki ise sanki bir karabasani andıran sahneler yaşanır. Mağaraya gelen Fındıkkıran ve Clara'ya yarasalar saldırılar, fakat ortam birden değişir, mağara Clara'nın oyuncak tiyatrosuna, yarasalar da ailesi ve arkadaşalarına dönüşür. Tekrar mutlu ve huzurlu ortama geri gelir.

Ardından Şekerleme Ülkesi'nde yapılan İspanyol (Çikolata) Dansı, Arap (Kahve) Dansı, Çin (Çay) Dansı, Rus Dansı (Trepak), Mirliton (Pas De Trois) Dansı, Çiçeklerin Valsi, Grand Pas de Deux ve Coda (Bütün dansçıların katıldığı final dansı) sırasıyla izlenir.

1.7.5. Rüyanın Sonu

İvanov, bütün bu macerayı ve Clara'nın etrafında onu koruyan insanları vurgulamak amacıyla arıların kovanlarının etrafında dönüşlerine yer vermiştir.

Vainonen'in yorumunda; bütün yaşananların sanki bir rüya olduğu izlenimi verilmek istenmiştir. Clara yatağında uyumaktadır, uykusundan uyanır ve bütün bu gördüklerinin gerçek mi yoksa rüya mı olduğunu anlayamaz.

Balanchine ise Marie ve Prensi Kraliyet kızağına bindirip gökyüzüne doğru uğurlar.

Nureyev'de, sandalyede uyuya kalan Clara rüyası bitince uyanır ve macerasını hayal eder.

İKİNCİ BÖLÜM

MÜZİKAL YAPI - KOREOGRAFİ İLİŞKİSİ

2.1. Fındıkkıran Balesi'nin Müzikal Yapısı ve Koreografi İlişkisi

Çaykovski'nin Op.71a eser sayısı ile düzenlediği ve ilk kez 19 Mart 1892'de seslendirilen Fındıkkıran Bale Süiti'nin elimizde bulunan notalarından yararlanarak çözümlenmeye çalışacağız. Balenin en karakteristik parçalarını bir araya getirerek oluşturduğu bu Süitte yer alan: 'Minyatür uvertür, 6 karakteristik dans (Marş, Şeker Perisi'nin Dansı, 'Rus Dansı, Arap Dansı, Çin Dansı, Mirlitons'ların Dansı') ve Çiçeklerin Valsi adlı 8 müzikal bölüm Fındıkkıran Balesi'nin en sevilen tipik bölümlerini oluşturmaktadır. Böylece Fındıkkıran Balesi'nin özgün müzikal yapısının oluşturma biçimi ve bunun dans düzenine yansımaları konusunda bir genel fikir verme olanağı bulacağımızı düşünüyoruz.

Hareket düzeninde Kirov Balesi'nin St. Petersburg'da Marinski Tiyatrosu'nda 1994 tarihinde sahnelenen Vasily Vainonen'nin sahne uygulaması temel alınacaktır.

2.1.1. Minyatür Uvertür

Fındıkkıran Bale Süiti, Minyatür Uvertür adı verilen 182 ölçülük 2/4'lük ölçüde Si bemol majör tonunda bir açıklıkla başlar. Allegro giusto (canlı, orta çabuklukta) bir tempoda yazılan marş; Piccolo, 2 Flüt, 2 Obua, 2 Klarinet, 2 Fagot, 2 Korno, 1. ve 2. Kemanlar, Viyalo ve Çelik Üçgen'den oluşan bir çalgı grubu seslendirir.

Uvertürün hafif, kayıtsız çocukça bir Noel neşesi havasını yansıtmak için viyolonsel ve kontra baslara kalın rengi taşıyan bakır nefeslilere, timbal, davul, zil ve benzeri güçlü vurmali sazlara yer verilmediği dikkat çekmektedir. Kesik akışlı, pp'den ff'ye uzanan crescendo'larla örülü hareketli ezgi, yaylılar ve flüt partileri

arasında değişmeli olarak akar. Böylece daha baştan itibaren neşeli, çocuksu bir masal dünyasının atmosferi sanki çocukların gözünden yansıtılmış olmaktadır.

Uvertür müziği karakter dansı olacak bir yapı göstermemektedir.

Perde açıldığında sahnede Stahlbaum'un evi görülür. Dışarıda kar yağmaktadır. Orta yaşlı bir adam elinde merdivenle sahneye girer, sokak fenerini yakmaya başlar. Bu arada misafirler ve çocuklar sahneye girerler. Çocuklar kartopu oynamaya başlarlar. Konuklar birbirlerini selamlar, evin kapısından içeri girip yerlerini alırlar.

2.1.2. Marş

Canlı bir marş temposunda çalınması ön görülen Sol majör tonundaki 4/4'lük tempoda yazılmış olan bu marş 88 ölçüden oluşmaktadır.

Kız ve oğlan çocuklarının Noel ağacının çevresindeki yürüyüşlerini canlandıran bu marşta neredeyse tüm orkestra çalgılarının görevlendirildiği görülmektedir: 3 Flüt, 2 Obua, 2 Klarinet, 2 Fagot, 4 Korno, 1 Trompet, 1 Trombon, 1 Bas Tuba, Zil, Kemanlar, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas düzeninde neredeyse tüm orkestraya görev verildiği görülmektedir.

Ana melodi önce nefesli sazlar grubunda 4 ölçüde seslendirilmekte, bu yaylıların seslendirdiği 4 ölçülük 2. melodi cümlesiyle yansılanmaktadır. Soru cevap yöntemine benzeyen bir sıralamayla başlayan bu akış özellikle yaylılar ve flüt grubunun Pizzicato'lu seri yansımalarıyla devam etmekte ve Marş tüm orkestranın katıldığı bir düzenle ff nüansındaki tek bir 16'lık vuruşla sonlandırılmaktadır.

Bu müzik düzeninin baleye yansıtılışında şu koreografik düzenin uygulandığı görülmektedir.

Kız ve erkeklerden oluşan 8 çift sahnenin sol ön kulisinden 2 pas chassé, 3 adım şeklinde sahneye girerler. Bas-hop yaparak Noel ağacının etrafındaki daireyi

tamamlarlar ve el ele tutuşarak ağacın etrafında sağ tarafa; 2 kez 2 sissonne, arkaya 3 pas emboité sol tarafsı ise; polka yaparak bir galop oluştururlar. 8 polkanın sonunda Droselmayer'in önderliğinde bas-hop yaparak daireyi açarlar. Sahnenin sağ ve sol yanlarında 2'şerli 2 çift olmak üzere yerlerine gelirler.

Grup; 2 pas jeté temps levé yer değiştirerek, 4 pas emboité yaparlar ve yana 2 kez 1 sissonne fermée, pas de bourrée ile çiftler sahnenin sol tarafındaki çiftlerle yer değiştirirler. Sonunda çiftler aynı hareket kombinasyonu ile dansa ilk başladıkları yerlere gelirler.

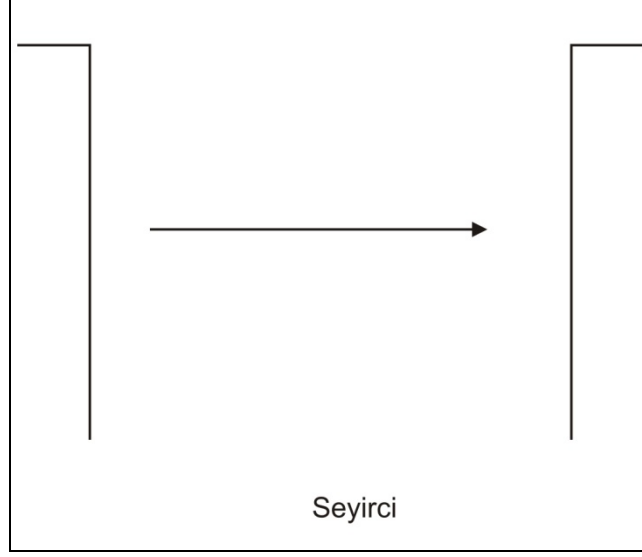
Masha ve Franz; 4 kez öne sissonne, öne pas emboité ayak değiştirerek yaparlar ve sahnenin orta öne gelirler. Kendi etraflarında dönerek 2 kez arkaya croisée attitude, pas de valse yaparlar, 6 bas-hop ile sahnenin orta önüne, ilk başladıkları yere gelip el ele tutuşarak 4 kez temps levé ile ayak değiştirerek öne attitude yaparlar.

Masha; Sahnenin solunda sırtı seyirciğe dönük olarak, Franz ise; Sahnenin sağında yüzü seyirciğe dönük olarak durur.

Ayak ve yön değiştirerek 2 kez sissonne ouverte, 2 pas emboité, 1 pas assemblé yaparlar ve karşılıklı birbirlerine selam verip Franz; sağ ön kulisin orada bekleyen Droselmayer'in yanına, Masha ise; Sahnenin sağında duran dadısına koşar ve sarılır, elbiselerini gösterir.

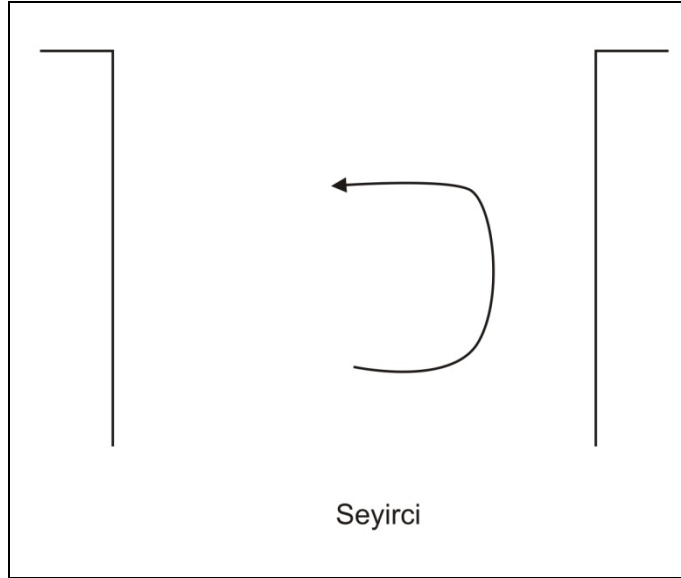
Franz Droselmayer'den aldığı at başlıklı oyuncak sopayla bas – hop ile kendi etrafında 1 tur döner. Sonra sahnenin sol tarafında bekleyen sağ omuzlarında tüfek taşıyan asker kılığına girmiş erkek çocukların yanına giderek onlara önderlik eder.

Marş eşliğinde sahnenin solundan başlayarak sağ ayak ile öne 90 derecede grand battement jeté yaparak soldan yatay bir çizgide sahnenin önünden geçerek sağa, (Bkz. Şekil 1)

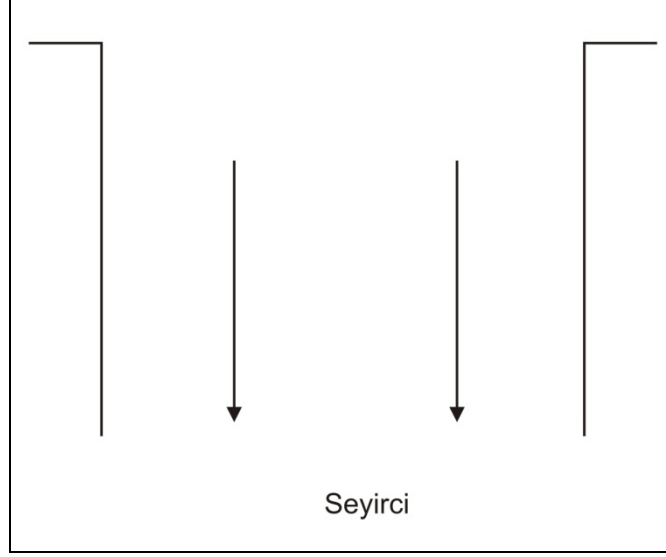
Şekil 1: Marş Müziğiyle Çocukların Hareket Düzeni

Sağ kulisin oradan yarım bir daire çizerek, (Bkz. Şekil 2)

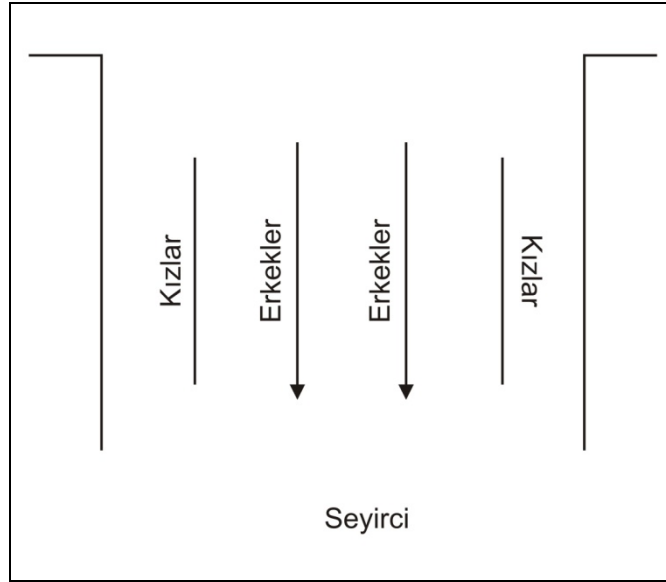
Şekil 2: Marş Müziğiyle Çocukların Hareket Düzeni

Sahnenin orta arkasından dikey 2 çizgi ile sahnenin önüne doğru ilerleyen asker kılığına girmiş çocuklar, (Bkz. şekil 3)

Şekil 3: Marş Müziğiyle Çocukların Hareket Düzeni

Ellerinde bebekleriyle dikey çizgide yüz yüze durup dans eden kız çocuklarının arasından geçerler. Sağ ve sol gruplara ayrılırlar. (Bkz. Şekil 4)

Şekil 4: Marş Müziğiyle Çocukların Hareket Düzeni

Bu hareketler yapılırken, Franz en önde oyuncuıyla ufak daireler çizerek eğlenir.

Erkekler bu kombinasyonu yaparlarken kız çocukları, Noel ağacının altından aldıkları bebekleriyle sahnenin arkasından sahne önüne doğru 6 polka yaparak ilerlerler. Müzikteki değişimle birlikte kızlar 2 dikey çizgi ile yüzleri birbirlerine dönük sağ ayak öne *dégagé* ile başlayarak 2 yavaş, 4 hızlı 2 set halinde hareketlerini yaparlar. Sonunda bas – hopla yer değiştirerek kendi çevrelerinde dönerler.

Bu sırada Drosselmayer Masha'yı belinden tutarak havaya kaldırır, onu öperek sevgi gösterisinde bulunur. Kızlar dans bitiminde bebeklerini ailelerine, erkekler ise tüfeklerini sahnenin arkasında boş buldukları alana koyarlar.

Masha Drosselmayer'in gözlerini bağlar ve bütün çocukların katılımıyla körebe oyununu oynamaya başlarlar.

Masha Drosselmayer'in arkasına saklanır, 3 dansçı kız çocuğu el ele tutuşarak polka hareketi ile 1 daire yaparlar. Gözü bağlı olan Drosselmayer'i döndürerek kafasını karıştırırlar. Drosselmayer'de çocukların elinden kurulduktan sonra Masha yerine Masha'nın dadısını yakalar. Sahnenin sağından soluna doğru gider, bir arayış içerisinde. Dört kız el ele tutuşarak sahnenin önünde dört pas *emboité* yaparlar. Drosselmayer gelince kaçarlar.

Çocuklar sahnede dağınık bir şekilde bas – hop yapmaya başlarlar. Drosselmayer sahnenin solundan sağına doğru ilerlerken çocuklar, Drosselmayer'i şaşırtmaya çalışarak arkadan ona dokunurlar. Sahnenin sağından gelen Masha, Drosselmayer'in arkasından ilerleyerek çeketine dokunur. Kafası karışan Drosselmayer sahnenin soluna gider. Drosselmayer gözündeki örtüyü açarak Masha'yı sahne ortasında yakalayıp, belinden tutarak 1 kez yukarı kaldırıp yere koyar ve başlayan yeni müzikle onu dansa davet eder. Drosselmayer, 1 tur daire çizerek kendi etrafında öne *croisée attitude*, öne 3 küçük adım, 1 tur daire çizerek arkaya *croisée attitude* öne 3 küçük adım yapar. Aynı kombinasyonu Masha'da uygular ve sonra Drosselmayer 4 öne *dégagé* yaparak, aynısını Masha'nın yapmasını bekler. Sahnenin ortasından sol önüne doğru el ele tutuşarak 3 pas *chassé*, 1 *flic*, 2 arkaya pas *chassé* yaparlar ve koşarak sahnenin sağ arkasına giderler.

Sonunda bütün grup, el ele tutuşarak sol ön kulisten pas chassé adımlarıyla sahneyi terk ederler.

2.1.3. Şeker Perisi'nin Dansı

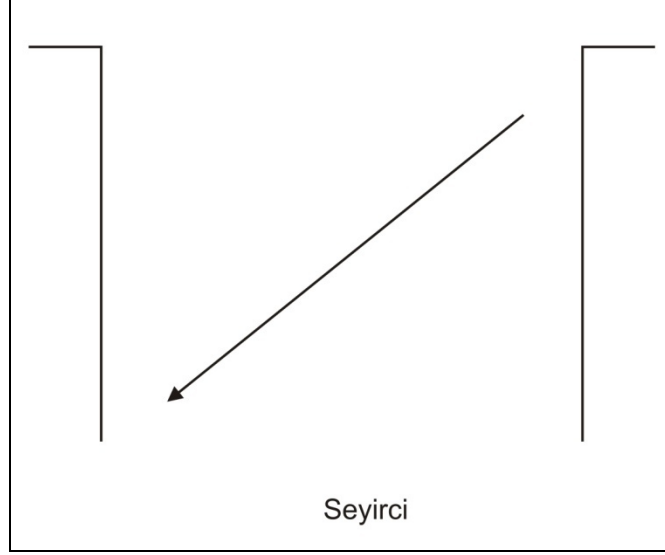
İkinci perde de Şekerleme Ülkesi sahnesinde yapılan bu dans Andante non troppo (ağırca ama çok değil) temposunda yazılmış Mı minör tonunda 52 ölçülük 2/4'lük bir danstır. Bu dans, 3 Flüt, 2 Obua, 1 Korangle, 2 Klarinet, Bir Bas Klarinet, 2 Fagot, 4 Korno, Çelesta ve yaylılardan oluşan bir çalgı grubu seslendirir.

İlk 4 ölçüsü yaylılardaki pizzicato girişiyle başlayan parça 5. ölçüden itibaren çelestanın da katılımıyla oldukça renkli bir dans haline dönüşür.

Daha önceden dediğimiz gibi Çaykovski'nin Amerika'ya giderken Paris'in arka sokaklarında ilk kez dinlediği yeni bir çalgı olan Çelestayı burada kullandığını ve müziğe büyüsel anlamda çok farklı bir boyut getirdiğini biliyoruz.

Şeker Perisi'nin müziği eşliğinde yapılan koreografik düzenleme sırasıyla şöyle gelişmektedir:

Sahnenin sağ arka kulisinden çıkan dansçı pionte'de 16 adım atarak diyagonal bir çizgide sahnenin sol ön kulisine doğru ilerler ve arkaya attitude épaulement croisée yapar. Kollar; diyagonal adımlarda sol kol; 1. pozisyonda, sağ kol; 2. pozisyondadır ve daha sonra 1. pozisyondaki kol 3. pozisyonda allongée'ye gelir. Attitude épaulement croisée'de 3. pozisyondadır. (Bkz. Şekil 5)

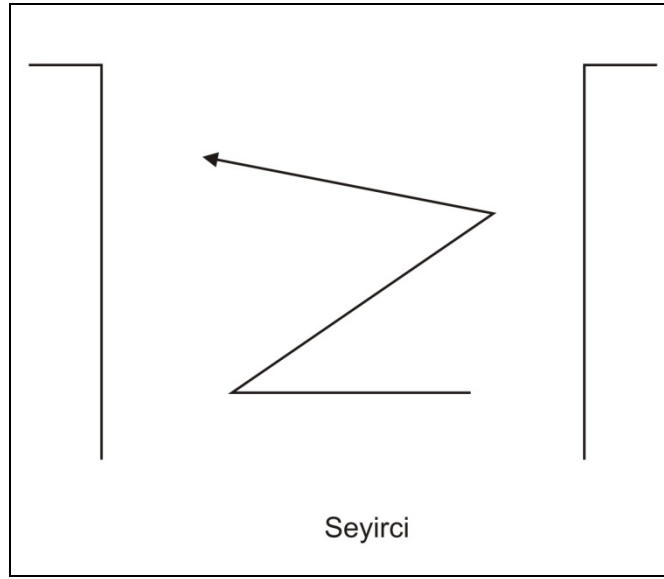

Şekil 5: Şeker Perisi Dansı'nın Hareket Düzeni

Altıncı pozisyonda pas couru ile öne iler, kollar; 1. pozisyona gelir. Pointe'te (temps de pointes) sol ayak double rond de jambe en l'air yapar ve pionte'de beşinci pozisyona kapatır. Kollar; sol kol 3. pozisyona, sağ kol 2. pozisyonda allongée'ye gelir. Pionte'te (temps de pointes) 3 kez temps levé sauté yapar ve 3.'de pionte'de (temps de pointes) temps levé sauté yapmak yerine changement de pieds yaparak ayak değiştirir. Kollar; 1. ve 2. pozisyonudur. İki küçük pas embioté (kollar; 2. pozisyon allongée'dedir.) yaptıktan sonra bir tane piqué, épaulement croisée arkaya attitude (kollar; sol kol 3. pozisyonda, sağ kol 2. poz ikinci pozisyonda, pas de bourrée en tournant yaparak (pas de bourrée en tournant'ta kollar; bir kol 3. pozisyonda, diğer kol 2. pozisyonda) ayağını beşinci pozisyona kapatır. Bu kombinasyon 3 kez sağ, sol ve sağ ayak ile tekrarlanır. Bu hareket esnasında dansçı sahnenin sol ön kulisini ve sahnenin ortasını kullanır. Üçüncü tekrarda sahnenin sol tarafında ilk harekete başladığı yere gelir ve hareketin sonunda bir sola glissade, sol ayak arkada beşinci pozisyon ve poz yapar (kollar; sol kol üçüncü, sağ kol ikinci pozisyonudur). Hazırlık alarak arkaya attitude crosé'lere başlayarak sahnenin solundan sağına 6 kez arkaya ouverte, attitude croisée (sağ bacak), pas de bourrée, arkaya ouverte attitude croisée (sol bacak), pas de bourrée yapar. 6. attitude'ün sonunda en facé olarak bir tane 2 tur tour piqué yapar ve hareketin bitişinde 5.

pozisyona ayağını kapatır. Kollar; sol kol 2., sağ kol önce 1. pozisyondadır. Attitude'de kollar 2. pozisyondadır.

Şeker Perisi, Sol ayak önde 5. pozisyonda sağ ön kulisten sol arka kulise kadar zigzag çizerek, pas de bourrée suivi hareketiyle geri gider (Bkz. Şekil 6). Kollarıyla dansa davet eder. Suivi hareketinde kollar; 3. ve 2. pozisyonda dalgalanarak hareket eder. Sonra kollar 2. pozisyon allongée'den 3. pozisyona gelir ve dansa davet eder, oradan 2. pozisyona açılır.

Şekil 6: Şeker Perisi Dansı'nın Hareket Düzeni

Sahnenin sol arka kulisinden sağ ön kulise kadar 3 kez point'te sağ ayakla başlayarak piqué öne attitude croisée ouverte / 3. arabesque / 3 kez sağ – sol – sağ ayakla adım ouverte / 1. arabesque / temps levé en tournant / pirouette dégagé endehors / preparasyon poz. plié tekrar aynı kombinasyon yapılır. Kollar; piqué'de sol kol 2. pozisyon, sağ kol 1. pozisyondadır, sonra sol kol 3. pozisyona, sağ kol da 1. pozisyona gelir. Pirouette'de kollar; sol kol 3., sağ kol 1. pozisyondadır. 3. tekrarın sonunda 5. pozisyon poz ve ayak arkaya soutenu yapar. 3 kez bu hareketi yaptıktan sonra sonunda sahnenin sağından soluna yatay bir çizgi ile tour chaîné yaparak ilerlerler. Passé önden arkaya plié- relevé 5. pozisyon épaulement croisé poz. Tombé endehors pirouette, 5. pozisyona kapatır ve 3 defa soutenu entournant yapar. Kollar: sol kol 3. pozisyonda, sağ kol 2. pozisyondadır. 3 chaîné sol bacağı passé öne çeker,

5. pozisyon plié- relevé yapar ve poz verir. Kollar; sol kol önce kırık, sağ kol 2. pozisyonda allongée'dedir. Dansın bitiminde sahnenin orta önüne gelir ve selam yaptıktan sonra sahneyi sol ön kulisten terk eder.

2.1.4. Arap Dansı (Kahve Dansı)

Allegretto (Çabukça ancak allegro kadar değil) Sol minör, 102 ölçü, 3/8'lik
3 Flüt, 2 Obua, 1 Korangle, 2 Klarinet, 2 Fagot, Tamburin (def), Yaylılar

Sol majör tonundaki Rus Dansı Trepak'tan sonraki parça olan Arap Dansı, müzikal açıdan Trepak'ın hareketli karakterinin tersine, Sol minör tonunda, durağan fakat gizemli bir yapı ortaya koymaktadır. İlk dört ölçü, viyola ve çellolardaki yalın fakat sürdinin yarattığı puslu bir girişle başlar. Sonrasında, parçanın ana motifi korangle, 1.ve 2. klarinetlerin oluşan armonik bir örgü içerisinde verilir. Arkada ritim olarak def eşliği duyulur.

Daha sonra sürdinli kemanlardan bölümün ilk teması gelir. Korangle ve fagotlar temayı tekrarlarlar. Yine sürdinli kemanlarda seslendirilen a2 temasında ise, a1'dekine ek olarak fagotlarda temanın ilk motifinin aralıksal çevrimi kontrpuantik bir yapı içerisinde ve kemanlara ters hareket oluşturacak şekilde işlendiği görülmektedir.

Parçanın akışında bu kez başlangıçtaki ana motif korangle, 1. ve 2. klarinetlerde, arkadaki def eşliğiyle beraber tekrar geliyor. Çello ve viyolalardaki ostinato eşlikte ritmik örgü korunmakla beraber yapı iki grup arasında karşılıklı olarak bölüştürülmüştür. Akorun üçlüsünün atılmasıyla ortaya çıkan bu yapının sürdinli kontrbaslarda da uzatılarak verilmesi, ses bölgesinin iyice pesleştirilmesinden dolayı daha koyu ve karanlık bir etki yaratmıştır.

1. obuada seslendirilen motif, 1. keman ve viyolalarda bir sekizli aşağıdan verilen a1 temasına kontrpuan oluşturacak şekilde devam eder. Ana motiften bir kesitin nota değerlerinin sıkıştırılması sonucu hızlandırılmış biçimde flüt, obua ve

klarinet gruplarında seslendirildiği armonik yapı bunu izler. 1. obuanın seslendirdiği motif, 78.-85. ölçüler arasında aynı örgü üzerinde korangle tarafından yinelenir. Flüt, obua ve klarinetlerin seslendirdiği motif ise bu kesitte korangle, klarinet ve fagot gruplarında işitilir. Böylece alt ses bölgelerine yavaş bir geçiş yapılarak bitiş duygusunun kuvvetlendirilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Daha sonra parçanın sonuna kadar olan kısımda bu kapanış etkisi daha da kendisini belli etmektedir. Ana motif arkasındaki armonik yapı olmadan sadece bas klarinette verilmiştir. Bunu takiben akorun üçlülere (önce minör sonra majör) fagotlarda duyurulmaktadır. Arka planda viyola ve çelloların yaptığı eşlik başlangıçtaki aynısıdır, ancak burada kontrabasların uzayan seslerinden oluşan bir yapı üzerinde verilmiştir. Etkiyi güçlendirmek amacıyla, fagotun çalmadığı kısımlarda üçlü orkestradaki diğer hiçbir çalgıdan duyurulmamaktadır. Son ölçülere doğru def (tamburin) eşliği de giderek kaybolarak kapanışı tamamlar.

Bu müzikal akış içerisinde biçimlendirilen Arap Dansı'na koreografik açıdan getirilen düzenlenmelere baktığımızda

2. perde de sahnelenen 1 grup dansıdır. Doğu motiflerinin kendini hissettirdiği yumuşak bir grup dansı olduğunu görüyoruz. Dans başlamadan önce sahnenin arka ortasında merdivenlerin üstünde duran taburede oturan 5 dansçı kız, müzikle sahnenin ortasına yatay bir çizgi halinde sağ tarafta 2 dansçı, ortada solist, sol tarafta diğer 2 dansçı olacak şekilde yürüyerek gelirler ve dans için pozlarını alırlar.

Birlikte en facé duran kızlar, sol ayakla 2 adım, öne attitude, adım, adım sağ ayakla öne attitude yaparlar. Kollarında; aynı bacak, aynı kol ile olacak şekilde dalgalanarak hareket ederler. Grup; bu kombinasyonu 4 kez yaparken, ortada duran solist dansçı 3. tekrardan sonra 1 adım öne çıkar ve ayaklar 5. pozisyonda relevé'de sol ayak önde croisé'de poz gösterip, sol ayak önde kalacak şekilde dize doğru oturur. Hemen ayağa kalkarak aynı kombinasyonu sol – sağ – sol olmak üzere 3 kez tekrarlar. Kollar; pas tombée'de aşağıda, ayağa kalkınca yukarıda 3. pozisyonda

olacak şekilde dalgalanır. Solist dansçı bu hareketleri yaparken; sağ ve sol tarafta duran 1. – 2. – 3. – 4. kızlar ise sahnenin sağ ve solunda olmak üzere dikey çizgi halinde 2' şer çift olarak 2. kız 1. kız ile, 3. kız 4. kız ile pas de bourrée suivi hareketiyle bir birlerini yatay olarak geçerek yer değiştirirler.

Bu hareketin bitiminde hep beraber olacak şekilde 1 öne pas tombée yapıp, arkaya sağ ve sol bacak arkaya 2 küçük adım alırlar. 5. pozisyonda poz gösteren solist kız daha sonra 3 kez dize oturacak şekilde öne tombée yapar. Bu sırada grup kızları pas de bourrée suivi hareketiyle eşleriyle yer değiştirmek yerine, kendi etraflarında bir tur dönerler. Kollar; sol kol 3. pozisyona, sağ kolda 2. pozisyona kalkacak şekilde port de bras yaparlar. Tekrar hep beraber olacak şekilde 2 kez öne tombée ve arkaya 4 küçük adım alırlar.

Solist kız, sahnenin ortasında en facé dizleri üstüne oturur. Öne port de bras yapar, ayağa kalkıp sol tarafa yavaşça 1 adım alır. Aynı hareketi sağ tarafa yapar, sağ tarafa yaparken yana 2 adım alır. Kollar ayak yana adım alırken yumuşak bir şekilde 2. pozisyonda dalgalanarak port de bras yapar, yana adım alıp poz yaparken de gene yumuşak kol hareketleriyle kollar 3. ve 2. pozisyonda vücut yana port de bras yaparak eller birleşir. Grup kızları da solist bu kombinasyonu yaparken, arkada 2.'şerli çift olarak sahnenin sağında ve solunda durup, 1.ve 4. kızların yüzü sahneye dönük, 2. ve 3. kızların sırtı sahneye dönük olacak şekilde dururlar ve 6. pozisyonda el ele tutuşarak dize çöküp kalkarlar. Kollar ise bu hareketi tamamlamak için yumuşak olarak 3. pozisyon allongée'ye kalkıp aşağıya iner ve aşağıda dalgalanarak küçük bir port de bras yapar. Bu kombinasyonu aynı şekilde kendi bölgelerinde, küçük bir daire çizerek yön değiştirerek tekrarlarlar. 3. tekrarın sonunda grup dansçıları eşlerinden ayrılıp, yüzleri sahneye dönük olacak şekilde, 2 tane öne pas tombée, arkaya 2 adım alarak solist dansçı ile birleşerek yatay çizgiye girerler.

Sahnenin ortasında yüzleri sol orta kulise doğru bakacak şekilde dizlerinin üstüne otururlar. Hep beraber arkaya ve öne port de bras yapıp ayağa kalkarlar, sağ tarafa dönüp tekrar dizleri üstüne oturup tekrar arkaya ve öne port de bras yaparlar. Ayağa kalkıp sol yana yavaş bir şekilde 1 adım alırlar. Aynı hareketi sağ tarafa

yapar, sağ tafra yaparken yana 2 adım alırlar. Kollar ayak yana adım alırken yumuşak bir şekilde 2. pozisyonda dalgalanarak port de bras yapar, yana adım alıp poz yaparken de gene yumuşak kol hareketleriyle kollar 3. ve 2. pozisyonda vücut yana port de bras yaparak eller birleşir. Grup kızlar 2 kez croisé öne pas tombée arkaya adım, adım alırlar. Bu sırada Solist dansçı çizgiden ayrılıp ortaya çıkar 1 kez croisé öne pas tombée arkaya adım, adım alır.

Grup kızları diyagonal durarak sağ ve sol tarafa elleriyle sanki alkışlar gibi küçük dalga hareketleri yaparlar.

Daha sonra solist kız, ortada poz yapar sahnenin sağından soluna geçerek 2 kez croisé, effacé ile öne pas tombée yaparak dizlerinin üstüne çökerek dans eder, sağ tarafa dönüp 1 tane croisé öne pas tombée yapar ve sol tarafa dönerek pozda durur. Sahnenin solundan sağına geçerek tekrar 2 kez croisé, effacé ile öne pas tombée yaparak dizlerinin üstüne çökerek dans eder, sol tarafa dönüp 2 tane croisé öne pas tombée arkaya 2 adım alır.

Solist kız ortada en facé durarak, sağ bacak arkadan développé ile ayak yana açılır, yana pas tombée yapar ve pirouette döner, pirouette tamamladıktan sonra poz durup sağ bacak ile croisé 90 derecede ayak relevé'de dizler kırık olarak öne développé yapar. Öne bir adım alıp, ayak 6. pozisyonda, relevé'de dizler kırık olarak poz durur. Tekrar öne bir adım alır. Sol yana 1 adım alır, sağ yana yavaşça 2 adım alır, 3 adım arkaya adım alıp 2 adım öne gelir ve tekrar biraz önce yaptığı kombinasyonu tekrar eder, sağ ayak arkadan developpe ile yana açılır, yana pas tombée, pirouette döner, pirouette tamamladıktan sonra poz durup sağ bacak ile croisé 90 derecede ayak relevé'de dizler kırık olarak 90 derecede öne développé yapar. Öne bir adım alıp, ayak 6. pozisyonda, relevé'de dizler kırık olarak poz durur. Solist dansçı tekrar öne bir adım alır. Sol yana 1 adım alır / sağ yana yavaşça 2 adım / arkaya 1 adım alır / sol ayak önde kırık, sağ ayak arkada esneme yapar / pas de bourrée suivi hareketiyle 5. pozisyonda sahnenin arkasına doğru geri geri gider. 5. pozisyonda, relevé'de poz durup 1 tane soutenu yapar / sağ tarafa croisé öne developpe açar / aynı ayağı arkaya getirip esneme yapar / 1 tur pas de bourrée suivi / aynısını sol tarafa sol bacakla tekrarlar ve pas de bourrée suivi ile sahnenin arkasına doğru geri geri ilerler.

4 grup dansçı kızın ortasına girer. Kollar yana développé'de 2. pozisyonla, 3. pozisyon arasında allongée'dedir. Yana pas tombée'de eller vücutla beraber sağ tarafa, yana bort de bras yapar / pirouette'de kollar omuzlara dokunur / öne développé'de ise sağ kol 1. pozisyondan 2. pozisyona allongée'ye, sol kolda 1. pozisyondan 3. pozisyona allongée'ye / 6. pozisyon relevé'de kollar yana allongée'ye açılır, öne adım aldığı anda eller önde dalgalanarak dudağa gelir ve 2 kez dudağa dokunarak öne doğru açılır.

Solist kız yana developpe hareketine başladığından itibaren, grup ona eşlik etmek için, diyagonal çizgide sola 3 adım ilerlerler, durup, diyagonal çizgide hafif en face dönüp sağ ayak yana degagé'ye açarlar, sağa 3 adım ilerlerler, durup sol ayak yana degagé'ye açarlar, bu kombinasyonu sağ – sol olmak üzere 8 defa tekrarlarlar ve 8 tekrarın sonunda, 3 kez croisé öne pas tombée, arkaya sağ ve sol ayakla 2 tane adım yaparak solist dansçının dansı bitene kadar ona eşlik ederler. Kollar; diyagonal çizgide adım alırken etek tutuşunda allongée, ayak yana açılırken göğüs hizasından yana 2. pozisyonda allongée'ye açılır, croise öne pas tombée de sağ ve sola iki el birleşip dalgalanarak port de bras yapar.

Solist kız, soutenu yapıp sağ tarafa ayağı 90 derecede croisé öne développé açtığı anda / grup kızları, sahnenin sağında ve solunda 2 şerli çift olarak, sağ tarafa vücutla beraber port de bras, öne doğru 5. pozisyonda pas de bourrée yaparak ilerlerler / 1 tane croisé öne pas tombée yaparlar ve solist kız sol tarafa ayağı 90 derecede croisé öne développé açtığı anda, grup kızları sağ tarafa vücutla beraber port de bras yaparak kendi etraflarında pas de bourrée suivi en tournant yaparlar, 1 tane öne croise pas tombée yapıp solist kızın aralarına katılmasıyla, hep beraber sol ayak önde olacak şekilde en face 5. pozisyonda poz yaparlar.

Grup kızları, solist kızını ortalarına alacak şekilde, solist kızın etrafında daire oluşturarak 1 tur dönerler ve her dansçı bir diğerinin yerine geldiğinde 5. pozisyon poz durup, arkaya 90 derecede développé yaparlar. Bu kombinasyonu 2 sefer yaptıktan sonra, dairede başladıkları yere gelirler ve yine daire olacak şekilde, 6. pozisyonda dizlerinin üstünde yere otururlar, arkaya ve öne birer port de bras

yaparlar. Kolları dalgalanarak hareketi tamamlarlar. Ortada kalan solist dansçı ise kızlar arkaya developpe yaparken en facé durarak 2 kez, sol ayak önde, sağ ayak arkada dizinin üstüne durarak kollarla beraber sağa ve sola kollar 1.- 2. pozisyondan geçerek hızlı bir şekilde port de bras yapar. Ayağa kalkar öne doğru dalgalanarak port de bras yapar, 5. pozisyonda poz durur, kollar başın üstünde çapraz, avuç içleri birbiriyle bitişik olarak durur. Arkaya pas de bourrée suivi yapar. Grup kızları yerde arkaya ve öne port de bras yaparken solist dansçı 6 tane öne ve arkaya croisée attitude yapar. Grup kızları ayağa kalkarlar ve solistle beraber en facé dururlar. 4. pozisyondan 1 tur endehors cou – de – pied’de pirouette, pas de bourrée yaparlar. Bu kombinasyonu 3 kez tekrarlarlar. Kollar; pirouette dönerken aşağıda etek tutuşunda, eller allongée’dedir. 3. tekrarın sonunda grup kızları solistin yanına öne adım alarak gelirler, hep beraber yatay çizgiye girerler ve solistle beraber sahnenin önüne doğru yatay çizgide ilerlerler. Yüz sağ kulise dönük olarak sağ kol 3., sol kol 2. pozisyonda, ayaklar 6. pozisyonda dizlerin üstüne pilé ile eğilip, kalkarlar, Kollarda bu sırada aşağıya doğru dalgalanarak harekete eşlik eder. 1 tur kendi etraflarında pas de bourrée suivi ile dönerler. Bu kombinasyonu 3 kez tekrarlarlar ve ardından 3. tekrarda, 2 kez ayaklar 6. pozisyonda dizlerin üstüne pilé ile eğilip, kalkarlar, 1 tur dönmek yerine 2 tur pas de bourrée suivi ile dönerler, sol tarafa sağ ayak önde rond yapıp, sola dönüp, croisé durup; 1 tane öne pas tombée adım alıp; sol ayağın üstüne oturup; sağ ayağı öne uzatırlar. Kollar; dönüşte 3. pozisyondadır, bitiriş pozunda bedene yapışık çapraz durmaktadır ve bu poz ile bitiriş pozunu verirler.

Böylece yumuşak, orient havasında dinlendirici bir bölüm tamamlanmış olmaktadır.

2.1.5. Çin Dansı (Çay Dansı)

Uzakdoğu Çin müziğinin çağrışımları üzerine oturtulan Çin Dansı Si bemol majör tonunda 4/4’lük 32 ölçü süren Allegro moderato (orta çabuklukta) bir müzik üzerine kurulmuştur. 2 Flüt, 1 Piccolo Flüt, 2 Klarinet, 2 Fagot, 1 Korno, Glockenspiel ve yaylılar tarafından seslendirilir.

Parça 2 ölçülük kontrabas ve fagotlardan işitilen pizzicato (kesik kesik ve kısa) karakterde bir girişle başlar. Bu girişin ardından temanın kıvrak ve neşeli figürlerle arpejlerden oluşan süslemeli ilk motifi flütte duyulur. Temayı oluşturan başlıca sesler süslemeler dışında glockenspiel ile vurgulanmaktadır. Müzik yaylılardaki pizzicato çalınan motifin tekrarlarından kurulu, coda kısmı parçanın bitimine kadar glockenspiel ile vurgulanarak ve flütlerin atlamalı figürleriyle zenginleştirilerek sürdürülür.

Dansçılar, sahnenin orta kulisinden karşılıklı koşarak sahneye çıkarlar. Ellerinde yelpaze tutmaktadırlar ve sahnenin ortasında dansa başlamak için pozlarını alırlar. Dansa başladıktan sonra ayak hareketleriyle uyumlu bir şekilde yelpazeleri kullanırlar. Birbirlerinin etrafında 1 tur yer değiştirerek dönerler.

Kadın dansçı; 1 tane yana pas assemblé, entrechat six, 1 échappé kapatıp 6. pozda ilerleyerek 3 tane point'te zıplayarak temps levé sauté yapar. Ortaya gelir ve 1 échappé kapatıp / 4 kez 1. pozisyonda 5 tane plié relevé (point'te çıkararak) yapar ve sonra sağ arka ayak coupé hazırlık alıp aynısını sola yaptıktan sonra 3. tekrarda coupé hazırlık ve 5. Pozisyondan / 2 tur pirouette / 2 tane point'te temps levé sauté zıpladıktan sonra sol ayak arkaya croisée attitude yapar. Sağ ayakla 5 pas ballonné ile ilerledikten sonra sola aynısını 5. pozisyon çift pirouette'le yapar, daha sonra koşarak sol arka köşeye gider. 4 kez point'te zıplayarak temps levé sauté yapar ve koşarak sağ köşeye gider. Aynı kombinasyonu sağ köşeden yapar, koşarak sahnenin ortasına gelir. 18 kez point'te plié relevé yapar ve daha sonra 5. pozisyonda çift pirouette sol dize oturur, sağ ayak önde point'te poz alır.

Erkek dansçı; Sağa yana pas assemblé, entrechat six , pas échappé, 6. pozisyona kapatır. 3 tane yana ilerleyerek temps levé sauté yapar. 4 tane ayak 45 derecede yana açarak changement de pied yapar. Arkaya coupé hazırlık ve aynısını sol tarafa yapar. Pas assemblé ve İtalyan changement, tour en l'air, 2 temps levé sauté, croisé attitude plié, 5 pas ballonné ilerleyerek aynısını sola yapar. Bu kombinasyonu sola yaptıktan sonra arka köşeye koşar, 4 kez havada elleri ayağa deydirek sissonne soubresaut yapar. Dansçı, ardından aynı hareketleri sola yapar ve

daha sonra koşarak kız ile sahnenin ortasında buluşur. Kızın arkasında 16 tane changement de pied yapar. 5. pozisyon entrechat six zıplar ve 6. pozda sol ayak önde pli  de bitiş pozunu verir.

Dansçılar bitiş pozunu verdikten sonra selam verip sağa ve sola ayrılarak ön kulisten sahneyi terk ederler.

2.1.6. Rus Dansı (Trepak)

Trepak adı verilen bu Rus Dansı'nın özelliklerini koruyarak molto vivace (çok kıvrak ve çok canlı) tempoda yazılmış Sol majör tonunda 84 ölçü 2/4'lük bir danstır.

Bu dans 3 Flüt, 2 Obua, 1 Korangle, 2 Klarinet, 1 Bas Klarinet, 2 fagot, 4 korno, 2 Trompet, 2 Trombon, 1 Bas Trombon, 2 Timpani, 1 Tamburin ve yaylılardan oluşan topluluğun seslendirilmesi ön görülmüştür.

Ana temayı 1. kemanlar seslendirir. Armonik yapı ağırlıklı olarak üflemeli çalgılarda bulunur. Yaylılar ritmik yapıyı desteklerler. Parça yaylı ve üflemeli çalgıların armonik bulguları ile tamburinin katımlı ile daha da belirgin bir hale gelir. Parçanın kapanışı Prestissimo (çok hızlı) boyutunda bir düzeyde sonuçlanır.

Rus folklorik hareketlerinin de eşlik ettiği baleye yansıtılmış; 2 kadın, 1 erkek dansçıyla koreografisinin yapılmış olduğu çok canlı, hareketli ve ritmik bir danstır. Erkek ortada, 2 kız erkeğin sağ ve sol koluna girmiş olarak dansa başlarlar. Sağ arka köşeden 3 sayıda bir adım değiştirerek, 4 set yaparak sahnenin sol ön köşesine gelirler. 4 kez ayak değiştirerek öne pas emboité yaparlar. Sağ ayak öne basıp, sol arka köşeye yüz seyirciye dönük geri geri 12 kez pas emboité yaparak ilerlerler.

Erkek ortada, iki kız, erkeğin sağ ve sol koluna girmiş olarak dansa başlarlar. Sağ arka köşeden 3 sayıda bir adım değiştirerek 4 set yaparak sahnenin sol ön köşesine gelirler. 4 kez ayak değiştirerek öne pas emboité yaparlar. Sağ ayak öne

basıp sol arka köşeye yüzü seyirciye dönük geri geri öne 12 pas emboité yaparak ilerlerler.

Erkek; Sırtı seyirciye dönük, sağ ön köşeden sol arka köşeye ilerleyerek öne pas tombée, öne pas de basque adım arkaya attitude sağ – sola hareketini 3 kez tekrarlar. Öne 2 pas tombée, attitude, 4 kez yana sağ ve sol olmak üzere topuğunu basarak ağırlık transferi yapar, pirouette endehors döner ve soldaki kızın etrafından koşarak 1 tur daire çizer.

Ortada sağ ve sola tombée döner ve sol kızın etrafında 1 tur daire yapar.

Sağa tombée arkaya attitude'de, tek pirouette, sonra sola tombée, arkaya attitude, tek pirouette, soldaki kızın çevresinden koşarak 1 tur daire çizer. Ortada yaptığı kombinasyonun aynısını tekrar (sağa ve sola tombée arkaya attitude'de, tek pirouette) yapar. Bu kez sağdaki kızın etrafından dönerek bir tur daire çizer.

Topuklarını basarak 1 échappé ve havada zıplayarak 1 amerikan açar. Bu kombinasyonu 1 set tekrar eder.

Erkek dansçı bu kez, 2 yavaş, 2 hızlı öne 45 derecede développé açar, sonra 2 kızını yanına alır 3 sayıda bir adım değiştirerek öne ilerler. Daha sonra seyirciye arkalarını dönerek sol arka köşeye pas emboité yaparlar. Kızları ortada bırakıp sağ arkaya gideren erkek dansçı hazırlık glissade, 3 kez rivoltade sağ – sol – sağ yapar ve en sonunda pas assemblé, grand plié yaparak kızların ve sahnenin ortasında sağ eli yerde, sol eli başında hızlı şekilde 6 kez pas emboité yaparak ayak değiştirir. En son poz, sol ayak dizde, sağ ayak yanda dégage kollar 2 yanda açık bitirir.

Kızlar başlangıçtaki hareketlerin ardından (Bkz.84 s., prg. 5); 12 embioté arkaya ilerleyerek sol ayak bas, 15 tane hızlı emboité sol arka köşeye ilerleyerek ön ayak topuk bas. Kollar belden yavaş, yavaş yana açılır ve tekrar bele gelir. 2 kız sahnenin sağında ve solunda yüz yüze gelecek şekilde, erkek ortada durur ve harekete başlarlar. İlk önce sol kız erkek ile yüz yüze tombée attitude pirouette, soldaki kızın etrafından erkek 1 tur döner. 2. sefer aynısını sağ taraftaki kızla beraber yapar.

Daha sonra kızlar önce sağ ayak öne tombée, sağ ayak arkaya 2 kere, 2 tane öne échappé erkekle kol kolla girerek dansın başındaki gibi hızlı bir şekilde 3 sayıda 1 adım değiştirerek, sağ ön köşeye gelirler. 4 sayıda sağ ön köşede olurlar. 7 tane pas emboité öne yaparak arkalarını seyirciye dönerler. 4 harekette ortaya gelip erkeği bırakıp açılırlar. Sağ ayak endehors öne tombée 12 tane pirouette sol kol yukarıda, sağ kol belde dégagé poz verirler. Diğer kız kol ve ayak olarak hareketin opozitini yapar. Son poz; sol kol yukarıda, sağ kol yanda, ayak yanda degagé poz erkeğe bakarak bitirirler. Ortaya gelip selam verir ve sahneyi sol ön kulisten terk ederler.

2.1.7. Mirlitons (Pas De Trio)

Kamış Flütlerinin Dansı olarakta bilinen Mirlitons Dansı ikinci perde Şekerlemeler Ülkesi'nde geçer. Moderato assai (orta çabuklukta) temposunda Re majör tonunda 2/4'lük 77 ölçü süren bu parçayı 3 Flüt, 2 Obua, 1 Korangle, 2 Klarinet, 1 Bas Klarinet, 2 Fagot, 4 Korno, 2 Trompet, 2 Trombon, 1 Bas Trombon, 1 Tuba, 3 Timpani ve yaylılar seslendirmektedir.

Bu parça, pes sesli yaylılardan işitilen 2 ölçülük pizzicatu bir giriş ile başlar. Ana tema 3 sesli armonik bir yapıda flütlerden duyulur.

Flütlerin armonik eşliğine karşılık Korangle sakin hareketlerden oluşan espressivo (içten, dokunaklı) bir ezgiyi seslendirir. Daha sonra tahta üflemeli çalgıların ve kornonun armonik yapıya katılımlarıyla parça zengin bir anlatıma yönelir. Bakır üflemeli ve vurmali çalgıların 43. ölçüden itibaren daha egemen olmaya başladıkları görülür. Trompetler ana melodiyi sürdürürken, armonik örgü korno, trombon ve tubaya verilmiştir. Parçanın geri kalan bölümü olan temanın tekrarı yaylıların ve flütlerin dışında kalan tahta üflemeli çalgıların da armoniye ve ezgiye katılımıyla zenginleşmiş olarak gerçekleşir.

Sağ arka kulisin orada el ele tutuşup, erkek dansçı ortada, kadın dansçılar 2 yanda, sağ ayak arkaya dégagé'de dansa başlamak için poz alırlar.

Diyagonal şekilde sahnenin soluna doğru sağ ve sol ayakla 2 adım alıp hazırlık yaparlar. Başlar hangi ayak hareket ediyorsa o tarafa çevrilir. Hazırlıkla beraber baş seyirciye döner.

1 adım 1. arabesque / küçük temps levé / 1 adım piqué 1. arabesque / assemblé / plié – relevé (kızlar piont'te, erkek relevé'de) sağ ayak 5. pozisyonda kollar 3. pozisyonda poz yaparlar. Daha sonra 3. arabesque, 3 tane temps levé, 1 pas assemblé ayağı 5. pozisyona kapat; plié – relevé kollar 3. pozisyondadır. Kızlar bir elleriyle erkeğin elini tutarlar. Diğer elleri 2. pozisyonda allongée'dedir. Sol tarafa plié – relevé 1. arabesque yapıp pas chassé geçişiyle sağ tarafa plié – relevé 1. arabesque yaparlar ve piqué passé ayak arkada, plié – relevé yaparlar. 6. pozisyonda pas couru ile geriye ilerlerler. Kollar 3. pozisyondadır. Sol arka kulise doğru giderler.

Dansın başından bu zamana kadar olan kombinasyonu sol tarafa tekrar ederler. Kombinasyonun sonunda, sahnenin sol ön tarafına, sol taraftaki kız ile ortada duran erkek gelirler. Kız sağ ayakla arkaya croisée attitude sağdan promenade endehors yapar. (Kadın dansçı erkeğin yardımıyla yavaşça 1 tur kendi etrafında döner.) 5. pozisyon kapatıp yüz yüze bakarak, kız 1 soutenu yapar. Kollar 3. pozisyondadır. Erkek 5. pozisyonda yine yüz yüze dururlar ve hazırlık selam yaparlar (Kızın sağ, erkeğin sol ayağı öne dégagé'de poz dururlar.) Erkek; sissonne tombée adım alarak sağ ön kuliste bekleyen 2. kıza doğru sahnenin solundan sağına ilerler. Erkek dansçı, sağ ön kuliste bekleyen 2. dansçı kızla birlikte aynı kombinasyonu tekrarlar. Kombinasyon bittikten sonra sahnenin sol ön kulisinden, sol arka kulisine giden 1. dansçı kız 2 polka, 2 kez point'te pas assemblé, sağ ayak önde 6 point'te changement de pied yapar. Kollar, 3. pozisyondadır. Bu kombinasyonu 2 kez yaptıktan sonra, sonunda point'te 2 kez sağ tarafa, pas glissadé soutenu, 6. pozisyonda pas de bourrée couru, 1 pas assemblé yana ve poz yapar. Pozda kollar 3. pozisyondadır. Sol ayak öndedir.

Sağ ön kulisteki 2. dansçı kız, sağ arka kulise gider ve croisé sağ ayakla arkada poz alır. 6 tane zıplayarak öne pas emboité yapar, kollar sağ kol 3. pozisyonda, sol kol 2. pozisyondadır. Point'te sol ayak arkaya attitude effacé poz

alır, kollar 2. pozisyonda allongée'dedir. 6 kez pas emboité, 2. arabesque, sol öne passé, sağ ayak arkaya passé, sol öne passé yaptıktan sonra 2 kez tur dégagé, pas couru, 1 pas assemblé yana, poz yapar.

Erkek Dansçı; kollar allongée'de 1 yana pas glissadé, 1 assemblé battu yaparak sağ - sol olmak üzere 4 kez bu kombinasyonu tekrarlar. Preparasyon, 1. arabesque / pas chaseé / fouetté / arkaya cabriole / sağ ayak 3. arabesque / yana dégagé / sol ayakla 1 soutenu yapar, kollar 3. pozisyondadır. Sahnenin ortasına gelip 5. pozisyonda 16 kez öne ilerleyerek entrechat yapar. Kollar yavaş bir şekilde 1. port de bras yapar. Sissonne tombée adım, sol ayakla yana pas assemblé, yana açarak 2. pozisyondan hazırlık alıp 2 tur pirouette döner. Sahnenin sol önünde bekleyen 1. dansçı kıza gider, elini tutar ve beraber, sahnenin sağındaki 2. dansçı kıza giderler, onunda elini tutan erkek dansçı, yarım daire çizerek sahnenin arka ortasına dansçı kızları getirir. Soldaki kız sol, sağdaki kız sağ, erkek ise sol ayakla pas assemblé, pilé - relevé yaparlar.

Erkek; Sağdaki kızın sağ elini, soldaki kızın sol elini tutar ve 6 tane changement de pied, plié- relevé yapar. Bu kombinasyonu 2 kez tekrarlar. Kızlarda bu sırada 6 kez en tournant'la beraber changement de pied yaparlar. 2. tekrarda dönerek 4 tane changement de pied ile hareketi tamamlarlar. Kızlar sahnenin sağ ve soluna épaulement croisé açılırlar. Kollar allongée'dedir. Erkek soldaki kıza yönelir ve belinden tutar. Sol tarafında duran kız erkeğin yardımıyla point'te piqué attitude effacée yapar. Erkek sağdaki kızın tarafında gider ve point'te piqué attitude effacée yaptıktan sonra soldaki kızla birlikte plié- relevé, pas de bourrée suivi yapar ve birlikte geriye doğru ilerlerler. Kızlar, yana 1 pas assemblé ile 6 changement de pied endehors yaparak kendi etraflarında dönerler. 4 tane changement de pied endedans dönerler. Kollar dönüşte 1. pozisyona gelip tekrar yana allongée'ye açılır. Hazırlık pozu yaparlar.

Soldaki kız adım entrelacé ile sahnenin solundan sağına geçer. Daha sonra sağdaki kız adım entrelacé ile sola geçer. Kollar ise; Erkek entrelacé yaptırırken kızların belinden tutar. Kızlarda erkeğin omzundan tutarak entrelacé yaparlar.

Kızlar entrelacé yaptıktan sonra erkek enfacé 2 öne pas chassé / 1 tour en l'air / sol ayak dize çöker. Kollar 2. pozisyonda kızlar öne sissonne ouverte yapıp koşarak erkeğin yanına gelirler ve attitude effacée'de poz alırlar. Sağdaki kız sol kolunu, soldaki kız sağ kolunu 3. pozisyona kaldırır, diğer eller erkeğin omzunu tutar ve poz yaparlar.

Sonunda erkek ayağa kalkar, hep beraber el ele tutuşup sahnenin önüne gelirler, selam verip sağ ön kulisten sahneyi terk ederler.

2.1.8. Çiçeklerin Valsi

İkinci perde de gerçekleşen ve Fındıkkıran Balesi'nin en tanınmış parçalarından biri olan Çiçeklerin Valsi; vals temposunda Re majör tonunda $\frac{3}{4}$ 'lük 341 ölçüden oluşmaktadır.

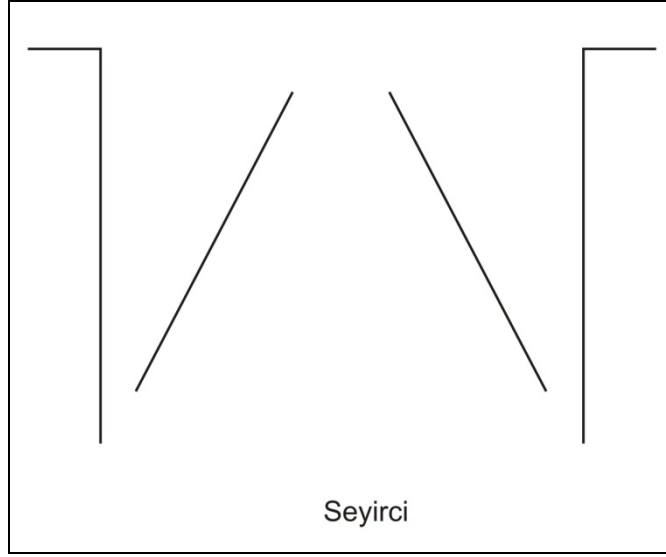
Valsi 3 Flüt, 1 Piccolo, 2 Obua, 2 Klarinet, 2 Fagot, 4 Korno, 2 Trompet, 2 Trombon, 1 Bas Trombon, 1 Tuba, 3 Timpani, Çelik Üçgen, Arp ve Yaylılar seslendirirler.

Valsin 33 ölçü süren giriş kısmı obua, klarinet, fagot ve kornolarla başlar, aynı ton üzerinde arpej yapmakta olan arp 16 ölçüdeki solo kadansa kadar üflemeli çalgılarla diyalog halinde devam eder. 34. ölçüden itibaren rondo formundaki parça yaylıların sade eşliğiyle devam eder.

Kemanlar arpejlerle armoniye katkıda bulunurlar. Vals orkestranın tüm öğelerinin devreye girişiyle görkemli bir şekilde akar ve sona eder. Çiçeklerin Valsi, Fındıkkıran Balesi'nin en tanınan ve sevilen müzikal parçası olarak pek çok senfonik konser programında yer almaktadır.

Parça senfonik vals literatürünün en gözde ürünlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

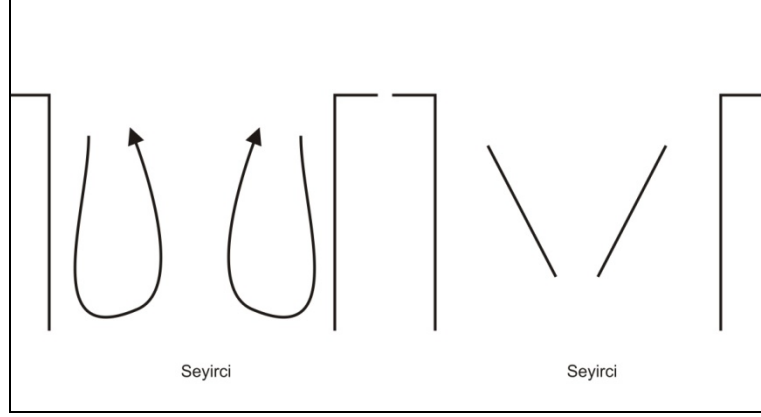
Sahnenin sağ ve sol tarafında diyagonal şekilde (6-6) 12 çift karşılıklı dururlar. (Bkz. Şekil 7)

Şekil 7: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

Erkekler sağ ve sol ön kulisten eşlerinin arkalarına gidip 5. pozisyonda poz yaparlar. Sol ön kulisten prens ve prenses çıkıp sahnenin arka ortasına gelip erkek sol, kız sağ tarafta durup birbirlerine dönerek selam verir ve sağ arka kulisten sahneyi terk ederler.

Erkekler bu sırada kızların arkalarından önlerine geçip yüz yüze durup selam verirler. Soldaki erkekler sol ayak ile sağdaki erkekler sağ ayak ile effacé durup selam verirler. Daha sonra el ele tutuşup sağ – sol grup yarım daire çizerek diyagonal çizgiye geçerler. (Bkz. Şekil 8, Şekil 9)

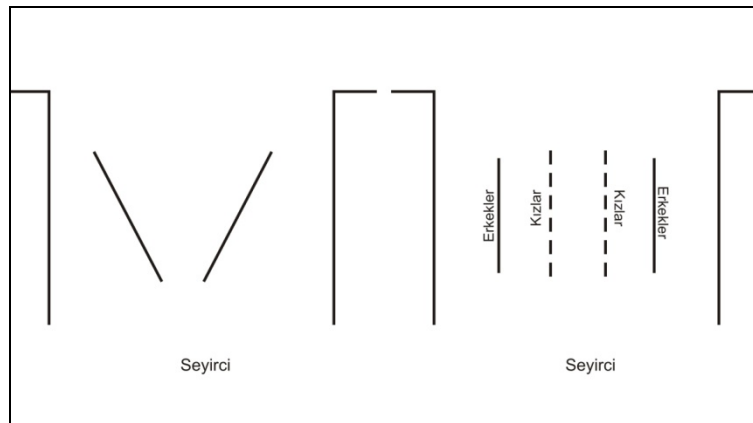

Şekil 8 - Şekil 9: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

Erkekler 5. pozisyonda, kızlar ise erkeklerin sol taraftaki sağ, sağ taraftaki de sol elini tutar ve çevrelerinde relevé'de yürüyerek 1 tur dönerler. 1 tur karşılıklı yer değiştirirler, sonra poz alıp yüz yüze gelecek şekilde dururlar. (Bkz. Şekil 10)

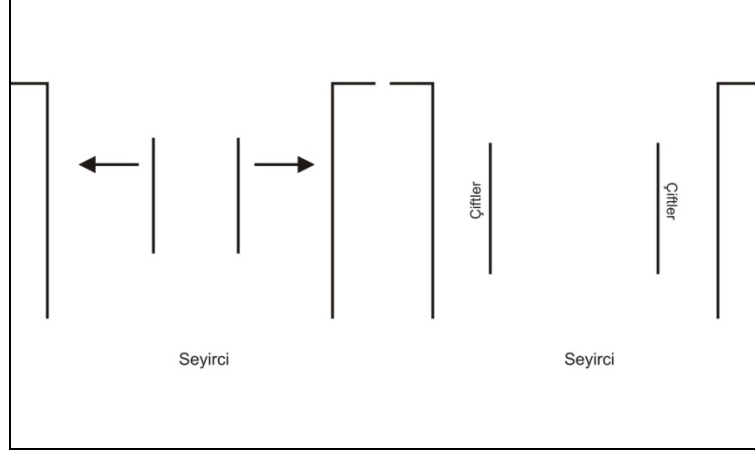
Sol taraftaki erkeklerin sırtları seyirciye dönük, ayakları arkada dégagé'de, kolları yanda allongée'dedir. Kızlar ise erkeklerin duruş pozuna zıt olarak yer alırlar.

Kızlar ve erkekler birbirlerine selam verip ele ele tutuşurlar ve sissonne öne, arkaya pas balancé, arabesque, pas balancé yaparlar. Sissonne öne / pas balancé / arabesque / pas assemblé / 5. pozisyon yaparlar ve sahneye dikey olacak şekilde, 2 çizgi haline gelirler. (Bkz. Şekil 11). 4 adım yana yaparak öne ilerlerler 5. adım cou – de – pied yaparlar ve bu kombinasyonu 2 kez tekrarlarlar. Sağ ve sola 2 pas balancé yaparlar.

Şekil 10 - Şekil 11: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

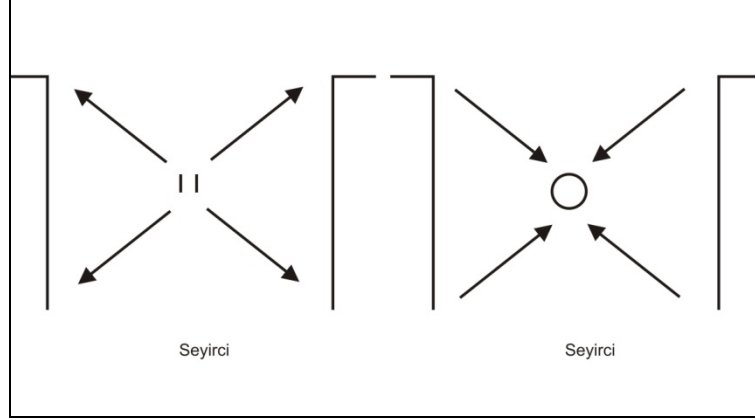
Grup kızları, erkeklerin önüne gelirler, kollar 2. pozisyonda el ele tutuşurlar, sırtları seyirciye dönüktür. Ayak 5. pozisyonda temps levé, sissonne, vals, pas balancé ile dönerek, relevé, arabesque, pas balancé ve tekrar temps levé, sissonne, vals, pas balancé, arabesque yaparak sahnenin 2 yanına ayrılırlar. (Bkz. Şekil 12)

Şekil 12 - Şekil 13: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

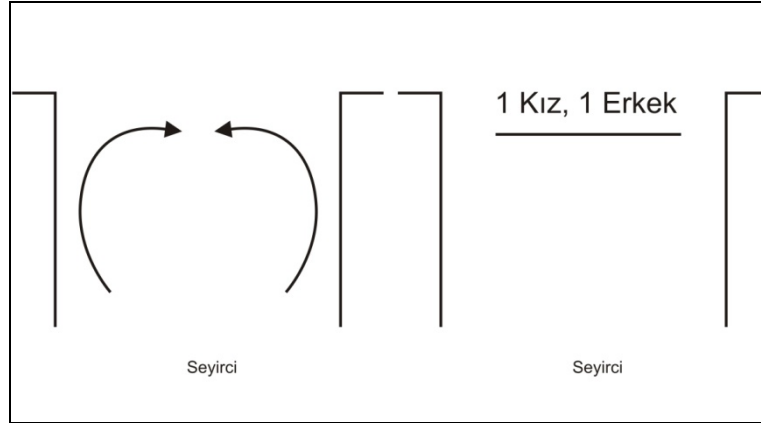
Sahnenin yanlarına ayrıldıktan sonra oldukları yerde erkekler kızların belinden tutarak, kızlara sağ ve sola olmak üzere sissonne, pas chassé, sissonne yaptırırlar.

Bu grup hareketlerini yaparken solistler sahnenin arka ortasından temps levé sauté / sissonne / pas balancé en tournant / relevé / arabesque / pas balancé tekrar temps levé sauté / sissonne / pas balancé en tournant / relevé / arabesque / plié relevé 5. pozisyonda 3 defa sağ ve sol ayak yana açarak öne ilerlerler. 4.'de ayak arkaya passé'ye gelir, daha sonra temps levé sauté, sissonne ile sahnenin 4 köşesine ayrılırlar. (Bkz. Şekil 14)

Şekil 14 - Şekil 15: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

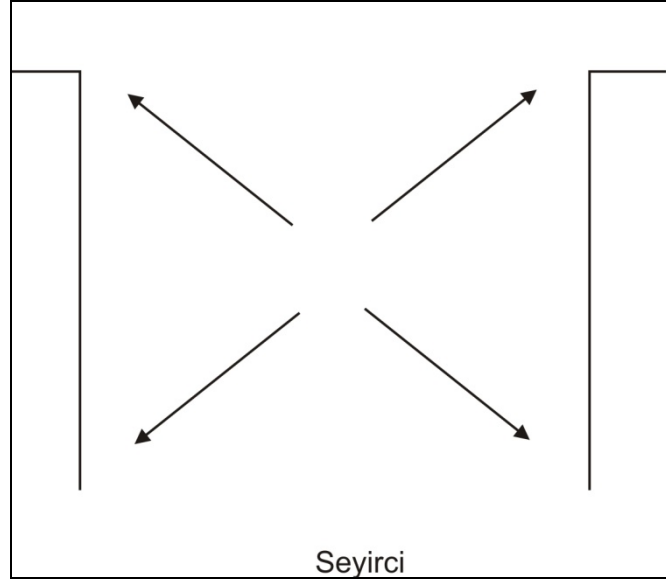
Sahnenin 4 köşesine ayrılan solist dansçılar, tekrar sahnenin 4 köşesinden ortasına 1. arabesque, pas chassé, entrelacé, içeri 1. arabesque yaparak gelirler. (Bkz. Şekil 15). Erkekler entrelacé'de kızların belinden tutup zıplamalarına yardım ederler. Bu kombinasyonu içeri, dışarı olmak üzere 4 kez tekrarlarlar. 4. tekrarın sonunda, temps levé sauté, sissonne ile sahnenin arkasında 1 kız 1 erkek olacak şekilde yatay çizgiye girerler. (Bkz. Şekil 16, Şekil 17)

Şekil 16 - Şekil 17: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

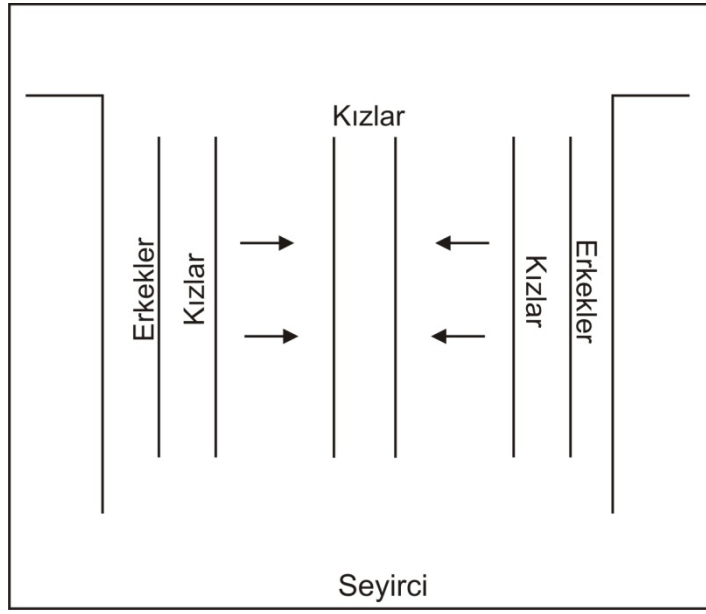
Kızlar sol ayak yana pas assemblé, erkekler ise kızların ellerinden tutup, onların temps levé sauté yapmasına yardımcı olurlar. Erkekler bu sırada plié, düzel yaparak kızlara eşlik ederler. Hep beraber öne sol ayak adım, sağ ayak adım sonra

tekrar pas assemblé, temps levé sauté'li kombinasyonu 3 kez tekrarlarlar. 3. tekrarın sonunda temps levé sauté, sissonne ile sahnenin 4 köşesinden çift olarak çıkarlar. (Bkz. Şekil 18)

Şekil 18: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

Grup dansçısı olarak, sahnenin sağ ve solunda dikey çizgide, çiftli poz alan kızlar adım, adım sahnenin ortasına gelip dikey 2 çizgi oluştururlar. (Bkz. Şekil 19)

Şekil 19: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

Grup Kızları; Sağ ayak önde kollar; sol kol 3. pozisyonda, sağ kol 2. pozisyonda allongée, ayak degagé hazırlık, sissonne, pas balancé, adım 1. arabesque, pas balancé, kollar dirsekler kırık, eller önde çapraz göğüs hizasında poz tutarlar. Bu kombinasyonu 2. kez tekrarlarlar. Öne ayak dégage, kollar, önde, eller çapraz, soldaki kızlar sağa, sağdaki kızlar sola pas de bourrée suivi yana ilerleyerek birbirlerini geçerler. (Sahnenin sol tarafındaki dansçılar önden geçmek kaydıyla) Sissonne öne yaparak sahnenin sağ ve solunda bekleyen eşlerinin yanına giderler. Grup karşılıklı olarak hazırlık alıp, erkekler kızların beninden tutarak sissonne, adım, sağ ayak arkaya passé, sissonne, adım, sağ ayak arkaya passé yaparlar. Sol taraftaki kızlar sağ tarafın ters bacağı ile hareketlerini yaparlar. Kızlar; sol – sağ – sol olmak üzere 3 kez sissonne, temps levé sauté, pas chassé sonunda soutenu yapıp, sırtları seyirciye dönük olarak eşleriyle karşılıklı hazırlık alıp, selam verip, el ele tutuşurlar.

Bu esnada sahnenin sol önünden 4 solist kız giriş yapıp, sahnenin önüne gelirler. Pas chassé / entrelacé / pas chassé / entrelacé hareketini yaparlar, kollar; 1. pozisyondan geçerek, 3. pozisyona gelir ve oradan 2. pozisyona açılır. Öne ilerleyerek pas chassé, öne adım grand jeté, adım jeté yaparak sahnenin önüne gelirler. Kollar; 2. pozisyondadır. Hazırlık alıp tekrar yatay çizgi halinde pas chassé /

entrelacé / pas chassé / entrelacé / tombée pas de bourrée / saut de basque, 1. arabesque yaparlar ve sağdaki kızlar sahnenin sağ tarafına, soldaki kızlar sol tarafına çekilirler.

4 solist erkek, sahnenin ortasından yatay çizgide durup hareketlerine başlarlar. Kollar; sol kol 3. pozisyonda, sağ kol 2. pozisyondadır. Epaulement croisé / pas chassé / pas chassé / pas assemblé / en facé entrechat six yaparlar. Sağa tekrar, épaulement croisé / pas chassé / pas chassé / pas assemblé / en facé entrechat six / entrechat yaparlar. Entrechat six'de kollar yukarıda 3. pozisyondadır. Bu kombinasyonu sağ ve sol olmak üzere 2 kez tekrarladıktan sonra, sağ ve sola 2 şerli grup olarak pas tombée, pas de bourrée 5. pozisyon soutenu yaparak eşlerinin yanına gelirler ve dize otururlar.

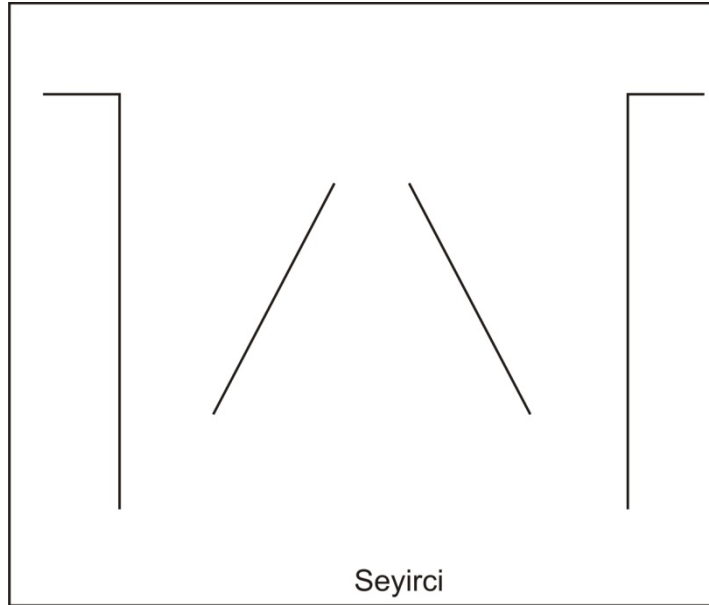
Solist kızlar endedans pas de bourrée, plié'de 1. arabesque bitir, bu kombinasyonu 6 kez tekrarlarlar. Erkekler ise o esnada kızların sol kollarını tutarlar. 5. pozisyon kapattıktan sonra, kızlar sağ ayaklarını dégagé öne yapıp selam pozuna geçerler.

4 solist kız, sahnenin ortasında el ele tutuşup dıştaki kızlar ayak değiştirerek bas de basque hareketini yaparlar. 4. kez yaparak birbirlerinin arasından geçerler. 2. kere 3 kez pas de basque ve 6. pozisyonda geri giderek grup kızlarıyla birleşirler. Danstaki bütün kızlar, sahnenin ortasında büyük bir daire oluştururlar. Point'te 7 tane öne ilerleyerek pas de bourrée ile ayağı passé'den geçirerek sağ – sol ayakla adım alırlar. Kollar bu sırada, el ele tutuştuktan sonra aşağıdan, yukarıya kalkar. Sonra sağ ayak yana açılır, öne pas tombée, pas glissadé adım arabesque hareketini sağ ve sola doğru yaparlar. Eller bırakılarak her dansçı kendi köşesine gider, 2 kol yukarıda allongée, piqué sol ayak attitude sonra 6. pozisyon ile geriye giderler ve tekrar el ele tutuşarak 7 tane pas de bourrée, ayak passé'den geçerek sağ ve sol ayakla hareketi tamamlarlar. 7. passé'den sonra sağ ayak yana açılır öne pas tombée, pas glissadé, adım arabesqué kombinasyonunu sağa ve sola tekrarlarlar. Kızlar passé'li kombinasyonu 2 kez yaparken, eşleri de yarım daire şeklinde kızların hareketlerinin bitmesini beklerler.

Kızlar ve erkekler birlikte kendi etraflarında dönerek 8 vals yaparlar. 5 pas de basque ve sonra kızlar 5. pozisyonda point'e çıkarlar. Erkekler, kızların belinden tutarak temps levé sauté yapmalarına yardımcı olurlar.

Erkekler dize otururlar, kızlar erkelerin sağ elini tutarak, 1 tur etrafında dönerler, erkekler ayağa kalkarlar ve eşler birbirlerine selam verirler. Daha sonra sola piqué arabesque / sağa balancé / sola sissonne temps levé 1. arabesque / sağa balancé hareketlerini 2 kez tekrarlarlar. 2. tekrarın sonunda hazırlık alırlar, sağa sissonne temps levé, pas chassé, sola sissonne temps levé ve kızlar 5. pozisyonda point'te, erkekler 5. pozisyon relevé'de eller allongée'dedir. Aynı kombinasyonu 1 kez daha tekrarlarlar, sola piqué arabesque, sağa balancé, sola sissonne temps levé 1. arabesque, sağa balancé hareketlerini 2 kez tekrarlarlar. 2. tekrarın sonunda hazırlık alırlar, sağa sissonne temps levé, pas chassé, sola sissonne temps levé ve kızlar 5. pozisyonda point'te, erkekler 5. pozisyon relevé'de, eller allongée'dedir. Daha sonra sissonne temps levé, pas chassé, sissonne temps levé, pas chassé ve 1 sissonne fermée ile kenara açılıp diyagonal poza gelirler. (Bkz. Şekil 20)

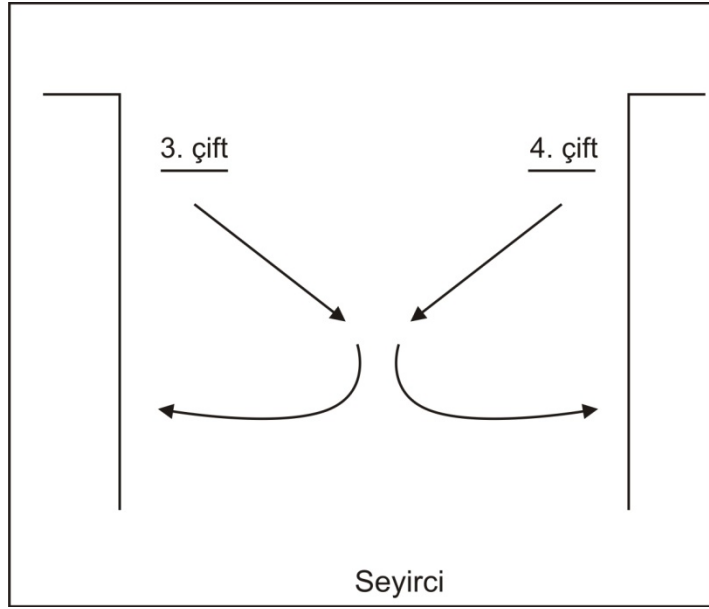

Şekil 20: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

1. solist çift, sağ arka köşeden, sağa 1. arabesque hazırlık alıp, pas chassé, grand assemblé, erkek ise kızların assemblé yaparken belinden tutarak zıplamasına

yardımcı olur. Kızlar, 5. pozisyona inerler, sonra sağa 1. arabesque hazırlık yaparlar. Erkekler ise bu sırada, 1. arabesque cabriolé yaparlar. Kızlar tekrar pas chassé, grand assemblé yaparlar, erkekler, kızların belinden tutarlar ve sonra glissade kızlar 1. arabesque penchée yaparlar. Penchée'ye inince kollar 2. arabesque kolunu alır. Erkekler penchée'de kızların belinden tutarlar.

2. solist çiftler bu kombinasyonun aynısını soldan yaparlar. 3. ve 4. solist çiftler, glissade, grand jeté, pas assemblé sonrasında ortaya gelirler. Erkekler, kızları kaldırarak sissonne ouverte ve dışarı açılırlar. 3. ve 4. solist çiftler, dış tarafa aynı anda glissade, grand jeté, pas assemblé, sissonne ouverte, 3. defa içeri glissade, grand jeté, pas assemblé, sissonne ouverte yaparlar. Erkekler kızları en facé kaldırarak sissonne ouverte, öne pas chassé, sissonne temps levé sauté 2 kol yukarıda allongée öne en facé olarak gelirler. (Bkz. Şekil 21)

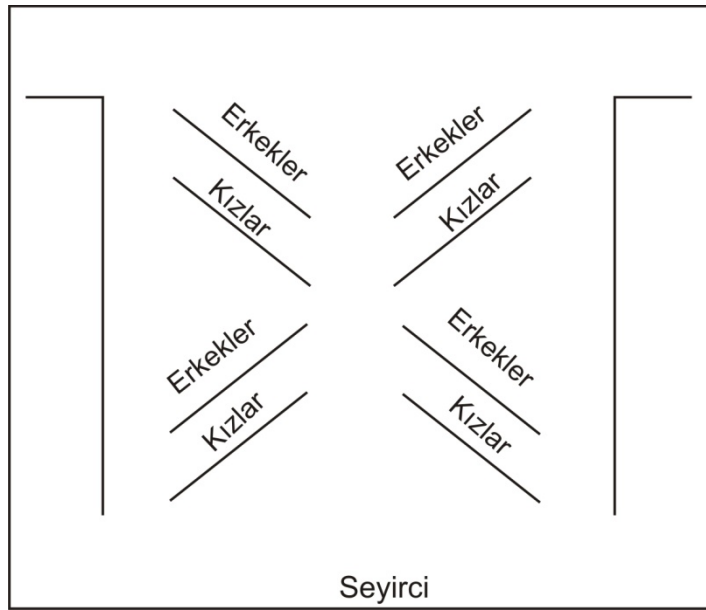

Şekil 21: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

4 solist çift aynı anda en facé hazırlık allongée, kızlar arkaya chassé alırken, erkeklerde kızları belinden tutup kaldırarak kendi önünden arkaya taşırlar. Kızlar, erkekler bellerinden tutup kaldırınca poz olarak bir kolu 3. pozisyonda, diğer kolu 2.

pozisyon alırlar. Bu sırada, sağ ayak arkada passé tutulur. Bu kombinasyon 2 kez tekrarlanır.

Grubun da dansa katılımıyla, temps levé sauté / sağ öne attitude / pas chassé / temps levé sauté / sağ öne attitude / pas chassé / temps levé sauté / sağ öne attitude / pas chassé / temps levé sauté, / sağ öne attitude / pas chassé, kombinasyonunu 4 kez tekrarladıktan sonra sağ ve sol tarafa pas chassé, sissonne temps levé, pas chassé, sissonne temps levé yaparlar ve 2 tane pas de basqué ile yerlerine gelirler.

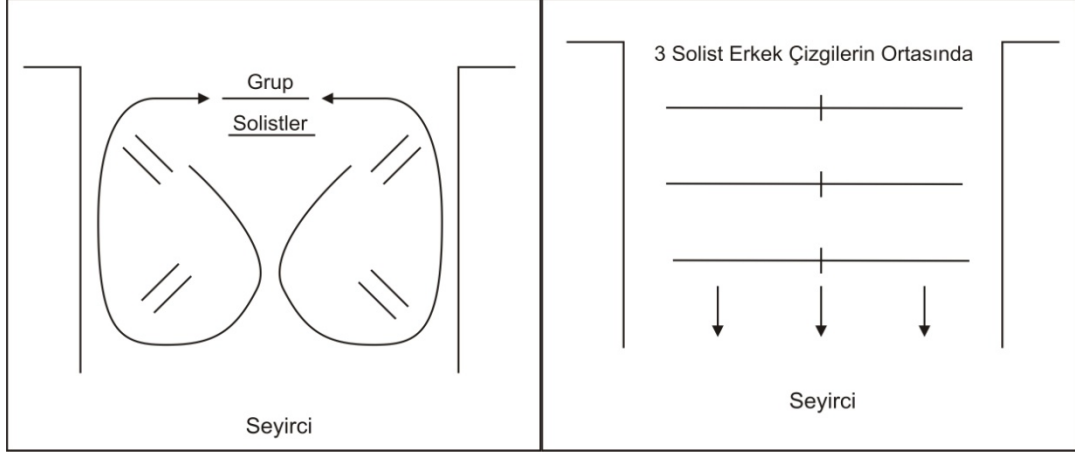
Şekil 22: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

1. ve 2. solist arka köşeden sağ ve sola çapraz geçerek ön köşelere 3 defa glissade, grand pas de chat yaparlar. Daha sonra 3. ve 4. solist kızlar aynısını yaparlar ve solist kızlar bu hareketlerle sahneyi terk ederler. (Bkz. Şekil 22)

Bu sırada grup da, solistlere kolları ile eşlik ederler. Kollar; sağ kol 3. pozisyonda, sol kol 1. pozisyonda allongée'den dalga ile önden arkaya geçirilir.

Solistler grand pas de chat'ları bitirdikten sonra 4 solist erkek sahnenin arkasından sahneye girerler. Grup dansçıları da yerden kalkarak sahnenin orta

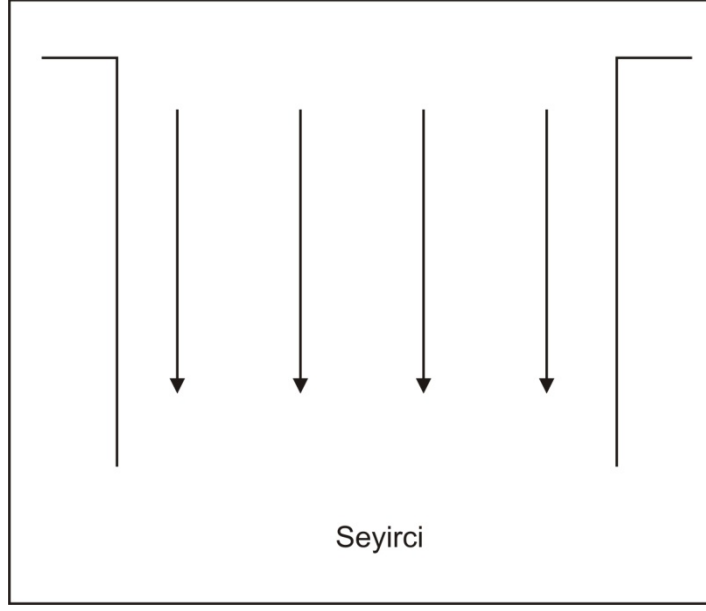
arkasına gidip grup ve solist olmak üzere 3 tane yatay çizgi oluştururlar. (Bkz. Şekil 23, Şekil 24)

Şekil 23 - Şekil 24: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

1 kız, 1 erkek olacak şekilde yan yana dururlar, el ele tutuşurlar, kızlar sol ayak yanda pas assemblé, temps levé sauté, erkeklerde bu sırada kızları zıplamalarına yardımcı olmak için yukarı kaldırarak destek olurlar. Hep beraber öne sağ ve sol adım alarak ilerlerler. Adım atarken erkekler sol ellerini 3. pozisyona kaldırıp 2. poza indirirler. Bu kombinasyonu 3 kez tekrar ederler.

Grup bu sırada kızlar önde, erkekler arkada 3'er çiftli olarak dikey 4 çizgi oluştururlar. 6 pas de basque ile ilerleyerek 4 çizgiye girerler. (Bkz. Şekil 25)

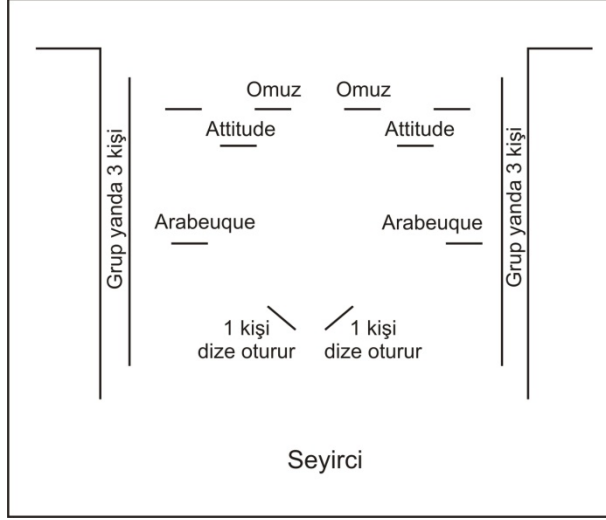
Şekil 25: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

Sahnenin arka ortasında bekleyen 4 solist erkeğin yanlarına sol arka kulisten eşleri olan 4 solist kız gelir.

Grup 2 kez sağ ve sola sissonne temps levé sauté, pas chassé, 1. arabesque yaparlar.

Kızlar 5. pozisyonda point'te çıkarlar, erkekler kızların belinden tutarak kızları 5. pozisyonda yukarı kaldırırılar. Kızların kolları 3. pozisyonda, ayaklar ise 5. pozisyondadır. Hemen kızlar havadan aşağıya inerek dize otururlar. Erkekler o sırada kızların arkasında 5. pozisyonda relevé'de dururlar, kolları; sol kol yukarıda, sağ kol yanda allongée'dedir.

Hep beraber bitiş pozu alırlar. (Bkz. Şekil 26)

Şekil 26: Çiçeklerin Valsi Dansı'nın Hareket Düzeni

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAHNE TASARIMI

3.1. Bale Sanatında Dekor ve Kostümün Önemi

Bale sanatı, ne müzik olmadan varlığını sürdürebilir, ne tiyatral kostümler ne de sahne dekoru olmadan yaşayabilir. Balenin, kendi yapısına yaraşır giysileri olmaksızın sahnelenen temsiller son derece sıkıcı ve sönük eserlerdir. Ayrıca eserin görsel ve duygusal konumunu tamamlayan sahne dekorlarının kullanılmaması, ortamın büyüleyici etkisinin kaybolması anlamına gelmektedir. Hareketsiz oluşu nedeniyle dekor, dansçılar kadar açık bir şekilde esere katkıda bulunmaz. Onun görevi eserin yerini, zamanını ve ortamını saptamak, bunu seyirciye ifade etmektir. Bunun sonucunda seyirci, olayın nerede, ne zaman gerçekleştiğini ve seyrettiği gösterinin türünü anlayabilir. Dekor, yalnızca bir arka plan veya ortamın göstergesi değil aynı zamanda koreografik öykünün yarattığı havanın bir yansımasıdır. Koreograf, bir balede kusursuzluğu yakalayabilmek için dekoratörün, dekora ve kostüme ilişkin kafasındaki temel fikirleri, renk tasarımlarını bilmek zorundadır. Böylece koreograf, esere dans, drama, müzik, dekorun tamamlayıcı, uyumlu ve mantıklı beraberliğini taşıyabilir. Bale dekorlarını, dansçıların, çeşitli tiplere ayırdığımız gibi farklı sahne biçimlerine de dönüştürebiliriz. Bu tamamıyla dekoratörün sahne düzenini yorumlamasına bağlıdır. Dekor ve kostüm bir çeşit yorumlamadır. Bu yorumlamanın özünde; tarihselliğini, güncelliğini, yaratıldığı dönemin politik veya kültürel etkenlerini taşıyan değerler vardır. Dekoratör, esere kültürünü, bilgisini, geçmiş deneyimlerini, sosyal oluşumunu katarak yeni bir yorum ve yeni bir bakış açısı getirir.

“Dekor ve kostüm sadece bir belgeleme olarak kalırsa yaşamayan, düşünceyi, fikri, yorumu aktarmayan yalnızca tarihi parçacıklar olarak kalmaya tutsak demektir. Nesnel olarak yapılmış bir inceleme, özel olarak seçilmiş parçalardan yaratmaya gitmelidir. Dekor – kostüm ancak bu koşullarda hem sanatsal hem işlevsel, hem de çağdaş bir yaratı birleşimi olarak karşımıza çıkar. Tarihten alınmış malzemeler kostümde veya dekorda kullanılmaya başlandığı anda yaşama başlayacak ve bu yaşam yaratılmaya çalışılan olaya katkıda

*bulunacaktır. Kostüm tarihiyim diye anlattığı karakteri ve onun aracılığı ile aktardığı, aktaracağı yorumu hiçbir zaman unutmamalı, göz ardı etmemelidir.*⁴⁸

Perde açıldığı an göze çarpan ilk dekordur. İlk notanın duyulması ve dansçıların dansa başlamalarıyla birlikte dekor ve kostümün görüntüsü değişmeye başlar. Çıplak olarak görülen dekor, eserin içinde anlam kazanır. Dekor ile yaratılan etki, seyircilerde aynı duyguyu sağlıyor ve onları ortak bir noktada toplayabiliyorsa, o ölçüde başarı kazanmış demektir. Bir dekorun perde açıldığı zaman alkışlanması değil, perde kapandığında, yaratılan ortamın alkışlanması önemlidir.

‘‘Seyirciyle oyun arasındaki ilk etkileşim, ilk alışverişi sağlayan bir ögedir dekor. Perde yavaş yavaş açılmaya başlandığında seyirci birşeyler’le karşı karşıya bulunmakta, bir şeyler görmektedir. Ya bir dekor ya da bir kostüm parçasıdır bu gördüğü. Belki daha perdenin açılması tamamlanmamış, belki ışıklar daha full yanmamış, belki soprano tek bir nota söylememiş, aktör konuşmamış, balerin dans etmeye başlamamıştır. Ama seyirci gördüğü bu ilk görüntülerden kendine göre bir yargı edinmiştir bile.’’⁴⁹

Koreograf ve dekoratör, yansıtılmaları gereken duyguyu bilerek eserin temasını oluştururlar. Balenin destansı bir konusu varsa, dekorda destansı bir nitelik taşınmalıdır. Bazı baleler hüznü bir havada, bazıları ise şefkat dolu bir yumuşaklıkta olabilir. Özetle balede kullanılan dekorlar, yapıma olumlu katkılar sağlayacak şekilde geliştirilmelidir. Hiçbir zaman dekor ve kostüm geri planda kalmamalıdır.

Sahne tasarımcısının ana görevi, balenin gerçeküstü olayları ile yaşamın gerçek unsurları arasında bir uyum ve ortak nokta bulmaktır. Ayrıca dekor ve kostüm tasarımcıları görselliği, fonksiyonelliği göz önünde bulundurmaya zorundadır. Balede ve operada son derece önemli bir sorun da, görsel bakış açılarıdır. Sahne, salonun değişik yerlerinde oturan seyirciler tarafından tam anlamıyla görülmelidir. Dekorun doğru yerleştirilmesi, koreografiyle bağlantılı olarak, tiyatrunun her noktasından eş

---

⁴⁸ Osman Şengezer, **Bence Dekor ve Kostüm**, İş Bankası Yayınları, 1975, 14 s.

⁴⁹ y.a.g.e, 8 s.

değer bir biçimde görülmesini sağlamalıdır. Seyirci tiyatrodaki nerede oturursa otursun sahneyi, dekoru, dansçıları her yerden aynı açıdan görebilmelidir.

Kostüm, bir balerin ya da baletin görevini yerine getirirken en önemli yardımcısıdır. Balede kostüm sadece kıyafet değildir, karakterin ve oyunun anlamına yardım eden en büyük faktördür. Sanatçının jest ve mimiklerinde kostümü de ifade eden bir ustalık olmalıdır. Yıllar içerisinde balerinlerin giymiş olduğu tütü eteği kısalarak balerinlerin fiziğine göre, bacakları açıkta bırakacak şekilde değişiklikler göstermiştir. Ayrıca kalçanın etrafına konulan fazladan kat alçak gönüllülüğü korurken gizemi artırmıştır.⁵⁰ Bu nedenle kostümler, sanatçının görsel ifadesini pekiştirir. Sonuçta sanatçı, sahnede günün giysileriyle oynamaz. Çünkü oyunun ve rolün anlamını gerektiren görünüş için sanatçının yoruma uygun kostümle sahnede olması gerekir. Seyirci kostümün yardımıyla karakter değişimlerini takip eder.

Böylece kostümün işlevi, eserin anlatımına, yaşanan zamanın oluşturulmasında ve seyirciye aktarılmasında katkı sağlar.⁵¹

Etkiyi arttıran elemanlar olarak dekor, kostüm ve ışık görsel anlamda bütünü oluşturan tamamlayıcılarıdır. Dekor, kostüm ve ışık birbirinin içinde eriyerek eseri görsel anlamda kusursuzlaştırırlar.

3.2. Fındıkkıran Balesi'nin İlk Dekor ve Kostüm Yorumları

Fındıkkıran adlı bale eseri, iki perde ve üç sahneden oluşmaktadır. Hikâyesini E.T.A Hoffmann'ın, senaryosunu bale eğitmeni M. Petipa'nın, müziğini P.I.Çaykovski'nin yapmış olduğu eser, L. Ivanov tarafından sahneye konmuştur. Sansür izni alındıktan sonra (1 Aralık 1892), çeşitli kaynaklarda 6 Aralık 1892'de

⁵⁰ Bkz., Toni Bentley, **Costumes by KARINSKA**, Harry N. Abrams Inc. Publishers, 1995, 130 s.

⁵¹ Bkz., Deneme Sahnesi, **Tiyatroda Kostüm**

http://www.denemesahnesi.com/forum_posts.asp?TID=525&get=last, son güncelleme: 12.06.2009

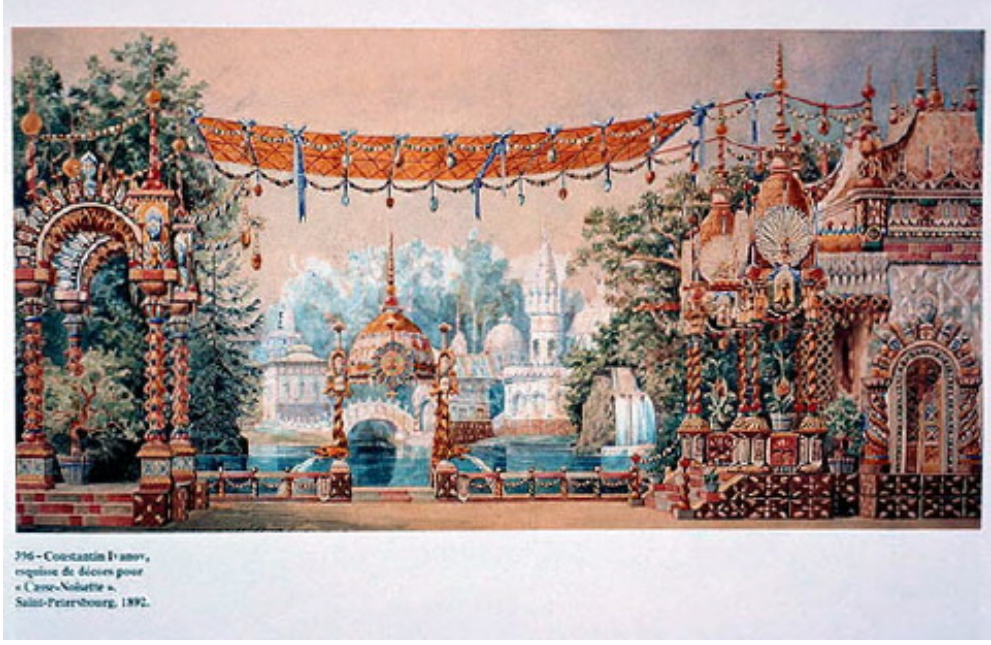
yılında dünya prömiyeri yapıldığı söylenen eserin, bazı kaynaklarda da 18 Aralık 1892'de sahnelendiği görülmektedir. Eser; ilk olarak Rusya'nın St. Petersburg şehrinde seyirciyle buluşmuştur. Orkestra şefi Riccardo Drigo eseri yönetmiş olup, birinci ve üçüncü sahnenin dekorları K.M. Ivanov'a, ikinci perdenin dekoru akademisyen M.I. Bocharov'a ve makinist N.A.Berger'e, erkeklerin kostümleri I.Caffi'ye, bayanların kostümleri E.M.Ofitserova ve A.T.Ivanov'a, bayanların başlıkları A.A Terman'a, erkeklerinki L.Bruneau'ya, peruklar ve saçlar G.Pedder'e, çiçekler ve tüyler E.P. Simonava'ya, aksesuarlar heykeltıraş P.P Kamensky'e metal dekorasyonlar M.Ingenen'e ve ayakkabılar A.Levstedt'e aittir.

İlk sahnelenişte; Stanislava Belinskaya - Clara, Sergei Legat - Fındıkkıran, Mekanik Bebeklerin Dansı - Olga Preobrazhenskaya - Partnerleri Sergei Litavkin ve Georgii Kyaksht, bazı kaynaklarda baş dançı olarak Antoinette dell'era'ya ulaşılsa da, Şeker Perisi Dansı'nın Antoinette dell'era için yazıldığı ve Şeker Perisi olarak görev aldığı bilinmektedir.⁵² Prens Coqueluche - Pavel Gerdt olarak eserde rol almışlardır.⁵³

---

⁵² Bkz., Roland John Wiley, **Tchaikovsky's Ballets, Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker**, First Published, Clarendon Press Oxford University Inc., New York, 1985, 206- 207 ss.

⁵³ Bkz., Roland John Wiley, **The Life and Ballets of Lev Ivanov (Choreographer of the Nutcracker and Swan Lake)**, First Published, Clarendon Press Oxford University Inc, New York, 1997, 240 s.

Resim 1 : Fındıkkıran Balesi İçin Konstantin Ivanov'un Orijinal Sahne Dekoru, 1892
Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Nutcracker, son güncelleme: 02.06.2009

Sahnenin soluna yerleştirilen iki kemer ve üzerine süslerin asılmış olduğu tak, sahenin sağ ön tarafındaki sütunların üzerindeki süslemeli minareyi andıran sivri uçlara bağlanmıştır. Sütunların devamı olarak görkemli bir köşk, köşkün kemerli kapısı, merdivenli girişi ve verandası bulunmaktadır. Sağ ve sol yanlarda büyük ağaçlar görülmektedir. Sağ arka fonda ağaçlık alanın hemen yanında kayalardan akan şelale, şelalenin aktığı göl, kemerli köprü, köprünün yan ve arka fonlarında kuleler, evlerden oluşan bir kasaba, ağaçlar dekor olarak kullanılmıştır.

Sahnenin arka ortasında kubbeli ve helozonik sütunlu bahçe kapısı, iki basamak, kapının sağ ve sol yanında yan yana yerleştirilmiş beşer adet tabure bulunmaktadır. Renk olarak turuncu, mavi, yeşil, kırmızı ve beyaz tonlar dikkati çeker.

Resim 2: Fındıkkıran Balesi'nin 2. Perdesi Olan Şekerlemeler Ülkesi İçin Konstantin Ivanov'un Orijinal Sahne Dekor, 1892

Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Nutcracker, son güncelleme: 02.06.2009

Diğer dekorun arkası çevrilerek yapılmış olan bu mekân, Şekerleme Ülkesi'ni anlatmaktadır. Sahnenin sağ ve sol yanlarında üç büyük kemer ve birbirine kemerler ile bağlanmış üç adet görkemli tak yer almaktadır. Palmiye ağaçları, arka fonda bir göl, gölün üstünde kemerli köprü, köprü'nün arka kısmında kasaba, kasabanın evlerinde bulunan kuleler ve yine palmiye ağaçları göze çarpmaktadır. Bu dekorda da diğerinde olduğu gibi sahnenin arka ortasında kubbeli ve helozonik sütunlu bahçe kapısı bulunmaktadır. Kapının sağ ve sol yanlarında üçer adet olmak üzere toplam altı adet tabure dekor olarak kullanılmıştır. Takın tam ortasından sallandırılan ökse otu, yılbaşı geleneklerinin vazgeçilmez bir aksesuarıdır. Yapıların üstlerinde şekerlere benzer süslemeler yerleştirilmiştir. Renk olarak pembe, kırmızı, sarı ve mavi tonlarının hakim olduğu dekor; Şekerleme Ülkesi'nin şatafatına yaraşır bir biçimde çok abartılı olarak ele alınmıştır.

Resim 3: Fındıkkıran Balesi İçin Vsevolozhsky'un Hazırlamış Olduğu Kostümler
Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Nutcracker, son güncelleme: 02.06.2009

1892 yılında ilk kez sahnelenen Fındıkkıran Balesi için Vsevolozhsky'un hazırlamış olduğu kostümlerde sırası ile resmin sol tarafından başlayarak; Sergei Legat Fındıkkıran, zencefilli çörek askeri olan bir çocuk ve Clara olarak da Stanislava Belinskaya görülmektedir.

Kostümler, günlük kıyafetler tarzında oluşturulmuştur. Özellikle çocuk giysisindeki roof yaka ve Clara'nın boynundaki ve kolundaki volan ile uyum sağlamıştır. Fındıkkıran için oluşturulan maske ve şapka dikkat çekmektedir. Saç ve sakallarla oluşturulmuş büyük bir baş ve de burun göze çarpmaktadır. Zencefilli çörek askerin başındaki yılbaşı şapkası arka duran yılbaşı ağacı ve Noel kutlamasıyla uyum içindedir. Dekor olarak da; Sahnenin sol arkasında ayaklı saat, sahne arka ortasında büyük süslenmiş bir yılbaşı ağacı, ağacın altında bebekler, oyuncak askerler, önünde davul olan bir tavşan, sahnenin sağ arkasında bir kukla, oyuncak bir bebek ve oyuncak bir kedi görülmektedir.

Çizim 1: Ivan Vsevolozhsky'un Fındıkkıran Balesi'nin 2. Perdesindeki Mirlitons Dansı İçin Kostüm Çizimi, 1892

Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Nutcracker, son güncelleme: 16.06.2009

Genel hatlarıyla görünümünde renkli bir şekeri andıran kostümünde, mavi, sarı ve beyaz renklerin hakim olduğunu görmekteyiz. Mavi, sarı, beyaz renklerden oluşan, gösterişli ince uzun bir şapka ve elinde tutmuş olduğu sanki çubuk şekerini andıran bir flüt bulunur. Boyunda, bileklerde, kostüme uyum sağlayan fırfırdan (büzgü) oluşan bir boyunluk ve bileklikler, üst bedendeki korse ile renk uyumunun devamını sağlamak için tasarlanmıştır. Korsajın önünden tütüye sarkan püsküller ve etek ucundaki sallantılı ponponlar giysiye hareket katmaktadır. Tütü, kasnak ile dikleştirilmiş, farthingale denen kasnak kullanılmıştır. Korsajda verev gelen sarı, mavi renklerin arasında beyaz bantlar geçirilmiş ve çorap tayt ile uyumu sağlanmıştır. Tütünün etek ucunda beyazın üstüne işlenen siyah notalar, hemen onun altında sarı, mavi renklerle oluşturulan üçgen şekiller ve etek uçlarına eklenen

ponponlarla hareket unsurları eklenmiştir. Çoraplardan ayağa doğru indiğimizde bir ayağın mavi, diğer ayağın ise sarı renkte olduğu dikkat çekmektedir.

Resim 4: Fındıkkıran Balesi'nde Vsevolozhsky'un Kostüm Tasarımları, 1892
Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_Vsevolozhsky, son güncelleme: 16.06.2009

Resim 4'de açık renkli, robadan kurdeleli bir elbise giymiş olan Stanislava Belinskaya Clara, beyaz uzun elbiseli ve başında beyaz bir taç bulunan Lydia Rubtsova Marianna ve açık renkli bir tulum giymiş olan Vasiliy Stulkolkin Fritz rolünde görülmektedir.

Sahnenin sol arka kulisin hizasında büyük ayaklı bir saat, sahenin arka ortasında süslenmiş bir yılbaşı ağacı, yılbaşı ağacının altında bulunan kurşun askerler, oyuncak bebekler ve yılbaşı ağacının hemen sağ arka yanında beyaz perdeli bir yatak bulunmaktadır.

Clara'nın elbisesinin üst bedeni ile alt bedeni büzgüler ile dikilerek birleştirilmiştir. Karpuz kol kullanılmış, etek ucu ise fıfırlarla süslenmiştir. Eteğin kabarık görünmesi için iç etek kullanılmıştır.

Marianna'nın giydiği elbise küçük karpuz kolludur ve kolun alt tarafı dar olarak tasarlanmıştır. Üst beden vücuda iyice oturtulmuş, aşağı kısmı da büzgülerle şekillendirilmiştir, Clara'nın elbisesinde de görüldüğü gibi, eteğin kabarık görünmesi için iç etek kullanılmıştır.

Resim 5: Vsevolozhsky'nin İkinci Perde İçin Tasarlamış Olduğu Anne Gigone, Çocukları ve Buffoons (Soytarlar) Anne'nin Kostümü
Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_Vsevolozhsky, son güncelleme: 16.06.2009

Anne Gigone'un elbisesinin önünde giysiyi süsleme amaçlı apron denen önlük görülmektedir. Dönemin giysi özelliği olan bu apronlar yoksul insanların az sayıdaki giysilerini kirden korumak amaçlı kullanılırdı. Zenginler ise apronları aksesuar olarak giyerlerdi. Anne Gigone'un giysisi bir elbise, üzerinde bolero, onun üzerinde apron ile şekillendirilmiş, belinde ise mavi kuşak şeklinde çizilmiştir.

Dönemin en yaygın giysilerini bebeklerin üzerinde görmekteyiz. Göğsü tam kavramadan, hafif üzerinde robadan kesimler, giysinin alt tarafı serbest ve küçük karpuz kollarn şekillendirdiği giysiler tasarlanmıştır.

Resim 6: Köknar Ağaçları İçinde Bir Orman Sahnesi

Kaynak: The Life And Ballets Of Lev Ivanov Choreographer Of The Nutcracker And Swan Lake,
Roland John Wiley Clarendon Press - Oxford 1997

Resim 6'da; Mikhail Bocharov tarafından Fındıkkıran Balesi'nin I. Perde II. Sahne çizimini görmekteyiz. Köknar ağaçları içinde bir orman ve kış görüntüsü, perspektifli ve derinlik sağlanacak şekilde tasarlanmıştır.

Resim 7: Fındıkkıran Balesi'nde; Stanislava Belinskaya Clara, Sergey Legat ise Fındıkkıran Prens Rolünde

Kaynak: The Life And Ballets Of Lev Ivanov Choreographer Of The Nutcracker And Swan Lake, Roland John Wiley Clarendon Press - Oxford 1997

Clara'nın başında fes şeklinde, ön ortasında tüylerle hareketlendirilmiş bir başlık görülmektedir. Karpuz kollu, robadan kesimli, belin üzerini örten kloş, beyaz üzerine çiçek desenli bir giysi kullanılmıştır. Roba dikişi ve etek uçları renkli kumaştan fırfırlar ile süslenmiştir. Altında üst giysi ile aynı kumaştan bol bir etek giyen Clara'nın ayaklarında beyaz bir çorap ve patikler bulunmaktadır.

Fritz; uzun bol kollu, dikey çizgili dar bir frak, içinde kolları dantel fırfırlı bir gömlek, katlamalı geniş bir yaka, dar, dize kadar uzanan, dizlerinin iki yanında

kurdeleler ile süslenmiş, beyaz bir pantolon giymiştir. Pantolonun paçaları uzun çizgili bir çorap ile kombine edilmiştir. Clara ve Fritz, iki büyük puf üzerine oturmaktadırlar. Tam ortalarında Koyu renk üzerine beyaz kelebek desenli bir konsol, üzerinde ise bir meyve tabağı yer almaktadır.

3.3. Fındıkkıran Balesi'nin Vasily Vainonen Koreografisine Göre Dekor ve Kostüm Yorumları

Balede olay ve durumların ele alınışında dansçıların müzikle hareketleri ve bedenlerinin estetik biçimde sahnede var oluşları ön plandadır. Bundan dolayı bale dekorlarında çoğunlukla sahne üzerinde üç boyutlu dekor elemanlarına yer verilmez. Mümkün olduğunca arka fon perdesi, sofita ve yan kulislerden indirilen perspektifli panolar, perdeler, avizeler kullanılmaktadır.

Resim 8: Marlinsky Tiyatrosu'nde, Kirov Balesi'nin Vainonen Tarafından Sahnelendiği Fındıkkıran Balesi, 1994

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Perde açıldığında, kasaba konseyi başkanı olan Stahlbaum evinin dıştan görünümü vardır. Sahnenin önünde karla kaplı dört ağaç ve geri plandaki evlerle bir sokak havası yaratılmıştır. Evlerin çatıları dik olarak tasarlanmıştır. Bu bize Neo-Gotik yapı tarzını anlatmaktadır. Sahnede loş ışık, kış gecelerinin soğuk, kasvetli havasını yansıtmaktadır.

Resim 9: Evin Dıştan Görünüşü

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Karlı bir Noel gecesidir. Sahnenin sağ ön tarafında sokak lambası görülür. Sokak lambasının arkasında, demir görünümü verilmiş bir bahçe kapısı, evler ve sokak bulunmaktadır. Stahlbaum'um evinin pencerelerinden dışarıya ışık süzülür. Evin kapısına iki basamakla ulaşılmaktadır. Kapının ve pencerelerin genel hatlarına bakacak olursak çıtalı, üst tarafları kubbemsi ışığı içeri daha çok alan Neogotik stilde tasarlanmış kapı ve pencerelere yer verilmiştir.

Resim 10: I. Perde; Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Yüksek tavanlı, sofitadan sarkıtılmış büyük kristal bir avize ve perspektifi geniş göstermek için bol katlı perdeler asılmıştır. Sahnenin arka ortasında dört, sahnenin sağ ve sol taraf iki olmak üzere toplam altı sütun göze çarpmaktadır, arka ortasında sütunların arasında kalan kısmın tam ortasında kubbeli, çıtalı büyük bir pencere bulunmaktadır. Pencerenin iki yanında kristal aplikler vardır. Ayrıca sahnenin sol ön kulisin girişinde bir aplik yer alır. Sahnenin sol, yan duvarında büyük ve küçük olmak üzere farklı ölçülerde iki oval, iki dikdörtgen çerçeveli resimler görülür. Sahnenin sol ön tarafında beyaz kuyruklu bir piyano, piyanonun üstünde kırmızı işlemeli bir örtü ve beyaz kenarlı, siyah renkli, desenli iki puf vardır. Yine sol kulis yanlarında ayaklı saat, saatin üstünde baykuş heykeli ve üç tane siyah renkli, desenli, kenarları beyaz renkli sandalyeler göze çarpmaktadır. Sahnenin arka ortasında sağ ve sol sütunların önünde yüksek arkalıklı, pembe renkli, desenli berjer koltuklar ve apliklerin önünde arkalıksız, pembe renkli dinlenme koltukları vardır. Aydınlık, ferah, parlak tonlar, uçuk pembe ve beyaz renklerin oluşturduğu neşeli parti atmosferine uygun ışıklar tercih edilmiştir.

Resim 11: I. Perde; Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 11'de, modernize edilmiş çocuk elbisesiyle Clara, içinde birkaç tül etek ile desteklenmiş, uçları fırfırlı büzgülü bir etek giymektedir. Üst bedendeki korse, balen ile dikleştirilmiştir. Başında bir fiyonk kurdele bulunmaktadır. Kollar, tülde tasarlanmış olup, dirseğe kadar karpuz kol, dirsekten bileğe kadar dar kesimlidir. Bu kostüm beyaz kumaş ve tül kombinasyonu ile oluşturulmuştur. Beyaz etek uçları ve bedenin üstü belden itibaren mavi boya ile renklendirilmiştir. Dekorda kullanılan oyuncak bebeklerin kıyafetleri ile Clara'nın kostümü bir uyum içindedir. Aynı zamanda Clara'nın kostümü elindeki oyuncak fındıkçı ile bütünlük sağlamaktadır.

Dekora baktığımızda sahnenin sağ ve sol arka ortasında pencerenin yanında bulunan sütunların arasında niş, içinde küçük bir sehpa ve üzerinde küçük bir vazı motifini bulunmaktadır. Mobilyalar ve kullanılan döşemeliklerde dönemin yansıtıldığı açıkça görülür.

Resim 12: I. Perde; Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin tam arka ortasında bulunan kubbeli, ıtalı büyük pencere ve pencerenin önünde kemer bulunmaktadır.

Resim 13: I. Perde; Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Saatin üzerinde duran; bilgelik ve sanatın sembolü olan baykuş heykelinin zaman sembolü saatin üzerinde durması bir alegori yaratır. Eserde de baykuşun kanat hareketi ile düş ve gerçek arasındaki bağ sağlanmaya çalışılmıştır.

Resim 14: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin sağıında büyük, tavana kadar uzanan ayna, şömine ve iki tane dört kollu şamdanlar göze çarpmaktadır.

Resim 15: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Giyside tipik 17. yüzyıl sonu 18. yüzyılın ilk yarısının belirgin özelliklerinden olan yaka stili ve kısa pantolon kullanılmıştır. Dar ceket için, dönemin kumaş tercihi

olarak kadife seçilmiştir. Gömleğin kolları dantel firfırlarla süslenmiştir. Renk olarak siyah ve beyaz kullanılmıştır. Şöminenin önünde siyah renkli, desenli bir berjer koltuk ve beyaz kenarlı, siyah, desenli bir puf bulunmaktadır.

Resim 16: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sağ ön kuliste iki tane beyaz kolçaklı, siyah desenli sandalyeler, bir ahşap sehpa ve bir de baston konmuştur.

Resim 17: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin tam ortasında büyük beyaz, süslenmiş bir çam ağacı göze çarpmaktadır. Sahnenin tam ortasında bulunan ışıltılı çam ağacının vurgusu kuvvetlidir. Noel kutlaması için hazırlanmış, süslenmiş bir salon havası verilmiştir. Ağacın tepesinde kar motifi şeklinde bir yıldız görülmektedir.

Resim 18: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Ağacın üstünde beyaz, altın sarısı top süsler ve mumlar vardır. Çam ağacının altında, ön tarafında sekiz adet oyuncak bebek, sağ ve sol arka yanında dört kurşun asker kılığında oyuncak askerler ve bir oyuncak ev vardır. Ağacın sağ arka yanında kurşun askerlerin hizasında beyaz, yüksek ayaklı, yuvarlak bir sehpa, üstünde sepet ve içinde hediye paketleri gözükmektedir. Sahnede aydınlık, canlı bir hava yansıtılması için ışık olarak kuvvetli ışıklar tercih edilmiştir.

Resim 19: I. Perde, Parti Sahnesi, Evin Salonu

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Kostümleri incelediğimizde, 18. yüzyılın ikinci yarısında giyilen kıyafetler karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar; bele oturan korsajlı, belden sonra bomroll ile kabartılmış, uzun elbiseler giymektedirler. Bu elbiselerin etekleri iki ayrı kattan oluşmaktadır. Dıştaki kat elbisenin arkasında büzülür ve ön tarafı açıkta bırakacak şekilde dikilir. Elbiselerde, etek uçlarına, kollara ve yakalara firfırlar, danteller, fiyonklar eklenerek süslenirler. Erkekler ise uzun dar ceketler, dantelli yakalar, ceket kollarından dökümlü bir şekilde uzanan dantel ya da tül den manşetler, dize kadar gelen yarım pantolonlar ve dize kadar uzanan çoraplarıyla kostümlerini tamamlamaktadırlar. Ayrıca kadın ve erkeklerin takmış olduğu peruklar, büyük tokalı erkek ayakkabıları dönemin en popüler aksesuarlarından. Kıyafetlerde renk olarak; somon, uçuk sarı, uçuk pembe, krem, beyaz, gülkurusu, siyah, yeşil, kahverengi, lacivert, şeker pembe tonları kullanılmıştır.

Resim 20: Stahlbaum ve Drosselmayer

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 20'de Bay Stahlbaum ve Drosselmayer'in kostümlerinde dize kadar uzanan uzun dar ceketler görülmektedir. Diz altı pantolonlar ve onu tamamlayan çoraplar dikkat çekmektedir. Dantelli yakalar, dönemi yansıtan tokalı ayakkabılar aksesuar olarak seçilmiştir. Bay Stahlbaum'un pembe ceketi; beyaz şeritli siyah cepleri ve aynı şekilde tasarlanmış yaka ve manşetleri dönemin üst sınıf giysisidir. Drosselmayer düz siyah önden düğmeli dar ceket giymektedir. İki erkek karakterin başında beyaz peruk, diğer erkek karakterlerde kahverengi ve kumral peruk bulunmaktadır. Sahnenin arka ortasında ağacın önünde bulunan erkek dansçıların üzerlerinde dize kadar uzanan dar ceketler, dar, kısa pantolonlar uzun beyaz çorap ve siyah büyük tokalı ayakkabılarla tamamlanmıştır. Renk olarak şeker pembesi, lacivert ve beyaz üzerine gümüş çizgili ceketler, kahverengi, siyah dar, kısa pantolonlar görülmektedir.

Resim 21: Stahlbaum ve Eşi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Stahlbaum'un kostümünü incelediğimizde; daha önce yukarıda belirttiğimiz gibi (Bkz. Resim 20) dize kadar uzanan pembe, dar ceket, diz altı siyah pantolon ve onu tamamlayan beyaz çoraplar, krem rengi dantelli yaka, gümüş tokalı siyah ayakkabılar görmekteyiz. Bay Stahlbaum'un pembe ceketi; beyaz şeritli siyah cepleri ve aynı şekilde tasarlanmış yaka ve manşetleri dikkati çeker. Eşinin kostümüyle uyum sağlamak amacıyla oluşturulan; yakadan belin altına kadar uzanan kordonlar giysiye hareket katmıştır.

Bay Stahlbaum'un eşinin üzerinde iki parçadan oluşan üst bedeni vücuda çapraz kordon bağlar ile oturtulmuş, siyah iç eteği bomroll ile kabartılmış; pembe, arkadan büzölmüş, önü açık bırakan bir etek görülmektedir. İki karakterde de dönemi yansıtan iki yandan buklelerle hareketlendirilmiş beyaz peruklar göze çarpmaktadır.

Resim 22: Parti Sahnesinin Genel Görünümü

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin genelinde, elbiseleri hareketlendirmek için yakalarda ve etek uçlarında farbalarla, kurdelelerle, fiyonklarla süsleme yapılmıştır. Erkeklerde, kurdeyle arkadan toplanmış olan beyaz peruklar, önü yükseltilmiş, tokalı, yüksek ökçeli ayakkabılar, dize kadar uzanan, uzun ceketler, ceketlerin, kollarında ve ceplerinde kapaklar, ceketin içinde, uzun kollu gömlekler ve gömleklerin yakalarında, kol uçlarında dantel farbalar görülmektedir. Dize kadar gelen kısa pantolonlar ve onu tamamlayan çoraplar da dikkat çekmektedir. Erkeklerin üzerinde lila rengi frak; şeker pembe, pembe, siyah, lacivert beyaz üzerine gümüş çizgili uzun dar ceketler tasarlanmıştır. Kadınların üzerinde ise; Sarı - pembe, sütlü kahve – kahverengi, pembe – siyah, pembe – mor, yavruağzı – mor - lila kombinasyonlu dönem giysileri görülmektedir. Ayrıca yavruağzı – mor - lila kombinasyonlu elbisede kullanılan mor bolero kendi içinde uygun bir kombinasyon oluşturmuştur. Bununla birlikte, tüylü şapkalar, renkli peruklar kadın giysilerinin önemli aksesuarları arasındadır.

Resim 23: Parti Sahnesi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Incroyables olarak adlandırılan; Fransız İhtilali sonrasında giysileri de etkileyen Yunan ve Roma tarzı giysiler; robadan kesimli, yarı transparan, şifon, beyaz tunikler bayan giysilerinde göze çarpmaktadır. Erkeklerde ise; lila frak, beyaz gömlekler, büyük fırfırlı dantel yakalar; krem rengi dar, kısa pantolonlar, beyaz çoraplar, gümüş rengi ayakkabılar göze hitap etmektedir.

Resim 24: Çocukların Kostümü

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Çocukların kostümlerine bakıldığında, kızların saçlarında fiyonk kurdeleler, karpuz kollu, önden kordonlarla bedene oturtulmuş korsajlar; bellerinde arkadan fiyonklar, iç etekle belden kabartılmış tül etekler, etek ortası ve uçlarında firfırlar, ayaklarında elbise ile uyumlu point'ler dikkat çekmektedir. Erkeklerde ise; uzun, dar ceketler; fiyonklu uzun dantel yakalar, dize kadar yarım, dar pantolonlar, çoraplar ve ayakkabılar görülmektedir. Çocukluğu ve eğlenceyi ifade eden; pembe, lila, somon, uçuk pembe, beyaz renkler ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

Resim 25: Drosselmayer'in Kukla Gösterisi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Yılbaşı ağacının önünde kahverengi, pembe büyük bir panonun üstündeki altın sarısı püsküller ve yıldız motifleri Drosselmayer'in siyah üzerine altın sarısı yıldız desenli sihirbaz kostümüyle uyum içindedir. Drosselmayer'in başındaki külah şeklindeki şapka, elindeki değnek ve gözündeki maske bürünmüş olduğu kılıkla birliktelik sağlamıştır. Kukla gösterisinde bir kadın, Fare ve Prens kuklaları kullanılmıştır. Fındıkkıran Prens'in, sarı saçlı kızı Fare'nin elinden kurtarışı anlatılmıştır.

Resim 26: Harlequin Kuklasının Kostümü

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 26'da; sahnenin ortasında baklava desenli siyah, sarı, turuncu renkli iki parçadan oluşan dar kıyafet palyaçonun kostümünü şekillendirir. Başında siyah şapka, küçük roof yaka, el ve ayak bileklerinde siyah manşetler görülmektedir.

Resim 27: Dans Eden Bebek Colombine Kostümü

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Oyuncak bebek rolündeki dansçının saçında pembe fiyonk bulunmaktadır. Başında oyuncak bebeklerde olduğu gibi sarı renkli, buklelerle hareketlendirilmiş

peruk kullanılmıştır. Kostüm, açık ve koyu pembe renklidir. Kabarık karpuz kollar, kalp şeklinde boynu açıkta bırakan hafif straplez bir dekolte ve hemen altında verev işlenmiş bir motif, korsaj ve etek uçlarında tlden yapılmış firfırlar görülmektedir. Etek kabarıklığına sağlamak için fartingale kullanılmıştır.

Resim 28: Dans Eden Bebek Colombine

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 29: Arap Bebek

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Modernize edilmiş Arap stilineki turuncu- koyu kahverengi çizgili tunik, üzerinde siyah altın kordone işlemeli cepken, belinde turuncu kuşak, altında saten

bilekten lastikli şalvar, siyah çorap ve şalvarla uyumlu patikler görülmektedir. Boyunda altın kolye, kulaklarında halka küpeler ve başında turuncu siyah dar şapka aksesuar olarak kullanılmaktadır.

Resim 30: Hediye Paketinin İçinden Çıkan Arap Bebek
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Drosselmayer'in getirdiği Arap Bebek, yuvarlak, siyah, pembe puantiyeli bir kutunun içinden çıkmaktadır.

Resim 31: Büyükanne ve Büyükbabanın Kostümleri
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Büyükannenin giymiş olduğu Rokoko stiline benzeyen bu kadife kostümde; etek ucunda saten kumaşa dikilmiş tül siyah fırır, krem rengi saten iç etek ve arkadan büzülmüş önü açıkta bırakan büyük desenli ikinci etekle tasarlanmıştır. Fertingale ile kabartılmış, elbisenin üzerine giyilen doublet (yelek) ve kollarında iki tane karpuz kol ile uyum sağlamış bir elbise görülmektedir. Başında elbiseyle uyumlu renk tonlarında organzeden başlık ve beyaz bukleli peruk kullanımı büyükanne rolüyle uyum sağlanmıştır.

Büyükbabanın kostümü; dar, uzun bordo kadife ceketin kenarları altın rengi biye ile renklendirilmiş ve buna uygun altın sarısı düğmeler kullanılmıştır. İçinde uzun krem rengi desenli yelek ve yeleğin önünden sarkan uzun bir yaka tercih edilmiştir. Ceket ile uyumlu dar kısa koyu bordo pantolon, dize kadar beyaz çoraplar, geniş tokalı ayakkabılar ile hareketlendirilmiştir. Elindeki kahverengi baston yaşının büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

Resim 32: V. Vainonan'ın Koreografisinde Geçen Adlarıyla Masha ve Franz Olarak Adlandırılan Clara ve Fritz'in Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Fritz'in üzerinde beyaz üzerine mor çizgili uzun kollu, dar ceket, içinde krem rengi yakası önden düğümlü saten gömlek, iki yan paçasında fiyonk kurdele olan

kısa saten buz mavisi pantolon görülmektedir. Fritz'in pantolonu ile Clara'nın elbisesi renk uyumu sağlamaktadır. (Claranın kostümü için Bkz. Resim 11)

Resim 33: Ablaları Louisa ve Dadı'nın Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Abla Louisa'nın giysisi karpuz kollu, dirsekten sonra daralan kesimli, "V" yakalı, yakanın ortasında fiyonk kurdele, bele oturan korsaj, korsajın üzerinde dar saten kemer, bomroll ile kabartılmış katlı tül etek, eteğin ortası ve uçları tül firfırlı tasarlanmıştır.

Dadının kostümünde ise; başın ortasından bir kumaşla büzülmüş başlık, omuzlarında uçları firfırlı şal, giysi olarak beyaz üzerine siyah çizgili belden büzgülü elbiseler tercih edilmiştir. Dönemin sosyal özelliklerini içinde barındıran bir kostüm taşıdığı görülmektedir.

Resim 34: Clara'nın Yatak Odası

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahne de loş ışık hakimdir. Loş ışık bize gece olduğunu anlatmaktadır. Sahnenin arka ortasında Clara'nın yatağı, yatağın sol yanında yüksek ayaklı, işlemeli bir sehpa yer almaktadır. Sahnenin sağ arka ortasının yanında büyük, çatalı bir pencere, sahnenin arka ortasında büyük bir cibinlik ve sol arka orta duvarında küçük oval çerçeveli bir resim bulunmaktadır. Clara'nın üzerinde kenarlarında ponponlar olan bir battaniye aynı şekilde tasarlanmış bir yastık ile kombine edilmiştir ve yatağın başucunda ahşap oymalı dört ayaklı bir sehpa yerleştirilmiştir.

Resim 35: Clara'nın Yatak Odası

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 36: Savaş Sahnesi, Evin Salonu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahne, siyah ve beyaz tonlarının hakim olduğu renkler ile kasvetli bir ortam yaratılmıştır. Sahnenin sol ön tarafında büyük ayaklı bir saat, hemen arka yanında kale, kalenin burçlarında bulunan bayraklar, kalenin yanında normal ölçülerinden daha büyük ölçülerde oluşturulmuş, büyük desenli berjer koltuk yerleştirilmiştir. Sahnenin tam arka ortasında büyük, süslenmiş bir yılbaşı ağacı ve altında oyuncak asker görülmektedir. Sahnenin sağ tarafında dekor kullanılmaması; dansçıların rahat hareket etmeleri için yer kazanmak amacıyla yapılmıştır.

Resim 37: Farelerin Sahneye Çıkışı
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Fareler sahnesindeki fare kostümleri, mavi-gri renkte tulumdan oluşan bir giysi ve başında yine aynı renkteki kumaştan, farelerin yüzünü belirleyen kalıpta hazırlanmış bir maskeden oluşmaktadır.

Sahne ışığı, iç dünyalarını yansıtan izbe ve kasvetli ortamı izleyiciye anlatmak için loş kullanılmıştır.

Resim 38: Farelerin Yılbaşı Ağacından Fındık Çalışları

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 39: Fare Kralın Sisler Arasından Gerilim ve Korkuyu Temsil Eden Çıkışı

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Fare Kral'ın kostümü; diğer farelerden farklı olarak mor renkte hazırlanmış, boynunda turuncu kumaşlardan oluşan gösterişi arttıran bir aksesuar, üzerinde göğsünde yedi uçlu yıldız deseni olan ve etek uçları sivri kesilmiş bir giysi, altında dar mor renkli bir pantolon bulunmaktadır. Başındaki büyük iri kulaklı fare maskesi, aynı kumaştan hazırlanmış, başın üzerinde ise bir taç ile rolü belirginleştirilmiştir. Kralın en görkemli aksesuarı, sırtındaki sarı renkle başlayıp, kırmızı renge dönen ve uçları koyu mor ile biten büyük daire kesim pelerinidir.

Farenin ortaya çıkışıyla ışıklarda değişiklik olmuş kırmızı renk kullanılmıştır. Duman ve sislerle beklenmedik bir anda ortaya çıkan, insanı tedirgin edici bir efekt oluşturulmuştur.

Resim 40: Büyük Koltuğun Üzerinde Korkmuş Clara ve Fare Kral'ın Askerlerine Hükmedişi
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 41: Fareler ve Kurşun Askerlerin Karşılaşmaları
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin sol arka kulis tarafında duran ayaklı saat ve hemen yanındaki kalenin sol kulesinin üstünden farelere atılan top atışı anlatılmaktadır. Kalenin içinden çıkan süvari birlikleri de göze çarpmaktadır. Eşyalar büyümüştür, koltuğun yanındaki Clara korku içindedir.

Resim 42: Kırmızı Pelerinli Fare Kral
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Daha büyük boydaki yılbaşı ağacı ve kalenin ortasında kırmızı pelerini ile Fare Kral dans etmektedir.

Resim 43: Kurşun Askerler

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Kurşun askerlerin kostümlerini incelediğimizde, başlarında kırmızı tüylü, sarı kordonlu, siyah kasketli mavi bir şapka bulunmaktadır. Bu tüy şapkaya iki tane altın sarısı düğme ile tutturulmuştur. Kolları beyaz çizgili manşetleri ve etek uçlarında bordo şerit olan fraklarda yine şapkadaki gibi altın rengi düğmeler kullanılmıştır. Frak'ların önünde omuzlardan başlayan ve gövdenin önünde son bulan "X" şeklinde bordo bir şerit görülmektedir. İçlerinde beyaz gömlek, altlarında beyaz pantolonlar ve ayaklarında siyah çizmeler ve ellerinde aksesuar olarak kılıçlar bulunmaktadır.

Resim 44: Kurşun Askerler

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 45: Atlı Süvariler

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Duman ile birlikte kaleden çıkan süvariler at kuklası içinde sahneye girmektedirler. Siyah yeleli, beyaz üzerine siyah benekli at şekli verilmiş ortası boş, eğerlerinde kırmızı tayt, siyah çizmeli takma süvari bacakları olan ve omuzlardan askı ile vücuda tutturulan kuklaların etekleri turuncu ve yeşil renktedir, üzerlerinde

üç gümüş kareden oluşan sembol ile desenlendirilmiştir. Bu kumaş erkek dansçıların bedenlerini gizlemek için kullanılmaktadır.

Resim 46: Süvariler Kaleden Çıktıktan Sonra Saf Durup Fareler ile Savaşrlar.
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 47: Süvariler ve Fare Kral'ın Savaşı
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 48: Fındıkkıran ve Fare Kral Kostümleri
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Fındıkkıranın elinde kılıcı başında kahverengi şapkası, yüzünde başlığı ile uyumlu kahverengi sakallı ve büyük burunlu, tahtadan yapılmış görünümü veren maskesi, hakim yaka uçuk mavi ceket, beyaz tayt ve siyah çizmeleri ile Fare Kral'a kılıcını çekip meydan okuyor.

Fare Kral kırmızı pelerini ile küstah bir tavırla Fındıkkıran'a karşı koyuyor. Kan kırmızısı pelerini ile düşmanına korku vermeye çalışıyor.

Resim 49: Fındıkkıran ve Clara'nın Kostümleri
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

İçinde birkaç tül etek ile desteklenmiş, uçları fırfırlı büzgülü tül etek giymektedir. Başında bir fiyonk kurdele bulunmaktadır. Kollar, tülenden olup, kısa, yarım karpuz formunda ve uçlarında iki kat tül fırfır ile şekillendirilmiştir. Elbise tamamen buz mavisi renktedir. Clara'nın kostümü Fındıkkıran'ın kostümü ile uyum içindedir. (Fındıkkıran'ın kostümleri için bkz. Resim 48.)

Resim 50: Fındıkkıran ve Clara Karlar Ülkesi'nde
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Savaşı kazanan Fındıkkıran canlanır ve Clara ile beraber büyü bir seyahate çıkarlar. Fındıkkıran'ın canlanmasından sonra kostümde ufak bir değişiklik olur. Başındaki maske ortadan kaybolur. Uçuk mavi renkteki ceketi göğsü açıkta bırakan yakasında beyaz fırfırları olan, uzun kollu bedene oturan bir giysi kullanılmıştır. Bununla birlikte yakasında bulunan fırfırlara uyum sağlaması için kollarında beyaz manşet görülmektedir. Beyaz taytın altındaki beyaz patik Clara'nın kostümü ile uyum içindedir. (Clara'nın kostümü için bkz. Resim 11.)

Resim 51: Karlar Ülkesi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin arkasında küçük bir kasaba, çatıları karlı, pencerelerinden ışık süzülen evler, sağ, sol yanlarında ve arkada karlı çam ağaçlarının bulunduğu, ormanı canlandıran ağaçlar görülmektedir. Bizlere; mavi ve beyaz ışık kullanılarak elde edilen buz mavisi rengi soğuk, karlı bir kış gecesini anımsatmaktadır. Sofitadan yağdırılan karlar, soğuk, karlı kış atmosferini daha iyi vurgulamaktadır.

Resim 52: Karların Dansı

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahneye eşit aralıklarla yerleşmiş kar tanelerini temsil eden dansçılar, üç yatay, sekiz dikey çizgi halinde sıralanmıştır. Corps de Ballet'deki (grup halinde dans eden) dansçıların muhteşem uyumu ile ahenk içinde sahnede durmaktadırlar.

Resim 53: Karların Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Fertingale ile dikleştirilmiş buz mavisi tütülerin üzerinde, dar, kalp şeklinde straplez, askılı bir korsaj ile oluşturulan giysinin iki yanından el bileklerine kadar uzanan, kar tanelerini temsil eden beyaz ponponlar görülmektedir. Bellerinde uçuk mavi kuşak kullanılmaktadır. Başlarında açık sarı peruklar tek tip kar tanesi görünümünü sağlamak amacıyla kullanılmış ve aynı zamanda topuz yapılmıştır.

Resim 54: Kar Taneleri Dansı

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Fertingale ile dikleştirilmiş tütülerin eteklerinin üstlerinde üst bedenle uyumlu, uçuk mavi danteller ve bu dantellerle birlikte aynı renk boncuklar tasarımda kullanılmıştır. Boncuklar sahne ışığında parlayarak kar tanelerinin ışık vurduğunda oluşturduğu görüntüyü anımsatmaktadır.

Resim 55: Karlar Ülkesinden Geçip, Şekerler Ülkesine Çıkılan Yolculuk Sırasında Yapılan Nehir Gezintisi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Bulutların yer aldığı, gökyüzü görüntüsü ile desenlendirilmiş sema perdesi, zeminden yükselen nehir görüntüsü verilmiş dekorlarla bütünleştirilmiştir. Bu perde ve dekor arasında kırmızı yelkenli bir ceviz kabuğundan sandal üzerinde Fındıkkıran ve Clara'yı görmekteyiz. Fındıkkıran'ın elinde bir asa bulunmaktadır.

Resim 56: Karaya Varış, Kelebekler ve Yarasalar. Kasvetli Bir Ortam
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

İşık olarak incelediğimizde; Sahnenin siyah duruşunu yumuşatmak amacıyla kullanılan beyaz renk ışık, bize gündüzün geceden sıyrılırken oluşturduğu alaca karanlığı anımsatmaktadır. Yer yer ağaçların ışıklandırılması, gün doğumunun yaklaştığını anlatılır.

Resim 57: Karaya Varış, Kelebekler ve Yarasaların Kostümleri
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Ceviz sandalın karaya yaklaştığı yerin sağ ve sol yanlarında, sivri uçlu büyük şamdanlar görülmektedir.

Resim 58: Kelebeklerin Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Kelebeklerin kostümlerine baktığımızda dize kadar uzanan degaje yakalı kolsuz ten rengi elbiseler görmekteyiz. Elbisenin sırt kısmına tutturulmuş olan parçalara ayrılmış kanatlar siyah mavi desenler ile kelebek kanadına benzetilmiştir. Başlarında dört kelebekte uyumlu olması için sarı renkte topuzlu peruklar kullanılmıştır.

Resim 59: Kelebeklerin Dansı

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 60: Yarasaların Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Yarasalar gri siyah renkli, uzun kollu ve uzun paçalı vücuda oturan tulum giymişlerdir. Başlarından yarasaların kulaklarına benzeyen uzun, büyük, sivri kulaklı çene altından bağlanan başlıklar görülmektedir. Sert bir konstrüksiyon ile kanat formu verilmiş büyük kanatlar, dansçılar kollarını hareket ettirdikçe kanat çırpma figürünü anımsatmaktadır. Bu yaratıcı kostüm tasarımı sahneye ayrı bir görsel şölen katmaktadır.

Resim 61: Yarasaların Fındıkkıran'a ve Clara'ya Saldırışı

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahne önüne indirilen siyah perde, yeşil ve koyu mavi renklerin hakim olduğu kasvetli bir ortamı anlatmaktadır. Sahne önüne indirilen perde de, renklerle elde edilen bir dalgalanma hareketi görülür. Bu dalgalanmanın seyircilerde korku, heyecan hislerini uyandırmak istediği göze çarpmaktadır.

Resim 62: Sahne Yavaş Yavaş Fındıkkıran'ın Yarasaları Püskürtmesiyle Şekerleme Ülkesi'ne Dönüşmektedir.

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Barkovizyon gösterisi kullanılarak sahnede karanlık, puslu ve bulutlu bir ortam yaratılmıştır.

Resim 63: II. Perde; Şekerleme Ülkesi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnede şekerlemeleri andırması için arka ve yan fonlarda mor, pembe, lila, beyaz ve somon renklerinin ağırlıklı olarak kullanıldığını görmekteyiz. Sahnede kullanılan beyaz ve pembe ışıklar aydınlık, ferah bir kutlama havası etkisi yaratmıştır. Arka fonda bir kasaba ve evler boyanarak resmedilmiştir. Sahnenin sağ ve sol yanlarında beyaz, mor, pembe, lila ve somon renklerinin hakim olduğu büyük ağaçlar, ağaçlara asılmış mumlar ve sahnenin sol arka fonunda oluşturulan avize göze çarpmaktadır. Sahnenin sağ, sol yanlarında diyagonal olarak duran pembe puflar, sahnenin arka ortasında bulunan üç basamaklı merdiven ve merdivenin üstünde de bulunan pembe puflar dışında Şekerleme Ülkesinde dekor olarak üç boyutlu nesnelere fazla yer verilmemiştir. Sahnenin arka ortasında, merdivenlerin üstünde sağ ve solda olmak üzere iki tane büyük, baş kısımları giderek sivrileşen şamdanlar dikkati çekmektedir.

Resim 64: Clara ve Fındıkıran Prensin Şekerleme Ülkesinde Karşılması
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin sağ ve sol yanlarında diyagonal şekilde yerleşmiş olan Çiçeklerin Valsi'nde dans edecek dansçılar, yine sahnenin sağ ve sol önünde duran Clara – Fritz, sahnenin ortasında sağ ve sol yanında duran Çin Dansını yapacak dansçılar, hemen arkalarında Pas de Trio dansçıları, onların arkasında ayakta duran İspanyol dansını temsil edecek dansçılar ve arka ortasında merdivenlerin üstündeki puflarda oturan Kahve Dansını sergileyecek dansçılar görülmektedir.

Resim 65: II. Perde; Şekerleme Ülkesi
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

İkinci perdede dans edecek olan dansçılar; Clara ve Fındıkkıran Prens Şekerleme Ülkesi'ne vardıklarında onlara selam verirler.

Resim 66: II. Perde; Şekerleme Ülkesi
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

v

Şekerleme Ülkesi'nde kutlamalarda dans edecek olan iki Çin Dansçı etnik aksesuarları ve kostümleriyle iki yanda bağdaş kurarak oturmaktadırlar. Hemen

arkalarında Pas de Trio Dansçıları hazır beklemekte ve arka sırada da İspanyol ve Arap Dansçılar sıralarını beklemektedirler.

Resim 67: II. Perde; Şekerleme Ülkesi
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Şekerleme ülkesinin hakim renginin Şeker Pembesi olması dolayısıyla dekorlar, sahne aksesuarları ve kostümlerin genel rengi pembedir.

Resim 68: İspanyol (Çikolata) Dansı Kostümleri
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Çikolata dansını yapmak üzere hazır bekleyen erkek ve kadın dansçılar İspanyol tarzı giyinmişlerdir. Kadın dansçının başında sarı, kırmızı bir başlık, boynunda kırmızı bir kolye, üzerinde geniş göğüs dekolteli dirseğe kadar dar, dar kol ucundan el bileğine kadar uzanan geniş firfırlı siyah beyaz kareli kollar bulunmaktadır. Şeker Pembesi vücuda oturan bedeninin önünde siyah saplı, kırmızı çiçekli bir desen applike edilmiştir. Eteklerde ise kalçanın alından itibaren kloş kesimli ve narçiçeği kırmızı tül üzerine şeker pembesi tül kullanılmıştır. Eteğin altı tül destek ile kabartılmıştır. Beyaz çorap ve narçiçeği kırmızı ayakkabılar dansçının kostümü ile uyum içindedir.

Resim 69: İspanyol (Çikolata) Dansı Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Erkek dansçının başında ise siyah, kenar gölgelikleri yukarı doğru kıvrılmış, siyah beyaz şeritler ile süslenmiş bir başlık, üzerinde siyah, önü beyaz ve kırmızı şeritleri ile süslenmiş bir ceket görmekteyiz. Kolları omuzdan itibaren üst kolun ortasına kadar kırmızı beyaz çizgili bir parça ile kesilmiş, bu parçadan el bileğine kadar kolun üst kısmını açıkta bırakan siyah bir kol parçası tercih edilmiştir. Bu kolun açıkta kalan parçasında ise yine beyaz kırmızı bol bir kumaş sıkıştırılarak kabartılmıştır. Erkeğin altında kısa, dar bir pantolon görülmektedir. Pantolonun iki yan paça kısmında beyaz bir biye ile hareketlendirilmiştir. Ayaklarında dize kadar beyaz bir çorap ve siyah ayakkabılar kullanılmaktadır.

Resim 70: Arap (Kahve) Dansı Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Arap (Kahve) Dansı'nda dansçıların içlerinde vücuda oturan giysi üzerine vücut hatlarını belli etmeyecek formlarda, doğu tarzı tasarlanmış tunikler giymektedirler. Solist ve dört kızın topuzlarının hemen altından takmış oldukları uzun örgü peruklar, başlarındaki tülден aksesuarlar, ellerinde mendile benzer şifon süsler dikkat çeker. Dize kadar uzanan uzun tunikler ve bilekte büzülmüş şalvarlar, ayaklarında kostümle uyum içinde olan çarık tarzı patikler bölgesel giyim tarzını yansıtmaktadır. Renk olarak uçuk lila ve pembe tercih edilmiştir.

Resim 71: Arap (Kahve) Dansı'nın Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Solist dansçının giydiği şifon tuniğin üzeri gümüş pullarla özellikle ön kısımdan aşağıya doğru yoğun bir şekilde işlenmiştir. Aynı işlemler dirsekten itibaren bileğe kadar kollarda da görülür. Aynı işlemler diğer dansçılarda daha seyrek olarak kullanılmıştır. Dansçıların başlarında altın sarısı taçlar ve taçlara bağlanmış duvak şeklinde uzun tüller görülmektedir.

Resim 72: Arap (Kahve) Dansı'nın Solisti

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Solist kızın başındaki kumaş bant taçla süslenmiştir. Kulaklarındaki sallantılı küpeler kostümün işlemeleriyle bütünlük sağlamıştır. Tuniğin kolu uzun, bileği sivri kesim ve bu sivriliğin ucundan orta parmağa geçen biye bulunur. Aynı parmakta dansın hareketini zenginleştirmek amacıyla uzun şifon mendiller takılmıştır.

Resim 73: Çin (Çay) Dansı Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Erkek dansçının başında turuncu renkte Çinlerin geleneksel başlığını andıran bir başlık takmaktadır. Üzerinde bol, uzun kollu siyah beyaz leke desenli bir üst, üst bedeninin tam ortasında altın sarısı büyük yuvarlak motif, altında da dizin altına gelecek şekilde kesilmiş paçasında turuncu desen olan capri şeklinde bir pantolon bulunmaktadır. Herk iki dansçının ellerinde, ahşap rengi ve siyah motifli yelpazeler yer almaktadır.

Resim 74: Çin (Çay) Dansı Kostümleri
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Bayan solistin başında çiçekten bir taç, üzerinde erkek dansçıda olduğu gibi siyah beyaz daha sade leke desenli bir üst ve alt görülmektedir. Bayan dansçının yakası siyah bir kumaştan hazırlanmıştır. Yakanın altında siyah ponpon görülmektedir. Kolları ve göğüs altı kloş kesimlidir. Tunüğünün sağ ve sol etek uçlarında siyah ve beyaz olmak üzere iki tane püskül bulunmaktadır.

Resim 75: Rus Dansı (Trepak) Kostümleri
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Rus dansındaki iki bayan, bir erkek dansçının kostümleri Rus stilinde tasarlanmıştır. Bayan dansçıların başında; yüksek sivri bir uçtan iki yana doğru yuvarlak kesimli, dik bir gölgeği olan bone bulunmaktadır. Bu bone iki uzun kurdele ile başın arkasından bağlanarak tutturulmuş uçları sarkıtılmıştır.

Üstlerinde yuvarlak yakalı robadan kesimli, göğüs altından volanlı bir giysi vardır. Giysinin kolları iki katlıdır. Alt kat dar kesimli, üst kat transparan ve bol kesimlidir. Boyunlarında taşlar dizilmiş bir kolye bulunmaktadır.

Resim 76: Rus Dansı (Trepak) Kostümleri

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Erkek dansçının başında gemi şeklinde mor üzeri altın rengi ile desenlendirilmiş bir başlık bulunmaktadır. Beyaz renkli içlik üzerine “V” kesimli, belin altına kadar uzanan, mor üzerine pembe ve tonları ile soyutlanmış çiçek desenli saten bir ceket giymektedir. Ceketin belinde başlığı ile uyumlu altın sarısı ince bir kuşak yer alır. Altında pembe renkli saten bol kesimli bir pantolon giymektedir. Pantolonun geniş paçalarını kırmızın çizmelerin içine sokmuştur.

Resim 77: Mirlitons Dansı (Pas de Trois)

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Bu bölümde dans eden dansçılar; St. Petersburg Bale Okulu'nun öğrencileridir. Kızların kostümlerinde, üst bedenlerinde vücuda tamamen oturan bir korsaj, ortasında soldaki dansçıda sarı üzerine siyah kurdelelerle zig-zag şekli verilmiş, sağdaki dansçıda siyah üzerine sarı kurdelelerle zig-zag şekli verilmiş bir giysi bulunur. Kolları karpuz kol ile başlayan tül bir kumaş, karpuz kolun altından dirseğin altına kadar uzanan şifon volanlı kollar görülmektedir. Etek olarak tütü kullanılmış, tütünün en üst iki parçası uzun ve kısa boylarda kesilmiş, üstteki kısa parça kurdele şeritler ile çizgili desenlendirilmiştir. Bacaklarında, patiklerinin rengi ile uyumlu çorap, ayaklarında point görülmektedir.

Resim 78: Mirlitons Dansı (Pas de Trois)

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Resim 78'de, erkek dansçının üzerinde beyaz üzerine siyah desenli uzun kollu bir gömlek vardır. Manşetlerin uçları beyaz, gömleğin etek uçlarında siyah desenli bir suyu ile belirginleştirilmiştir. Gömleğin eteği yırtmaçlı, yırtmaçların uçlarında siyah ponponlar bulunmaktadır. Gömleğin yakasında dönem stili dantel katlı bir yaka tasarlanmıştır. Beyaz üzerine siyah çizgili, dizleri kapatan siyah lastikli kısa bir pantolon giymektedir. Beyaz çorabı ve patığı taktığı peruk ile uyum içindedir.

Resim 79: Mirlitons Dansı (Pas de Trois)

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Kızların başlarındaki küçük altın sarısı şapkalar ve şapkanın kenarında siyah fiyonklar görülür. Şapkanın altında beyaz renkli gençliği temsil eden yarım toplanmış bukleli peruklar bulunmaktadır. Erkeğin başında ise dönemin stilini yansıtan önden toplanmış, favorilerinin üzerinde bukleler olan, arka ortadan toplanmış bir kuyruğu bulunan beyaz peruk dikkat çekmektedir.

Resim 80: Çiçeklerin Valsi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin ortasından iki yana uzanan diyagonal çizgide çiftler sıralanmıştır. Pembe sahne dekoru ile pembe kostümleri uyum içerisindedir.

Resim 81: Çiçeklerin Valsi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Erkek dansçuların üzerlerinde yuvarlak kapalı yakalı dar bir jerkin bulunmaktadır. Bellerinde krem rengi şeritten bir kuşak yer almaktadır. Ön kısmı çiçek deseni ile desenlendirilmiştir. Kolları dirseğe kadar bol, dirsekten el bileğine kadar dar kesimlidir. Altlarında beyaz tayt ve beyaz patikler vardır.

Resim 82: Çiçeklerin Valsi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Bayan dansçuların başlarında pembe bukleli kısa peruklar görülmektedir. Perukların üzerinde çiçek spamen şeklinde taçlar kullanılmıştır. Erkek dansçuların başlarında ise dönemin stilini yansıtan önden toplanmış, favorilerinin üzerinde bukleler olan, arka ortadan toplanmış bir kuyruğu bulunan beyaz peruklar dikkat çeker.

Resim 83: Çiçeklerin Valsi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Bayan dansçıların kostümlerini incelediğimizde, yuvarlak yakalı dirseğe kadar uzanan kolları bulunan, vücuda oturan bir üst görülür. Dirsekten itibaren koyu pembeden açığa doğru rengi açılan iki kat tül firfir bulunmaktadır. Üst bedenin yakasına çiçekler applike edilmiştir. Etek olarak; diz altına kadar uzanan, kabarık birçok kattan oluşan tül etek tercih edilmiştir.

Resim 84: Grand Pas de Deux

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Erkek dansçının üzerinde jerkin görünümü verilmek istenmiş uzun kollu, pembe bir üst bulunmaktadır. Ceketin önünde beyaz bir parça yer alır. Bu parçanın yanında kalan daha kalın kumaşlı çiçek desenli kısım cekete kalın ve ihtişamlı bir görünüm vermektedir. Ceketin kolları dirseğe kadar bol, dirsekten sonra dar kesimlidir. Bir buçuk kol boyu uzun kesilmiş olduğundan dirsekten yukarısı buruşuk görünüme sahiptir. Altında beyaz tayt ve patik bulunmaktadır.

Resim 85: Grand Pas de Deux

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Bayan dansçının üzerine straplez omuzlardan askılı pembe, vücuda oturan bir üst görülmektedir. Göğüs kısmı farklı bir kumaştan büzgülerle desenlendirilmiştir. Göğsünün ortasından bedene doğru boncuklarla işlenmiş bir çiçek deseni göze çarpar. Bedenin eteği şeker pembesi renkte tütü ve tütünün etek uçlarında pullardan çiçek motifi yapılarak desenlendirilmiştir. Üst kolun ortasında yer alan pembe fırfırlı tüller, lastikler sayesinde kola bir hareket kazandırmaktadırlar. Bayan dansçının bacaklarında beyaz bir çorap ve pointler dikkati çekmektedir.

Resim 86: Grand Pas de Deux

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

(Yardımcı erkek dansçıların kostümü için bkz. Resim 81.)

Resim 87: Grand Pas de Deux

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Şekerleme Ülkesi'nde Grand Pas de Deux'un doruk noktasını görmekteyiz. Solist erkek en arkada, iki erkek dansçı önde, kolları birbirine çapraz geçmiş iki erkek dansçı da bayan dansçının bacaklarından tutarak yukarı kaldırılmasına

yardımcı olmaktadır. Bayan dansçının kolları üçüncü pozisyonda görkemli bir şekilde gökyüzüne uzanmaktadır.

Resim 88: Grand Pas de Deux

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Grand Pas de Deux'un bitişinde solist dansçıların selamını görmekteyiz. Şeker Perisi ve Prens'in kostümlerindeki uyum birbirlerini tamamlamaktadır.

Resim 89: Fındıkçıran Balesi'nin Erkek Solosu

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Bu sahnede bulunan bütün dansçılar, erkek solistin dansını izlemektedirler.

Resim 90: Fındıkkıran Balesi'nin Erkek Solosu

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Erkek solonun kostümüne baktığımızda; dirseğe kadar uzanan karpuz, dirsekten sonra darlaşan uzun kol görülmektedir. Bedenin iki yanından krem rengi işlemeli yelek formunda, göğüs kısmı beyaz, vücut hatlarını ortada bırakan üst giysisi vardır. Kolun dar kısmıyla, işlemeli üs beden uyum içerisindedir. Beyaz renk taytı ile çorap ve patikleri birbirlerini tamamlamaktadır.

Resim 91: Fındıkkıran Balesi'nin Şeker Perisi Solosu

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Şeker Perisi Dansını yapmaya hazırlanan dansçının arkadaki dekor ile kostüm uyumunu görmekteyiz

Resim 92: Fındıkkıran Balesi'nin Şeker Perisi Solosu
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnedeki bulunan bütün dansçılar, Şeker Perisi'nin dansını izlemektedirler.

Resim 93: İkinci Perdenin Finali
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Final sahnesinde tüm dansçılar sahneye çıkıp beraber dans ederler.

Resim 94: Coda, Şeker Perisi ve Fındıkkıran'ın Dansı
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

İkinci perdenin final sahnesinde Şeker Perisi ve Fındıkkıran'ın Coda'sını görülür.

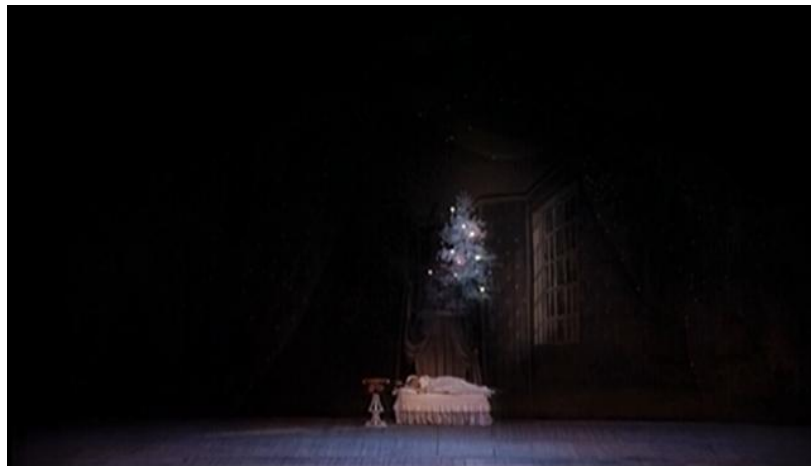
Resim 95: Sahnenin Final Dansı
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnenin final dansının sonunda tüm dansçılar pozlarını almıştır. Çiçek Valsi'nde dans eden erkek dansçılar, Clara'yı görkemli bir şekilde başlarının üstüne kaldırmışlardır.

Resim 96: Rüyanın Sonu, Eserin Finali
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sadece Şekerleme Ülkesi'ndeki dans eden ülke dansçıları ve Çiçeklerin Valsi'ndeki dansçıların katılmış olduğu bir geçiş yapılır. Bu geçişte sadece bayan dansçılar görev almaktadırlar. Clara'nın yatağında uyuması ve rüya görmesini anlatan bu bölümde beyaz ışık kullanılarak hafif karanlık bir ortam yaratılmıştır.

Resim 97: İkinci Perdenin Final Dansından Sonra Clara'nın Yatak Odası
Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Sahnede beyaz renkli lokal ışığı kullanılmıştır. Aynı zamanda bu ışığa destek olarak gece lambası görevi gören yılbaşı ağacının ışıkları da yanmaktadır.

Resim 98: Final Sahnesi Clara Uykusundan Uyanır.

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

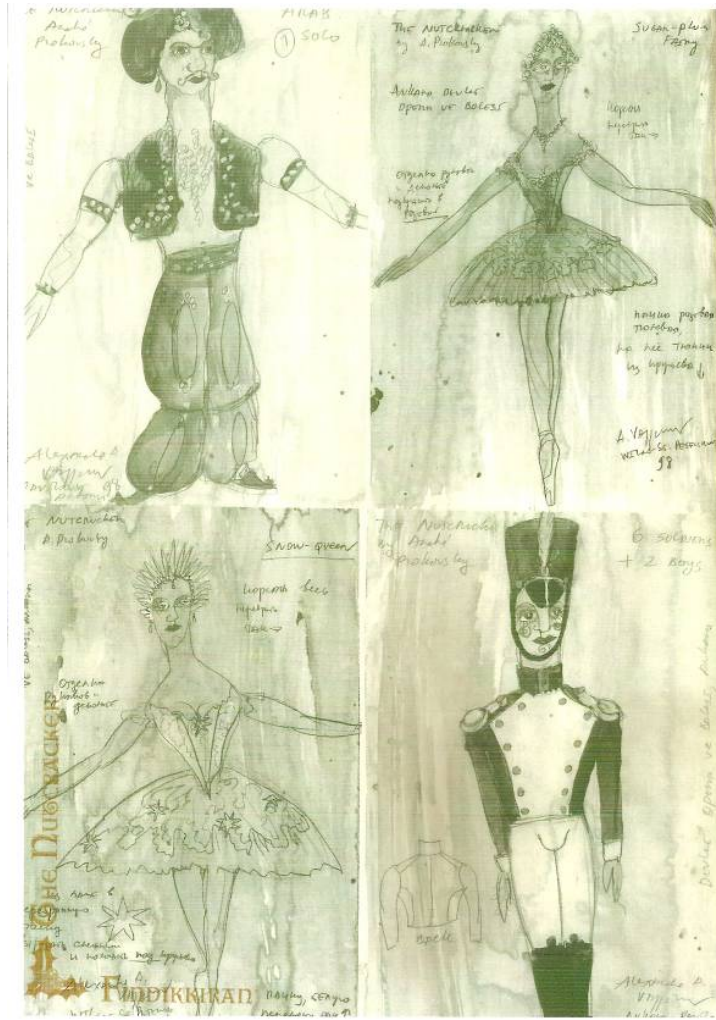
Resim 99: Final Sahnesi

Kaynak: Tchaikovsky - The Nutcracker DVD'si, Uyarlayan: Vasily Vainonen, Kirov Ballet, At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, 1994

Clara uykusundan uyanıp Fındıkkıran'ı kollarına alır. Başında çenesinin altından kurdele ile bağladığı kenarları fırfırlı, pamuklu kumaştan yapılmış beyaz bir uyku başlığı bulunmaktadır. Üzerinde kolları, dirseğe kadar uzun, önden düğmeli, bebek yakalı, kısa bir gömlek, gömleğin içinde ise diz altına kadar uzanan beyaz bir gecelik giydiği görülmektedir.

3.4. Fındıkkıran Balesi'nin Ankara ve İzmir Devlet Opera Balesi Koreografisine Göre Dekor, Kostüm Yorumları

Fındıkkıran Balesi'nin Türkiye'deki ilk Prömiyeri "1968-69 sezonunda, Ankara'da gerçekleşmiştir. Dame Ninette de Valois sahneye koydu, koreografisini ise Richard Glasstone Ivanov'un özgün koreografisine sadık kalarak yaptı." ⁵⁴ İzmir Devlet Opera ve Balesi'nde ise ilk olarak 20 Aralık 2003 tarihinde sahnelenen Fındıkkıran, o tarihten bu yana her yıl Aralık ayında sahnelenmektedir.

Çizim 2: Ankara Devlet Opera ve Bale Kostüm Çizimleri
Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındıkkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

⁵⁴ Zeynep Aksoy, "Şekerlemeler Diyarında Kar Taneleri", **Radikal Gazetesi**, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=1870, son güncelleme: 12.06.2009

Ankara Devlet Opera ve Bale'nin kostüm tasarımcısı tarafından 1998 yılında çizilen Arap Dansı, Şeker Perisi, Karların Dansı, Fındıkkıran'ın kostüm tasarımları görmekteyiz.

Arap Dansı kostümüne baktığımızda başında kostümle uyumlu bir şapka, vücudu açıkta bırakacak bir yelek, altında yeleğiyle uyumlu, cepli, dizleri lastikli bir şalvar, kollarında bantlar, kulaklarında küpeler görülmektedir. Arap Dansı kostümünün yanında bulunan Şeker Perisi kostümü tipik bir balerin tütüsünün özelliklerini taşımaktadır. Göğsü hafif açıkta bırakan kesimiyle iki yanlardan omuzlara ayrılan bir kostüm tasarlanmıştır. Ayrıca balerinin boynundaki kolye ve kostümü üzerindeki çiçek desenleri dansın geneliyle uyum içerisindedir. Arap Dansının hemen altındaki Kar Kraliçesi'nin kostümünü yorumladığımızda, Şeker Perisinin kostümünde gördüğümüz göğsü açıkta bırakan ve iki yanlardan omuzlara gelen askılı bir tütü, başa takılan taç dikkatimizi çekmektedir. Burada da kar tanelerini andıran desenlendirmelerle dansın ve kostümün birlikteliği hoş bir görünüm sunmuştur. Fındıkkıran'ın kostümünde kurşun askere benzeyen bir hava yaratılmıştır. Büyük, uzun başlığı ve dize kadar uzanan çizmeleri çok çarpıcıdır. Yanlarında apoletleri bulunan, boğazlı ve düğmeli ceket ve taytı ile askerlerin komutanı havası verilmiştir.

Çizim 3: Birinci Perde, Birinci Tablo İzmir Devlet Opera ve Balesi, Tayfun ÇEBİ'nin Çizimi
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi, Fındıkkıran Balesi Program Dergisi, İzmir, 20 Aralık 2003

Birinci perde, birinci tabloyu anlatan çizim 3’de, sahnenin ön ortasında büyük bir yılbaşı ağacı görülmektedir. Sağ ve sol yanlarda ikişerli toplamda dört adet kulis perdesi bulunmaktadır. Sağ arka tarafta karlı bir ev ve ağaçlar dikkat çekmektedir. Sofitadan sallandırılan yılbaşı süsleriyle ortam Noel gecesi için hazırlanmıştır. Çizimden de anlaşılacağı gibi dış mekân yaratılmaya çalışılmıştır.

Çizim 4: Birinci Perde, İkinci Tablo İzmir Devlet Opera ve Balesi, Tayfun ÇEBİ’nin Çizimi
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi, Fındıkkıran Balesi Program Dergisi, İzmir, 20 Aralık 2003

Birinci perde, ikinci tabloda iç mekânı andıran bir salon çizimini incelemekteyiz. Sahnenin sağ ve sol yanlarında kulis perdeleri yerleştirilmiştir. Sahnenin ortasında süslenmiş bir yılbaşı ağacı, altında hediyeler, sofitadan sarkıtılan süsler ve hediye paketleriyle süslenmiş salon görüntüsü bize bir Noel Partisini anlatmaktadır.

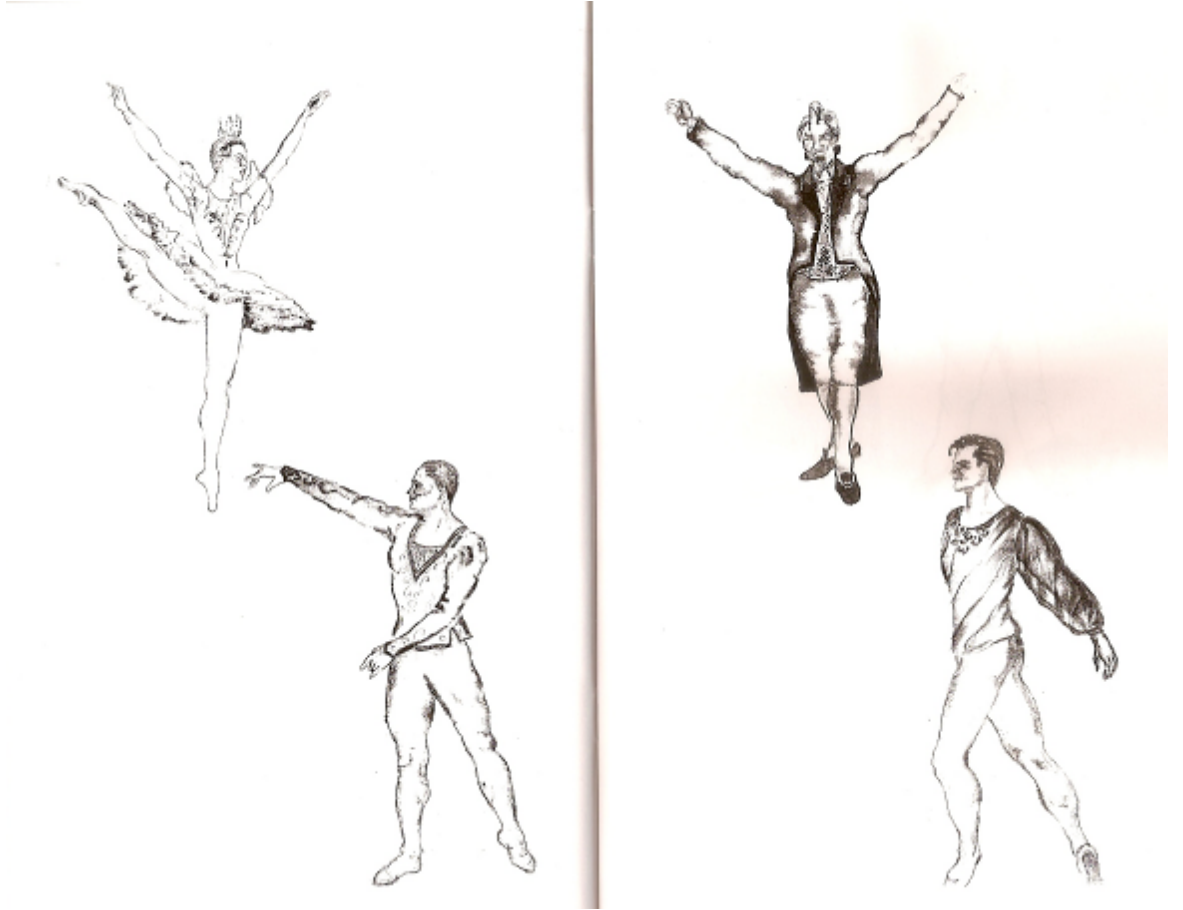

Çizim 5: İzmir Devlet Opera ve Balesi, Sevda AKSAKOĞLU Kostüm Çizimleri
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi, Fındıkkıran Balesi Program Dergisi, İzmir, 20 Aralık 2003

İzmir Devlet Opera ve Bale'nin kostüm tasarımcısı tarafından 2005 yılında çizilen Kurşun Asker, Çin Dansı, Kelebek Dansı, Arap Dansı kostüm tasarımlarına bakıldığında Kirov Balesi'nin sahnelenişindeki yorumlara benzerlikler dikkati çeker.

Çizim 5'te sol üst te görülen Kurşun Askerin kostümü orjinal eserde olduğu gibi; omuzları püsküllü ve apoletli, göğsün ortasından çapraz geçen iki kalın beyaz şerit, kalın uzun manşetli bir frak görülmektedir. Altında beyaz, uzun, bol bir pantolon, ayaklarında siyah ayakkabılar yer almaktadır. Çin Dansının kostümüne baktığımızda; Geleneksel Çin Mimarisinden esinlenilerek hazırlanmış bir başlık, göğüs bölgesini ve manşetleri koyu renkli tasarlanmış vücuda oturan yanları yırtmaçlı dar bir tunik ve altında dizden aşağısı bollaşan paçaları kol ve göğüs ile uyumlu, bilekleri açıkta bırakan bir pantolon dikkati çekmektedir. Kurşun Askerin altında Kelebek Dansı Kostümü için hazırlanan çizimde; Kelebeğin başını temsil eden bir başlık, dansçının üzerinde beyaz bir tayt tulum tasarlanmıştır. Bu tulum,

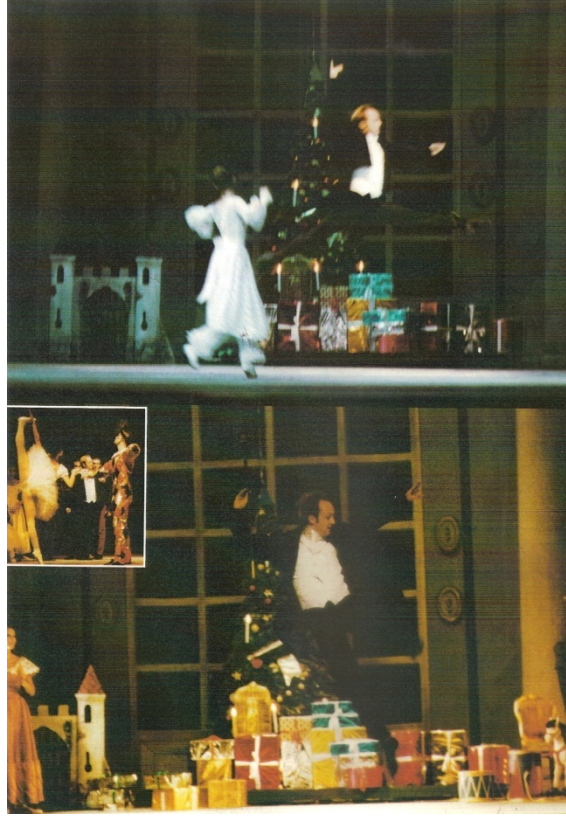
bedenin üzerinden vücudun etrafında dönerek uzanan şeritlerle hareketlendirilmiştir. Omzundan başlayarak tüm sırtını kapatan, kelebek kanatlarını andıran şekilde desenlendirilen bir pelerin bulunmaktadır. Arap Dansı kostümünde kültürün emel özelliklerini anımsatan başın ortasından bağlamalı bir sarık, kulaklarda küpeler, “V” yakalı, yaka kenarları kalın biyeli, biyenin uçlarından vücuda doğru yayılan desenlerle süslenmiştir. Belin önünde düğümlemiş ve uçları önden sakıtılmış bir şal ve altında uzun bol bir şalvar giymektedir.

Çizim 6: İzmir Devlet Opera ve Balesi, Sevda AKSAKOĞLU Kostüm Çizimleri
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi, Fındıkkıran Balesi Program Dergisi, İzmir, 20 Aralık 2003

İzmir Devlet Opera ve Bale'nin kostüm tasarımcısı tarafından 2005 yılında çizilen Şeker Perisi, Prens, Drosselmayer, Çiçeklerin Valsi sahnesi erkek dansçı kostüm tasarımları.

Şeker Perisinin kostümünde; karpuz kollu, önü işlemeli bir tütü görmekteyiz. Başındaki taç ile kostüm birbirlerini tamamlamışlardır. Drosselmayer'in kostümünde tasarlanan frag, içine giymiş olduğu gömlek ve tatyyla karaktere ağır, oturaklı bir hava yansıtılmıştır. Prens'in kostümünde detaylarında uzun kollu, kollarının yanları açıkta bırakan detaylarla hareketlendirilmiş "V" yakalı bir üst ve altına giymiş olduğu tayı dikkat çekmektedir. Çiçeklerin Valsi'ndeki erkek dansçıların kostümleri diğer kostümlere oranla daha sade tasarlanmıştır. Üzerlerinde uzun kollu, yakanın etrafına yerleştirilmiş çiçek motifleri bulunan bir üst ve altına giydikleri tayı hoş bir uyum sağlamıştır.

Resim 100: I. Perde; Parti Sahnesi

Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındıkkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

Resim 100'de sahnenin sol arka köşesinde oyuncak bir kale, kalenin yanında sahnenin tam arka ortasında süslenmiş büyük bir yılbaşı ağacı, altında hediye paketleri, yılbaşı ağaçlarının arkasında Neo-Gotik stile uygun, büyük çıtalı bir pencere bulunmaktadır. Sahnenin sağ arka köşesinde hediye paketleri ile uyum

içinde olan trampetler ve oyuncak sallanan at görülmektedir. Drosselmayer ve Clara'ya beyaz renkli lokal ışığı, Harlequin ve Colombine'ye sarı renkli genel ışık kullanılmıştır.

Clara'nın kostüm detaylarında, beyaz uzun karpuz kollu, belden eteği kloş kesimli, etek uçları firfırlı eteğin altında ayak bilekleri lastikli bir pantolon içlik, Drosselmayer'in kostümünde ise, siyah ceket, beyaz gömlek, roof yaka ve siyah pantolon görülmektedir.

Resim 100'de Clara ve Drosselmayer'i, detay görüntüde ise Harlequin ve Colombine yer almaktadır. Colombine'nin giydiği beyaz renkli, karpuz kollu tütünün sadeliği Harlequin'in giydiği kırmızı üzerine siyah, beyaz baklava desenli tulum ile tezatlık yaratır. Harlequin'in başında siyah beyaz bir başlık dikkati çekmektedir.

Resim 101: I. Perde, Parti Sahnesi

Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındıkkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

Resim 101'in yukarısında görülen bayan dansçılar, genel hatlarıyla küçük bir omuz dekoltesi, kolsuz, bedene oturan, belden kloş kesimli, etek uçları desenli ve firfırlı kostümler giymektedirler. Yakalarında geniş beyaz danteller ve bolerolar görülmektedir. Başlık olarak en çok dikkati çeken tül, firfırlı, başın ortasından çenenin altına bağlanmış, beyaz başlıktır. Başlığın çene altından bağlanan kurdelesini, geniş, beyaz ve boynu kapatacak kalınlıktadır. Sahnede görülen küçük dansçılardan kızlar, beyaz karpuz kollu, robadan kloş kesimli, iç pantolonlu giysiler giymişlerdir. Erkekler ise yüksek belli pantolonlar, üzerine kalın kumaştan gömlekler ve beyaz yakalar giymektedirler. Drosselmayer'in elindeki Fındıkkıran dikkat çekmektedir. Ayrıca sahnede genel, sarı ışık kullanılmıştır.

Resim 102: Kurşun Askerler

Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındıkkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

Kurşun askerlerin başlarında kırmızı uzun, önlerinde siyah siperlik ve önünde beyaz uzun tüy bulunan şapkalar, çene altından siyah bant ile oturtulmuştur. Üstlerinde; önleri beyaz üçgen parçaların düğmeler ile tutturulmasıyla oluşturulan kırmızı ceketler görülmektedir. Bu ceketlerin kollar öndeki beyaz parça ile uyumlu olarak beyaz manşetlerle hareketlendirilmiştir. Beyaz tayt ve siyah çizmeler askeri üniformaya gönderme yapmaktadır. Sağ ellerinde tuttıkları kılıçlar savaşı hazırlığı temsil etmektedir.

Sarı ve kırmızı genel ışık kullanılmıştır. Dekor olarak da sahnenin sol arka köşesinde büyük kale göze çarpmaktadır.

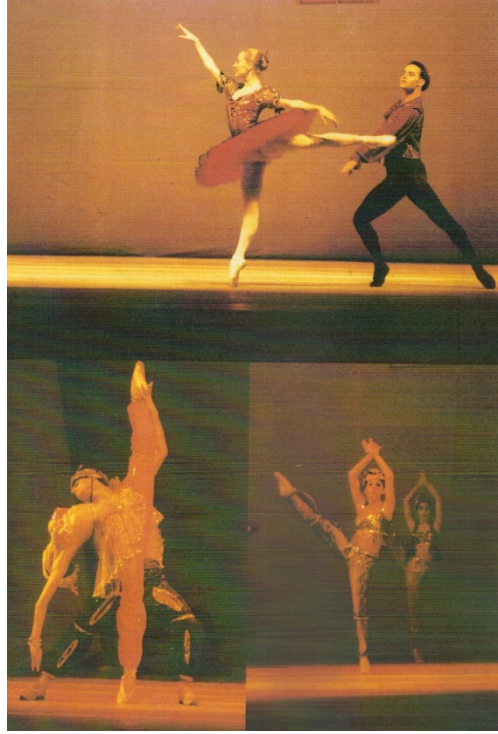

Resim 103: I. Perde; İkinci Sahne, Karlar Ülkesi, Ankara Devlet Opera ve Balesi Temsilinden Görüntüler
Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındıkkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

Clara ve Fındıkkıran'ın, Şekerleme Ülkesine giderken Karlar Ülkesinden geçerler. Bu sahnede kar taneleri ile beraber dans etmektedirler. Clara'nın beyaz askılı bir tütü, tütünün rengine uygun çorap, Fındıkkıran Prens'in beyaz renkli karpuz kollu bir gömlek, beyaz tayt ve patik giydiğini görüyoruz. Kar taneleri ise başlarında beyaz taç, askılı kollarında küçük beyaz tüllerden oluşan aksesuarlar takmaktadırlar. Üst bedeni vücuda oturan, bileğe kadar uzanan uzun, beyaz elbiseleriyle Clara ve Fındıkkıran Prens ile uyum içindedirler.

Dekor olarak sahnenin arka ortasında büyük, yeşil süslenmiş ve ışıklandırılmış bir yılbaşı ağacı, ağacın sağ ve sol yanlarında mermer görünümü verilmiş heykeller dikkat çekmektedir. Sofitadan kar yağdırılarak dans ile bütünlük

sağlanmıştır. Işık olarak beyaz renk ve karlı bir kış akşamını yansıtmak için sisler kullanılmıştır.

Resim 104: İspanyol ve Arap Dansları

Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındikkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

İspanyol Dansı'nda bayan dansçı, kırmızı, bedeni üste oturan, karpuz kollu, siyah dantel işlemeli İspanyol desen ve renklerini taşıyan bir tütü giymektedir. Beyaz çorap ve beyaz pointlerle kostümü güzel bir beraberlik içindedir. Erkek dansçı, bol kollu, koyu kırmızı gömlek, kırmızı işlemeli yelek, siyah tayt ve patik ile uyum içerisindedir.

Arap Dansı'ndaki bayan dansçıların üzerinde mor, dore, parlak renkli bir bustiyer, bustiyerin alt biyesinde sallantılı işlemler vardır. Dizden ve ayak bileğinden lastikli, yırtmaçlı bir şalvar Arap tarzını yansıtmaktadır. Bayan solist dansçının üzerinde fuşya renkli yarım bir bustiyer, üstünde parlak desenli şifon bir etek, altında şalvar bulunmaktadır. Erkek dansçının kostümü ise bayan dansçı ile kombine olup, üzerinde beyaz şifon işlemeli bir gömlek, koyu mavi renkte yırtmaçlı, yırtmaçlarının olduğu yerlerde dore pullarla desenlendirilmiş şalvar kullanılmıştır. Başlarında başlıklar bulunmaktadır.

Işık olarak kırmızı ve sarı lokal ışıklar tercih edilmiştir. Arap Dansında Ankara Devlet Opera Balesinin koreografik açıdan değişiklikler görülmektedir. Kirov Balesine baktığımızda dört bayan dansçı, bir bayan solistten oluşan Arap Dansı Ankara Devlet Opera ve Balesi'nde bayan dansçılara ek olarak bir erkek solist dansta yer almaktadır.

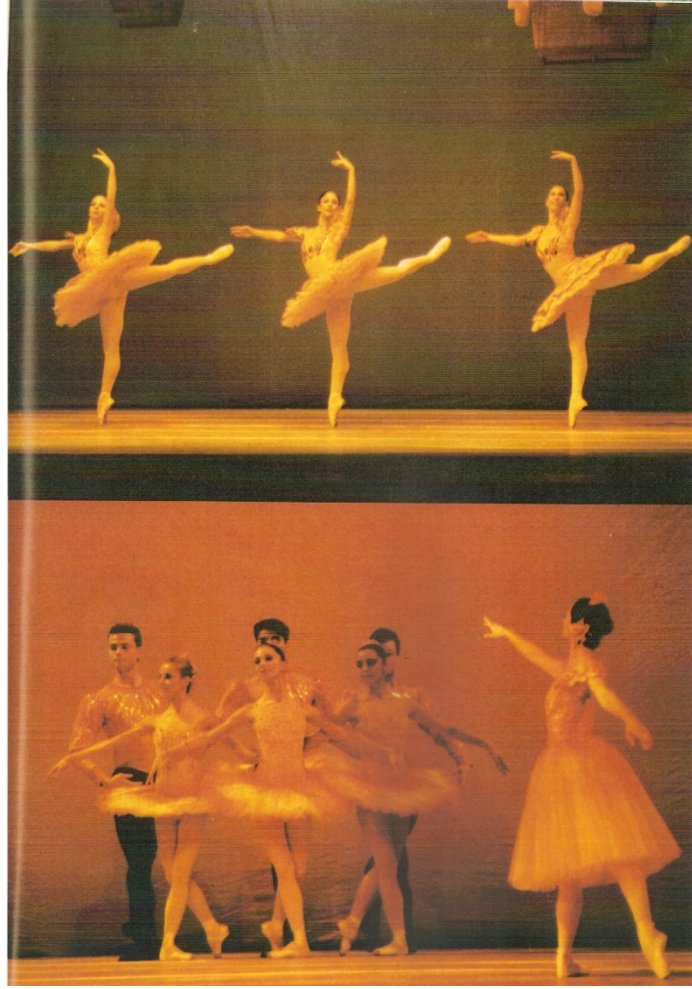

Resim 105: II. Perde; Şekerlemeler Ülkesi'ndeki Rus Dansı
Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındıkkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

Rus Dansı kostümlerine baktığımızda kırmızı, yakaları, manşetleri ve göğüs cepleri dore, yakadan sol omuza uzanan dore işlemeli düğme ve biyeler bulunmaktadır. Bellerinde siyah, dore düğmeli kemerler, altlarında siyah şalvar tipi bol pantolonlar ve çizmeler görülmektedir.

Dekor olarak uçan balonların üzeri boyanarak desenlendirilmiş ve halatlarla tutturulan sepetler kullanılmıştır. Sahnede kırmızı, sarı ve turuncu ışıklar tercih edilmiştir.

Rus Dansında V. Vainnonen'in koreografisinde iki bayan bir erkek dansçı tarafından yapılan dans Ankara Devlet Opera ve Balesi'nde üç erkek dansçıya uyarlanmıştır.

Resim 106: Çiçeklerin Valsi ve Solistleri

Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındıkkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

Çiçeklerin Valsi'ndeki solist erkek dansçıların üzerlerinde karpuz kollu, dirsekten bileğe doğru dar, yuvarlak yakalı, dar, pembe, parlak gömlekler, altlarında siyah tayt ve patikler bulunmaktadır. Bayan solist dansçıların firfırlı, dantel askılı, kalp şeklinde straplez, işlemeli bir üst beden, altlarında çok katlı tütüler giymektedirler. En üst katı danteller ve işlemelerle desenler yapılmıştır.

Resim 107: Çiçeklerin Valsi Corps de Balesi, Clara ve Fındıkkıran
Kaynak: Ankara Devlet Opera ve Balesi Kitapçığı, Fındıkkıran Balesi, Ankara, 19 Aralık 1998

Resim 107’de üst kısımda görülen Şeker Perisi’nin kostümünde; pembe parlak kumaştan askılı üst bedeni olan, pembe renkli tütü giymektedir. Erkek dansçı ise “V” yakalı, bol, uzun kollu, kollarının uçları fırfırlı, parlak bir gömlek giymektedir. Altında beyaz bir tayt ve patik bulunmaktadır.

Resim 107’de Çiçeklerin Valsi’ni gösteren fotoğrafta boyundan askılı, askılarının üzerinde fırfırlar olan, kalp şeklinde straplez dar üst beden ve bu bedene dikilmiş çok katlı uzun tül etek dikkati çekmektedir. Üst beden dantel çiçekler applike edilerek desenlendirilmiştir. Uzun tül eteklerin rengi ise belden itibaren pembe renkli, etek ucuna gittikçe beyazlaşmaktadır.

Resim 108: I. Perde, Parti Sahnesi, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları,
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Timur Varlıklı, Kişisel Arşivi, 2008

Resim 108’de Drosselmayer, Clara ve Firtz’i görmekteyiz. Drosselmayer’in giysisi parlak gri bir takım elbisedir. Bu takım yine gri renkli bir yelek, beyaz bir gömlek ve siyah kurdele şeklinde bir kravat ile tamamlanmıştır. Clara’nın üzerinde beyaz, karpuz kol ile başlayan, dar olarak devam eden uzun kollu, yakası fırfırlı, vücuda oturan, eteği diz altına uzanan kloş kesilmiştir. Beyaz çorap ve pointler ile beyaz görünüm devam etmektedir. Clara’nın başında beyaz, çiçek şeklinde kurdeleli bir toka bulunmaktadır. Fritz’in kostümü ise; Beyaz yuvarlak kenarlı ceket ve diz altına uzanan beyaz pantolon ile tamamlanmaktadır. Beyaz çorap ve patikler Clara’nın kostümü ile uyum sağlamakta, gecenin karanlığına tezat oluşturmaktadır.

Dekor olarak, sahnenin arka ortasında büyük süslenmiş ve ışıklandırılmış bir yılbaşı ağacı, ağacın altında hediyeler, sallanan bir at görülmektedir.

Resim 109: İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları, 2008
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Şencan Semerci, Kişisel Arşivi, 2008

Ülke danslarını sergileyen dansçılar dizleri üzerine oturmuşlar; Clara ve Fındıkkıran'ı sevgiyle kucaklarlar. Dekorlarda ise Çanlar, Kar taneleri, küp şeklinde kar desenli aksesuarlar sofitalardan sallandırılmıştır. Sema perdesi ise soyut desenli, kahve, sarı, yeşil tonlarında kar görünümü verilerek desenlendirilmiştir.

Resim 110: II. Perde; Dekor, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları

Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Şencan Semerci, Kişisel Arşivi, 2008

İkinci perdenin başında dansçılar yapılacak danslardan önce sahneye çıkarak bir karşılama yaparlar.

Beyaz rengin hakim bu sahnede, sahnenin arka ortasında büyük süslenmiş bir yılbaşı ağacı ve sofitadan sarkıtılan hediye paketleri, trampetler görülmektedir. Ülkelerin danslarını yapan dansçılar kendi yaptıkları ülkenin dansına uygun olarak giyinmişlerdir.

Resim 111: Şekerleme Ülkesi'ndeki Ülke Danslarını Yapan Dansçılar, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları, 2005

Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Şencan Semerci, Kişisel Arşivi, 2005

Resmin soldan sağına doğru, Mirlitons Dansı, Rus Dansı, Çin Dansı, Arap Dansı ve İspanyol Dansını yapan dansçılar görülmektedir.

Mirlitons Dansçıları 17. y.y'ın ikinci yarısı kostümlerini andıran giysiler giymektedirler. Erkek ve Bayan dansçıların başlarında beyaz peruklar bulunmaktadır. Bayan dansçının peruğunda bir taç, erkek dansçının peruğunda ise arkadan toplanmaya yarayan siyah bir kurdele görülmektedir. Erkek dansçı hakim yakalı krem rengi, uzun kollu bir frak giymektedir. Bu ceketin altında diz altına uzanan yine krem rengi kumaştan dikilmiş bir pantolon görülmektedir. Bu pantolonun paçaları beyaz bir çorap ile sıkıştırılmıştır. Bayan dansçının üzerinde Dirseğe kadar dar kollu, dirsekten sonra tük fırfırlar dikilmiş, bedene oturan “U” yakalı altın rengi desenli, üst bacağı kadar uzanan bir üst beden bulunmaktadır. Belden bir kemer ile vücuda oturtulmuş bu üst bedeni dizin üzerinde tül den bir etek tamamlamaktadır. Beyaz çorap ve pointler dönem kostümünü tamamlamaktadırlar.

Rus Dansını sergileyen bayan dansçının üzerinde beyaz ince kumaştan, uzun, bol kollu bir gömlek bulunmaktadır. Belinde korse şeklinde altın rengi bir parça ile tamamlanan bu kostümde dizin üzerine kadar uzanan tül bir etek yer almaktadır.

Başında Rus stili dik bir başlık yer almaktadır. Erkek dansçının başında gri küçük bir başlık, üzerinde gri uzun dar kollu, dar bir ceket görülmektedir. Bu ceket omuzlardan ve belden kemerler ile tutturulmuştur. Altında krem rengi tayt ve sütlü kahve çizmeler ile tamamlanmaktadır.

Çin dansını sergileyen dansçılardan bayan dansçının üzerindeki kostüm, geleneksel Çin tarzını yansıtan reglân kesimli uzun dize kadar ve bu kesime takılmış uzun kollar yer almaktadır. İki yanında yırtmaç bulunan bu üst giysinin kol manşetlerinde, yaka kesiminde ve ceplerde altın rengi biyeler kullanılmıştır. Başında beyaz peruk bulunmaktadır. Erkek Çin dansçısının başında külah şeklinde geniş kenarlıklı mor bir şapka, üzerinde ayrı bir parçadan oluşan geniş yakalı, omuzdan bileğe gittikçe bollaşan kolları olan, belinden kemerle büzülmüş bir gömlek, altında bordo bol bir pantolon görülmektedir.

Resim 112: Grand Pas de Deux ve Coda'dan sonraki Final Sahnesi, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları

Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Şencan Semerci, Kişisel Arşivi, 2008

Sarı, kırmızı ve turuncu renklerin kullanıldığı bu sahnede tüm ülke dansçıları coda yaptıktan sonra sahnedeki pozlarını almış bulunuyorlar.

Arap Dansçılarında, bayan dansçının başında krem rengi topuzu saran, kenarları fırfırlı bir toka, üzerinde yarım kollu, göğüs dekolteli göğüs altında biten altın rengi işlemeli, kırmızı bir bustiyer, Belinde bir kemer ile tutturulmuş kalçanın etrafını saran ön taraftan uçları sarkan bir kuşak, altında da ayak bileğine doğru daralan kırmızı bir şalvar görülmektedir. Erkek dansçının başında ön ortasında sorguç ile hareketlendirilmiş bir sarık, kısa kollu parlak krem renkli kısa kollu bir gömlek üzerine, altın rengi işlemler bulunan bir korse, belinde altın renkli üçgen şeklinde bir kemer ve altında parlak yeşil saten, diz altına kadar uzanan bir şalvar yer almaktadır.

İspanyol Dansçılardan bayan dansçının üzerinde kalp şeklinde straplez şeklinde bedene oturan, göğüs kısmında altın rengi işlemeli, üst kısmı kırmızı tül fırfırlarla süslenmiş, üst katı kırmızı tül, altı siyah tül etekten oluşan bir tütü dikkati çekmektedir. Omuz bölgesi çıplak fakat dirseğin üzerinden el bileğine kadar uzanan siyah tülde bir eldiven giymektedir. Bu eldivenin üst kısmı siyah tül fırfırlar ile hareketlendirilmiştir. Erkek dansçının üzerinde uzun kollu, ön kısmı altın rengi işlemeli kırmızı bir cepken, içinde beyaz bir gömlek, gömleğin yakasında siyah kurdele, altında göğüs altından itibaren yüksek belli dar bir pantolon görülmektedir.

Resim 113: Çiçeklerin Valsi, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Şencan Semerci, Kişisel Arşivi, 2008

Pembe, beyaz, kırmızı, somon ve sarı renklerin kullanıldığı Çiçeklerin Valsi'nde erkek dansçılar bol kollu, vücuda oturan beyaz bir üst giymektedirler. Sol kolların arksından bele kadar uzanan uzun şifon pelerinler dikkat çekmektedir. Altlarında beyaz tayt ve beyaz patik bulunmaktadır. Işık olarak sarı, beyaz ve pembe tonlar kullanılmıştır.

Resim 114: Çiçeklerin Valsi, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Şencan Semerci, Kişisel Arşivi, 2008

Kızların Kostümlerine baktığımızda, üst bedenleri vücuda oturan kalp şeklinde askılı, bileğe kadar uzanan uzun kabarık, beyaz tül elbiseler ve elbiselerle uyumlu çoraplar görmekteyiz. Korsaj, bel ve etekdeki pembe, somon çiçekler, dansın adında olduğu gibi çiçekleri temsil etmektedir. Bel kısmında çiçeklerle “V” şekli oluşturulmuştur.

Işık olarak pembe, sarı ve beyaz renkler kullanılmıştır.

Resim 115: Grand Pas de Deux, İzmir Devlet Opera ve Balesi Dansçıları
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Şencan Semerci, Kişisel Arşivi, 2008

Grand Pas de Deux'un doruk noktası olan bölümde Şeker Perisi ve Fındıkkıran Prens, Çiçeklerin Valsi'ndeki erkek dansçıların yardımıyla yukarı kaldırılmışlardır. Çiçeklerin Valsi'ndeki bayan dansçılar diyagonal çizgide diz üstü oturmaktadırlar.

Sahnedeki sarı, beyaz ve somon renklerinin kullanıldığı ışıklar, müziğinde yardımıyla büyük bir ihtişam sağlamıştır.

Resim 116: Grand Pas de Deux'un Coda'sı
Kaynak: İzmir Devlet Opera ve Balesi Bale Sanatçısı, Şencan Semerci, Kişisel Arşivi, 2008

Resim 116’da Şeker Perisi ve Fındıkkıran Prens, Grand Pas de Deux’u tamamladıktan sonra Pas de Deux’un Coda’sını yapmaktadırlar.

Görüldüğü gibi Ankara ve İzmir Devlet Opera Balesi dekor ve kostüm yorumları, konuya bağlı kalınarak yapılmıştır. Ankara Devlet Opera ve Balesi’nin kostüm çizim yorumlarında ayrıntılar çok ön plana çıkmamaktadır. İzmir Devlet Opera ve Balesi’nin kostümleri daha ayrıntılı olarak çizilmiştir.

Her iki yoruma baktığımızda, dönemin özelliklerini kostüm ve dekorlara yansıttıkları görülmektedir. Tayfun Çebi’nin yaptığı İzmir yorumunda dekor tasarımını genel olarak sadeleştirilmiş bir biçimde ele almıştır. Sahnede dekor elemanı olarak büyük bir yılbaşı ağacı ve sofitadan sarkıtılan süsler kullanmıştır. (Bkz. Çizim 3 – Çizim 4) Buna karşılık Ankara’daki dekorlar, Kirov Operası’nın dekorlarıyla benzerlikler göstermektedir. Diğer uygulamalarda yapıldığı gibi oyunun geçtiği dönemin mimarisini yansıtan büyük pencereli, geniş salonunu andıran dekorlar karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Fındıkkıran Balesi'nin ekip çalışması, belli bir dramatik konu üzerine oluşturulan koreografinin Çaykovski tarafından müziklendirilmesiyle başlar. Petipa – İvanov ikilisinin koreografisini yapmış olduğu eser ilk kez Rusya da Marinski Tiyatrosu'nda sahnelendikten sonra, değişik koreograflar tarafından yeniden ve yeniden yorumlanarak günümüze kadar gelmiştir.

Fındıkkıran'ın popülerliği büyük oranda Çaykovski'nin bestelediği müziğin içerdiği olağanüstü zenginlik ve müziğin hazırlanmış olan koreografik yapıyla öz ve biçim olarak gösterdiği uyumdaki başarısından kaynaklanmaktadır. Bu görkemli müzikle seyirciyi adeta büyüleyen Çaykovski, basit bir masalı muhteşem bir gösteri şölenine dönüştürmüştür. Bu müziklere hiç dokunmadan zaman içinde yeni yorumlarla küçüklü büyüklü değişimlere yönelen koreografların yarattığı danslar ve hareket düzenleri Fındıkkıran'ı neredeyse tüm zamanların gözde balelerinden biri konumuna yükseltmiştir. Bugüne kadar popülerliğini artırarak gelmesini sağlayan en önemli yorumlayıcılar arasında Vasily Vainonen, George Balanchine, Rudolf Nureyev gibi ünlü isimlerin bulunduğunu saymak yeterli olacaktır. Fındıkkıran, Batı dünyası için çok önemli olan Noel ruhunu tema olarak ayrıntılarıyla işleyen tek önemli bale yapıtı konumundadır. Balenin özellikle yılbaşı programlarının değişmez yapıtı olarak değerlendirilmesinin kökeninde bu özelliğini vurgulamak gerekir.

Baleyi ortaya çıkartan Marius Petipa – Lev İvanov ve Çaykovski'nin özel yaşamlarındaki sorunlar, balenin yaratı sürecinde zor dönemler geçirilmesine yol açmıştır. Petipa'nın hastalığı, İvanov'un maddi sorunları ve Çaykovski'nin bunalımlar, sıkıntılar ve acılar içerisindeki bir ruh hali, Fındıkkıran Balesi'ni başlı başına bir yaratı serüveni haline getirmiştir. Fındıkkıran Balesi, bu üç büyük yaratıcının son kez bir araya gelip sanat dünyasına verdikleri bir armağan olarak kabul gördü. İlk temsillerden sonra Petipa ve Çaykovski'yi acımasızca eleştirenler bile zamanla eserin kazandığı haklı başarılarından sonra saygıyla sustular.

Eseri, görsel bir şölen haline getiren müziğinin, danslarının yanı sıra dekor ve kostümlerin göz alıcı, seyirciyi seyrederken büyüdü dünyalara götüren özellikleriydi. Daha sonraki gösterimlerinde koreografların yorumları, sanatçıların performansları ve beyaz bale olma özelliklerinden gelen ayrıntılar Fındıkkıran'ı bale repertuarının seçkin yapıtlarından biri konumuna getirmiştir.

1917 de gerçekleşen Ekim Devrimi yalnızca Rusya'da değil tüm dünyada yeni gelişmelerin kaynağı oldu. Büyük Rus İmparatorluğu yıkılmıştı. Rus Çarı'nın gözdesi olan İmparatorluk Tiyatrosu'nun önde gelen sanatçıları yavaş yavaş Rusya'yı terk ederek Avrupa ve Amerika'ya gitmeye başlamışlardı. George Balanchine'de bunlardan biriydi. Ünlü dansçı önce Avrupa'da daha sonra Amerika'da sanat hayatını devam ettirdi. Balanchine, Amerika'da kendini ve sanatını istediği noktaya taşıyacak, bütün dünyada ses getirecek bir klasik eser yaratmak istiyordu. Çocukluğunda oynadığı Fındıkkıran Balesi'ni anımsadı.

Baleyi neredeyse unutulduğu eski raflardan alıp tekrar yorumlayan Balanchine; özellikle kostüm ve dekorlar üzerindeki yenilemeleriyle, o döneme kadar vasat bir bale olarak görülen Fındıkkıran Balesi'nin yıldızını adeta yeniden parlatmıştır. Ayrıca 1954 yılından beri her yıl Noel'de, New York City Bale'sinde sahneye koyduğu eserin, televizyonda yayınlanmasını da sağlamıştı Balanchine. Sonuçta çok geniş kitlelere ulaşan Fındıkkıran Balesi'nin, bütün dünyada sevilerek oynanan Yılbaşı Klasığı olarak repertuarlara alınmasında Balanchine'nin büyük katkısının olduğunu vurgulamak gerekir.

1950'lili yıllar da Londra Festival Balesi'nde Fındıkkıran Balesi'ni Anton Dolin'in yeni bir yorumuyla sahneye konduğunu da biliyoruz. Rus İmparatorluk Tiyatrosu'nun eski sanatçıları gittikleri her ülkede ortak tema olan Noel'i anlatan Fındıkkıran Balesi'ni sahneliyorlardı. Böylece Fındıkkıran Balesi her ülkede Noel zamanı büyük küçük herkesin severek izlediği, hoşlandığı klasik bir bale eseri konumuna yükseldi.

Fındıkkıran'ın ilk sahnelenişinde; ciddi bir operadan sonra bir akşam eğlencesi olarak sunulan bale, İmparatorluk Tiyatrosu'nun o zaman rekabet içinde olduğu Paris Operası'nı bastırma yönündeki bir girişimi olarak da nitelendirilmiştir. Fındıkkıran, Çaykovski'nin birlikte gösterilmesi için yazdığı Iolanthe Operası'ndan, ilk onbir gösterim sonrasında ayrılmıştır. Böylece Fındıkkıran tek bir eser olarak repertuarlardaki varlığını sürdürmüştür.

Öykülerin içerikleri ve librettoların dramatik özelliklerini çözümlenmeye başladığımızda karşımıza şöyle bir görünüm çıkmaktadır: Birinci perde, Yılbaşı partisinde geçer. Yılbaşı ağacının altındaki hediyeler çocuklara sunulmuş; herkes Noel sevincini yaşamaktadır. Genç Clara ve erkek kardeşi Fritz'in vaftiz babası olan Drosselmayer çocuklara kendi yapmış olduğu hediyeleri getirmiş ama en özel hediye Clara'ya saklamıştır. Bu hediye bir Fındıkkıran'dır. Clara, Fritz tarafından zarar verilen Fındıkkıran'a fazlasıyla ilgi gösterir. Misafirler gittikten sonra, Clara Fındıkkıran'a bakmak için geri döner. Fareler tarafından saldırının başladığını görür. Çok korkar. Saat gece yarısını gösterdiğinde ortam değişir. Gerçek dünyadan sihir dünyasına geçiş başlar. Eşyalar büyür. Fındıkkıran canlanır. Fareler ve oyuncaklar arasında savaş başlar. Clara, Fındıkkıran ve oyuncakları kurtarır. Fındıkkıran yakışıklı bir Preense dönüşür. Clara'yı yaşadığı ülke olan Konfituerenburg'a davet eder. Yılbaşı ağacının dallarından, çam ağaçlarının arasından Karlar Ülkesi'nden geçerek Konfituerenburg'a varırlar. İkinci perde de; Şeker Perisi'nin, Fındıkkıran ve onun kurtarıcısı Clara'nın şerefine Konfituerenburg'da düzenlediği eğlenceleri izleriz. Bale genel bir dans, Grand Pas de Deux ve rüyadan uyanış ile sonlanan bir yapıyı izleyerek tamamlanır.

Yapıtın kurgusu kötü ve iyi karakterlerin çatışmasını; iyilik ve sevginin kötülüğü yenmesi sonucunda ortamın huzur içeren bir temaya bürünmesini; yer yer izleyenlere mutluluğu, heyecanı ve korkuyu hissettiren ayrıca küçük bir kızın çocukluktan genç kızlığa geçişini, hayallerini anlatan bir konu üzerine oturtulmuştur.

Müzikal yapı üzerine yaptığımız değerlendirmede, daha yakından incelendiğinde olayın örnek olarak seçtiğimiz sahnelerindeki orkestrasyonu, melodik,

dramatik, özü ve hareket düzenini destekleyici bir nitelik taşıdığı belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Fındıkkıran Balesi'nin, kaybolmadan günümüze kadar değerini artırarak gelmesinin ve yeni yıl klasiği olmasının en büyük nedenlerinden biri, Çaykovski'nin müziğinin günümüzde de en güzel bale müziği olarak kabul edilmeye devam etmesidir denilebilir. Bu eserde, bir an hüznün, bir an neşe, bir an korku ve bir an sevinç vardır. Çaykovski'nin bestelediği müziği dinlerken, insanı saran, derinden etkileyen ritmi, renkli tonları ve melodinin kıvrak varlığıdır. Dünyanın birçok ülkesinde, senfoni orkestralarının yeni yıl konserlerinde repertuarlarına aldıkları, vazgeçilmez müzikler arasında Fındıkkıran Balesi Süiti; “Arap ve Çin Dansları”, “Şeker Perisi'nin solo müziği”, “Çiçeklerin Valsi” her zaman yer almaktadır. Şeker Perisi'ne ilham veren çalgı olan Çelesta'nın özgün tınısı, günümüzde artık Noel ve Şeker Perisi ile bütünleşmiş gibidir.

Eseri sahne tasarımı açısından irdelediğimizde, 18. y.y.'ın ikinci yarısının Fransız dönemi giysi özelliklerini taşıdığını görmekteyiz. Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan Incroyables akımından, dönemin sanatçılarının etkilendiğini anlaşılmaktadır. Birinci perde de bu akımın izlerini taşıyan kostümler seyirciyi etkisi altına almıştır. Anne, baba ve çocuklar için Directoire stilindeki kostümlerin varlığı, ayrıca yaşlı karakterleri oynayan dansçılar için Rococo tarzı gösterişli kostümlerin tercih edildiğini görüyoruz. Her ne kadar ilk sahnelendiği zamanki görkemli dekor ve kostümler olmasa da Fındıkkıran Balesi'nin sahneleri her zaman için renkli, canlı, hareketli neşeli bir hava içerisinde yapıla geldiği de bir gerçektir. Karlar Valsi'nde, yağın karları anımsatması için beyaz, buz mavisi renkler kullanılmış; bunun sonucunda da ortaya dans ve konuyla bütünleşmiş bir kostüm, dekor uygulaması çıkarmıştır. Şekerlemeler Ülkesi'ndeki, çok canlı, renkli şekerleri andıran dekor ve kostümler konuyla birebir örtüşmektedir. Çiçeklerin Valsi'de ise, pembe gibi adına yakışan renkler, kostümler ve dekorlarla bütünlük sağlanmıştır. Eserin tamamına bakıldığında kostümler gösterişli, soylular tarafından kullanılan dönemin popüler giysileri, peruklar, fraklar, uzun kabarık abartılı elbiseler Fındıkkıran Balesi'nin vazgeçilmezleri arasındadır. Dekorlar tamamen 18. y.y.'ın etkilerini taşımaktadır.

Büyük, üst tarafları kubbeli, nişli duvarlar, Fransız pencereler Neogotik stile uygun mimari formlarını anlatmaktadır.

Bale eserleri arasında en çarpıcı olan Fındıkkıran Balesi, bir kutlama ve bir festival eseridir. İzleyen herkesi derinden etkileyen; müzik, müzikle uyumlu olan koreografinin kalitesi, mimik bütünlüğü ve konunun temasıdır. Esere konu olan; yılbaşı kutlaması, yer yer çocukların sahne alması, renkli divertismanların bulunması Fındıkkıran Balesi'ni daha da çekici hale getirmiştir. Seyircileri, çocukluklarına ve masallara götürmesi sonucunda nostaljik anlar yaşatan Fındıkkıran, o çağın en ünlü koreografları ve bestecisi tarafından yaratılmıştır.

Günümüzde klasik anlamda daha iyisinin olmaması, Fındıkkıran Balesi'ni, özellikle Noel zamanının vazgeçilmez klasikleri arasına sokmuştur. Bu nedenle de Fındıkkıran, her geçen yıl ününe ün katarak sahnelenen bir Noel Klasığı haline gelmiştir. Büyük yapıtların rastlantılardan çok özenli, incelikli ve sabırlı ustalıkların ürünü olduğu gerçeği bu incelememizle birlikte bir kez daha kendisini kanıtlamış olmaktadır.

KAYNAKÇA:

ANSİKLOPEDİLER:

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt No: VI, Ana Yayıncılık A. Ş., 1987, 1992, 620 S.

Grolier International Americana, Cilt No: III, Medya Holding A. Ş., İstanbul, 1993, 415 S.

DERGİLER:

Çıkıgil, Necla; “Fındıkkıran Balesi Üzerine”, **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir Devlet Opera ve Balesi Program Dergisi**, Sayı: 98, İzmir, Aralık, 2003, 42 S.

Çiftçioğlu, Vefa; “Çaykovsky’nin Rüyası”, P.I. Çaykovsky Fındıkkıran Balesi, **T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi**, Ankara, 19 Aralık, 1998, 20 S.

Mcmillen, Geyvan; “Fındıkkıran Balesi Üzerine” **Opera Bale Dergisi**, İstanbul Devlet Opera Balesi Müdürlüğü Yayınları, Sayı:18, Ocak 1998, 44 S.

Prokovsky, Andre; “Tarihsel Bir Bakış”, **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Program Dergisi**, Ankara, 19 Aralık, 1998, 20 S.

DVD:

Tchaikovsky, **The Nutcracker**, Kirov Ballet At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, Libretto by Marius Petipa Choreography and Libretto Adapted by Vasily Vainonen.

DVD KİTAPÇIĞI:

Tchaikovsky, **The Nutcracker**, Kirov Ballet At the Mariinsky Theatre, St. Petersburg, Libretto by Marius Petipa Cheoreography and Libretto Adapted by Vasily Vainonen, DVD Kitapçığı, 1994, 23 S.

KİTAPLAR:

Balanchine, George and Mason, Francis; **101 Stories Of The Great Ballets The Scene By Scene Stories Of The Most Popular Ballets, Old And News**, First Anchor Books Edition, A Division Of Random House Inc., New York, 1989, 541 S.

Bentley, Toni; **Costumes by KARINSKA**, Harry N. Abrams Inc. Publishers, New York, 1995, 192 S.

Clarke, Mary; Crisp, Clement; **The Ballet Goer's Guide**, Alfred A. Knopf Inc., New York, 1981, 367 S.

Deleon, Jak; **Kısa Bale ve Modern Dans Tarihi**, Birinci Basım, Altın Kitaplar, İstanbul, 1993, 296 S.

Fenmen, Beatrice; **Bale Tarihi**, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları 2, Ankara, 1986, 65 S.

Fisher, Jennifer; **Nutcracker Nation: How an Old World Ballet Became a Christmas Tradition in the New World**, Yale University Press, Haven and London, 2003, 230 S.

Hoffmann, E. T. A.; **Nutcracker and Mouse King**, Dumas, Alexandre; **The Tale of The Nutcracker**, First Published, Penguin Classics, London, 2007, 155 S.

Prokovsky, Andre; **Tarihsel Bir Bakış**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998, 20 S.

Say, Ahmet; **Müzik Tarihi**, İkinci Basım, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1997, 565 S.

Şengezer, Osman; **Bence Dekor ve Kostüm**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1999, 125 S.

Wiley, Roland John; (**The Life and Ballets of Lev Ivanov Choreographer of the Nutcracker and Swan Lake**), First Published, Clarendon Press Oxford University Inc., New York, 1997, 344 S.

Wiley, Roland John; **Tchaikovsky's Ballets, Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker**, First Published, Clarendon Press Oxford University Inc., New York, 1985, 429 S.

İNTERNET KAYNAKLARI:

Deneme Sahnesi, **Tiyatroda Kostüm**,

http://www.denemesahnesi.com/forum_posts.asp?TID=525&get=last,

son güncelleme: 12.06.2009

E.T.A Hoffmann, Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/E._T._A._Hoffmann,

son güncelleme: 15.04.2009

Fındıkkıran Balesi, Wikipedia,

tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1nd%C4%B1kk%C4%B1ran_Balesi;

son güncelleme: 28.03.2009

I. Petro (Rusya), Wikipedia, [http://tr.wikipedia.org/wiki/I._Petro_\(Rusya\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/I._Petro_(Rusya)),

son güncelleme: 10.04.2009

Marius Petipa, Choreographer, **Biography**, (Compiled April, 2000),

<http://www.balletmet.org/Notes/Petipa.html>, son güncelleme: 17.10.2008

Nutcracker History, <http://www.balletminnesota.org/Nuthtml/NutFirst.html>,
son güncelleme: 28.03.2009

Tchaikovsky,
<http://www.tchaikovsky-research.org/en/Works/Ballets/TH014/index.html>,
son güncelleme: 28.03.2009

The Nutcracker, BalletMet Premiere of David Nixon's The Nutcracker, San Antonio, November 29, 1997, <http://www.balletmet.org/Notes/NUT97NOT.HTM>,
son güncelleme: 27.03.2009

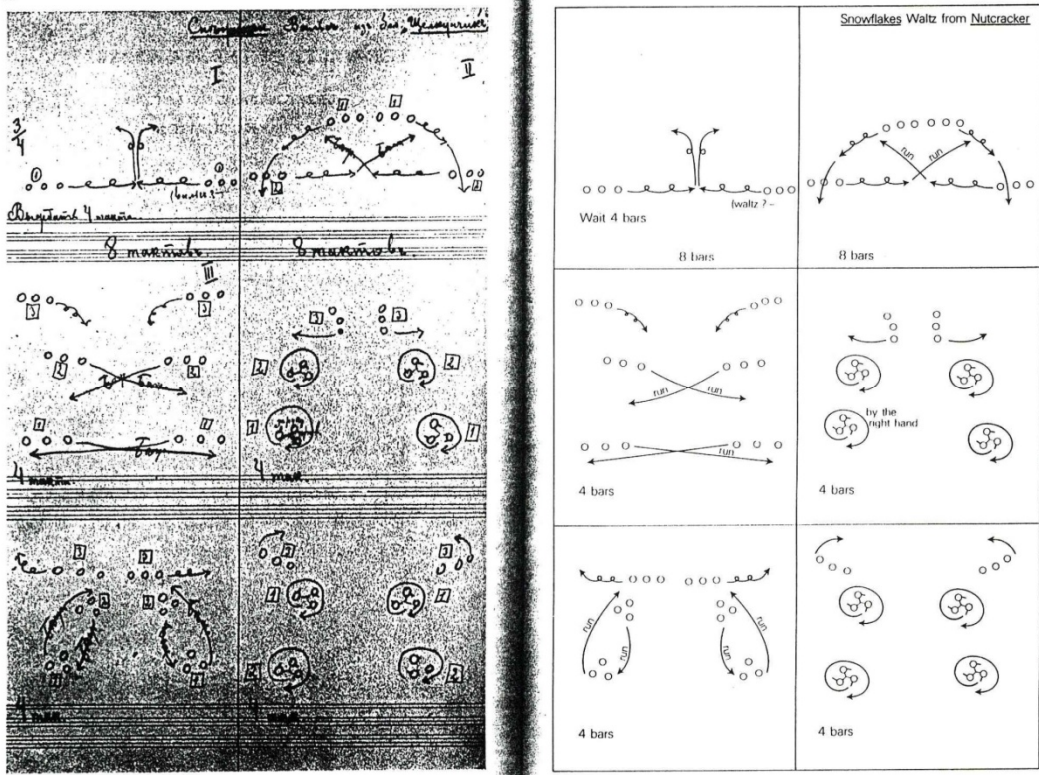
Zeynep Aksoy, "ekerlemeler Diyarında Kar Taneleri", **Radikal Gazetesi**,
http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=1870,
son güncelleme: 10.04.2009

Fındıkkıran Balesi'nin Orijinal Resimleri, Wikipedia,
http://en.wikipedia.org/wiki/The_Nutcracker, son güncelleme: 02.06.2009

Ivan Vsevolozhsky, Wikipedia,
http://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_Vsevolozhsky, son güncelleme: 05.06.2009

Ek 1:

Roland John Wiley'in Tchaikovsky's Ballets, Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker Kitabı'ndan; "Fındıkkıran Balesi'nin ilk kez sahnelenen versiyonundaki Kar Taneleri Valsi'nin sahne düzeni"

4 bars	4 bars <i>balancé</i>
4 bars	4 bars <i>balancé</i>
6 bars <i>pas de basque</i>	5 bars <i>pas de basque</i>

4 bars	4 bars <i>balancé</i>
4 bars	4 bars <i>balancé</i>
16 bars <i>pas de basque</i> ??	16 bars circles 4 times ??
	3 <i>balancé</i> and the 4th turn in place

16 bars	16 bars
3 bars	3 bars
3 bars	3 bars
3 bars	3 bars

Chorus They move into a circle and a cross 	Chorus circle to the right cross to the left
8 bars and 8 bars <i>balancé</i> in place 4 times 	The circle passes beneath the arms of the women who form the cross.
16 bars	16 bars
Chorus 	Chorus
They disperse (<i>pas de basque</i>) 	crossing paths <i>dos à dos</i> waltz
16 bars	8 bars
	Plans I and II are repeated
8 bars (or 16?)	16 bars (or 32?)

<p>4 Угунтс (нагунтс) на зблэгдэцис</p>	<p>Угунтс (нагунтс) 3 балонэ и нагунтс. (нагунтс)</p>
16 marmab.	24 marmab.
<p>Падэсунтс на риффелэ (но 6)</p>	<p>3 балонэ и нагунтс на мунтс</p>
8 marmab.	24 marmab.
<p>Рито бепамантс на мунтс 8 marmab. и 8 marmab. на контантс</p>	<p>Рито бепамантс и нагунтс</p>
28 marmab.	28 marmab.

<p>They move (pas de basque) into a star</p>	<p>They exchange places (half-circle) 3 balloné and pas de basque.</p>
16 bars	24 bars
<p>They disperse into circles (by 6s)</p>	<p>3 times 3 balloné and turn in place</p>
8 bars	24 bars
<p>All turn in place for 8 bars and in the 9th they fall on their knees.</p>	<p>Pisto They run 3 times waltz</p>
	28 bars

<p>Угунтс на риффелэ</p>	<p>балонэ гла поза и нагунтс</p>
12 marmab.	16 marmab.
<p>Зорунтс за риффелэ и зурпунтс на мунтс</p>	<p>3 балонэ и нагунтс на мунтс</p>
	28 marmab.

<p>They move into a circle</p>	<p>two times</p>
12 bars	16 bars
<p>They take each other by the hand and turn in a spiral</p>	<p>standing on their knees B lying down</p> <p>They remain in this group until the closing of the curtain, their batons quivering</p>

Ek 2:

Roland John Wiley'in Tchaikovsky's Ballets, Swan Lake, Sleeping Beauty, Nutcracker Kitabı'ndan; ilk kez eserin besteleme aşamasındaki: "Marius Petipa'nın Çaykovski'ye Fındıkkıran Balesi hakkında istekleri ve verdiği talimatlar

FINDIKKIRAN

İki Perde ve Üç Sahne Üzerine Bale

PERDE I

Perde yükselir ve ortaya geniş bir salon çıkar ve bu salonu sadece bir şamdan aydınlatır.

No.1: Evin reisi karısıyla ve misafirlerle birlikte yılbaşı ağacını süslüyor. Arkadan hafif ve rahatlatıcı müzik çalmakta-64ölçü. Saat dokuzu vurur ve her vuruşta baykuş kanatlarını çırpar. Her şey hazırdır ve çocukları çağırma zamanıdır. Bütün bunlar 64ölçü içerisinde olur.

No.2: Ağaç, sanki bir sihir varmışçasına, mumların ateşiyle parlar. Işıltılı müzik, 8ölçü

No.3: Kapılar açılır. Çocukların gürültülü sesi ve coşkulu müzik için. 24ölçü

No.4: Heyecanlı ve şaşkın çocuklar sanki yere kök salmış gibi oldukları yerde dururlar. Çocukların ölçüleri tremolo gibidir.

No.5: Evin reisi bir marş çalınmasını ister. 64ölçü bir marş. Her çocuk bir hediye alır ve kostümlerinin içinde eğlenir.

No.6: Danslar: 1-Çin Dansı-24ölçü. 2-İspanyol Dansı-32ölçü. 3-İtalyan Dansı, tarantella-32ölçü. 4-İngiliz Dansı-2/4te giga, çok hızlı-48ölçü. 5-Rus Dansı (trepak) 16ölçüden 24'e. 6-Coda-Fransız kankanı, son figür quadrille (kadril) çocuklar için galop dansı-48ölçü

No.7: Danışman Drosselmayer'in görünmesiyle genel canlılık bir anda bölünür. Onun gelişiyile saat ahenkle çalmaya başlar ve baykuş onu kanatlarını açarak selamlar. Çok ciddi ve hatta garip bir müzik. 16ölçüden 24e Largo

Çocuklar ailelerinin bacaklarının arkasında saklanır. Danışmanın hediyeler getirmesini gördüklerinden sakinleşmişlerdir. Burada müzik tamamen değişir. 24ölçü. Daha az üzüntülü, sonrasında daha neşeli hale dönüşür.

No.8: Evin reisinin çocukları vaftiz babası Drosselmayer'in dağıtacağı hediyeleri sabırsızlıkla bekler. (Çizili: Danışman, Silberhaus'un çocuklarına hediyeleri vermek için hazır olduğunda),

No.6'da yazılan danslar birbirini takip eder niteliktedir ve hiç aralık yoktur.

No.6'da yazılı bütün danslar çıkarılmıştır/silinmiştir. Tchaikovsky'nin belirttiği "Çocuklar için küçük bir galop" çıkarılır. "Çocuklar için galop ve Incroyables şeklinde giyinmiş ebeveynlerin girişi" Incroyables şeklinde giyinmiş ebeveynlerin girişi 16ölçü rococo(tempo menuetto) çıkarılmıştır yerine kısa galop konulmuştur. Sonra "Bon voyage, M.Dumolet" çıkarılmıştır. 16veya 24 ölçü

her hediyeyle birlikte baykuş kanatlarını açar ve saatin çanını çaldırır.)Sonrasında iki kutu gelir. Birinden Clara'nın lahana çıkar. (Baykuş kanatlarını çırpar ve saat dört kez çalar) Diğerinden büyük bir turta çıkar, bu da Fritz'in hediyesidir.(Yine aynı şekilde dört kere çalan saat - 4ölçü) Bu tür ilginç hediyeleri gören aileler ve çocuklar hayal kırıklığı yaşar. Birbirine bakan gözler... Bu görüntü için, şaşkınlığı belirten sadece 4 ölçü akorlar.

No.9: Drosselmayer gülümseyerek hediyelerin önünde olmasını ister. 8 ölçü müzik. Oyuncakları düğmelerinden kurar. 8 ölçü müzik daha, bu müzikte oyuncakları kurarken ki düğmeden gelen ses verilir. Çocuklar çok sevinçlidir, lahananın içinden bir bebek ve turtanın içinden de bir asker çıkar. Bu küçük sahne için 16 ölçü mazurka daha.

No.10: Pas de Deux. Saat 10 gibi misafirler ayrılır. Ritimle birlikte sert bir waltz- 48 ölçü

No.11: Drosselmayer 2 kutunun içeri getirilmesini ister. İçlerinden bir kız bir de erkek şeytan çıkar. Dansın takibinde geçiş müziği olarak 16 ölçü müzik

Mekanik oyuncakların dansı. Çok canlı syncopated (senkoplu) dans 2/4-48 ölçü

No.12: Clara ve Fritz mutlular. Vaftiz babalarına teşekkür ederler ve oyuncaklarını alıp götürmek isterler. Neşeli ve hoş bir andantino, 16 ölçü. Ebeveynleri buna engel

olur. Bu güzel oyuncaklarla oynayamazlar. Andantino daha ciddi bir şekilde çalınır– 8 ölçü. Onları yatıştırmak için eski danışman cebinden bir oyuncak daha çıkarır. Bu bir Fındıkkıran'dır. En azından onunla oynayabilirler. Daha canlı bir andantino- bir 8 ölçü daha.

No.13: Clara küçük dostundan ötürü mutludur. O anda polka başlar. Clara bu oyuncuğun ne amaç taşıdığını sorar. Danışman bir fındık alır ve fındıkkıranın yardımıyla onun kabuğunu kırar. Fritz, fındıkkıranın çenesinin çıkardığı bu sesi duyar ve oyuncuğa ilgisi artar. Şimdi o da, fındığını kırdırmak ister. Clara Fındıkkıranı ona vermek istemez. Ailesi ona Fındıkkıranın sadece ona ait olmadığını hatırlatır. Clara, istemeyerek çok sevdiği bu oyuncuğu Fritz'e verir. Korku içerisinde iki tane fındığı birden Fındıkkıranına veren abisini izler. Fritz sonra da çok büyük bir cevizi ağzına itekler. Fındıkkıranın dişleri kırılır. Bütün bunlar polka sırasında olur.48 ölçü

No.14: Fritz bir kahkaha atar ve oyuncuğu fırlatır.8 ölçü çok canlı müzik. Clara onu kaldır ve sevdiğini, onunla ilgilenerek yatıştırır. 8 ölçü daha, daha durgun ve daha dokunaklı müzik. Clara yatağından oyuncuğunu alır ve onun yerine Fındıkkıranı koyar. Bunların hepsi 8 ölçü sırasında olur.

-Tchaikovsky tarafından altı çizilen no.8 için müzik daha ciddi olmalı. 8 ölçü ve sonrasında, lahananın kafasının ortaya çıkışında durak. Sonra tekrar bir 8 ölçü ve turtadan çıkacak için yine durak.

No.15: Ninni(lullaby)

16 ölçü ninni(lullaby) için. 8 ölçü fanfare (nefesli çalgıların bir arada çalındığı parça) tarafından bölünür ve bu Trampet, boru ve (horn, trompet, brass) içerir. Bu Fritz ve arkadaşlarının Clara'ya dalga geçmesi ve ona sataşma anıdır. 16 ölçü lullaby (ninni) daha. Ve tekrardan yine aynı şekilde enstrümanların gürültücü duruma müdahalesi. 8 ölçü

No.16: Bu karışıklığı bir şekilde durdurmak için, evin reisi misafirleri Grossvater müziğinde dansa davet eder. Bu dansa giriş için 8 ölçü

No.17:Grossvater (Bu müzik müzik mağazalarında bulunabilir.)*

No.18: Misafirler evin reisine ve eşine teşekkür ederek, evden ayrılırlar. Çocuklara yatmaları söylenir. Clara, hasta olan Fındıkkıran'ı da yanına almak için izin ister. Ailesi izin vermez. Clara üzgün gider ve aklı Fındıkkıranda kalmıştır. 24 ölçüden 32'ye Diminuendo'yla biten güzel bir marş.

No.19: Boş salon. Gece. Camdan giren ay ışığı salonu aydınlatır. 8 ölçü gizemli ve dokunaklı müzik.

Clara, geceliğinin içerisinde, dikkatlice geri döner. Uyumadan önce Fındıkkıranı görmek ister. Girişi için 8 ölçü daha gizemli bir müzik. Korku duyar. Nasıl titrediğini gösteren 2 ölçü. Fındıkkıran'ın yatağının başına gider ve ona bu yatak sanki ışık saçıyor gibi görünür. 8 ölçü fantastik ve hala gizemli müzik. Saat on ikiyi vurur. Müzikte bir durak. Saatin on ikiye vurmalarıyla, Clara döner ve saate bakar. Ve korku içerisinde saatteki baykuşun, Drosselmayer'e dönüştüğünü ve Drosselmayer'in de ona olan alaycı bakışını fark eder. Kaçmak ister ama kaçamaz. Bu tremolo'yla birlikte verilir. Saatin vurmalarıyla, korkunun gelişi için bir tremolo.

No.20: Gecenin sessizliğinde, farelerin tırnak seslerini duyar. Gitmek için bir hamlede bulunur fakat bütün fareler etrafını sarar. Tremolodan sonra hızlı bir 4ölçü farelerin tırnak seslerini göstermek ve sonrasında tıslayışları için de 4 ölçü daha. Korku içerisinde, Clara mutsuz Fındıkkıranı alarak kaçmak ister. Fakat korkusu o kadar büyüktür ki, sandalyede yapışıp kalmıştır. Her şey kaybolur. Farelerin tıslayışından sonra, hızlı bir tempoda akortla biten 8 ölçü daha. (Bu Clara'nın güçsüz bir şekilde sandalyede kaldığı sırada)

No.21: Yılbaşı ağacı devleşir. Çok görkemli crescondoyla 48 ölçü harika bir müzik.

No.22: Nöbette olan biri: Kim gidiyor oraya diye bağırır ama fareler cevap vermez. Haykırış için 2ölçü:Kim geliyor? Ve 2 ölçü sessizlik için. Nöbetçi ateş açar. 1 veya 2 ölçü. Bebekler

*Ben incroyables'ta dansı tercih ederdim.

Kargaşa içindedir. Korku için 2 ölçü. Nöbetçi davulcu tavşanı uyandırır. 8 ölçü uyanış ve 8 ölçü de alarm sinyali için. Sonrasında 4-8ölçü sıraya diziliş için. Savaş 2/4 48 ölçü*. Fareler zaferi kazanır ve çok gösterişli askerlerin canını okurlar. Savaş sırasında 48 ölçüden sonra, farelerin askerleri kemirilerinin sesi için 8 ölçü daha.

No.23: Fare Kral ortaya çıkar. Ordusu onu görkemli bir şekilde selamlar. Girişi için, kulaklara zarar verecek kadar keskin ve hain bir müzik. Sonrasında kulaklarda çınlayan Hızlı, Hızlı ve hurra sesleri. Kralın girişi için 8 ölçü ve sonrasında kulaklarda çınlayan sesler için 4ölçü.

No.24: Fındıkkıran eski gardını toplar ve silahlar hazır şeklinde seslenir. Askerleri düzene sokmak için 4 ölçü ve 8 ölçü.

No.25: İkinci savaş başlar. Tekrar 2/4. Tüfeklerden borda ateşi sesleri yükselir. Ateş yağmuru, sesler. 96 ölçü.

No.26 Fındıkkıranı korumak için, Clara Fare Kral'a terliğini fırlatır ve sonrasında baygın bir şekilde yere yığılır. 2 ölçü yükselen sesler için ve sonrasında ortadan yok olan farelerin uğultu sesleri için 6 ölçü. Bunlar 96 ölçüden sonra gelir.

No:27. Fındıkkıran büyüleyici bir prene dönüşür. 1 veya 2 akort. Tekrardan kendine gelen Clara'yı kurtarmak için koşar. Burada duygusal müzik başlar ve sonrasında romantik andanteye dönüşür ve görkemli bir şekilde biter. 64 ölçü. Dekor değişir. Kış mevsiminde çam ağaçları ormanının görüntüsü. Cüceler ellerinde fenerlerle Prene karşı saygı gösterisinde bulunmak için ağacın etrafında dururlar. Clara ve bebekleri grup halinde ağacın kenarında dururlar. Bütün bunlar 64 ölçü andante sırasında olur.

No.28: Kar yağmaktadır. Aniden kalın, hafif ve beyaz kar taneleri düşmeye başlar. (60 dansçı) Döne döne sürekli olarak düşerler, valsın üçüncü çeyreğinde bir kartopu oluşur. Bir anda rüzgârın güçlü bir şekilde bu kartopunu patlatmasıyla, dansçılar etrafta dönmeye başlar.

*Savaş sırasında bebekler ağaçtan uzaklaşır ve bandaj yapmakla uğraşırlar.

SON

Kar taneleri şeklinde düşen kar elektrikle aydınlatılır. Sahne No.28 için fırıl fırıl bir vals. Valsin üçüncü çeyreğinde, bir anda rüzgârın güçlü bir şekilde bu kartopunu patlatmasıyla, dansçılar etrafta dönmeye başlar.

İkinci tablonun sonu

PERDE II

No.1: Confiturembourg' un büyüdü kalesi. En fantastik dekor. Arka plan(fon) ve kulis, altından palmiyelerle ve gümüş pullarla seslenmiş kumaşlarla kaplıdır. Sahnenin arkasında, limonata, portakal şurubu, arpa ve frenk üzümü şurubu fişkirtan fiskiyeler bulunur.

Oyunun başlangıcı için, perde açılmadan önce, bir giriş: Perdenin yükselmesiyle, no:2'ye giriş yapacak şekilde, daha da göz alıcı hale gelmesi.

No:2 Bu fiskiyelerin arasında, gülyâğı nehrinde arpa şekerlerinden büyük bir pavyon(çadır) göze çarpar. Sütunlarından içeriye bakıldığında, Şekerleme Perisi ve ona eşlik edenler görülmektedir. Sahnede perdenin yükselmesiyle şu karakterler görülür: Karameller, badem ezmeleri, zencefilli çörekler, drajeler, nugalar, arpa şekeri çubukları, nane şekerleri, pralinler, frenk üzümleri, baklavalara, acıbadem kurabiyeleri ve kaleyi koruyan küçük gümüş askerler. Sahnenin ortasında hareketsiz bir şekilde brokar kumaştan bir kostüm giymiş küçük bir adam durur. Bu törenin başıdır.

Andante quasi allegretto, (andante benzeri allegretto) 16 ölçü, no:3'e giriş olarak Şekerleme Perisi, ona eşlik edenlerle birlikte görülür. Büyük ve fantastik bir pavyonun (çadırın) içinde bir grup. Sahneye doğru inerler. Bütün şekerlemeler onları başlarıyla selamlar.

Sonraki 16 ölçüde, müzikli daha keyifli, kulakları mest eden bir hal alır.

No 4: Gülyâğı nehri belirgin bir şekilde kabırır ve hareketli dalgalarında, Clara ve Prens, etrafında güneşin parlamasıyla pırıl pırıl taşlar bulunan, kabuktan yapılmış bir botta görülürler. Botu, başları yukarıda iki altın yunus çekmektedir. Havaya kırmızı kristaller püskürtürler.

Altı büyüleyici magribi (moor), küçük çanlarla süslü güneşliklerle, altın midye kabuklu ve sinekkuşu tüyünden yapılmış kostümlerin içerisinde zemine atlar ve nane şekerleriyle süslenmiş halıyı yere sererler. Bu halıdan gelin ve damat girişlerini yapar. Şekerleme Perisi onları karşılamak için hazırlanmıştır. Askerler silah tutarlar ve bütün fantastik kişiler karşılamada büyük bir saygı gösterir. Altın brokardan bir kostüm giyen küçük adam Fındıkkıran'ı başıyla saygıyla selamlar ve "Oh, iyi prensimiz, sonunda buradasınız! Confiturembourg'e hoş geldiniz." diye bağıırır.

Burada, bana göre arpeggios(arpej). Müzik yayılır ve heyecanlı bir nehir gibi ses dalgalanır. Bu numaranın sonuna kadar, daha hızlı bir *andento*, 24'ten 32 ölçüye.

No 5: Ellerinde fener yerine, yanan bir grup aromatik bitki taşıyan on iki küçük uşak görünür. Başları inciden, altısının gövdeleri yakuttan ve diğer altısının da gövdesi zümrüttendir. Bunlarla birlikte bacaklarındaki altınlar da, göze çarpar. Arkalarında, onları bebek boyutlarında, fakat çok zengin ve gösterişli giyimli dört bayan takip eder. Clara, onları üzerlerindeki mücevherlerden Confiturembourg'un prensesleri olduğunu kolaylıkla anlar. Dördü de Fındıkkıran'ı görür görmez, sıcak duygular içerisinde, onun boynuna atlar ve hep bir ağızdan: Oh, prensim! Oh ihtişamlı prens! Oh, kardeşim! Oh, ihtişamlı kardeşim! diye bağırlar.

Bu giriş müziği için, çok heyecanlı bir karakter 3/4, 24'ten 32 ölçüye.

No 6: Fındıkkıran çok duygusallaşır. Bir elinde Clara'da, prenseslere çok duygusal bir şekilde döner ve "Sevgili kardeşlerim, kendisi Matmazel Clara Silberhaus'tır. Hayatımın sonuna kadar kendisine minnettirim. Eğer o olmasaydı ve ben savaşı kaybetmek üzereyken, Fare Kral'a terliğini fırlatmasaydı, şu an ya mezarda yatıyor olurum veya daha da kötüsü çoktan Fare Kral'a yem olmuşum." der.

8 ölçü geniş, açık (broad), 2/4'lük duygulu, ve sonra 16 ölçü coşkulu ve savaşla alakalı müzik.

No 7: "Oh, sevgili Matmazel Silberhaus, canımız kardeşimiz, sevgili prensesimiz asil kurtarıcısı!"

Burada geniş, açık (broad) 2/4'lük müzik daha da hızlanır ve Fındıkkıran'ın kurtuluşunun hikâyesinin etkisiyle daha da coşkulu bir hal alır. 16 ölçü

No 8: Şekerleme Perisinden gelen bir işaretle, sahnede sanki sihirle gelmiş gibi, şekerleme vb.leriyle dolu bir masa ortaya çıkar. Küçük adam çikolatanın servis edilmesini emreder.

Aynı 2/4'lüğün devamı. Küçük gümüş askerlerin trampetlerinin sesi- 8 ölçü ve 8 ölçü – çikolatanın servisi için. Bu dansa (*pas*) küçük bir giriş niteliğindedir.

No 9: Opera *Divertissement*

Çikolata. 3/4'lükte İspanyol dansı – 64'ten 80 ölçüye

İlk dans

No 10: Kahve. Arabistan. Yemen Krallığı. Yemen kahvesi. Oryantal Dans. 24'ten 32 ölçüye çok keyif veren ve büyüleyici müzik.

İkinci dans

No 11: Çay.3/4'lükte Allegretto. Çin tadında, küçük ziller vb. 48 ölçü

Üçüncü dans

No 12: Son olarak, trepak. 2/4'lük 64 ölçü hızlı müzik.

Dördüncü dans

No 13: Küçük fifreyle dans. Polka temposu. 64 ölçüden 96'ya. Dans ederler. Küçük kamışlardan yapılmış, uçlarında varakçı derisi bulunan küçük fifreleri çalarlar.

Beşinci dans

No 14: 32 palyaçonun, Anne Gigogne'nun ve eteklerine sarılmış, çocuklarının dansı. 2/4'lük 64 ölçü sakın eve vurgulu. 3/4'lükte müziğe geçiş ve Anne Gigogne'nun ve eteğinin arkasından atlayıp zıplayan çocuklarının girişi için 48 ölçü. Sonrasında tekrardan 2/4'lük, fakat biraz daha tempolu, 32 ölçüden 48'e. Sonunda, palyaçolarla etrafi sarılmış Anne Gigogne'la bir grup.

Altıncı dans

No 15: *Grand ballabile*. Çiçeklerin ve büyük çelenklerin dansı. Giriş için 8 ölçü, Uyuyan Güzel'deki gibi (Sleeping Beauty) (ve sahne)'deki *valse villageoise* için de 8 ölçü. Küçük adam ellerini çırpıp ve çiçeklerle süslenmiş 32 dansçı ortaya çıkar. Elllerinde taşıdıkları büyük bir buket melekotunu gelin ve damada verirler. Dansçılar bunları verdikten hemen sonra, operada bulunduğu sıraya göre yerlerini alıp, dans etmeye başlarlar.

Yedinci dans

No 16: Pas de Deux

Prens Coqueluche'yle birlikte Şekerleme Perisi. Çok büyük bir etki yaratma düşüncesiyle 48 ölçü *adagio*. Kavalye (cavalier) için değişim- 6/8'lik 48 ölçü. Dansöz (*danseuse*) için bir değişim, 2/4'lük 32 ölçü stakkota (staccato). Bu müzikte sanki su damlaları fiskiyelere çarpıyormuşçasına ses duyulur. Çok hızlı 24 ölçüyle bitiş.

Coda (final-koda) Hala 2/4'lük 88 ölçü canlı müzik. Aydınlatılmış fiskiyeler

Sekizinci dans

No 17: Pas de Deux'yu bitirmiş kişilerin de içinde bulunduğu bütün katkıda bulunanların sahnede olduğu büyük genel koda-final. 128 ölçü 3/4'lük coşkulu ve heyecan dolu müzik.

No 18: Tanrılaştırma –İlahlaştırma-Yüceltme
Aydınlatılmış fiskyeler vs. 16 ölçüden 24'e *andante*.

SON

Ek 3:

Fındıkkıran Balesi'nin Rusya dışındaki ülkelerde ilk kez ne zaman sahnelendiklerini anlatan kronolojik sıralaması

- 1934 Vic- Wells (Sadler's Wells), Nicholas Sergeyev- tarafından Londra'da
- 1936 Boris Ramanoff adlı Rus Koreograf tarafından, Monte Carlo Balesi'nde,
- 1938 Alexandre Benois, Milano
- 1940 Alexandre Fedorova, Monte Carlo Bale Topluluğu, New York
- 1943 William Christensen, San Fransisco Balesi
- 1950 Nicholas Beriosoff, Alica Markova, Anton Dolin, Grace Cone, Londra Festival Balesi
- 1954 George Balanchine, New York City Balesi
- 1956 Alfred Rodrigues, La Scala
- 1957 David Lichine, Londra Festival Balesi
- 1957 Walter Gore, Ballet Der lage Landen, Amsterdam
- 1958 Beriozoff, Stuttgart Balesi
- 1966 Grigorovitch ve Cranko
- 1967 - 1968 Rudolf Nureyev, İsveç Kraliyet Balesi, Stockholm
- 1971 John Neumeier'in koreografisini yaptığı bale Frankfurt Balesi'nde sahnelendi.
- 1971 Flemming Flindt, Danimarka Kraliyet Balesi
- 1976 Mikhail Barysnikov, Amerikan Bale Tiyatrosu
- 1968 - 1969 Ankara
- 2003 İzmir

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Pınar ÇATKIN

Doğum yeri ve yılı: İzmir, 02.01.1982

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

Yüksek Lisans: 2004 – 2009 Yüksek Lisans, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Enstitüsü Bale Sanat Dalı

Lisans: 2000 – 2004: Lisans, D.E.Ü. Sahne Sanatları Bale Ana Sanat Dalı

Lise: 1994 – 2000: Ortaöğretim ve Lise, D.E.Ü. Sahne Sanatları Bale Ana Sanat Dalı

İş Tecrübesi:

2006 – 2007 D.E.Ü Devlet Konservatuvarı Bale Anasanat Dalı'nda sözleşmeli öğretmenlik.

2006 – 2007 Güzel Sanatlar Tiyatro Topluluğu'nda (Konak/İzmir) sözleşmeli öğretmenlik.

2006 – 2007 Türk Telekom Anaokulu'nda sözleşmeli öğretmenlik.

2007 – 2008 Aydın TED Koleji'nde bale öğretmenliği.

2007 – 2009 Mavi Şehir Ritmik Cimnastik Kulübü'nde klasik bale öğretmenliği.

2007 – 2009 yılları arasında İzmir Sanat Merkezi'nde bale öğretmenliği.

2009 Pırıl Anaokulu'nda bale öğretmenliği.

2009 Özel Efes Koleji'nde bale öğretmenliği.